

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 684
Μεγάλη Παρασκευή
9 Απριλίου 1999
Δρχ. 700

Οι ανθρωπιστικές βόμβες στοχεύουν τα Βαλκάνια

**Κοινή Γνώμη
και ΜΜΕ
για τον πόλεμο**

Γράφουν οι:
Ευγενία Βαθάκου
Ν. Γουλανδρής
Τ. Διαμαντής
Λένα Διβάνη
Κ. Ζέπος
Αλ. Ηρακλείδης
Δ. Καΐσης
Θ. Κουλουμπής
Αντ. Μπρεδήμας
Σ. Ντάλης
Δ. Σκούφης
Κ. Χατζηκωνσταντίνου

1981:
Παλαιά τα σενάρια
για το Κοσσυφοπέδιο

12 MAR. 2000

ΘΡΗΣΚΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ
ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟ ΙΕΡΟ

ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΤΗΣ
ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

Υπεύθυνος σειράς
ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΔΡΑΧΤΑΣ
Θεολόγος - Θρησκευτολόγος

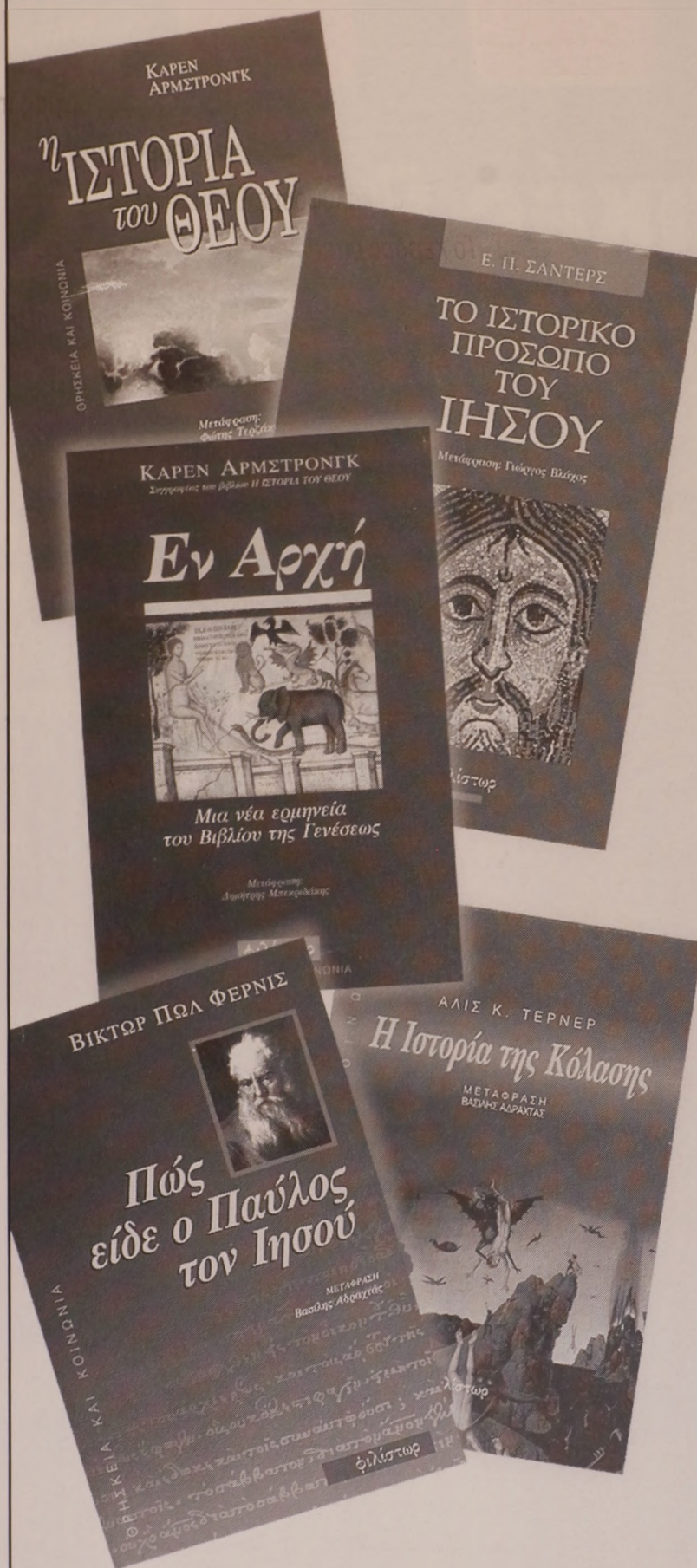
ΚΑΡΕΝ ΑΡΜΣΤΡΟΝΓΚ
Η ιστορία του Θεού
Μετάφραση: Φώτης Τερζάκης

Ε. Π. ΣΑΝΤΕΡΣ
**Το ιστορικό πρόσωπο
του Ιησού**
Μετάφραση: Γιώργος Βλάχος

ΑΛΙΣ Κ. ΤΕΡΝΕΡ
Η Ιστορία της Κόλασης
Μετάφραση: Βασίλης Αδραχτάς

ΚΑΡΕΝ ΑΡΜΣΤΡΟΝΓΚ
Εν Αρχή
Μια νέα ερμηνεία του Βιβλίου της Γενέσεως
Μετάφραση: Βασίλης Μπεκριδάκης

ΒΙΚΤΩΡ ΠΩΛ ΦΕΡΝΙΣ
**Πως είδε ο Παύλος
τον Ιησού**
Μετάφραση: Βασίλης Αδραχτάς

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

φιλίστωρ

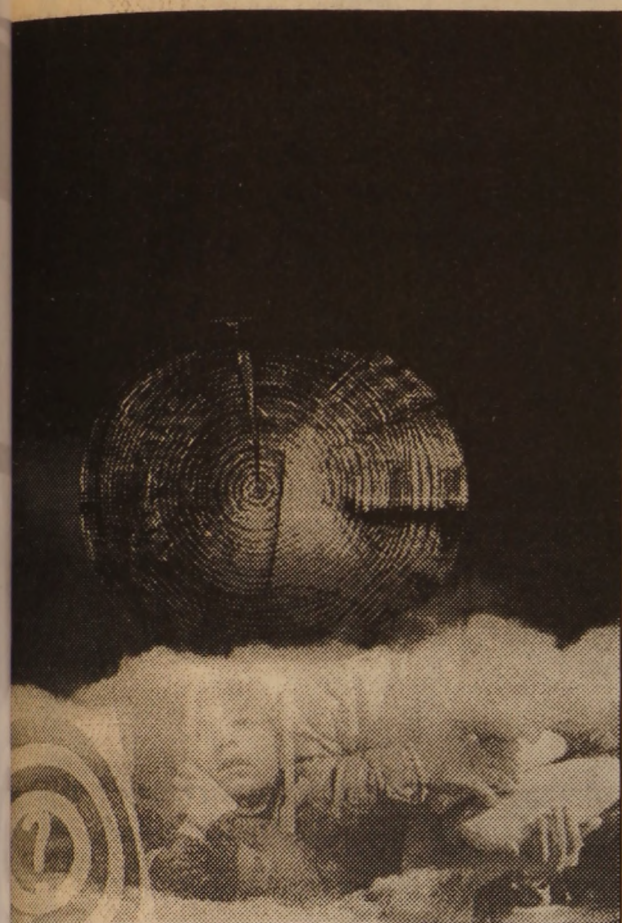
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ - ΔΙΑΝΟΜΗ:

ΑΘ. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 10, ΤΗΛ. 3607.876

ΠΡΟΟΔΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5, ΤΗΛ. 3821.001

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 684
εγάλη Παρασκευή 9 Απριλίου 1999 • Δρχ. 700

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www3.enet.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:
ίση συνδρομή: **26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη**
ΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
τήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:
Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
προ του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε. Λαοσάνη
3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Αύριο, μεθαύριο θα υπάρξει μια νέα κρίση στην περιοχή. Ίσως στο Κοσσυφοπέδιο».

Με τα λόγια αυτά κατέληγε το κύριο άρθρο στο προηγούμενο τεύχος. Λόγω της αργίας της 25ης Μαρτίου, η ύλη του περιοδικού έκλεισε την Τρίτη 23.3.99. Την επομένη άρχισαν οι βομβαρδισμοί του ΝΑΤΟ. Έτσι δεν προλάβουμε να «καλύψουμε» την επικαιρότητα αν και το άρθρο για το βιβλίο του Νόαμ Τσόμσκυ «*Το κέρδος υπεράνω των ανθρώπων*» θα έφερε πολλούς συνειρμούς.

Σ' αυτό το τεύχος προσπαθήσαμε με ρεπορτάζ, ανταποκρίσεις και αναλύσεις να κρατηθούμε στην επικαιρότητα. Κάποιες αμυδρές ελπίδες υπήρξαν από την Μεγάλη Τετάρτη που έκλεισε η ύλη του παρόντος τεύχους.

Ευχόμαστε να υλοποιηθούν και να περάσουμε όλοι ένα καλό και ειρηνικό Πάσχα!

ΤΡΕΙΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΕΥΧΟΣ :

- ΣΕΛ. 17** Α. Σειρά από άρθρα που αναλύουν από διαφορετική σκοπιά τις όψεις του πολέμου. Γράφουν οι:
Θ. Κουλουμπής, Κ. Χατζηκωνσταντίνου, Δ. Καΐσης, Τ. Διαμαντής, Λένα Διβάνη, Κ. Ζέπος, Αντ. Μπρεδήμας, Αλ. Ηρακλείδης, Σ. Ντάλης και Δ. Σκούφης.
- ΣΕΛ. 32** Β. Αναδημοσίευση μέρους ενός αποκαλυπτικού –και επίκαιρου σήμερα– ρεπορτάζ σχετικά με το Κοσσυφοπέδιο από το ΑΝΤΙ του 1981. Ανασκόπηση του **Σωτήρη Λέτσιου.**
- ΣΕΛ. 36** Γ. Ανταποκρίσεις από βαλκανικές και δυτικοευρωπαϊκές χώρες για τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης και των ΜΜΕ. Γράφουν οι: **Μ. Βάσεφ, Α. Ζαχαρίας, Γκασμέντ Καπλάνι, Ντ. Άνταμ, Ευγενία Βαθάκου, Χρ. Κασιμέρης, Ν. Γουλανδρής και Α. Βαλασόπουλος.**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Καλό Πάσχα; σελ. 4

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Κώστας Κουφογιώργος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

Η ΑΝΤΙΠΑΛΗ ΕΣΤΙΑ

Αθλητικά, σελ. 52

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 54

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 64

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Δημήτρης Γκέκας

ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ;

ΜΕΓΑΛΗ ΤΡΙΤΗ βράδυ, και δεν ήταν ακόμη σαφές αν οι Γιουγκοσλάβοι θα κάνουν Πάσχα στα καταφύγια. Αν οι εκτυφλωτικές τροχιές των «Κρουζ» και οι πύρινες λάβες των βομβαρδισμένων στόχων, τα καπνισμένα σχολεία και τα νοσοκομεία, οι εκκωφαντικές σειρήνες, αν η τελετουργία του πολέμου θα επισκιάσει το λαμπρό αναστάσιμο μήνυμα των ημερών. Αν η ελπίδα που ξεχύνεται από το ιλαρό φως, «θανάτω θάνατον πατήσας», θα ζεστάνει τους αγραυλούντες αλβανοκοσοβάρους πρόσφυγες και τους ελεύθερους πολιορκημένους του Βελιγραδίου. Γιατί ο θάνατος, η τραγική διάψευση των ελπίδων, ελλοχεύει και στις δύο πλευρές...

ΔΥΟ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ καθορίζουν, στο βραχύ διάστημα, το γιουγκοσλαβικό δράμα: το Πάσχα και η πανηγυρική σύνοδος του ΝΑΤΟ στην Ουάσιγκτον, στις 25 Απριλίου. Το τοπίο δεν έχει ξεκαθαριστεί, καθώς ο Κλίντον απορρίπτει την πρόταση Μιλόσεβιτς για μονομερή εκχειρία, αλλά εκδηλώνονται οι πρώτες δειλές διαφοροποιήσεις από την υποταγμένη ευρωπαϊκή ηγεσία.

ΘΑ ΕΝΙΣΧΥΘΟΥΝ οι φωνές για πολιτική λύση; Θα αφήσουν οι Αμερικανοί χώρο στην Ευρώπη και την Ρωσία να αναλάβουν πρωτοβουλίες που, χωρίς να θίγεται το ατλαντικό γόητρο, θα οδηγήσουν στον τερματισμό του πολέμου; Θα επικρατήσει η λογική των συμβιβασμών ή η λογική της κλιμάκωσης, που επιφυλάσσει στη Γιουγκοσλαβία την καταστροφή και την αλβανοποίηση; Θα συρθούν οι Ευρωπαίοι πίσω από τις ηγεμονικές επιδιώξεις του Κλίντον ή θα τολμήσουν την αυτονομία τους;

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ πολλαπλασιάζονται, όταν παρατηρούμε την ελληνική στάση. Τον άκριτο φιλοσερβισμό των κυβερνήσεων έχει διαδεχτεί η συμμόρφωση προς τις νατοϊκές επιταγές. Ο πρωθυπουργός επικαλείται μάλιστα το εθνικό συμφέρον: «πρώτα η Ελλάδα».

ΑΛΛΑ, ακριβώς το εθνικό συμφέρον (εάν με αυτό εννοούμε την εθνική αξιοπρέπεια και την διαρκή υπηρεσία προς την ειρήνη και τη σταθερότητα) επιτάσσει να αναλάβει η Ελλάδα πολιτικές πρωτοβουλίες, έστω κι αν δεν ευοδωθούν πλήρως: όταν μία χώρα περιορίζεται στο ρόλο του θεατή κατά την περίοδο της κρίσης, συνήθως αποδέχεται, ή της αποδίδουν, ανάλογο ρόλο και κατά την περίοδο της ειρήνης και της οικονομικής συνεργασίας. Η γραμμή «σιωπή για να τη βγάλουμε καθαρή», δεν αποτελεί πολιτικό σχέδιο... Πολύ περισσότερο, η γραμμή «τράβα με κι ας κλαίω», στην εμπλοκή στα πολεμικά μέτωπα, αποσταθεροποιεί τη διεθνή θέση της χώρας.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, πολιτικά αδύναμη τον τελευταίο καιρό, αντιμετωπίζει πλέον άλλο ένα πρόβλημα: την αναντιστοιχία της πολιτικής της με την αντιαμερικανική στάση (και φιλοσερβική...) της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού. «Πώς θα την βγάλει καθαρή» στις ευρωεκλογές; Άλλος ένας παράγων πολιτικής αστάθειας προστίθεται στο αρνητικό πολιτικό ισοζύγιο.

αντί

ΕΙΝΑΙ ΑΔΙΚΟ
ΝΑ ΜΑΣ ΣΥΓΚΡΙΝΕΤΕ
ΜΕ ΤΟΝ ΧΙΤΛΕΡ...
...ΕΧΟΥΜΕ ΤΗΝ
ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΠΑΡΑΔΟΣΗ!

ΤΗ ΧΙΡΟΣΙΜΑ
ΤΟ ΝΑΓΚΑΣΑΚΙ...

Κ. Γ. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Απρίλης – «ο μήνας ο σκληρός»...

ΕΙΧΑΝΕ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ σιδερένιο θώρακα στο στήθος και καθώς ανοιγοκλείνανε τα φτερά τους έκαναν τον κρότο που κάνουν όταν τρέχουν στον πόλεμο άρματα μ' άλογα πολλά. Η ουρά και το κεντρί τους όμοια με του σκορπιού· και η δύναμη στην ουρά τους τέτοια που να βασανίζει τους ανθρώπους πέντε μήνες συνέχεια...

(Η Αποκάλυψη του Ιωάννη, Θ', 9-10 Μορφή στα Νέα Ελληνικά: Οδυσσέας Ελύτης)

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ σήμερα, μεθαύριο Πάσχα, αλλά οι άθλιοι της ηγετικής ομάδας του ΝΑΤΟ ου μετενόησαν εκ των φόνων αυτών, ούτε εκ των φαρμάκων αυτών... Συνεχίζουν, πάνω από δύο εβδομάδες τώρα, να τιμωρούν τον σερβικό λαό, διότι δεν ανέτρεψε (ακόμα) τον Μιλόσεβιτς, διότι δεν δέχθηκε την παρουσία κατοχικών στρατευμάτων στο έδαφος της πατρίδας του, διότι επιμένει να διατηρεί μνήμες από κάποιους άλλους βομβαρδισμούς (1941), διότι αρνείται να ασπασθεί το δόγμα της «ανθρωπιστικής βίας», διότι... διότι.

ΚΑΙ ο μεν ελληνικός λαός, στη συντριπτική του πλειοψηφία (σε ποσοστό 90% –όπως «ανέφερε» ο Νίκολας Μπερνς στον προϊστάμενό του, αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Στρόουμπ Τάλ-

μποτ), έσπευσε, από την πρώτη στιγμή, να διαδηλώσει την αλληλεγγύη του προς τον χειμαζόμενο γιουγκοσλαβικό λαό, Σέρβους, Μαυροβούνιους, αλλά και αλβανόφωνους Κοσοβάρους, καταδικάζοντας, απερίφραστα στην αμερικανο-νατοϊκή επιδρομή εναντίον μιας ανεξάρτητης και υπερήφανης ευρωπαϊκής χώρας. Υπήρξαν, όμως, και σχολιαστές οι οποίοι υποστήριξαν ότι, για το μαζικό αυτό έγκλημα, είναι «εξίσου υπεύθυνοι το ΝΑΤΟ και ο Μιλόσεβιτς. Μερικοί, μάλιστα, υπέμνησαν ότι «αυτός που ήρξατο χειρών αδίκων είναι ο ίδιος ο Μιλόσεβιτς, διότι, πριν από δέκα χρόνια, κατήργησε το καθεστώς αυτονομίας του Κοσσυφοπεδίου».

ΕΣΤΩ, λοιπόν, ότι ο Μιλόσεβιτς είναι ο χειρίστος των εγκληματιών (σε αντίθεση, λόγου χάρη, με τον χιτλερικό αρχάγγελο της ειρήνης Franjo Tudjman, πρόεδρο της Κροατίας ή τον δεδηλωμένο φονιά, Alija Izetbegovic, πρόεδρο της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης...). Κατά ποία λογική, μπορεί να συγκριθεί η όποια «δραστηριότητα» του Μιλόσεβιτς, τα μέτρα καταστολής κατά των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, με την κόλαση φωτιάς της αμερικανο-να-

τοϊκής αεροπορίας, η οποία, επί δύο εβδομάδες τώρα, θύει και απολλύει... Ποιος μπορεί, άραγε, τα θύματα των βομβαρδισμών (κι ας μην ανακοινώνουν τίποτε Σέρβοι), την ισοπέδωση ή ερήμωση μιας πόλης, την καταστροφή μιας ολόκληρης χώρας, στο όνομα των... «μειονοτικών δικαιωμάτων των αλβανόφωνων του Κοσσυφοπεδίου;» Αλλά το τελευταίο πράγμα για το οποίο γνοιόσθηκε ποτέ ο Μέγας Πλαηνιτάρχης (για να προσωποποιήσουμε και μεις το έγκλημα της επιδρομής) ήταν τα μειονοτικά δικαιώματα των Κοσοβάρων [Ως την ημέρα που άρχισαν οι βομβαρδισμοί, ο Μπιλ (Ουίλλιαμ Τζέφερσον) Κλιντον, ο ηγέτης της μοναδικής Υπερδύναμης, κ.λπ., δεν ήξερε –όπως έγραψε ο αμερικανικός Τύπος– «κατά πού πέφτει το Κοσσυφοπέδιο»...].

ΜΕΤΑ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΟΜΗΣ, Η ΦΟΒΕΡΗ «ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ»...

ΠΕΡΑ, όμως, από το έγκλημα της επιδρομής, υπάρχει και η ανείπωτη τραγωδία των δεκάδων χιλιάδων προσφύγων – τραγωδία την οποία οι απολογητές του διόβητου «ντόμινο» επιχειρούν να φορτί-

Α' εξάμηνο 1995

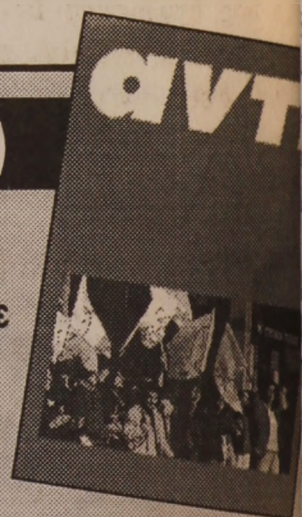
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (1995)

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΓ' (Β' εξάμηνο 1995, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 594).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1995

ν και αυτή στον Μιλόσεβιτς κατ' απο-
ριστικότητα... Και, βέβαια, κανείς δεν
ισχυρίζεται ότι ένα μέρος των προσφύγων
ών εγκατέλειψε το Κόσοβο, κάτω από
πειθαναγκασμό ή τις απειλές της σε-
ρβικής Μιλίτσια. Από την άλλη, όμως, απο-
εί ανείπωτη υποκρισία ο ισχυρισμός
(αμερικανών) ότι ο πόλεμος, οι βομ-
βαρδισμοί, η δήμευση, ο φόβος, ο θάνατος
ελλοχεύει, σε κάθε αεροπορική επι-
μή, δεν έχει σχέση με την προσφυγιά!
Ιρίστυνα, επί παραδείγματι, είναι ήδη
μη χώρα» - ο Απρίλης στάθηκε, γι' αυ-
«ο μήνας ο σκληρός», καθώς χιλιάδες
βοι εγκατέλειψαν τις εστίες τους, για
βρουν σωτηρία στο Μαυροβούνιο. Κα-
α άλλα, είναι πραγματικά συγκλονιστι-
οι περιγραφές για το δράμα των δεκά-
χιλιάδων προσφύγων που προσπα-
ν να επιβιώσουν στο έδαφος της Αλβα-
ή της ΠΓΔ της Μακεδονίας ή στην φο-
ή «κοιλιά του θανάτου», σε μια στενή
ίδα γης ανάμεσα στη Γιουγκοσλαβία
την ΠΓΔ της Μακεδονίας. (Παρένθε-
θέλοντας και η αμερικανική κυβέρνη-
να συμβάλλει στην «άμβλυνση» της
ισχυρικής τραγωδίας, αποφάσισε να
ορροφήσει 5 ή 10 χιλιάδες πρόσφυγες,
ς οποίους, όμως, θα εγκαταστήσει
... κουβανικού εδάφους, στην εκεί αμε-
ανική βάση του Γκουαντανάμο! Οι «αν-
ικείς», κατά πώς διδάσκει η χρηστομά-
α δεν πρέπει να συμφύρονται με τους
αφείς...).

ΠΙΜΥΘΙΟ: Πέρα από τις όποιες ευθύ-
του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, υπόλο-
ς, απέναντι στη διεθνή κοινή γνώμη, για
έγκλημα της επιδρομής, παραμένει η
άδα Κλίντον, η οποία, εγκλωβίζοντας
τόμα και τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις,
τέλεισε όχι μόνο τον ρόλο των Ενωμένων
θνών, το οποίο κύρος της Ρωσίας, την
έα της Ενωμένης Ευρώπης, αλλά και
ροώθησε -ή, τουλάχιστον, προσπαθεί να
ροωθήσει- ένα νέο «διεθνές δίκαιο», βα-
μένο στην υπεροψία και επικυριαρχία
υ μονοπολισμού.

Ο ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ ΕΞΑΓΓΕΛΛΕΙ ΕΚΧΕΙΡΙΑ», ΤΟ ΝΑΤΟ ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ ΙΑ ΤΗΝ «ΕΠΟΜΕΝΗ ΦΑΣΗ»

ΤΗΝ ΩΡΑ που σύρονται οι γραμμές αυ-
ς, οι εκτιμήσεις για το «πώς θα αντιδρά-
ει το ΝΑΤΟ», στην πρόταση του Βελιγρα-
ίου «για μονομερή εκχειρίδια στην περιοχή
ου Κοσσυφοπεδίου» (με την έννοια ότι

αναστέλλει τις επιχειρήσεις κατά του λε-
γομένου «Απελευθερωτικού Στρατού»
των Κοσοβάρων), παραμένουν αντιφατι-
κές. Ορισμένοι αναλυτές πιστεύουν ότι,
παρά τη βιαστική απόρριψη της εκχει-
ρίας, από πλευράς ΝΑΤΟ, «κάποιο φως
άρχισε να δαιφάινεται στο βάθος του τού-
νελ»... Άλλοι, όμως, πιστεύουν ότι «οι βομ-
βαρδισμοί όχι μόνο δεν θα χαλαρώσουν,
αλλά, αντιθέτως, θα ενταθούν», καθώς η
παρουσία του αμερικανού υπουργού Άμυ-
νας Κόέν, στις Βρυξέλλες, στη σύνοδο των
μονίμων αντιπροσώπων του ΝΑΤΟ, έχει
συνδεθεί με την έναρξη της «νέας φάσης»
των πολεμικών επιχειρήσεων - διάβαζε με
την έναρξη ακόμα και χερσαίων επιχειρή-
σεων.

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, ακόμα
και αν συνεχισθούν ή ενταθούν οι βομβαρ-
δισμοί (μέχρις ότου φθάσουμε σε ένα
«διάλειμμα ειρήνης»), βέβαιο είναι ότι τα
αδιέξοδα της κυβέρνησης Κλίντον παρα-
μένουν. Τα αδιέξοδα, μάλιστα, επέτειναν
οι αποκαλύψεις της Ουάσιγκτον Ποστ,
σύμφωνα με τις οποίες το σύνολο των
στρατηγών, που απαρτίζουν το αμερικανι-
κό ΓΕΕΘΑ, είχε αντιταχθεί στη «θεωρία
του ντόμινο» (που προώθησε η «στυφή κυ-
ρία» Μαντλίν Ολμπράιτ, υπουργός Εξωτε-
ρικών). Οι στρατηγοί επέμεναν ότι οι αε-
ροπορικοί βομβαρδισμοί δεν θα επιτύ-
χουν τον πολιτικό στόχο που έχει θέσει η
Ουάσιγκτον και το ΝΑΤΟ και ότι θα ήταν
προτιμότερη -και αποτελεσματικότερη- η
επιβολή οικονομικών και άλλων μη στρα-
τιωτικών κυρώσεων, αντί των βομβαρδι-
σμών.

ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΕΙ Η ΕΛΛΑΔΑ, ΑΝ ΤΟ ΝΑΤΟ ΠΡΟΧΩΡΗΣΕΙ ΣΕ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ;

ΚΑΙ ΕΝΩ σχέδια επί σχεδίων εξακολου-
θούν να καταρτίζονται (πότε για την «ανα-
τροπή του Μιλόσεβιτς» -προφανώς κατά
το... προηγούμενο του Σαντάμ Χουσεϊν!-
πότε για τον εξοπλισμό των Κοσοβάρων
με βαρέα αμερικανικά όπλα και πότε για
τη διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου), το
ερώτημα που απασχολεί τους Αμερικα-
νούς επιτελείς είναι πώς θα πεισθούν οι
ευρωπαίοι σύμμαχοι να «συμβάλουν απο-
φασιστικά», στην περίπτωση που κριθεί
απαραίτητη η έναρξη χερσαίων επιχειρή-
σεων.

ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ χερσαίων επιχει-
ρήσεων δεν τολμά, βέβαια, να το ανακοι-

νώσει, ακόμα, ο Μπιλ Κλίντον στον αμερι-
κανικό λαό. Ούτε ο Τόνι Μπλερ, στον βρε-
τανικό. Τα φέρετρα, στην περίπτωση αυτή,
θα έμοιαζαν «με μια θλιβερή σειρά κεριά
σβησμένα»... Η Ελλάδα, όμως, τι θα κάνει,
πώς θ' αντιδράσει; Μέχρι στιγμής, το μόνο
συγκεκριμένο στοιχείο είναι η διαβεβαίω-
ση του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη ότι «δεν
πρόκειται να εμπλακούμε σε συρράξεις»
(γιατί «είμαστε γείτονες με τη Γιουγκοσλα-
βία» και διότι «η συνεχιζόμενη χρήση στρα-
τιωτικής βίας δεν μπορεί να οδηγήσει σε
οριστική λύση». Ο πρωθυπουργός, όμως,
στο μήνυμά του -μήνυμα ισορροπιών»,
όπως χαρακτηρίστηκε - είπε και μερικά
άλλα πράγματα :

ΟΤΙ «είμεθα φίλοι με τους λαούς που
υποφέρουν» (καμιά αντίρρηση), ότι «στους
κατοίκους του Κοσσυφοπεδίου πρέπει να
δοθεί ευρεία αυτονομία» (ορθότατα) και
ότι «οι αντιδράσεις μας οφείλουν να έχουν
γνώμονα τα συμφέροντα της Ελλάδας, τις
δικές μας επιδιώξεις». Ποιος, όμως, καθο-
ρίζει -κάθε φορά- τα συμφέροντα της
χώρας; Με εξαίρεση τους «θεωρητικούς»
του ΚΚΕ, δεν υπάρχει σοβαρός αναλυτής
που να πιστεύει, λόγου χάρη, ότι θα προω-
θηθεί το εθνικό συμφέρον αν βγούμε από
το ΝΑΤΟ, αν φύγουμε από την Ευρωπαϊ-
κή Ένωση ή αν μείνουμε «μόνοι στον κό-
σμο», όπως έπραξε η Αλβανία, στα χρόνια
του «υπαρκτού». Κατά συνέπεια, αλλά και
για ν' αντιμετωπίσουμε τους κινδύνους
που μας περιζώνουν, «οφείλουμε να συνεργ-
ασθούμε με τις χώρες της Ευρωπαϊκής
Ένωσης και να διαφυλάξουμε τον ρόλο
μας στο ΝΑΤΟ».

ΠΑΡΑΜΟΝΗ μας στο ΝΑΤΟ, όμως, δεν
αποκλείει τη δική μας φωνή, την ανάπτυξη
ρεαλιστικών πρωτοβουλιών, για το ξεπέ-
ρασμα της σημερινής επικίνδυνης κρίσης.
Αλλά και αν υποθεθεί ότι, λόγω Οτσαλάν,
το κύρος της χώρας έχει σοβαρά τραυματι-
σθεί, έχουμε κάθε λόγο να διατηρούμε
ανοιχτούς τους διαύλους επικοινωνίας και
με τις δυο πλευρές, για μια δική μας θετική
παρέμβαση, μόλις οι συνθήκες το επιτρέ-
ψουν. Κάποια μηνύματα, άλλωστε, από τα
χρόνια του Θουκυδίδη, μπορούμε πάντα
να διαβιβάζουμε: «Αυτός ο πόλεμος για
τον οποίο συζητάτε σήμερα, πιθανόν να
ήταν μια υπόθεση χωρίς ιδιαίτερη σημα-
σία, όπως θα διαπιστώνατε αν σκεπτόσα-
στε ψύχραιμα»... Άντε, και Καλό Πάσχα!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ, ΑΛΛΑ ΟΜΟΘΡΗΣΚΗ

«Πολλοί ρωτούν αν η ανθρωπιστική βοήθεια προορίζεται για τους Σέρβους», παρατηρούν εκπρόσωποι οργανώσεων που δραστηριοποιούνται για την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στο Κοσσυφοπέδιο. Και φυσικά αυτό δεν συμβαίνει διόλου τυχαία. Εδώ στην Ελλάδα, από τότε που άρχισε πριν από χρόνια ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία, η κυρίαρχη άποψη ήθελε τη χώρα μας στενά συνδεδεμένη και αλληλέγγυα προς τους ομόθρησκους Σέρβους. Η δυστυχία, η ζωή και ο θάνατος ενός ορθόδοξου ζύγιζε και συνεχίζει να ζυγίζει περισσότερο από τη ζωή ή το θάνατο ενός αλλόθρησκου Βόσνιου (τότε) και Κοσοβάρου (τώρα).

Λ.Β

ΧΩΡΙΣ ΣΧΟΛΙΟ Κράτης ό κυνικός, και πόλη του (Δ' αϊ. π.Χ.)

«... τούτου παίγνιον φέρεται τόδε»
(ΔΙΟΓ. ΛΑΕΡΤ., ΣΤ' 85)

Μές στῆς ἀλαζονείας τὸ σκοτεινόχρωμο καπνὸ
μιὰ πόλη ὑπάρχει, ἡ Πήρα.
Δὲν εἶναι πλούσια οὔτε καὶ παστρική
μὰ εἶναι καλὴ κι εὐτυχισμένη.
Μωρὸς κανένας ἢ παράσιτος τὸ σύνορό της δὲν περνᾷ
οὔτε λιχούδης πόρνος χαίρεται.
Ἔχει θυμάρη, σκόρδα, σῦκα, καὶ ψωμί
αὐτὰ ποὺ οἱ ἄνθρωποι δὲν πολεμᾶνε ν' ἀποχτήσουν
ὅπως μὲ ὅπλα πολεμοῦν γιὰ δόξα ἢ γιὰ δεκάρες.

Ελευθέρη μετάφραση:
Τζίμης Παπανικολόπουλος

Πήρα=καμπούρα, ἡ «πόλη» τοῦ κυνικοῦ
ποὺ κουβαλάει στὴν πλάτη του.

ΑΝ ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΕΤΕ ΤΟ «ΑΝΤΙ»

Επειδή πολλοί φίλοι παραπονιούνται ότι δεν βρίσκουν το *Αντί* στο περίπτερο που αγοράζουν τα έντυπα, τους παρακαλούμε να τηλεφωνούν στα γραφεία του περιοδικού (72.32.713 ή 72.32819) ή στον αριθμό 176.

Με τον τρόπο αυτό θα εντοπίζεται η έλλειψη του περιοδικού στο σημείο πώλησης εντύπων για να αποστέλλονται αμέσως τεύχη. Είναι μπελάς, είναι φασαρία, αλλά θα βοηθήσει και σας και το περιοδικό αυτό το τηλεφώνημα, εφόσον η διανομή του θα βελτιωθεί. Για να μπορούν να βρίσκουν το *Αντί* οι φίλοι του.

ΑΚΡΙΒΑΙΝΕΙ ΤΟ «ΑΝΤΙ»

Από το σημερινό τεύχος ακριβαίνει το *Αντί*. Θα πωλείται στα εξής προς 700 δραχμές το τεύχος. Πήραμε αυτήν την απόφαση για να μπορέσουμε να συνεχίσουμε. Τα εκδοτικά έξοδα έχουν ανεβεί... Υποσχόμαστε να καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια ώστε το *Αντί* να βελτιωθεί, να ανοίξει σε νέα θέματα, στη σύγχρονη προβληματική.

Θα μεταβληθούν φυσικά και οι συνδρομές. Αυτό όμως δεν θα ισχύσει για όσους γραφούν ή ανανεώσουν τη συνδρομή τους στη διάρκεια ενός μηνός από σήμερα. Ός την Πρωτομαγιά, για όσους εγγραφούν νέοι συνδρομητές, ανανεώσουν μέχρι τότε τη συνδρομή τους, ισχύει η σημερινή τιμή.

Επωφεληθείτε, λοιπόν, και εγγραφείτε τώρα συνδρομητές στο *Αντί*.

Μετά την πρωτομαγιά, η αξία των συνδρομών θα είναι:

Για το εσωτερικό, ετήσια συνδρομή 13.000 δραχμές, για την Ευρώπη 8 δολάρια και για τις χώρες της Ασίας τις ΗΠΑ, την Αυστραλία και τον Καναδά 96 δολάρια ΗΠΑ.

Για εξάμηνες συνδρομές, η αξία θα είναι αντίστοιχα 6.500 δραχμές για την Ελλάδα, 41 δολάρια για τις ευρωπαϊκές χώρες και 48 δολάρια για τις λοιπές χώρες.

ΤΟ ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΒΗΜΑ

Το καθημερινό *Βήμα*, όσο και αν αμέσως ελαχιστοποιήθηκε σε κυκλοφορία, εξακολουθεί λειτουργώντας με τη αρχή των συγκοινωνούντων δοχείων, να αντλεί από το Κυριακάτικο έγκυρους συνεργάτες και ακόμα εγκυρότερους συνομιλητές.

Έτσι, οι νηφάλιες αναλύσεις και οι ξεκάθαρες απαντήσεις στις συνεντεύξεις επέρχονται πλέον καθημερινά, χωρίς να μας δίνεται το περιθώριο των επτά ημερών για να αναταχθούμε.

Επισημαίνω ένα από τα πιο εξωφρενικά παραδείγματα αυτού του ιδιώνυμου τρόπου αντιμετώπισης των μεγάλων εθνικών ζητημάτων από το *Βήμα*. Την Παρασκευή 2.4.99 δημοσιεύει αυτάρεσκα «Δήλωση Μπερνς προς Το Βήμα: "Απαραβίαστα τα ελληνικά σύνορα"».

Όστε υπήρχε ζήτημα που επιτέλους τακτοποιήθηκε; Πράγματι, όπως γράφει το κείμενο, ο κ. Μπερνς «κινήθηκε δραστήρια για να επιτύχει μια αναστροφή του κλίματος

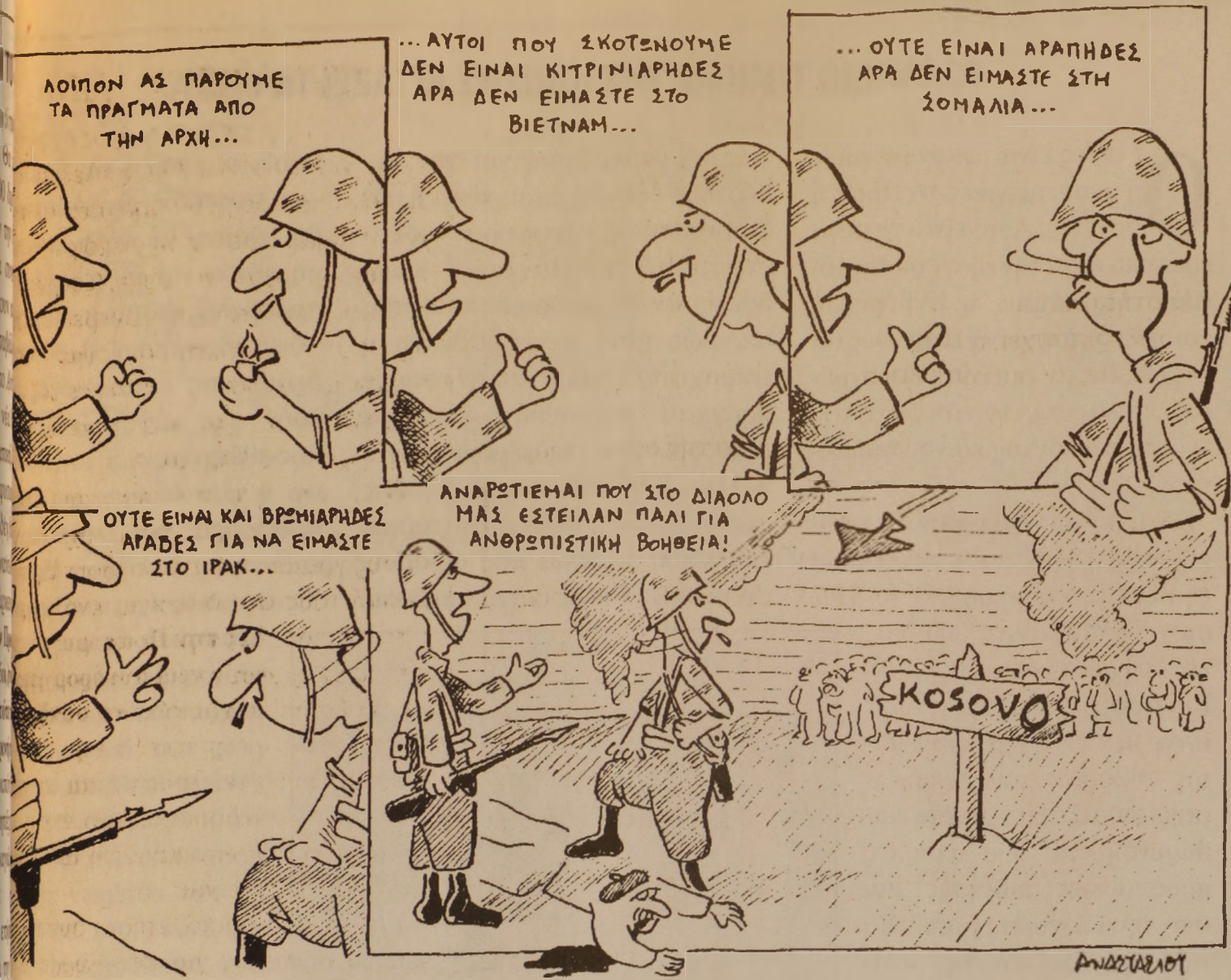
έντασης που είχε εγκαινιασθεί την προηγούμενη εβδομάδα...».

Και συνεχίζει περισπούδαστα το ρεπορτάζ, «Το νέο κλίμα αποτυπώνεται και στην δήλωση του κ. Μπερνς προς το *Βήμα*, όπου ρητά και χωρίς να αφήνει περιθώρια για παρερμηνείες αναφέρει» Και παραθέτει την ακατανόητη έως ύποπτη δήλωση του τίτλου.

Αφού ο κ. Μπερνς διά του εγκρίτου *Βήματος* μας έδωσε πίσω την εδαφική μας ακεραιότητα, έχουμε μεγίστη ευθύνη

να την διατηρήσουμε. Όταν ανησυχώ μήπως η κυβέρνηση κάνει καμιά στραβοπομπή ιδίως στην τρέχουσα υπόθεση του Κοσόβου -άνθρωποι είστε και αυτοί- και εκνευρίσει τα Αμερικανούς σε τέτοιο βαθμό που ο Μπερνς να μην έχει άλλη διέξοδο παρά να αναιρέσει την δήλωση του. Και τότε πάλι βλέπω δεινά που, όχι το καθημερινό *Βήμα*, αλλά ούτε και το Κυριακάτικο δεν θα μπορέσει να αναστρέψει.

Σ. Καφαντάρης

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ; ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ;

Παρατήρησα με ενδιαφέρον τη συγκέντρωση του πολιτικού κόσμου στην επέτειο της εξόδου του Μεσολογγίου. Πρόεδρος και πολιτικοί αρχηγοί, παρόντες. Ο κ. Σημίτης, θυμάστε νομίζω, ο πρωθυπουργός, απών. Σκέφτηκα προς στιγμήν ότι έχει δουλειά ο άνθρωπος, μετράει τα τρις. Αλλά μετά το ξανασκέφτηκα. Έλειπε και από την 25η Μαρτίου, από την 28η Οκτωβρίου – σε καμία δεν πάει. Ποτέ. Δεν τον αφήνουμε στην ησυχία του, να ξαναπάει στην Πάντειο, να διδάξει καμπύλες ζητήσεως; Μια ιδέα ρίχνω, έτσι για προβληματισμό.

Α.Δ.

ΗΛΙΘΙΟΤΗΣ ΠΕΡΑΝ ΑΝΟΧΗΣ

ίνεται, πλέον, πράξη ανευθυνότητας το να φέρει κανείς παιδιά στον κόσμο. Οι επιλογές τους, αντίθετα με νομίζαμε τα παιδιά της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς κατά τη δεκαετία της αμφιψήφησης ('60) ή κατά τη δεκαετία των ανασών ('70) ή, έστω, κατά τη δεκαετία των βιβασμών ('80), φαίνεται πως περιορίζεται σε τρία ενδεχόμενα: εκείνο του βάρου μακελάρη, εκείνο του θύματος των βαρών μακελειών ή, τέλος, και στην κατ'εξοχή περίπτωση, εκείνο του βαρβαρικού σχολιαστή των μακελειών.

Εάν ο πλέον άπληστος έχει, ταυτόχρονα, καταστεί ο πλέον δυνατός, κι όταν απουσιάζει επιφορτίζεται με την απόδοση δικαιοσύνης αποδεικνύεται πολύ πιο ένοχος από τον δικαζόμενο, τίποτε δεν απομένει παρά η βέβαιη ή βέβαιη. Ή, μάλλον, τίποτε δεν απομένει ασφαλές, μα ένα είναι βέβαιο: οι έντιμοι κι οι αθώοι θα υποφέρουν.

Είναι αξιοθαύμαστη για την τεχνολογική τελειότητα πολεμική μηχανή – η νατοϊκή – φέρεται με βαρβαρότητα Ταμερλάνου, ο λλάχιστον, σε όλη τη Σερβία, εν ονόματι

του «ανθρωπισμού» και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων(!) Και πάνω σ' αυτή τη φρικτή αφετηρία, ένα πλήθος από τηλεοπτικά κανάλια που έχουν για τα καλά εδραιώσει τη δεκαετία του '90 ως δεκαετία της απάθειας – με ατέλειωτα προγράμματα οδυνοβλεψίας ως «reality shows», ως πανηγύρια αναζητήσεως εξαφανισμένων και, γενικά, ως δημοσιογραφία του πιο χυδαίου εντυπωσιασμού –, σπεύδουν να δώσουν στο παράλογο μακελειό έναν ακόμη πιο πανηγυρικό χαρακτήρα εντυπωσιακών εικόνων για χορτάτους ηλίθιους.

Από τη μια, καυτηριάζοντας τις άδικες επιθέσεις του ΝΑΤΟ και τους βομβαρδισμούς αμάχων, που συνεχίζονται στο τέλος του 20ού αιώνα, κι από την άλλη μιλώντας, στο τέλος του 20ού αιώνα πάντα, για «φλέβες στις οποίες ρέει ορθόδοξο αίμα», για «χριστιανούς που δεν ντρέπονται να σκοτώνουν χριστιανούς» (ενώ το να σκοτώνουν βουδιστές ή μουσουλμάνους θα ήταν εύλογο) και για «προδοσία» όσων δεν θέλουν να απορρίψουν μία προπαγάνδα ασπαζόμενοι, αυτομάτως, μία άλλη.

Ζωή, βεβαίως, σημαίνει αντιφάσεις. Αλλά όλα έχουν κάποιο όριο.

Εν όψει της τρίτης χιλιετίας γινόταν φανερό, λίγο πολύ, πως οι θρησκείες αποτελούν την πιο αποδοτική επινόηση για την παρηγορία απέναντι στον θάνατο. Ωστόσο, κατά έναν άκρως αντιφατικό τρόπο, το αιτιατό παραμένει αίτιο· κι αυτό που παρηγορεί για το θάνατο εξακολουθεί να καλεί τους παρηγορούμενους να αλληλοσκοτώνονται. Ενώ οι τηλεοπτικοί σχολιαστές των αλληλοσκοτωμών, υιοθετώντας, σωστά, μιαν αντίθεση προς τον ισχυρότερο από τους αντιπάλους υιοθετούν, μαζί, και όλη τη γλωσσική ισχύ του. Έτσι, σε «ρεπορτάζ» έμπλεα αντιαμερικανισμού, ακούμε για «dangerous points των συνόρων» ή για «critical level του αριθμού προσφύγων» και για «snipers» που δολοφονούν αδιακρίτως.

Ίσως, μέσα στην πληθώρα των ανοησιών που εκπέμπονται ακρίτως, ο πιο γνήσιος αντιαμερικανισμός να έγκειται στην προσπάθεια να σκεπτόμαστε με λογική συνοχή και να εκφραζόμαστε ανάλογα.

Πέτρος Μαρτινίδης

ΤΟ ΝΑΤΟ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Τη στιγμή που οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί στη Γιουγκοσλαβία συνεχίζουν με αμείωτο ρυθμό στη χώρα μας, ο διαγωνισμός για την επιλογή του εργολάβου-αναδόχου του αεροπορικού στρατηγείου του ΝΑΤΟ στη Λάρισα -λίγα χιλιόμετρα νοτιοδυτικά απ' το στρατηγείο χερσαίων επιχειρήσεων της Ατλαντικής Συμμαχίας- μπαίνει στην τελική ευθεία. Τις προσεχείς ημέρες θα ανοίξουν οι προσφορές που έχουν καταθέσει τρεις κοινοπραξίες ώστε να επιλεχθεί ο ανάδοχος. Αν και πρόκειται για το μεγαλύτερο ίσως στρατιωτικό έργο που έγινε ποτέ στη χώρα μας, η δημοσιότητα που έλαβε το θέμα δεν ήταν η ανάλογη. Το θέμα του πολέμου έχει επισκιάσει, δικαιολογημένα, όλα τα υπόλοιπα θέματα της ειδησεογραφίας. Όμως η κατασκευή νατοϊκού αεροπορικού στρατηγείου στην καρδιά της Θεσσαλίας δεν είναι απλώς «άλλο ένα θέμα» όχι μόνο γιατί αποδεικνύει τον αναβαθμισμένο ρόλο που αναλαμβάνει η χώρα μας μέσα στη Συμμαχία, αλλά επειδή, όταν ολοκληρωθεί αυτό το έργο (το κόστος του οποίου αγγίζει τα 40 δισ.), η Λάρισα θα μετατραπεί σε Αβιάνο... Μήπως ήρθε η ώρα πλάι στο «έξω το ΝΑΤΟ απ' τα Βαλκάνια» να ακουστεί και το «έξω το ΝΑΤΟ από τη Θεσσαλία»;

Α.Β.

ΤΟ ΥΨΗΛΟ ΤΙΜΗΜΑ ΤΗΣ ΙΟΝΙΚΗΣ ΑΓΙΑΖΕΙ ΤΑ ΜΕΣΑ;

Οι αξίες είναι υποκειμενικές ή αντικειμενικές, σχετικές ή άσχετες; Αυτό είναι το μέγα ερώτημα κατά την εξαγορά της Ιονικής. Προ έτους, η Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ασφαλώς θα επέχαιραν, αν δεν θριαμβολογούσαν κιόλας, με την είσπραξη του ενός τρίτου του σημερινού τιμήματος.

Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι το τίμημα ξεπέρασε κάθε προσδοκία (η μέγιστη εκτίμηση για το 51% στον Τύπο ήταν τα 200 δισ., ενώ πληρώθηκαν τελικά 272). Και αυτή η εκτίναξη της τιμής έγινε μεν εν τω μέσω κλίματος ευφορίας του Χρηματιστηρίου αλλά και με την επιβάρυνση από δύο άκαρπες προσπάθειες πώλησης και από την εξοντωτική απεργία των εργαζομένων της Ιονικής.

Ευλόγως απορεί κανείς, πώς -επιτέλους- τώρα είδαν οι υποψήφιοι, σκληροί καπιταλιστές και ορθολογιστές καθ' όλα, το φως το αληθινό σχετικά με την αξία της Ιονικής; Και αν αυτή ήταν πάντα η αξία, άραγε αυτό σημαίνει ότι απλώς τώρα ενέδωσαν ενώ πριν έλπιζαν να πάρουν την τράπεζα κοινοχρονιά; Ή μήπως τώρα εγκαταστάθηκαν και αφανή σκαλοπάτια πρόσθετων κυβερνητικών υποσχέσεων παράλληλα με την διολίσθηση προς τα άνω της προσφοράς της Πίστωσης, που φαλκιδεύουν το όφελος από το στρογγυλό ποσό της εξαγοράς;

Αυτές οι υποθέσεις ισχύουν για όλους τους υποψήφιους, και για τον «έμπειρο» **Κωστόπουλο**, που ανέγραψε το τίμημα διά μολυβδίδος εκτυπωτού, και για τον «νεοσώ» **Σάλλα**, που το 'γραψε με το χέρι, ακόμα και για τον «απόντα» **Λάτση** που απαξίωσε να το γράψει.

Εν πάση περιπτώσει, πέραν των ακροβατικών υποθέσεων, την σα-

φώς ανακουφιστική για την κυβέρνηση εξέλιξη αμυνώνει η αμφισβήτηση της προσφοράς της Πίστωσης από την Πειραιώς. Αμφισβάλλω αν θα μάθουμε ποτέ πώς ακριβώς ήταν εκπεφρασμένη η επίμαχη προσφορά και αν υπήρξε πράγματι παρατυπία, γιατί τα επενδεδυμένα συμφέροντα είναι πολλά. Άλλωστε και ο Σάλλας φαίνεται πώς ήδη ελαχιστοποίησε την πίεση, πράγμα που σημαίνει ότι τελικώς κάπως ικανοποιήθηκε,

ίσως στο επίπεδο των υποσχέσεων που προαναφέρθηκαν.

Ένα είναι βέβαιο: Ότι η αδιαφάνεια, ιδίως αυτή που επιλέγεται να διατηρηθεί και μετά την αποσφράγιση των φακέλων της προσφοράς, δεν βοηθά την υπόθεση της εγκυρότητας και της αποκώλησης της χώρας από αποικιακές προσεγγίσεις. Όταν ακόμα και για πρόχειρο διαγωνισμό προμήθειας καρφοβελοτών οι προσφορές ανοίγονται παρουσία όλων των διαγωνιζομένων, πώς επιτρέπουν η Εμπορική Τράπεζα, το Ελληνικό Δημόσιο, και ιδίως ο Διεθνής Σύμβουλος κρυφές μεθοδεύσεις, ώστε ένας ευπρεπής, κατά τεκμήριο, συνδιαγωνιζόμενος να αμφισβητήσει την προσφορά του πλειοδότη;

Κανονικά, μέσα στους όρους πρόσληψης του Συμβούλου που πρωτίστως επιλέγεται για να φρο-

ντίσει το έγκυρο της διαδικασίας -με ασφαλώς παχυλότατη βή- έπρεπε να υπάρχει και κή ρήτρα για το ενδεχόμενο προσβολής του διαγωνισμού.

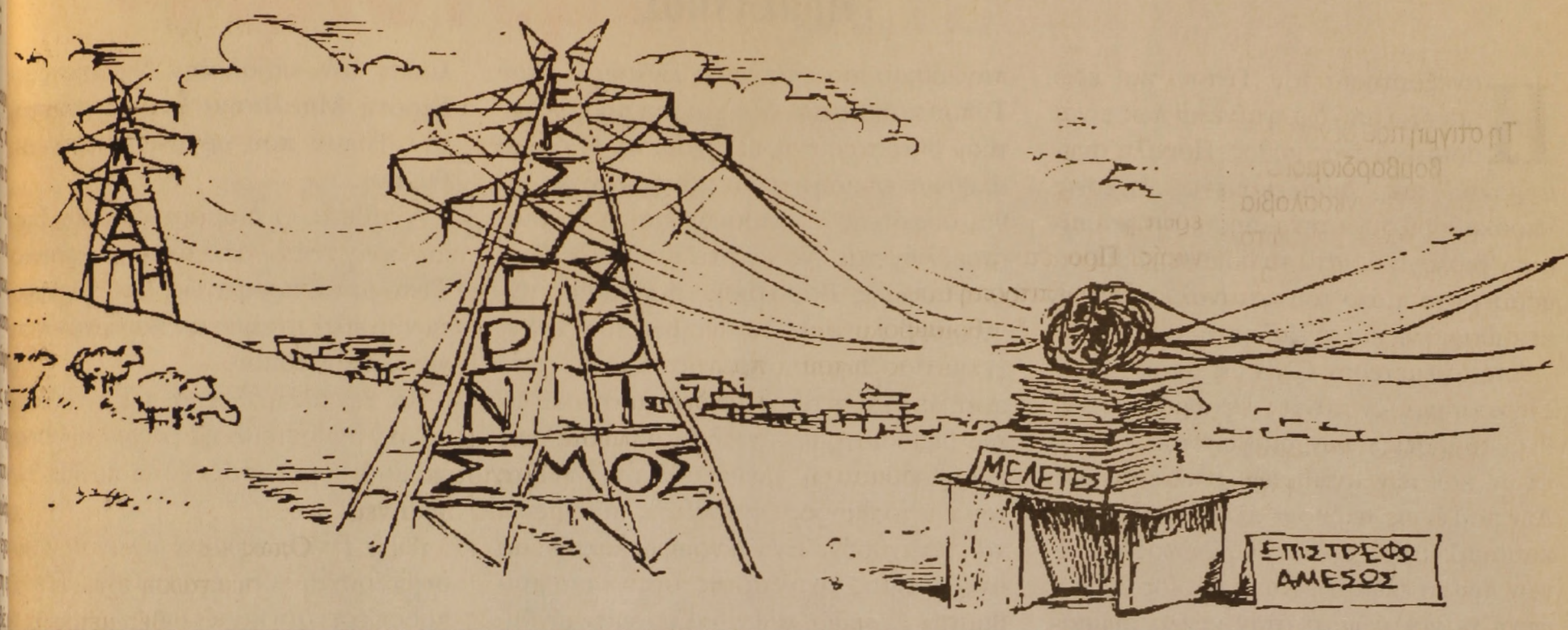
Οι κυβερνητικοί, βεβαίως, δρούν στις κατακραυγές και λούν για «άψογη» διαδικασία προσθέτοντας και το υποκρί ότι η κοινοποίηση της ακρ προσφοράς του αντιπάλου ευθύνη της πωλήτριας Εμπορ. Όπως και αν έχει το πράγμα,

σύμπτωση έχουμε ένα ιτά ακριβές μέτρο της που αποδόθηκε από του ρείς του διαγωνισμού έγκυρο των διαδικασιών να η θυσία των 18 δισ ποσού που αντιπροσωπ εκ των υστέρων πλειοί του Σάλλα στα 290 δισ. ένα ποσό αρκετά ενδρον, ιδίως αν συσχετισ προηγούμενες από ιδιωτικοποιήσεων, λ.χ., η Ελληνική Κυβέρνηση διαγωνισμού ΚΑΕ, συξ

σε ακόμα και με φωτοτυπί γνητικών. Δεν θα έπρεπ απορριφθεί χωρίς συζήτηση.

Ίσως, παραδόξως, η αδιαφ και η προστατευτική σιωπή, στροφα από όσα συμβατικά στηρίζονται για τους μεγ διαγωνισμούς εν γένει, αν διώχνει τους υποψήφιους επ τές, τους προσελκύει. Κατ κταση, το μήνυμα που δι στους μνηστήρες για τις επό εξαγορές είναι να μην ανησι οι αξίες μπορούν να είναι σχι και διολισθαίνουσες, οπώ στερξουν όλοι, ιδίως οι έχ σοβαρό σκοπό, να λάβουν στις διαδικασίες! Θα κερδί αν όχι εκείνον τον διαγων ασφαλώς κάποιον επό Αρκεί να αρθούν στο ύψος τ ριστάσεων. Στο ύψος το διολισθαίνον προς τα άνω.

Σ. Καφαντ

ΟΙ «ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ» ΚΑΙ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

η ακραιφνής ιστορική επιλογή δεν μπορεί να είναι η ειρήνη» (†Χριστόδουλος, «Το Βήμα», 25.2.96).

την εφημερίδα «Αθηναϊκή» του Σαββάτου 3.4.1999 δημοσιεύθηκε τεράστια φωτογραφία (πρώτη σελίδα, πρωτοσέλιδη) ενός κάδου του τουρκικού στρατού τύπου κουζίνας, με το ερώτημα ποιος είναι ο εικονιζόμενος. Στις 5.4.99 η εφημερίδα γράφει: ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος! απασχολήσει τουλάχιστον τον ΕΣΗΕΑ η χυδαία αυτή επί-
 ρ; Ο λαλίστατος κ. Χριστό-
 λος Παρασκευαΐδης, πάλι, δεν εθεώρησε σκόπιμο να
 ιδιάσει την επίθεση εναν-
 ν του Οικουμενικού Πα-
 τριάρχη...).

«στρατιώτες του Χριστό-
 λου» πολεμούν με όλα τα
 μέσα τους πραγματικούς
 πλανούς Ιεράρχες. Φαίνε-
 πως στους «Ελληνόψυχους
 ατιώτες του Χριστόδουλου»,
 ρς των άλλων «πατριωτών»,
 καταλέγονται και κοσμήμα-
 της δημοσιογραφίας σαν τον
 κατσαφέρη, οι οποίοι εκδι-
 νται τον Οικουμενικό Πα-

τριάρχη για την χριστιανικώτα-
 τη παρέμβασή του με την πρό-
 σφατη συνέντευξή του στην
 «Ελευθεροτυπία» (29.3.99).
 Αλλά και τα λοιπά ΜΜΕ του
 «ορθοδόξου τόξου», όταν δημο-
 σιεύθηκε η συνέντευξη Βαρθο-
 λομαίου, δεν έκριναν στην πλει-
 οψηφία τους σκόπιμο να ενημε-
 ρώσουν το κοινό για τις από-
 ψεις του Πατριάρχη, ενώ αντι-
 θέτως επαρουσίαζαν τις ιοβό-
 λες κραυγές και τα αναθέματα
 του *αιρετικού* τηλε-«χριστια-
 νού» κ. Παρασκευαΐδη. (Αυτό
 δεν ήταν θέμα που θα έπρεπε
 να έχει απασχολήσει την
 ΕΣΗΕΑ;)

Σημειώνω, για όσους συνα-
 δέλφους θέλουν να γνωρίσουν
 και να παρουσιάσουν τον πραγ-
 ματικό κ. Χριστόδουλο Παρα-
 σκευαΐδη, ότι το ήθος του φαί-
 νεται από την πρωτοφανή
 «δραματική καταγγελία» του
 στις 8.6.1998 (από άμβωνος
 στον Πειραιά ενώπιον θεού και
 Τηλεοράσεως) ότι δήθεν «*απει-
 λείται η ζωή του*»! Καταγγελία
 που ο κ. Παρασκευαΐδης ανα-
 γκάσθηκε να ομολογήσει ότι
 ήταν ψευδής: «...κατά την εκφο-
 ρά του προφορικού λόγου είναι
 δυνατόν να σου ξεφύγει κάτι.
 Αυτό είναι όλο. Δεν εννοούσα

ότι πραγματικά απειλείται η
 ζωή μου.» (συνέντευξη Χριστό-
 δουλου στα «Νέα», 16.6.98).

Αυτό το φαινόμενο ήταν
 πρωτοφανές και έμεινε ασχο-
 λίαστο από τον Τύπο. Ενθυ-
 μείται κανείς κανέναν άλλον
 ιεράρχη ή οποιοδήποτε άλλο
 δημόσιο πρόσωπο, τόσο αδί-
 στακτα να κατασκευάζει και
 να προβάλλει ένα τέτοιο ψέ-
 μα; Φαινόμενο πρωτοφανές
 αδίστακτου ανθρώπου είναι
 λοιπόν ο κ. Παρασκευαΐδης. Ο
 κ. Παρασκευαΐδης είναι ο ιε-
 ρωμένος που, χωρίς κανένα
 πρόβλημα με την «χριστιανι-
 κή» συνείδησή του, υπερασπί-
 ζεται ακόμη και παρακρατι-
 κούς δολοφόνους. Για την επί-
 καιρη σήμερα όσο ποτέ υπόθε-
 ση ΜΑΒΗ έγγραφε:

«Και βέβαια δεν εφθάσαμε στο
 σημείο να παραδώσουμε στα
 χέρια των Αλβανών τους Ελλη-
 νόψυχους εκείνους που κατηγο-
 ρούνται για το σαμποτάζ της
 Επισκοπής, όμως οι συνθήκες
 σύλληψης, φυλάκισης και δια-
 πόμπευσής τους, δείχνουν μια
 έσχατη υποτέλεια απέναντι
 στους Αλβανούς (...) Πού ηκού-
 σθη να παραδίδει μια χώρα σε
 μιαν άλλη στοιχεία που εξακρί-
 βωσε σε βάρος των συλληφθέ-

ντων πολιτών της που έδρασαν
 πατριωτικά και ηρωικά; (...) Στο
 κάτω κάτω και ένοχοι αν είναι οι
 συλληφθέντες θα έπρεπε να συ-
 γκαλυφθούν. Γιατί τώρα, ποιος
 θα θελήσει να αναλάβει κάποια
 τόσο επικίνδυνη αποστολή, όταν
 είναι βέβαιος ότι η ίδια του η κυ-
 βέρνηση θα τον απαρνηθεί; (...) Κατά τα άλλα τα όνειρα για
 ελευθερία στη Β. Ήπειρο θά-
 πτονται, οι νέοι απογοητεύονται
 και η... διπλωματία θριαμβεύ-
 ει». Γι' αυτό δημιουργεί, αυτός ο
 κακός δαίμονας του ελληνι-
 σμού και της Εκκλησίας, και
 σήμερα προβλήματα στον Ιε-
 ράρχη Αναστάσιο.

Ο κ. Παρασκευαΐδης στις
 28.3.99 εκραύγαζε περί «σατα-
 νάδων», «δαίμόνων», «υφέρπο-
 ντα φασίστα», «κατ' όνομα χρι-
 στιανών» κ.λπ. χαρακτηρισμούς
 οι οποίοι όμως θα ταίριαζαν
 απολύτως στον εαυτό του. Διότι
 αυτός, ο κ. Παρασκευαΐδης, εί-
 ναι ο κατ' όνομα χριστιανός, ο
 κήρυκας του μίσους, του ρατσι-
 σμού, του νεοφασισμού, του πο-
 λέμου:

«...η ακραιφνής ιστορική επι-
 λογή δεν μπορεί να είναι η ειρή-
 νη» (†Χριστόδουλος).

Μανώλης Βασιλάκης

ΤΥΠΟΙΣ ΤΥΠΟΣ;

Η ανεξαρτησία του Τύπου, και εδώ και έξω από δω, φαίνεται πως είναι οριστικά ένας μύθος. Ποικίλα συμφέροντα και διαπλεκόμενες σχέσεις «προκαθορίζουν» την είδηση, την καθαίρουν βιολογικά κατά το δοκούν, ώστε να φτάσει στο πιάτο του καταναλωτή-δέκτη κεκαθαρμένη και ανεπλήρη.

Από το ημέτερον CNN ως το σφέτερον Συγκρότημα, οι πάντες εφαρμόζουν «εθνοκαθάρσεις» των διαφορετικών απόψεων και των αντίθετων συμφερόντων. Δεν παίζει ως «είδηση» πλέον το γεγονός καθαυτό, αλλά ο δημοσιογράφος-παράγων που το εκφέρει. Και ο οποίος ανήκει ψυχή τε και σώματι στον κύκλο συμμαχιών του εργοδότη του (κατά κανόνα μη δημοσιογράφου). Το αποτέλεσμα είναι γνωστό: κάθε είδηση εκπορεύεται (καλύτερα εκπορνεύεται) ντοπαρισμένη από την καχυποψία της συγκεκριμένης σκοπιμότητας. Και ο «λειτουργός» της, ο δημοσιογράφος, ανήκει όχι στην αλήθεια ή την δεοντολογία αλλά μάλλον στο νεοπαγές «κόμμα του Τύπου» –ανάλογο προς το κόμμα του χρηματιστηρίου–, το οποίο εξυπηρετεί τα συγκεκριμένα (του) συμφέροντα· πλην της ενημέρωσης, βεβαίως. Σε

παγκόσμιο πια επίπεδο η λειτουργία του Τύπου καθίσταται όλο και πιο προβληματική, διατεταγμένη, ελεγχόμενη. Η όποια αλήθεια, επειδή σχεδόν πάντα ενοχλεί, είναι σοφότερο ν' αποσιωπάται ή να διαστρεβλώνεται. Να ένα τελευταίο δείγμα: Ο Μανώλης Βασιλάκης, παλαιόθεν συνεργάτης του Αντί, δεν υπήρξε ποτέ επαγγελματίας δημοσιογράφος και γι' αυτό ποτέ δεν έγινε αποδεκτός από την κάστα των δημοσιογραφούντων διαπλεκομένων. Ακριβοδίκαια η ελευθερία της γνώμης του και το θάρρος της άποψής του πρέπει να παταχθούν. Ενώ έγραφε λοιπόν ως ανεξάρτητος σχολιαστής στην «ασυμβίβαστη» Εξουσία, αιφνίδια απομακρύνθηκε και μάλιστα με «δήλωση μετανοίας» από την εφημερίδα, όταν έθιξε την διαπλοκή κράτους και παρακράτους μέσω Ναξάκη, «Δικτύου 21» κ.λπ. Ταυτόχρονα, στις 12.3 το «Δίκτυο» δίνει συνέντευξη Τύπου, παρόντος του Ναξάκη, και θριαμβολογεί για την κατατρόπωση του «Μακάρθου» Βασιλάκη. Στις 6.4 η Ελευθεροτυπία αποκαλύπτει ότι η εξεταστική επιτροπή της Βουλής, μέσω των κλήσεων του Ναξάκη από την Panafon, βρήκε ότι ο υπόδικος φίλος του κ. Πάγκαλου, απει-

λούσε τον «προδότη» δημοσιογράφο Στρατή Μπαλάσκα για τις συναντήσεις του Τύπου που οργάνωνε στην Δυτική Θράκη.

Αντίθετα, οι διαμαρτυρίες του Βασιλάκη «πνίγονται» από τον δημοκρατικό Τύπο μετά, προφανώς, από παρεμβάσεις των υψηλά ιστάμενων κοινωνικών παγόντων του τόπου.

Απ' την άλλη πλευρά, πώς είναι δυνατό να μην δημοσιεύει η Εξουσία την επιστημονική διαμαρτυρία ενός, έστω πρώην, συναγματολόγου;

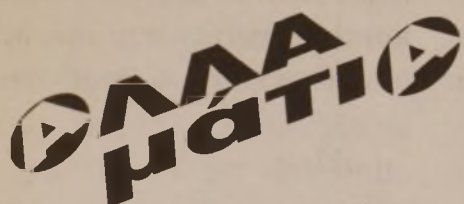
Αν ο Τύπος ευδοκεί μόνον τα καλά συμφέροντα τότε είναι τύποις Τύπος· προσφέρει αρνητικές υπηρεσίες στον τόπο.

Μάνος Στεφανίλ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος (683) του Αντί, εκ παραδρομής δεν μπήκαν τα στοιχεία της αγγλικής έκδοσης του καινούργιου βιβλίου το Νόαμ Τσόμσκι.

Ο τίτλος είναι: «Profit Over People: Neoliberalism and Global Order». Introduction by Robert W. McChesney. Seven Stories Press, 1999, σελίδες 175.

- Την έβδομη νύχτα του πολέμου, η στήλη έτυχε να διασχίσει την Αδριατική. Από το Μπρίντιζι –όπου και επιβιβάσθηκε σ' ένα από τα

οχηματαγωγά πλοία– μέχρι την Πάτρα και την άφιξη στα πατρίδα εδάφη σκόρπιες και ανακατωμένες σκέψεις είχαν την τιμητική τους.

- Την ίδια στιγμή, λίγο βορειότερα, τα σιδερένια πουλιά του ΝΑΤΟ συνέχιζαν να απογειώνονται και να ρίχνουν βόμβες στην Πρίστινα, στο Βελιγράδι, στην Γιουγκοσλαβία. Ριμάζοντας έναν τόπο, δοκιμασμένο ήδη σκληρά από το μικρόβιο του εθνικισμού και του θρησκευτικού μίσους. Θέλοντας να πείσουν και τους τελευταίους αφελείς ότι «αυτοί οι άνθρωποι δεν μπορούν να ζήσουν ποτέ ξανά μαζί». Σπέρνοντας θάνατο και κύματα προσφύγων καλυμμένα πίσω από την καραμέλα των δυτικών ΜΜΕ περί «έξυπνων» βομβαρδισμών.
- Ακόμα και το γεμάτο φεγγάρι που φώτιζε τα νερά της Αδριατικής έμοιαζε να έχει χάσει λίγη από τη λάμψη του. Ανατολικότερα, τα βήματα χιλιάδων φυγάδων ενώνονταν για να δραπετεύσουν απ' το σφαγείο. «Ο Αρκάν δήλωσε έτοιμος να

κατέβει στο Κοσσυφοπέδιο μαζί με τις τίγρεις του μόλις του το ζητήσει η πατρίδα». «Το Πεντάγωνο επιθυμεί σαφή νίκη και όχι ισοπαλία με τον Μιλόσεβιτς. Ο πόλεμος συνεχίζεται».

- Η Δύση γεμάτη οίκτο και φόβο συγκινείται από τις εικόνες που καταναλώνει. Θέλει να βοηθήσει αλλά κρατώντας τα σύνορά της κλειστά. Άλλωστε μόνη της κάνει παιχνίδι. Δικό της το μαχαίρι δικό της και το ψωμί. Δικές της οι βόμβες δική της κι η ανθρωπιστική βοήθεια.
- Η στήλη μάταια αναζήτησε ανάμεσα στους –διάφορων εθνικοτήτων– συνταξιδιώτες της κάποιον που έστω να ψελλίζει με ντροπή τη λέξη-κλειδί των ημερών: war. Το κατάστημα αφορολογητών ειδών, η αίθουσα ψυχαγωγίας με τους κούλοχέρηδες και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, η τραπεζαρία και το μπαρ ενός πλοίου δεν είναι ιδανικοί χώροι για βαριές σκέψεις...
- Ένας πόλεμος εξελίσσεται δίπλα μας. Όταν, όπως και όποτε τελειώσει, τίποτα δεν θα είναι ίδιο στα Βαλκάνια, τίποτα δεν θα είναι ίδιο στην Ευρώπη. Ώρα για αναμέτρηση με τις συνειδήσεις και όχι για χασμουρητά. Οι βόμβες τραγουδάνε τους δικούς τους ρυθμούς και τα «νέα από το μέτωπο» χωνεύονται μαζί με το βραδινό γεύμα. Ακόμα δεν είδαμε τίποτα...

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

«Αριστεροί» μετά τη μάχη

του Απόστολου Διαμαντή

τος ο πόλεμος –όπως και ο προηγούμενος εξάλλου– διαλύει ιδεολογικά σύννεφα και αποκαλύπτει πνευματικές πάτες. Πρωταγωνιστές και στους δύο, οι αυτοαποκαλούμενοι άλλοτε σοσιαλδημοκράτες, άλλοτε αριστεροί, άλλοτε εθνικώς σοσιαλιστές και άλλοτε δημοκράτες της αριστεράς.

ο πρώτο και άμεσο αποτέλεσμα των βομβαρδισμών του ΝΑΤΟ είναι οι νεκροί. Το δεύτερο, η οριστική χρεοκοπία της ευρωπαϊκής «αριστεράς», η οποία σκέφτηκε, προκάλεσε και εξετέλεσε αυτόν τον πόλεμο. Ο Κλί- άλλος προοδευτικός κι αυτός– με τον κινισμό του μάζεψε σαν σκούπα τα κικά ανδρείκελα των ευρωπαϊκών σοσιαλιστικών κομμάτων. Και το τελικό αποτέλεσμα θα είναι η εκλογική συντριβή των «αριστερών» κομμάτων στις ευρωεκλογές. Εί μ' αυτούς καταποντίζονται όμως οι χαριτωμένοι διανοούμενοι των «κοινωνικών κινημάτων», της «άλλης Ευρώπης» και του «τέλους των εθνών». Στη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ιταλία το είπα αυτό αρχίζει να γίνεται αντικείμενο κριτικής – από τον Κον-Μπεντίτ και τον Μπέρνις, μέχρι τον Υ και τους οικολόγους. Διότι απεκαλύφθη πως οι ακραίες ανιστόρητες ιδεοληψίες κρύβουν πίσω από το αποκρουστικό κινισμό, μια δίψα για πείνα, φυσικά, ως «αριστερή» και «αυθεντική» δεν έχει καμιά επιφύλαξη. Προστιά σε προσχήματα ή θεσμούς, ο κινισμός θέλει να ξεκινήσει έναν «αντιεπιδεικτικό» πόλεμο.

Πρώτα, όλα αυτά έγιναν αμέσως αντιληπτά από τους δικούς μας αετονύχηδες της αριστεράς και σκέφτηκαν να πουλήσουν ιστορίες. Μπροστά στην προοπτική της «εξουσίας» χλεύης, σκέφτηκαν ως γνήσιοι «αριστεροί» πονηροί πασόκοι: και στο ΝΑΤΟ και στους Σέρβους και εναντίον της Ευρώπης –που καταγγέλλεται ως ανάληξη της ιστορίας– και εναντίον του χασάπη Μιχαήλ. Και στο τέλος μαζί με τον Σημίτη. Και τέτοιο αντιπροσωπευτικό παζλ θα μπορούσατε να διαβάσετε την περασμένη εβδομάδα στο Βήμα. Ο Κωνσταντίνος Κικελάς, αφού διαπιστώνει πως «η Ευρώπη δεν θέλει πια να εμφανίζεται ως χώρος σύλλυσης για ανθρώπους, ιδέες και αξίες» και πως «η οικολογία, η κοινωνική δικαιοσύνη και οι δημοκρατικές ελευθερίες θυ-

σιάζονται στον βωμό του μααστριχτικού πραγματισμού», καταλήγει: «αν θέλουμε να επιζήσουμε σε αυτό τον νέο συγκρουσιακό κόσμο, οι τρέχουσες “εκσυγχρονιστικές” εθνικές επιλογές είναι σε κάθε περίπτωση αναγκαίες».

Ωραίο το κόλπο, πλην όμως έχει ελαφρώς προδοθεί. Η πρώτη αφελής ερώτηση είναι: Η Ελλάδα δεν μπορεί να υψώσει το ανάστημά της, επί ποινή εξαφανίσεως – σωστό. Πόθεν συνάγεται, όμως, πως πρέπει να έχουμε μόνον «εκσυγχρονιστικές» εθνικές επιλογές; Από πότε ο πασοκικός εκσυγχρονισμός δρέπει δάφνες εθνικών επιλογών; Από την εποχή των γκριζών ζωνών στο Αιγαίο; Από την ενίσχυση του ενιαίου αμυντικού δόγματος; Από την επιτυχία της εγκατάστασης των S-300; Από την αμυντική θωράκιση της Ελλάδας; Από τη κατάργηση της δημόσιας εκπαίδευσης; Από την οικονομική χρεοκοπία των ερευνητικών κέντρων – ιδίως αυτών που ασχολούνται με την ιστορία; Από τον παρολίγον πόλεμο με την Τουρκία, λόγω Οτσαλάν; Από πότε κ. Τσουκαλά;

Και γιατί, εάν –όπως λέτε– πρέπει να είμαστε ρεαλιστές και όχι αιθεροβάμονες, να μην αναθέσουμε τη δουλειά στους κανονικούς ρεαλιστές και προφανώς περισσότερο αποτελεσματικούς, συντηρητικούς πολιτικούς και να έχουμε αφεθεί σε έναν θλιβερό θίασο, ο οποίος κινείται μεταξύ εκθέσεων ζωγραφικής και σκυλάδικων;

Η απάντηση είναι προφανής: διότι αυτοί οι τελευταίοι, οι συντηρητικοί δηλαδή, δεν έχουν τον κ. Τσουκαλά ως ιδεολογικό υπεύθυνο – άλλοι παίζουν εκεί. Και η πανευρωπαϊκή απαξίωση της «νέας αριστεράς», η οποία αποκαλύπτει τον πραγματικό κοινωνικό της ρόλο, έχει αναγκάσει τους δικούς μας φωστήρες να προσπαθούν να μαγειρέψουν ομελέτες χωρίς ούτε ένα αυγούλακι.

Αλλά τα πράγματα είναι μάλλον σοβαρά, για να αστελευόμαστε. Η Ελλάδα έχει την

ατυχία αυτή τη στιγμή να κυβερνάται από την πιο ανίκανη κυβέρνηση των τελευταίων χρόνων. Από έναν πρωθυπουργό που κατάφερε, με τον συνεχή ενδοτισμό του, να στριμώξει τη χώρα και τη διπλωματία της στα σκοινιά, να μην μπορεί να κουνηθεί. Από έναν υπουργό Αμύνης που τη μία μέρα κάνει τον έξυπνο στους Αμερικανούς και την άλλη βρίζει τον Μιλόσεβιτς. Αυτός ο θίασος ποικιλιών είναι εξαιρετικά επικίνδυνος πλέον για την ασφάλεια της χώρας, αφού, προκειμένου να κρατήσει τις εσωκομματικές ισορροπίες και να κερδίσει καμιά ψήφο, στρέφει τους πάντες εναντίον του.

Αλλά, ευτυχώς, μπορούμε ακόμη να ελπίζουμε στους μετριοπαθείς συντηρητικούς της Αμερικής και της Ευρώπης και στους παλιούς κομμουνιστές της Ιταλίας και της Γαλλίας. Αυτοί μπορεί να μας σώσουν προς το παρόν απ' τα κοράκια – όπως το έκαναν και το '40. Γιατί οι μεν δεν έχουν ιδεολογικές κουτοπονηριές και οι δε έχουν να υπερασπίσουν ένα καθαρό παρελθόν.

Αλλά, ούτως ή άλλως, οι νέες συγκρούσεις δεν θα μοιάζουν με όσες γνωρίσαμε τα τελευταία χρόνια, διότι ο κοινωνικός τους χαρακτήρας φαίνεται να ξαναπαίρνει τη μορφή παλιών εθνικών και θρησκευτικών αντιθέσεων. Η Ρωσία οδεύει σιγά σιγά προς τον δικό της παραδοσιακό χαρακτήρα, ξαναγίνεται ένα κράτος με θρησκευτική ενότητα και σαφή κρατικά συμφέροντα. Ενώ, την ίδια στιγμή, τα κράτη της Ασίας αρχίζουν να συνειδητοποιούν τον παγκόσμιο κίνδυνο της μοναδικής υπερδύναμης.

Και η Ελλάδα; Αυτή περιμένει να ακούσει έντρομη έναν πολιτικό 81 ετών, τον κ. Μητσοτάκη, για να καταλάβει τι ακριβώς συμβαίνει, ενώ την ίδια στιγμή αποκαλύπτεται η πλήρης ανικανότητα του συνόλου του πολιτικού κόσμου να σχεδιάσει το επόμενο εικοσιτετράωρο. Ο Θεός να βάλει το χέρι του...

Ο υπαρχηγός Άκης αποκαλύπτεται

του Τάσου Παππά

Διευθυντική ομάδα υψηλού επιπέδου, αλλά το ζητούμενο είναι ποιος θα κάνει την χαμαλοδουλειά. Αυτό είναι το ερώτημα που απασχολεί τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ έπειτα από τη συγκρότηση του Εκτελεστικού Γραφείου. Οι «εργάτες», οι «λατζιέρηδες», χρειάζονται σήμερα όσο ποτέ, μιας και σιγά-σιγά μπαίνουμε σε τροχιά ευρωεκλογών. Αν η απάντηση στο θέμα αυτό είναι δύσκολη, στο άλλο μείζον ζήτημα, αυτό της εσωκομματικής ηρεμίας, μάλλον τα πράγματα προοιωνίζονται πιο ρόδινα. Ακόμη και οι πούροι αντισημιτικοί δείχνουν διατεθειμένοι να προσφέρουν στον πρόεδρο του κόμματος μια περίοδο ανακωχής, ώστε να μην επιτρέψουν σε κανέναν να τους κατηγορήσει για υπονομευτική δράση. Τα αρχηγικά σχέδια και οι προσωπικές στρατηγικές ενίων δεν θα εξαφανιστούν, θα πάνε, όμως, για μερικές εβδομάδες στο περιθώριο.

Αυτό το διάστημα δίνει την ευκαιρία στους πρωτοκλασάτους να ανασυντάξουν τις δυνάμεις τους και να ξανακοιτάξουν τις προτεραιότητές τους. Οι σύμμαχοι του **Κ. Σημίτη** (Βενιζέλος, Λαλιώτης, Β. Παπανδρέου) μπορούν να περιμένουν. Το ίδιο και ο **Χρ. Παπουτσής**. Το δίλημμα, όμως, το έχει ο υπουργός Άμυνας. Όπως λένε οι συνεργάτες του, έχει αποφασίσει να «τρέξει» μέχρι τις ευρωεκλογές και γιατί θέλει να διασκεδάσει τις εντυπώσεις που δημιουργήθηκαν από τις ατυχείς δηλώσεις του προσυνεδριακώς και γιατί μια καλή επίδοση του ΠΑΣΟΚ τον Ιούνιο θα πιστωθεί και σ' αυτόν.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΩΝ

Η ενεργός εμπλοκή του Άκη Τσοχατζόπουλου στην προεκλογική εκστρατεία αλλά και στις διπλωματικές προσπάθειες για την εκτόνωση της κατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο δεν πρέπει να δημιουργήσει την άποψη ότι έχει παραιτηθεί των φιλοδοξιών του. Συντόμως θα κληθεί να διαλέξει ανάμεσα στις δύο προτάσεις που διακινδυνεύουν οι φίλοι του και οι οπαδοί του: Να θέσει θέμα ηγεσίας αν το ΠΑΣΟΚ υπστεί μεγάλη ήττα στις ευρωεκλογές. Ή να περιμένει την κατάλληλη ευκαιρία για να κληρονομήσει το όλον ΠΑΣΟΚ, συνεργαζόμενος στο μεσοδιάστημα με το σύστημα εξουσίας που έχει εγκαθιδρυθεί στο κόμμα από το 1996.

Υπέρ της πρώτης εκδοχής τάσσονται οι «σκληροί» του ρεύματός του. Τη δεύτερη «ζυμώνουν» οι «συμφιλιωτικοί». Και οι δύο ομάδες έχουν καθαρές θέσεις:

Όσοι εισηγούνται τη μετωπική αντιπα-

ράθεση με τους εκσυγχρονιστές την επαύριον μιας συντριβής ισχυρίζονται ότι το ΠΑΣΟΚ δεν θα έχει τύχη στις εκλογές του 2000 αν πάει με επικεφαλής τον Κώστα Σημίτη, ο οποίος θα έχει χρεωθεί δύο ήττες (νομαρχιακές, ευρωεκλογές). Το αποτέλεσμα θα είναι η απώλεια της εξουσίας. Πρέπει, λοιπόν, λένε, να προλάβουμε. Το κλίμα στο κόμμα θα ευνοεί την αλλαγή ηγεσίας και κανείς δεν θα τολμήσει να κατηγορήσει τον Άκη. Αν οι εκσυγχρονιστές επιλέξουν την αναμέτρηση για να μην χάσουν τα προνόμια θα είναι υπεύθυνοι για τη διάσπαση του ΠΑΣΟΚ.

Εκείνοι που συνιστούν ψυχραιμία και λογικά βήματα υπογραμμίζουν στον Άκη τα αυτονόητα. Σύγκρουση Τσοχατζόπουλου-Σημίτη μετά τις ευρωεκλογές θα έχει ως αποτέλεσμα την πολιτική εξαφάνιση και των δύο. Το παιχνίδι εξουσίας τότε θα παιχτεί ανάμεσα στα νεότερα στελέχη που θα διεκδικήσουν την ηγεσία των επί μέρους ρευμάτων. Ο Άκης πρέπει να συνειδητοποιήσει, υποστηρίζουν συνεργάτες του, ότι η δική του στρατηγική «περνάει» μέσα από τη νίκη του ΠΑΣΟΚ, ενώ η στρατηγική των δολαρίων «περνάει» μέσα από την ήττα του κόμματος.

ΑΚΗΣ: ΑΠΟΛΟΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

Το θέμα όμως με τον Άκη Τσοχατζόπουλο είναι ότι με τη στάση του στο «γιουγκοσλαβικό» **πριονίζει** τον έναν από τους δύο πυλώνες επί των οποίων είχε οικοδομήσει την εικόνα του. Ο υπουργός Άμυνας αλλά και οι φίλοι του προσπαθούσαν επί χρόνια να πείσουν την ελληνική κοινωνία ότι είναι οι θεματοφύλακες του πατριωτικού χαρακτήρα του ΠΑΣΟΚ και του αριστε-

ρού προσώπου του. Οι ακραία οξείες δηλώσεις του κατά του **Μιλόσεβιτς** ξάφνιασαν τους πάντες. Πρώτα-πρώτα τους σπινθηροποίησαν τους συνεργάτες του, τους οποίους δεν ειφροντίσει εγκαίρως ο κ. Τσοχατζόπουλος να προετοιμάσει. Σήμερα οι οπαδοί του κρύβονται ή, στην καλύτερη περίπτωση, επιχειρούν απεγνωσμένα και ανεπιτυχώς να διασκεδάσουν τις κακές εντυπώσεις που έχει προκαλέσει στο ακροατήριό του το «αντισεργικό παραλήρημα του αρχηγού τους. Ισχυρίζονται ότι οι δηλώσεις Άκη προέκυψαν ύστερα από συμφωνία με τον πρωθυπουργό. Ως ο καθ' ύλην αρμόδιος για θέματα άμυνας και ασφάλειας κ. Τσοχατζόπουλος, λένε, έπρεπε να πει αυτά που είπε γιατί το κλίμα στο ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ ήταν κατάφωρα αρνητικό για τα ελληνικά συμφέροντα! Ήταν επιβεβλημένο να αποκαταστήσουν την ισορροπία όταν μάλιστα η κοινή γνώμη στην Ελλάδα με τη συναισθηματική στάση της υπέρ των Σέρβων, έριχνε νερό στο μύλο των Τούρκων, οι οποίοι δεν αφήνουν ευκαιρία να πάει χαμένη προκειμένου ν' αποδείξουν ότι αυτοί είναι τα «καλά παιδιά» της Δύσης και οι Έλληνες εκείνοι που μονίμως δημιουργούν προβλήματα.

Αρνητικά ξαφνιαστήκαν όμως και οι σκληροί αναλυτές που μέχρι τώρα υποστήριζαν την αντίθεση Σημίτη-Τσοχατζόπουλου, προσδοκώντας κέρδη για την παράταξή τους εκ της υπόγειας αναμέτρησης των δύο κορυφαίων του ΠΑΣΟΚ! Όσοι διάβαζε προσεκτικά τις εφημερίδες παρότρυναν στη Νέα Δημοκρατία την περασμένη Δευτέρα να διαπίστωνε την απόγνωση γνωστών ονομάτων της δημοσιογραφίας. Είναι πια υποχρεωμένοι ν' ανα-

σουν άλλο πρόσωπο από το χώρο του ΣΟΚ, ώστε να το πριμοδοτήσουν για πονομεύει τον Κώστα Σημίτη. Ο Άκης υτούς είναι καμένο χαρτί, ειδικότερα και που ανακάλυψαν οψίμως τα αγαθά αντιιμπεριαλιστικής και αντιαμερικανικής ρητορικής.

Όλα πρέπει να αισθάνθηκε και ο πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος. Είναι γνωστό στους παροικούντες εν Ιερουσαλήμ ότι ο αρχηγός του ΣΥΝ και ο υργός Άμυνας είχαν από καιρό επαφές που ξεπερνούσαν κατά πολύ τα όρια κοινωνικής συναναστροφής. Οι συζητήσεις τους άγγιζαν το βασικό πυρήνα της πολιτικής λειτουργίας. Ο κ. Κωνσταντόπουλος έβλεπε με καλό μάτι τα ανοίγματα του κ. Τσοχατζόπουλου στη δημοκρατική περά, χαιρέτιζε, όποτε έκρινε φρόνιμες απόψεις του περί κυβερνήσεων συμμαχίας και συμάχησε μαζί του για να αμιτίσουν τις απόπειρες του Κ. Σημίτη γκαϊνιάσει το διάλογο για την Κεντροπερά. Ο πρόεδρος του ΣΥΝ πρέπει να έπασε μεγάλη ευτυχία όταν άκουσε τον υργό Άμυνας να επιλέγει για κλείσιμο ομιλίας του στο 5ο συνέδριο του ΣΟΚ τη φράση-σύνθημα «εμπρός τώρα για τη νέα Κεντροαριστερά»! Νόμισε με τον Α. Τσοχατζόπουλο στη θέση του ηγού, το ΠΑΣΟΚ θα ήταν περισσότερευεπύφορο στην ιδέα της ισότιμης συμμαχίας. Δεν ξέρουμε αν το συνοικέσιο ά τη «στροφή» Τσοχατζόπουλου στα νικά» χάλασε, πάντως ο τρόπος με τον οίο αντέδρασε ο Ν. Κωνσταντόπουλος τις αντισερβικές παρεμβάσεις του Α. Τσοχατζόπουλου δείχνει ότι το ειδύλλιο βρίσκεται στην καλύτερη φάση του. Δεχομένως κι αυτός να ψάξει για πιο όπιστο συνομιλητή από το χώρο του ΣΟΚ.

Εκεί, όμως, που ήρθαν τα πάνω-κάτω εν στην εσωκομματική αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ. Ακόμη να συνέλθουν από το κ. Είχαν επενδύσει πολλά στον «παύση» και «αριστερό» Άκη, κι αυτός τις απογοήτευσε. Προφανώς, οι λαλίστασ' άλλες περιπτώσεις βουλευτές του «ηλικού ΠΑΣΟΚ» είναι τελείως αποστασιοποιημένοι. Αλλιώς δεν εξηγείται η «αυτομαμάρα» τους. Αυτοί που σε ανάλογα «προδοτικά» διαβήματα του πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη χάλασαν τον κόσμο με κραυγές τους τώρα κάνουν την πάπια! Όπως η ευωχία των γιορτινών ημερών «να δώμασε» τα ξίφη τους.

Καιρός, όμως, να σοβαρευτούμε. Ο κ.

Τσοχατζόπουλος είπε πολλά ατυχή, είπε όμως και πολλά αυτονόητα. Ποιος εχέφρων και ψυχραιμος πολίτης –αυτός δηλαδή που δεν παρασύρεται από το θυμικό του και τις κακοστημένες προπαγανδιστικές εκπομπές ορισμένων τηλεοπτικών καναλιών– δεν καταδικάζει τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του Μιλόσεβιτς. Ποιος μπορεί ν' αμφισβητήσει το οφθαλμοφανές, ότι ο Μιλόσεβιτς δεν είναι δα και το καλύτερο παιδί των Βαλκανίων. Ο κ. Τσοχατζόπουλος υπαινίχθηκε ότι στόχος του σέρβου ηγέτη είναι ο διαμελισμός του Κοσσυφοπεδίου και κατά συνέπεια η αλλαγή των συνόρων. Αν όντως ισχύει αυτό, τότε η Ελλάδα δεν έχει κανένα λόγο να συνδράμει τον κ. Μιλόσεβιτς. Το αντίθετο μάλιστα επιβάλλεται: να τον «ξεμπροστιάσει» και να τον καταγγείλει και φυσικά να συμβάλει στο μέτρο των δυνάμεών της ώστε να αποτραπούν οι επιδιώξεις του.

Οφείλει, όμως, να καταθέσει ο κ. Τσοχατζόπουλος τουλάχιστον αποχρώσεις ενδείξεις που θα δικαιώνουν τους ισχυρισμούς του περί των προθέσεων του Μιλόσεβιτς. Άλλως θα είναι ευάλωτος στις αιτιάσεις ότι είναι νατοϊκότερος του Κλίντον.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟΝ ΑΥΤΑ...

Από τη φιλολογία των ημερών δεν θα μπορούσαν να λείπουν και τα «μαύρα» σενάρια. Αυτοί που τα διακινούν προσπαθούν να εξηγήσουν την τακτική του υπουργού Άμυνας, επικαλούμενοι οικονομικής και πολιτικής φύσεως στοιχεία. Λένε λοιπόν τα εξής:

- Ο Άκης εμφανίζεται φιλοαμερικανός

επειδή είναι εκτεθειμένος σε ζητήματα εξοπλισμών. Είναι πασιδηλοί οι δηλητηριώδεις υπαινιγμοί που αμφισβητούν ευθέως την ηθική ακεραιότητα του ανδρός. Τα πακέτα που κυκλοφορούν είναι όντως μεγάλα, και δύσκολα κάποιος μπορεί ν' αντισταθεί στις δραχμοφόρες σειρήνες. Όμως οι σπερμολόγοι πρέπει να απομονωθούν. Εκτός αν υπάρχουν αποδείξεις. Ας τις προσκομίσουν.

- Ο Άκης προσεγγίζει ολοταχώς τον αμερικανικό παράγοντα, γιατί ξέρει ότι μόνο αν έχει την εύνοιά του μπορεί να διεκδικήσει την ηγεσία του κόμματος και της κυβέρνησης. Δεν είμαστε, βεβαίως, στην εποχή του Πιουριφόι, αλλά δεν πρέπει να λησμονούμε ότι ο υπερατλαντικός παράγοντας θέλει να έχει λόγο στο παιχνίδι εξουσίας που παίζεται στην Ελλάδα. Αυτό το γνωρίζει ο κ. Τσοχατζόπουλος...

Παραδόξως, με τη «στροφή» του Άκη, χαίρονται και οι εκσυγχρονιστές. Όχι γιατί διαφωνούν με πολλές από τις επισημάνσεις του, αλλά επειδή πιστεύουν ότι έπεσε το προσωπείο του. Μάλιστα, οι πιο ευφάνταστοι προτίθενται να προτείνουν στον πρωθυπουργό να μεταθέσει τον κ. Τσοχατζόπουλο από το υπουργείο Άμυνας στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Να του πει, λένε, να αναλάβει αυτό το πόστο και να αρχίσει να εφαρμόζει την αριστερή πολιτική που ευαγγελίζεται στον κοινωνικό τομέα, αφού προηγουμένως του ζητήσει να μην θίξει τα δημοσιονομικά μεγέθη (πληθωρισμός, δημόσιο χρέος κ.λπ.). «Τότε θα δούμε, υπογραμμίζουν, πόσο αριστέρος είναι ο σύντροφος Άκης»...

Bomb-Pizza

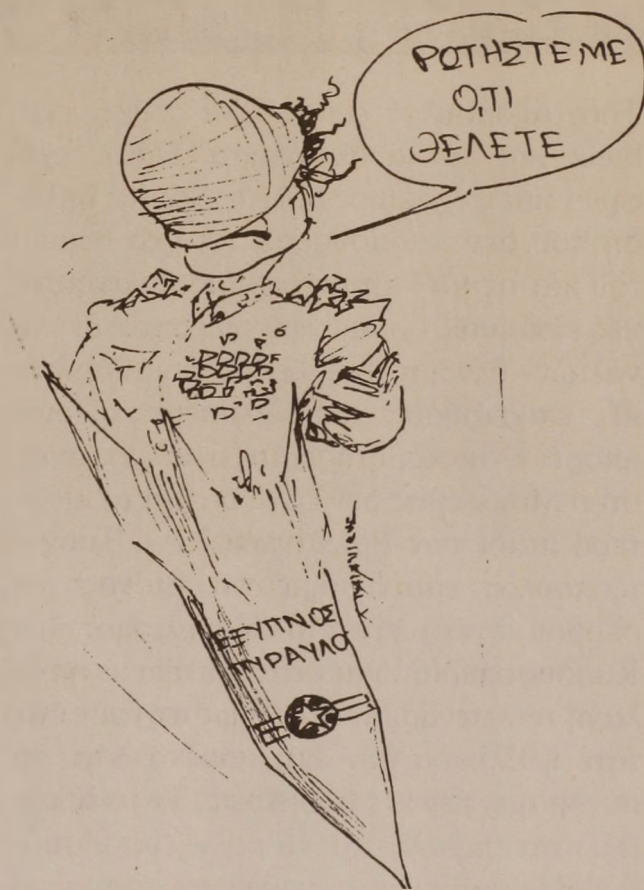
Μακάριοι οι πεινώντες και διψώντες την Δικαιοσύνην

του Μάνου Στεφανίδη

Όλα έγιναν για να πάει η Pizza Hut στη Μόσχα και να την διαφημίσει επιτυχώς ο Γκόρμπι, αυτός ο άνθρωπος χωρίς ιδιότητες και η πτώση του τείχους, και η ανατροπή του υπαρκτού, και ο εμφύλιος στη Βοσνία, και η Pax Americana, και η κατάρρευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και οι βομβαρδισμοί στη Σερβία. Τώρα, στην αμείλικτα επιβεβλημένη νέα τάξη πραγμάτων, η ιστορία (και η μνήμη της ιστορίας) διαβάζεται αλλιώς. Οι στρατιώτες του NATO βομβαρδίζουν εκεί που κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν δημιουργηθεί κοινά γαλλοσερβικά νεκροταφεία, ενώ οι Γερμανοί μοιάζουν να μην έχουν ξεχάσει την αντίσταση του Βελιγραδίου κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Εν πάση περιπτώσει, η Βαλκανική είναι ένα άκρως σύνθετο κείμενο για να διαβάζεται με τον μονοσήμαντο και απλοϊκό τρόπο των «συμμάχων». (Σύμμαχοι ποιων αλήθεια;).

Αν ο Γκόρμπι υπήρξε το ηλίθιο πιόνι του πλέον ντετερμινιστικού ιστορισμού ώστε να καταργηθεί το αντίπαλον δέος, ο Μιλόσεβιτς είναι η ερινύα του τόπου του, η οποία οδηγεί φανατικά στην διαλυμένη μικρή Σερβία. Κάτι ξέρουν, εξάλλου, και οι αμερικανοευρωπαίοι εξολοθρευτές των Ινδιάνων από εθνοκαθάρσεις κι ως εκ τούτου δεν είναι διατεθειμένοι να τις επιτρέψουν σε άλλους. Προς το παρόν, ενισχύουν τον Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσσυφοπεδίου –κι εμμέσως την απολυταρχική καρέκλα του Μιλόσεβιτς –αλλά όχι το Ρ.Κ.Κ. και τον (ξεχασμένο από τους ευσυγκίνητους έλληνες εορταστές;) Οτζαλάν. Τα σύνορα των βαλκανικών κρατών θυμίζουν όλο και περισσότερο, λόγω ρευστότητας, τη ζεστή μινεστρόνε που προσφέρει η Pizza Hut σε ταχύτατη delivery, και είναι προφανές πλέον ότι άλλοι έχουν ήδη αποφασίσει πριν από μας για μας. Η ελληνική εξωτερική πολιτική σεμνοπρεπώς χάθηκε κάπου ανάμεσα σε Λιτόχωρο, Ναϊρόμπι και Σοφοκλέους και δεν θα ήταν σκόνη να την ψάξει κανείς αυτήν ακριβώς τη στιγμή. Εξάλλου, οι έλληνες πολιτικοί μάς έχουν από καιρό πείσει ότι αξίζουν πλήρως και τον οίκτο, και τη συμπάθειά μας.

Το παρήγορο, τέλος, είναι ότι με κοινό ρεφενέ βρέθηκαν οι μισθοί των ρωσικών πληρωμάτων ώστε ν' αποπλεύσουν απ' την Κριμαία όσα τεμάχια της φοβερής αρμάδας δεν έχουν, ακόμη, πουληθεί στη μαύρη (όχι θάλασσα, αγορά). Και επειδή κάθε δράση δημιουργεί και αντίδραση, ίσως τα αποτρόπαια γεγονότα στο Κοσσυφοπέδιο να προκαλέσουν ουσιαστικές αφυπνίσεις και δραστικές αντισυσπειρώσεις στο παγκόσμιο χωριό, ώστε ν' αναγκα-

σθούν αρκετοί, ένεκα της αμερικανικής απροκάλυπτης ιδιωτείας, να ξε-ιδιωτεύσουν. Αργότερα, οι δηλώσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας, ανήμερα της εθνικής εορτής, ήσαν υποδειγματικές και ως ύφος και ως περιεχόμενο. Ιδιαίτερα το ύφος, θα έπρεπε να το είχαν ενστερνισθεί οι συνήθως ασίκοροι υπουργοί-δηλωσίες μας. (Περαστικά σας, κ. Γιαννόπουλε, μας έλειπαν οι τηλε-παρουσίες σας). Κάπως έτσι θεραπεύονται τα ανηκέστως πάσχοντα –έως και βεβλαμμένα– ελληνικά μας. Κατά τα άλλα, τα δραματικά συμβάντα φαίνεται ότι ενεργοποιούν –τις προ πολλού ξεχασμένες– συλλογικότητες και –τις, έστω, χαζοχαρούμενες– συσσωματωμένες δράσεις, έτσι ώστε να κάμπτεται κάπως ο διαρκώς εξορθούμενος ατομισμός μας και

να αισθανόμαστε λίγο περισσότερο ενωμένοι· παρά την αδιατάρακτη ευφορία του χρηματιστηρίου, το οποίο σταθερά ανακάμπτει (φαίνεται ότι υπάρχει βελτίωση και για την οικονομία) προς όφελος των απανταχού ομοδόξων του «κόμματος» του.

–Αντιλαμβάνεστε τι πεδίο λαμπρό ανοίγεται εμπρός και στους ωρίμους και τα παιδιά της Αριστεράς; Καθώς, οσοδήποτε, σαρώνονται οι μικροπολιτικές και μικροπολιτικοί των μικρομέγαλων επιχειρήσεων και αλλοδαπών σωτήρων, επιβάλλεται να επανακαθορισθούν άμεσα τι πρέπει να είναι η Ευρώπη των λαών, πώς φράζεται η πανανθρώπινη αλληλεγγύη που τελειώνει η αυθαιρεσία των «ανθρωπιστών», ποιος είναι ο ρόλος των απεσταλμένων ατομικών περιπτώσεων στην νέα, μετά την νέα, τάξη πραγμάτων.

Οι έξυπνες μπόμπες και οι πονηρές μπιπίτσες των νατοϊκών, παρά τον κυνισμό τους και τον όλεθρο που σπέρνουν, είναι τελικά ανίκανες να γράψουν την μακροπρόθεσμη ιστορία. Απλώς διαγράφουν με κηλίδες αίματος χρόνιες προκαταλήψεις και αφελή ιδεολογήματα. Ο κ. Γκόρμπι καταχωρήθηκε ανάμεσα στις πλέον δυσάρεστες μορφές του αιώνα. Η «δημοκρατία» που υποσχέθηκε στους συμπατριώτες του δεν ήταν παρά το «δικαίωμα» στην εκπόρευση εκατοντάδων χιλιάδων απελπισμένων πλασμάτων. (Οι οίκοι ανοχής της ευρωπαϊκής Ευρώπης έχουν θησαυρίσει απ' την εκμετάλλευση φτηνής μετα-κομμουνιστικής γυναικείας σάρκας). Φαίνεται πως από τις πίτσες του Γκορμπας ως τις «αποτελεσματικές» μπομπίτσες των Αμερικανών η απόσταση είναι τόσο μικρή που καταντά αμελητέα...

«Όχι άλλα Κόσοβο»

του Θεόδωρου Κουλουμπή

Καθώς γράφονται αυτές οι αράδες, η ελπίδα μου είναι ότι η φράση «Όχι άλλα Κόσοβο» δεν θα περάσει στην αμερικανική (και την ευρωπαϊκή) ορολογία όπως αυτή που διακήρυσσε «όχι άλλα Βιετνάμ». Δυστυχώς, 13 μέρες μετά την έναρξη των νατοϊκών βομβαρδισμών, οι προοπτικές δεν είναι καθόλου ευοίωνες. Άσχετα με τις προθέσεις των εμπολέμων (NATO εναντίον Μιλόσεβιτς), η όλη κατάσταση δείχνει να εξελίσσεται σε μια άκρως επικίνδυνη διαδικασία κλιμακούμενης βίας και αστάθειας, που εγκαινιάσθηκε στο όνομα αξιών όπως ο ανθρωπισμός, η σταθερότητα και η ειρήνη.

Το μεγάλο έλλειμμα στους υπολογισμούς του NATO ήταν, προφανώς, η εσφαλμένη αντίληψη ότι ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς θα υποχωρούσε μπροστά στην απειλή χρήσης (στρατιωτικών κυρώσεων από τον αέ-). Δεν είχαν πάρει στα σοβαρά οι Σύμβουλοι του προέδρου Κλίντον την πιθανότητα ότι ο αυταρχικός σέρβος ηγέτης θα έλεγε τους βομβαρδισμούς (που θα του ασφάλιζαν και τη στήριξη του σερβικού ού) και όχι τον συμβιβασμό με την αποχή του τελευταίου σχεδίου του Ραμπου- που θα μπορούσε να του στερήσει την ουσία

ακόμη και στην σημερινή φάση –που οι στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν έχουν πεσει το κατώφλι της χερσαίας και αιμαρής αναμέτρησης –η λεγόμενη «αρχιτεκτονική της ευρωπαϊκής ασφάλειας» καθέτει ένα μεγάλο τίμημα:

1. Η άτυπη «συμφωνία των ισχυ-», που είχε οικοδομηθεί μέσω της λεγόμενης Ομάδας Επαφής, θυσιάστηκε στο όνομα της «αυτονομίας» του NATO στη ψηφιοποίηση.

2. Μια μεταψυχροπολεμική δεκαετία ορίστηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΗΕ πλησιάζει στη λήξη της με την αλλο-

τρίωση της Ρωσίας και της Κίνας.

Γ. Η περιθωριοποίηση και ταπείνωση της Ρωσίας απειλεί να φέρει στην εξουσία –στη μεγάλη και πυρηνική αυτή χώρα– στοιχεία εθνικιστικά και ρεβανσιστικά, δημιουργώντας ένα νέο τείχος του μίσους στην Ευρώπη.

Δ. Τα κύματα εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων που εισρέουν σε γειτονικές χώρες και οντότητες (Αλβανία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και Μαυροβούνιο) δημιουργούν έναν ανθρωπιστικό εφιάλτη, επιτείνοντας τις τεράστιες πιέσεις που οι κυβερνήσεις τους ήδη υφίστανται.

Ε. Με δεδομένο τον πρωταγωνιστικό ρόλο των ΗΠΑ στη μεγάλη επιχείρηση, πυκνώνουν οι φωνές των ευρωφεντεραλιστών και αντι-ατλαντιστών που ζητούν την «ανεξαρτητοποίηση» της Ευρώπης από την αμερικανική κηδεμονία. Από μόνη της μια σύγκρουση μεταξύ των δύο βάθρων της ευρωατλαντικής κοινότητας θα μπορούσε να προκαλέσει ανυπολόγιστη ζημιά στο παγκόσμιο διεθνές σύστημα.

Δεκατρείς μέρες μετά την έναρξη των νατοϊκών βομβαρδισμών μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η αρχική απόφαση του NATO –που πάρθηκε στο όνομα της νέας, μεταψυχροπολεμικής του αποστολής– υπήρξε τραγικά λανθασμένη. Βρισκόμαστε αυτή τη στιγμή στο σταυροδρόμι που οδηγεί είτε στην στρατιωτική κλιμάκωση είτε στην διπλωματική απεμπλοκή. Θα

αποδειχθεί ιστορικά τραγικό αν το NATO –στο όνομα της αξιοπιστίας (της ύβρεως)– επιλέξει την διολίσθηση σε ένα γενικευμένο πόλεμο στην καρδιά των Βαλκανίων.

Παρά τις συνεχιζόμενες δηλώσεις αμερικανών και ευρωπαίων ηγετών ότι δεν υπάρχουν σχέδια για χερσαίες επιχειρήσεις στην επικράτεια της Γιουγκοσλαβίας, ένας αυξανόμενος αριθμός «ειδημόνων» προτείνουν τη δημιουργία στο έδαφος του Κόσοβο «θυλάκων ασφαλείας» (safe havens) για να στεγάσουν τους κατατρεγμένους Αλβανούς-Κοσοβάρους. Προτείνουν, επίσης, τη χρησιμοποίηση «περιορισμένου» αριθμού νατοϊκών δυνάμεων εδάφους για την προστασία αυτών των θυλάκων.

Εδώ ακριβώς υπάρχει το κομβικό σημείο κινδύνου μιας σταδιακής κλιμάκωσης (ιδίως αν οι Σέρβοι επιτεθούν στις επίγειες δυνάμεις προστασίας) και μετατροπής της σύρραξης σε ένα «ευρωπαϊκό Βιετνάμ».

Όσο είναι ακόμη καιρός, σχεδιαστές και διαμορφωτές της πολιτικής και στις δύο όχθες του Ατλαντικού πρέπει να υπολογίσουν τις επιπτώσεις της διολίσθησης στη φάση ενός γενικευμένου, συμβατικού πολέμου:

Θα υπάρξουν –καθώς τα πτώματα στρατιωτών της Δύσης θα επιστρέφουν στην πατρίδα τους σε σημαιοστολισμένα φέρετρα– κλιμακούμενες αντιδράσεις της ευμετάβλητης κοινής γνώμης;

Αλλά και αν κάναμε την υπόθεση ότι Αμερικανοί και Ευρωπαίοι αποφάσιζαν μαζί να στείλουν 200 έως 500 χιλιάδες άνδρες στο μέτωπο της Σερβίας και ότι τελικά θα γονάτιζαν την αντίσταση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς, μετά τι θα ακολουθούσε; Μακρόχρονη κατοχή; Και, σερβικό αντάρτικο (του τύπου που καθήλωσε πολλές γερμανικές μεραρχίες στην περίοδο 1941-44);

Είναι ξεκάθαρο ότι χρειάζεται τώρα μια στρατηγική «διπλής απεμπλοκής» των εμπολέμων. Και όλοι αυτοί –από τον Πάπα ως τον Γκορμπατσώφ– που μπορούν να προσφέρουν καλές υπηρεσίες και διαμεσολάβηση πρέπει να κινητοποιηθούν, πριν η τραγωδία φτάσει στην ανατριχιαστική της κατάληξη.

Θεόδωρος Κουλουμπής είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και γενικός ευθυντής του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ).

Οι ανοικτές πληγές των βομβαρδισμών

του Κώστα Χατζηκωνσταντίνου

Τα γεγονότα στο Κοσσυφοπέδιο απέδειξαν την μέχρι εξαφανίσεως συρρίκνωση των δυνατοτήτων και της εμβέλειας των μηχανισμών για τη διαχείριση κρίσεων στον ευρωπαϊκό χώρο. Το τέλος των συγκρούσεων και των βομβαρδισμών —αν και όταν επέλθει— θα αφήσει, ανάμεσα στα άλλα ερείπια, την πλήρη αναξιοπιστία των θεσμών, επί των οποίων φιλόδοξα έτεινε να οικοδομηθεί ο μεταψυχροπολεμικός κόσμος. Η κοσμογονία συνοδεύτηκε από χαοτικές παραμέτρους και ο γεωπολιτικός χώρος από τις στέππες της Κεντρικής Ασίας μέχρι την καρδιά της Χερσονήσου του Αίμου προσπαθούσε να συντονιστεί στο ρυθμό των ισοπεδωτικών ανακατατάξεων και να απορροφήσει τους κραδασμούς του ψυχorraγούντος ψυχροπολεμικού παρελθόντος.

Αποδείχθηκε ότι ο ψυχρός πόλεμος και η ισορροπία που επέβαλε λειτούργησαν ασφυκτικά και καταπιεστικά, σε βαθμό που λάθη και αδικίες του παρελθόντος να λειτουργούν αντανάκλαστικά, δημιουργώντας εστίες έντασης, πεδία συγκρούσεων, συστηματικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γενοκτονίες, εκτοπισμένους και πρόσφυγες.

Εναλλακτικές λύσεις για θεσμικό πλαίσιο εκτόνωσης εντάσεως και επίλυσης των διαφορών δεν υπήρχαν πολλές. Ο ΟΗΕ αποτελεί (αποτελούσε;) το βασικό σύστημα συλλογικής ασφάλειας. Η αποτυχημένη ανάμειξή του στον εμφύλιο της πρώην Γιουγκοσλαβίας κατέδειξε την αδυναμία του να αντιμετωπίσει την παθογένεια των σύγχρονων μεταψυχροπολεμικών ανακατατάξεων. Κοινή πεποίθηση αποτελούσε η θέση ότι οι ανακατατάξεις στην Ευρώπη θα μπορούσαν να ελεγχθούν καλύτερα και αποτελεσματικότερα από Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς. Η Ευρώπη, όμως, είχε απολέσει σημαντικό απόθεμα της αξιοπιστίας της, από την εποχή ακόμη του Πολέμου στον Κόλπο, λόγω της αδυναμίας πρότασης ή επιβολής ευρωπαϊκών λύσεων. Η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση δεν μπόρεσε να διεκδικήσει ουσιαστικότερο ρόλο. Χρόνια παραγκωνισμένη στην σκιά του Βορειο-Ατλαντικού Συμφώνου, αποτέλεσε ένα πλαίσιο περιορισμένης εμβέλειας. Το ΝΑΤΟ, γνήσιος απότοκος της εποχής του διπολισμού, ανέλαβε να δραματίσει το ρόλο αυτό, κάτω από αντιξοές συνθήκες που του δημιουργούσαν τόσο η έλλειψη νομικού πλαισίου δράσης και η εύλογη δυσπιστία των πρώην Ανατολικών χωρών όσο και η φύση του, αφού δεν είχε δημιουργηθεί για να επιτελέσει καθήκοντα που υπερέβαιναν το ρόλο του ως αμυντικού συνασπισμού. Οι εξελίξεις και το Κοσσυφοπέδιο επιβεβαιώνουν την άποψη ότι λανθασμένες, σπασμωδικές και μικρόπνοες αποφάσεις και επιλογές δρομολόγησαν καταστάσεις από τις οποίες η απεμπλοκή φαντάζει τρομακτικά δύσκολη, αν όχι αδύνατη.

Το να διαπιστώνουμε εκ των υστέρων ελλείψεις ή να συζητούμε δυνατότητες που, αν ενεργοποιούντο, ίσως απέτρεπαν τις εκατόμβες και τον όλεθρο, αποτελεί προσέγγιση περιττή και προκλητική. Η απενεργοποίηση, όμως, του FORUM εκείνου, στο οποίο

οι Ευρωπαίοι αναζήτησαν τη δυνατότητα κάλυψης του κενού ασφαλείας και επένεσαν για την προστασία του γεωπολιτικού χώρου της Ευρασίας, του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη, ίσως προβεί ιδιαίτερα σημαντική για μέλλον του Οργανισμού και για την ευρωπαϊκή αξιοπιστία.

Ο ΟΑΣΕ θεωρήθηκε ότι αποτελεί πρωταρχικά εργαλείο για την έγκαιρη προειδοποίηση, την πρόληψη και τη διαχείριση των συγκρούσεων στα όριά του. Υπήρξε ο πρώτος διεθνής Οργανισμός που ανέπτυξε σε βάθος και καλλιέργησε τεχνικές και μηχανισμούς για πρόληψη και επίλυση κρίσεων. Η συμβολή του, τόσο με την μέθοδο των πολυμερών διαπραγματεύσεων όσο και με τους θεσμιζόμενους μηχανισμούς έγκαιρης προειδοποίησης, πρόληψης και επίλυσης, αγνοήθηκε επιδεικτικά στην περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου. Η Ευρώπη απέτυχε για μία ακόμη φορά να ενεργοποιήσει διαδικασίες που εξαφάνιζαν τα στεγανά της διπολικής ομιλοποίησης. Τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης, Ασφαλείας και Αφοπλισμού, μηχανισμός για διαβουλεύσεις και συνεργασία, για ασυνήθεις στρατιωτικές δραστηριότητες, ο μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης και προληπτικής δράσης αλλά και οι μηχανισμοί της Βαλέττα και του Βερολίνου που δημιουργούσαν ένα οργανωμένο και συστηματικό πλαίσιο διαχείρισης κρίσεων και που έδιναν τη δυνατότητα ανακλαστικής ενεργοποίησης της Διεθνούς Κοινότητας, δονώντας τα εργαλεία για τη διαχείριση, διέμπεσαν να αποδείξουν στην πράξη την ικανότητά τους για αποτροπή της έντασης αφού δεν τους δόθηκε η ευκαιρία από την αντίδραση του ΝΑΤΟ. Έτσι, η αχρήστευση ενός θεσμικού πλαισίου που επωμιζόταν την απορρόφηση των τριγμών στο κέντρο της Ευρώπης, που βρισκόταν στο κέντρο των ευρωπαϊκών εξελίξεων και ήταν ιδιαίτερα ευαίσθητο στα νεοσύστατα κράτη, συρρίκνωση φιλοδοξίες, ενθουσιασμούς και ευφορία. Η αποτυχία του οργανισμού καταγράφεται μαζί με τις μη ικανοποιητικές δραστηριότητες του ΟΗΕ και της Ε.Ε. στις ανοικτές πληγές που αφήνουν οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί όχι μόνο στην Πρίστινα και το Βελιγράδι αλλά και στην ευρωπαϊκή ιδέα.

Και οι γύπες αντικατέστησαν τα κοτσύφια στον ουρανό του Κοσσυφοπεδίου.

Οι φιλελεύθερες «ανθρωπιστικές» βόμβες όμορφα κατέστρεφαν τη χώρα

του Δημήτρη Καΐση

α μπορούσε να ήταν φάρσα αν δεν ήταν τραγωδία: μια πανίσχυρη αμυντικο-επιθετική συμμαχία, πανίσχυρη επειδή καθοδηγείται από τη μοναδική παγκόσμια Υπερδύ, επιτίθεται εναντίον μιας χώρας η οποία αρνείται να υπογράψει μια συνθήκη με μια μειονότητα που ζητεί την αναγνώριση της. Και καθώς η διπλωματία έφτασε ανεπαρκής, ή μάλλον μια συγκεκριμένη διπλωματία, επιστρατεύεται ως έτοιμα μεγαλύτερη πειθώ ή «διπλωματικών πυραύλων».

Το πράγμα γίνεται πιο περίπλοκο καθώς επιτιθέμενοι επικαλούνται «ανθρωπιστικούς λόγους» για να εμποδίσουν διώξεις βάρος μιας καταπιεζόμενης μειότητας. Αυτούς τους «ανθρωπιστικούς λόγους» αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν οι βόμβες και πύραυλοι Κρουζ και Τόμπσον περίπου κατά τον τρόπο που, πριν από εκατό χρόνια, τα όπλα των σταυροφόρων αναλάμβαναν να διαφυλάξουν χριστιανικές αξίες.

Αλλά η ρητορική αυτή γίνεται διαφανής, αποκλίνεται και αυτοδιαψεύδεται από τα αποτελέσματα της δράσης τους: οι εικόνες ξεριζωμένων από τη γη τους δυστυχισμένων ανθρώπων είναι η μια τραγική πλευρά της ιστορίας. Που παρουσιάζει ένα καίριου ενδιαφέροντος στοιχείο: κατά επιβολής της παγκόσμιας Υπερδύς – ή αν προτιμάτε, της εξελιγμένης καπιταλιστικής «μεταβιομηχανικής» οικονομίας – δείχνουν μια αμηχανία απέναντι σ' απρόσμενο «ανορθολογικό» ανθρωπινο παράγοντα ικανό ν' αντιστέκεται ακόμη με χιούμορ. Ικανό ν' αποκαλύπτει ανεπάρχει, ακόμη και να γελοιοποιεί, τη δική τεχνολογική ανωτερότητα: τι να κάνεις αυτο-προτάσσονται ανθρωπινοί στόχοι όπως στις «έξυπνες βόμβες» σου;

Ενώ ο ανθρωπινο παράγοντας ως μη «ρήσιμος» δεν μπορούσε να υπολογιστεί στους σχεδιασμούς ή στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές τους.

Η τακτική εμφάνιση του Μπιλ Κλίντον στις τηλεοπτικές οθόνες μπορεί να θεωρείται ως ένα στοιχείο φαρσικής υπερβολής (τα παιδιά των Αμερικανών να μπο-

ρούν να ζήσουν σε μια ειρηνική Ευρώπη κ.τ.λ.) ή επιδέξιας ηθοποιίας: ιδίως όταν ακολουθείται κατά πόδας από την ηχώ του (ως ένα είδος μίμου), τον άγγλο πρωθυπουργό των νέων Εργατικών και του «Τρίτου Δρόμου» Τόνι Μπлайρ.

Από κοντά ο γερμανός καγκελάριος σοσιαλδημοκράτης του «Νέου Κέντρου» Γκέρχαρντ Σρέντερ και οι άλλοι «προοδευτικοί ευρωπαίοι ηγέτες» (περιλαμβανομένου του «μεταλλαγμένου» κομμουνιστή Ντ' Αλέμα).

«Εγώ είμαι το αφεντικό» τους είπε περίπου ο Κλίντον, και με τη γιουγκοσλαβική υπόθεση θέλησε να το κάνει σε όλους εμφανές (ενώ κάπως λιγότερο εμφανές ήταν το αμερικανικό «μαστίγιο» στην υπόθεση Οτσαλάν).

Γι' αυτούς που πίστευαν ακόμη σ' ένα ευρωπαϊκό δημοκρατικό όραμα το μάθημα ήταν σκληρό: στην εποχή της παγκοσμιοποίησης η Ευρώπη έπρεπε να υποταχθεί στο θριαμβεύον αμερικανικό μοντέλο του δαρβινικού φιλελευθερισμού.

Μα πού είναι οι μεγάλοι ευρωπαίοι ηγέτες όπως ο Ντε Γκασπερι και ο Ντε Γκωλ, ο Μιτεράν και ο Κολ, αναρωτήθηκαν κάποιιοι και πρώτος-πρώτος ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Μέσα από την πλημμυρίδα αναλύσεων των καναλιών κάποιοι είχαν κιόλας μιλήσει για ευρω-γιάπηδες. Θα μπορούσαν ίσως ακριβέστερα να μιλήσουν για πολιτικούς από σιλικόνη. Ακούστηκε και η άποψη ότι η έλλειψη μεγάλων πολιτικών συναρτάται με τη δημοκρατική εμβάθυνση της κοινωνίας.

Αυτό θα ήταν αφελές έως ανιστόρητο εκτός εάν εδώ υπονοείται αυτό που, π.χ., ο Παν. Κονδύλης ονομάζει «μαζική δημοκρατία της μαζικής παραγωγής και μαζικής κατανάλωσης», όπου ο κύριος αγώνας διεξάγεται για την κατανομή των αγαθών. Στην εποχή της μαζικής κουλτούρας και του τεχνικισμού, λέει ο ίδιος, αλληλοσυμπληρώνονται κάπως αντιφατικά η αρχή της οικονομικής αποδοτικότητας (παραπέμποντας στην αρχή της πραγματικότητας του Φρόυντ) και σε μια ακατάσχετη ηδονιστική ροπή.

Capitalism. It's a beautiful thing: πανηγύριζαν στη Νέα Υόρκη όταν ο δείκτης Dow Jones έσπαζε όλα τα ρεκόρ ξεπερνώντας τις 10.000 μονάδες. Η αρχή της αποδοτικότητας σ' όλο της το μεγαλείο: αδιάφορη ή και εναρμονισμένη με την κίνηση υπερόπλων οπλικών συστημάτων της πάνω από τη βαλκανική Γιουγκοσλαβία.

Γι' αυτούς υπήρχε η αρχή της οδύνης: έπρεπε να θυσιασθούν ή να υποταχθούν στο νέο παγκόσμιο σύστημα, να γίνουν «μετρήσιμοι» και να μπορούν να εισαχθούν στα χρηματιστήρια.

Με τον δικό του τρόπο έκανε την οδυνηρή διαπίστωση ο Ι. Ραμονέ για να εξηγήσει τη στάση της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας: η πολιτική είναι η οικονομία, η οικονομία είναι το χρηματοπιστωτικό σύστημα και το χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι οι αγορές (Κ.Β. 4.4.99). Οι σοσιαλδημοκράτες πολιτικοί μπορεί να ήταν και ο κρυφός στόχος των αγορών: μαζί και οι βομβαρδισμοί του Κλίντον. Ήταν η επικύρωση της παντοδυναμίας τους – ή αν θέλετε η νομιμοποίησή τους.

Ο άλλος διεθνής νομιμοποιητικός μηχανισμός, ο ΟΗΕ, με το ίδιο χτύπημα ακυρώθηκε – ίσως διότι περιλαμβάνει κάποια μη απολύτως ελέγξιμα στοιχεία όπως η Κίνα ή η Ρωσία. Ο γραμματέας του Κόφι Ανάν: ένας αξιοθρήνητος άνθρωπος σ' ένα έργο χωρίς ρόλο – σχεδόν μια φάρσα με θέμα την υπεράσπιση του διεθνούς δικαίου.

Και ιδού το ΝΑΤΟ: αμήχανο, με μισοχαμένο ρόλο μετά την πτώση του ιδεολογικού αντίπαλου, που ήταν η αιτία της γέννησής του, πρέπει τώρα να βρει έναν καινούργιο εχθρό και μαζί έναν καινούργιο ρόλο.

Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο ρόλος; Ίσως η περιφρούρηση ενός παγκοσμιοποιημένου χώρου για την ανεμπόδιστη δράση των αγορών και του παγκόσμιου χρήματος, ο καθαρισμός του από τα όποια απομένοντα αγριόχορτα.

Οι επιδείξεις ισχύος θα είναι σχεδόν δωρεάν για «ανθρωπιστικούς λόγους»: ας το 'χουν υπόψη τους οι καινούργιοι μεταμοντέρνοι προλετάριοι της γης – σαγηνευμένοι και ταυτόχρονα στερημένοι από το αστροφτερό καταναλωτικό μοντέλο τους.

Ανοίγει και πάλι το κουτί της Πανδώρας

του Τάκη Διαμαντή

Η έκρηξη που αναμενόταν στα Βαλκάνια εδώ και αρκετά χρόνια, αφ' ότου, δηλαδή, οι λαοί που τα κατοικούν άρχισαν να αισθάνονται «απελευθερωμένοι» από τον έλεγχο και την πειθαρχία που επέβαλαν τα πρώην σοσιαλιστικά καθεστώτα της περιοχής, αποτελεί πλέον γεγονός, και οι χώρες της Βαλκανικής καλούνται τώρα να την αντιμετωπίσουν, πληρώνοντας με τον έναν ή τον άλλον τρόπο το τίμημα που τους αναλογεί.

Στις αρχές της δεκαετίας είχε ξεσπάσει ο πόλεμος της Βοσνίας, ο οποίος διήρκεσε τέσσερα ολόκληρα χρόνια. Αυτό, όμως, ήταν το προοίμιο για ό,τι ακολούθησε τελικά και το οποίο ζούμε σήμερα. Ήδη από το 1991, υπήρχε η εκτίμηση ότι μια έκρηξη στο Κοσσυφοπέδιο θα έκανε τον πόλεμο της Βοσνίας να μοιάζει με παιχνίδι, πράγμα που αρχίζει να διαφαίνεται πλέον και μάλιστα με δραματικό τρόπο.

Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, τα αντικρουόμενα συμφέροντα που δημιουργήθηκαν, η διέξοδος που δόθηκε με την αναθέρμανση του εθνικιστικού φανατισμού και τις συγκρούσεις που άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους και να κλιμακώνονται συνεχώς, είχαν κάνει φανερή την πραγματικότητα προς την οποία βάδιζαν νομοτελειακά τα Βαλκάνια: ότι έπρεπε, δηλαδή, να βαδίσουν το κακοτράχαλο μονοπάτι του ξεκαθαρίσματος των εκκρεμο-

τήτων που έμεναν ανοιχτές πριν ακόμα από την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και τις οποίες απλώς «κουκούλωσε» για πέντε περίπου δεκαετίες ο σοσιαλισμός.

Η νατοϊκή εμπλοκή, χωρίς αυτό να την δικαιολογεί ή να την δικαιώσει, δεν έκανε τίποτε άλλο από το να επισπεύσει αυτή τη διαδικασία, η οποία τώρα, ακολουθώντας έναν ξέφρενο ρυθμό, στον οποίο ημερα την ημέρα το ένα γεγονός καλύπτει το άλλο,

αποκτά μια νέα δυναμική που με τη
ιά της δημιουργεί συνθήκες για τις πιο
ισιόδοξες προοπτικές.

ΝΔΥΝΟΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

ινείς δεν μπορεί να προβλέψει ποια
λήξη και ποιες διεθνείς προεκτάσεις
έχει η νατοϊκή στρατιωτική εμπλοκή
Γιουγκοσλαβία. Ένα άλλο όμως, επί-
βασανιστικό, ερώτημα που προβάλλει
είναι τι πρόκειται να ακολουθήσει με-
την έκρηξη του Κοσσυφοπεδίου, καθώς
κηνικό που δημιουργείται δείχνει να
γεί αναπόφευκτα σχεδόν σ' αυτό που
θέλουν με κάθε τρόπο να αποφύγουν,
αλλαγή των συνόρων και την εδαφική
κατάταξη στην περιοχή.

βαίως, μία αλλαγή συνόρων θα άνοιγε
κουτί της Πανδώρας» όχι μόνο για τα
κάνια αλλά και για άλλες περιοχές του
μου και κυρίως για την Ευρώπη, πράγ-
ου οι Ευρωπαίοι αντιλαμβάνονται μεν
δεν το ομολογούν. Οι Αμερικανοί
είναι απαλλαγμένοι από τα ευρω-
ά σύνδρομα και δεν έχουν λόγους να
ύνται μια τέτοια αλλαγή, πολύ περισ-
ρο μάλιστα καθώς αυτή αποτελεί και
από τους βασικούς άξονες για την
οποίηση των γεωπολιτικών τους συμ-
όντων, από τον οποίο επιδιώκουν να
ληθούν και ορισμένοι ευρωπαίοι σύμ-
οί τους.

η από την άνοιξη του 1992 πολλοί
οικανοί αξιωματούχοι έθεταν με προ-
ητή αφέλεια το ερώτημα «γιατί δεν
ούν να αλλάξουν τα σύνορα!», ενώ
τον περασμένο χρόνο ο ειδικός απε-
μένος του Λευκού Οίκου **Ρίτσαρντ**
προυκ δήλωσε ότι «τα σύνορα των
ανιών είναι τεχνητά και δεν ανταπο-
ονται στην πραγματικότητα σε σχέση
ς εθνότητες που ζουν σ' αυτά».

ΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ

νοούμενοι των συγκυριών που δια-
ρώνονται στην περιοχή είναι φυσικά
λβανοί, που έχουν πολλούς λόγους να
άνονται ικανοποιημένοι από την τρο-
ων εξελίξεων. Μια τροπή, μάλιστα,
οποία συνέβαλαν και οι ίδιοι, στο
σιο των δικών τους στόχων που απο-
ισυν στην δικαίωση μιας πολύχρονης
πάθειας για τον σεβασμό των διε-
αποδεκτών ως νόμιμων ανθρώπινων
πολιτικών δικαιωμάτων τους.

Αλβανοί των Δημοκρατιών που απο-
ύσαν την πρώην γιουγκοσλαβική ομο-

σπονδία είχαν πάντα την επιθυμία, την
ανάγκη –και τώρα την πεποίθηση ότι μπο-
ρούν να καταφέρουν με όση θυσία χρεια-
σθεί– να σταθούν με αξιοπρέπεια ως
έθνος, ως πολίτες που θα μπορούν να δη-
λώνουν την εθνική τους ταυτότητα χωρίς
την απειλή της ηθικής μείωσης, του προπη-
λακισμού, ή ακόμα και της φυσικής τους
εξόντωσης, πράγμα που συνέβαινε επί δε-
κατίες.

Ως έθνος που θα έβρισκε την ιστορική
του δικαίωση και ολοκλήρωση στην δυνα-
τότητα να ζήσει στους κόλπους της μητέ-
ρας πατρίδας, της Αλβανίας, ό,τι και αν
σημαίνει αυτό, αλλά κυρίως όσες συνέπει-
ες και αν περικλείει για τους ίδιους αλλά
και για την ευρύτερη γεωγραφική περιοχή
μέσα στην οποία ζουν.

Η ιστορική αυτή ολοκλήρωση όμως προ-
ϋποθέτει την αλλαγή των υφισταμένων συ-
νόρων στην περιοχή, πράγμα στο οποίο,
αυτή τη στιγμή τουλάχιστον, δείχνουν να
οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια οι εξελί-
ξεις που σημειώνονται σε σχέση με το
Κοσσυφοπέδιο, είτε δοθεί στους Αλβα-
νούς ένα μόνο τμήμα του, είτε τους δοθεί
τελικά ολόκληρο.

Για πρακτικούς λόγους βεβαίως, το Κοσ-
συφοπέδιο, ακόμα και ανεξάρτητο, δεν
πρόκειται να ενωθεί με την Αλβανία πριν
περάσουν αρκετά χρόνια: Η ίδια η Αλβα-
νία βρίσκεται σε οικονομική και πολιτική
αστάθεια, την οποία σε καμία περίπτωση
δεν θα θελήσουν να «φορτωθούν» και οι
Κοσσοβάροι. Επιπρόσθετα, οι ίδιοι οι
Κοσσοβάροι έχουν να λύσουν πολλά εσω-
τερικά τους προβλήματα και διαφορές,
ενώ παράλληλα δεν θα επιδιώξουν την
ένωσή τους με την Αλβανία, αν προηγου-
μένως δεν επιδιώξουν την επίλυση του ζη-
τήματος και των ομοεθνών τους στα Σκό-
πια.

Η ΕΚΡΗΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Εδώ, όμως, βρίσκεται και το θέμα που
υπάρχουν φόβοι ότι με τις παρούσες εξε-
λίξεις θα αποτελέσει το επόμενο θερμό
σημείο, μετά την λήξη της κρίσης του
Κοσσυφοπεδίου: Ήδη τα Σκόπια βρίσκο-
νται σε χαώδη κατάσταση, αντιμετωπίζο-
ντας τεράστιους κινδύνους για την ασφά-
λείά τους από την παρουσία ενός δυσβά-
στακτου αριθμού προσφύγων του Κοσσυ-
φοπεδίου και την αναπόφευκτη αριθμητι-
κή ενίσχυση του αλβανικού στοιχείου της
χώρας.

Η χαώδης κατάσταση στα Σκόπια βαθαί-
νει περισσότερο από την απειλούμενη οι-

κονομική κατάρρευση που τα απειλεί, κα-
θώς κάθε συμφωνία που είχε δρομολογη-
θεί τον τελευταίο καιρό για την πραγματο-
ποίηση ξένων επενδύσεων έχει «παγώσει»
λόγω της κατάστασης πολέμου που επι-
κρατεί στην περιοχή, γεγονός που εκτός
των άλλων απειλεί και την βιωσιμότητα
του ήδη εύθραυστου κυβερνητικού συνα-
σπισμού της χώρας.

Η κατάσταση αυτή, ωστόσο, γίνεται χειρό-
τερη από την αυξανόμενο ριζοσπαστισμό
των Αλβανών, στον οποίο συμβάλλουν:

- Το αντιαμερικανικό και αντινατοϊκό
αίσθημα που δημιουργήθηκε μετά την
έναρξη των βομβαρδισμών και το οποίο
εκδηλώθηκε με σειρά μαχητικών διαδηλώ-
σεων που διοργανώθηκαν σε διάφορες
πόλεις της χώρας και κυρίως στην πόλη
των Σκοπίων, όπου σημειώθηκαν δραματι-
κά επεισόδια.

- Η αρνητική στάση της ηγεσίας της χώ-
ρας στο ενδεχόμενο να πραγματοποιηθεί
εισβολή των χερσαίων δυνάμεων του
NATO στην Γιουγκοσλαβία από το έδα-
φος των Σκοπίων.

- Η παρουσία σε πόλεις όπου ζουν Αλβα-
νοί ενόπλων ανδρών του Απελευθερωτικού
Στρατού του Κοσσυφοπεδίου που μπαينو-
βγαίνουν συνεχώς στα Σκόπια, ξεσηκώνο-
ντας και τους Αλβανούς της πρώην αυτής γι-
ουγκοσλαβικής Δημοκρατίας να τους ακο-
λουθήσουν στον πόλεμο που έχουν ανοίξει
εναντίον των δυνάμεων του στρατού και της
αστυνομίας της Γιουγκοσλαβίας για την
ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου.

Ο ριζοσπαστισμός αυτός αρχίζει να προ-
καλεί τους σλαβικής καταγωγής κατοίκους
της χώρας, πολλοί από τους οποίους δεί-
χνουν ήδη έτοιμοι να απαντήσουν στην πρό-
κληση. Μια διαπίστωση που δημιουργεί τον
φόβο –όταν τελειώσει η ιστορία που άνοιξε
στο Κοσσυφοπέδιο, με όποια κατάληξη και
αν έχει αυτή– να επιστρέψουν οι ένοπλοι
και να επιδιώξουν την επίλυση του αλβανι-
κού ζητήματος και στα Σκόπια, και μάλιστα
με τον ίδιο δυναμικό τρόπο που το επεδίω-
ξαν –και μέχρι τη στιγμή αυτή το πετυχαί-
νουν– στο Κοσσυφοπέδιο.

Ήδη, οι Αλβανοί των Σκοπίων, με την
συμμετοχή των ριζοσπαστών στην κυβέρ-
νηση εδώ και πέντε μήνες περίπου, έχουν
πετύχει την υποχώρηση της άρχουσας τά-
ξης της χώρας σε πολλά από τα βασικά αι-
τήματά τους. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι
σε μία ευτυχή γι' αυτούς κατάληξη της
ιστορίας στο Κοσσυφοπέδιο δεν θα επι-
διώξουν μια αντίστοιχη λύση και στα
Σκόπια.

Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Α Τ Ω Ν Ε Θ Ν Ω Ν :

Μια θνησιγενής ελπίδα

της Λένας Διβάνη

Η δημιουργία του πρώτου διεθνούς οργανισμού ήταν η απάντηση της Δύσης σε δύο «εφιάλτες» που την αποσταθεροποίησαν στις αρχές του 20ού αιώνα: Στις τρομερές απώλειες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και στην επικίνδυνη γοητεία της Οκτωβριανής επανάστασης. Ήταν μια απάντηση σε καινούργια προβλήματα και συνεπώς μόνο από μια «καινούργια» υπερδύναμη μπορούσε να προέλθει. Η νέα εποχή –που σήμανε το οριστικό τέλος της ευρωπαϊκής πρωταρχίας και την απαρχή της παγκοσμιοποίησης– ήταν η εποχή της καταλυτικής εισόδου των ΗΠΑ στο παιχνίδι. Ο Ουίλσον ήταν που «τελείωσε» με τους όρους του τον πόλεμο και πρότεινε το νέο διεθνές συμβόλαιο για την αναδιοργάνωση του κόσμου. Η παλιά (διε)φθαρμένη ευρωκεντρική τάξη πραγμάτων ήταν ξεπερασμένη.

Η Αγγλία και η Γαλλία ακολούθησαν απρόθυμα τα αμερικανικά σχέδια προτείνοντας συντονιστικό και όχι αποφασιστικό ρόλο για την Κοινωνία των Εθνών γιατί δεν είχαν συνηθίσει να υποβάλλουν τα σχέδιά τους προς έγκρισιν – έστω και τυπική. Όταν, δε, οι ενδοαμερικανικές διαμάχες οδήγησαν τον διεθνιστή Ουίλσον σε ήττα και την Αμερική ξανά στον παραδοσιακό της απομονωτισμό, οι παλιές Μεγάλες Δυνάμεις αναγκάστηκαν να προχωρήσουν στη λειτουργία της ΚτΕ κυρίως λόγω της πίεσης της φιλελεύθερης διεθνούς κοινής γνώμης, που είχε οργανωθεί σε σωματεία και πίεζε για ένα πιο δημοκρατικά οργανωμένο κόσμο και μια πιο ορθολογική διαχείριση των παγκοσμίων κρίσεων.

Η ΚτΕ ξεκίνησε το 1920, διαλύθηκε επίσημα το 1946 αλλά είχε δείξει τα συμπτώματα της εγγενούς αδυναμίας της από πολύ νωρίς. Το 1923, με αφορμή την αδικαιολόγητη εισβολή του Μουσολίνι στην ουδέτερη Κέρκυρα που έμεινε ατιμώρητη, η ανθρωπότητα κατάλαβε ότι σε περίπτωση εμπλοκής μιας μεγάλης δύναμης σε μια κρίση, ο διεθνής οργανισμός θα έμενε ουσιαστικά αμέτοχος. Η ΚτΕ, αφού αναλώθηκε στην άσκοπη συζήτηση αν είναι αρμόδια ή όχι να χειριστεί το ζήτημα, αποφάσισε ότι δεν είναι, επιτρέποντας στην φασιστική επιθετικότητα να κάνει μια θριαμβευτική προεμέρα. Η συνέχεια, όμως, ήταν ακόμα χειρότερη:

Η μεγάλη συνδιάσκεψη για τον αφοπλισμό που συγκλήθηκε από την ΚτΕ το 1932-33 όχι μόνο δεν απέδωσε καρπούς, αλλά και οδήγησε στην αποχώρηση της Γερμανίας, που ήταν αποφασισμένη να προχωρήσει στον επανεξοπλισμό της ανενόχλητη. Την ίδια στάση κράτησε και η Ιαπωνία, με τα αποτελέσματα που τώρα όλοι γνωρίζουμε.

Έτσι, όταν, το 1935, ο Μουσολίνι αποφάσισε να καταλάβει την Αιθιοπία, γνώριζε ότι δεν θα αντιμετώπιζε μεγάλες δυσκολίες. Η ψυχή της ΚτΕ, η Μεγάλη Βρετανία,

επέβαλε επισήμως κάποιες οικονομικές κυρώσεις, ενώ την ίδια ώρα κρατούσε ανοιχτή τη διώρυγα του Σουέζ για να περνούν τα ιταλικά πολεμικά πλοία που μετέφεραν ενισχύσεις στην Αιθιοπία. Ακόμα και την απαγόρευση των ιταλικών εξαγωγών βρήκαν τρόπο να καταστρατηγήσουν οι γραφειοκράτες της ΚτΕ: νομιμοποίησαν τα ιταλικά πορτοκάλια τυλίγοντάς τα με ισπανικό περιτύλιγμα!

Στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο (1936-39) παρά τη διεθνή συμφωνία περί μη επεμβάσεως, η ΚτΕ παρακολούθησε και πάλι τους Ιταλούς και τους Γερμανούς να ενισχύουν ανενόχλητοι τους πραξικοπηματίες με τη λεγεώνα kondor, στρατιωτικό υλικό και αεροπλάνα. Η Luftwaffe στην πλάτη των ισπανών δημοκρατών –πολεμιστών και αμάχων– έκανε πρόβα τζενεράλε.

Τη μεγαλύτερη απογοήτευση την έκαναν ασφαλώς τα μικρά κράτη, όπως Ελλάδα, που πίστεψαν ότι η ίδρυση του πρώτου διεθνούς οργανισμού θα τους προσφερε μια εναλλακτική λύση από την παραδοσιακή και επικίνδυνη πρόσδεση στα άρμα μίας ή περισσότερων μεγάλων δυνάμεων. Στα υπουργεία Εξωτερικών των μικρών χωρών δημιουργήθηκαν ειδικά τμήματα ΚτΕ στελεχωμένα από τους πιο κοσμοπολίτες διπλωμάτες και ακαδημαϊκούς, ελπίζοντας σε μια καλή παρουσία στη Γενεύη.

Τα μικρά κράτη πολύ γρήγορα κατάλαβαν ότι η ΚτΕ δεν θα ήταν ο δίκαιος διαιτητής που θα έλυνε ειρηνικά τις διαφορές τους. Ήταν ένα σύνολο καλών προθέσεων που απέτυχε, για να καταλήξει σε μεταμφίεση του European Concert: ένα εργαλείο παγίωσης της τάξης πραγμάτων κατά τις επιθυμίες των νικητών του πολέμου. Η ΕΣΣΔ, λ.χ., που έγινε μέλος μόλις το 1935, αντιμετώπιστηκε από τη Δύση με τεράστιο καχυποψία γιατί απειλούσε ιδεολογικά το status quo. Η τελευταία κίνηση της ΚτΕ άλλωστε ήταν η αποπομπή της Σοβιετικής Ένωσης μετά την επίθεσή της κατά τη Φινλανδίας.

Επιστροφή στον ΟΗΕ!

του Κώστα Ζέπου πρέσβη ε.τ.

Το δράμα που εκτυλίσσεται
το Κοσσυφοπέδιο επί των ημερών
μας είναι το αποτέλεσμα
μιας ακούσιας συνεργίας
στο ίδιο έγκλημα.

Η κατάργηση του καθεστώτος αυτονομίας το 1989 από τον Μιλόσεβιτς αποτελεί την αφετηρία κλιμάκωσης των πιέσεων κατά των αλβανοφώνων, μέχρις ότου ο κύρος της τοπικής βίας εξελίχθηκε σε εθνοθάραξη. Από την πλευρά τους, το ΝΑΤΟ και οι ΗΠΑ, προσφέρουν αφειδώς άλλοθι η σερβική εξουσία να προχωρήσει στο πιο ξερριζώμα ή και την φυσική εξόντωση ενός πληθυσμού, που στο σύνολό του τιμωπιζεται πλέον σαν πέμπτη φάλαγγα του ατλαντικού εχθρού. Η απόγνωση και βλέμματα των προσφύγων που συρρέουν στην Αλβανία και την πΓΔΜ εκφράζει την απορία, που συμμερίζονται εκατομμύρια Ευρωπαίων και άλλων, πως οι

στρατηγικοί σχεδιαστές του ΝΑΤΟ δεν πρόβλεψαν ότι οι αεροπορικές επιθέσεις δεν θα προκαλούσαν εξίσου την πατριωτική συσπείρωση των Σέρβων γύρω από την σημερινή αυταρχική ηγεσία τους, όσο και την έξαρση της βίας σε βάρος αυτών των ιδίων προσφύγων;

Οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί ανέτρεψαν το λεπτό σύστημα διεθνών ισορροπιών, το οποίο χάρις στον ΟΗΕ, όσο και στον ΟΑΣΕ και τους διαδικαστικούς μηχανισμούς που προβλέπουν, δίνει περιεχόμενο στην έννοια της διεθνούς νομιμότητας και προτεραιότητα στη διαφύλαξη της ειρήνης. Καθρέφτης της διεθνούς κοινότητας και όχι δικαστήριο ή μονοδιάστατη αποφασιστική αρχή, ο ΟΗΕ εκφράζει την συνισταμένη της πολιτικής βούλησης των κρατών που τον αποτελούν. Ανατρέχοντας στην πρόσφατη εμπειρία, διαπιστώνουμε ότι η ειρηνευτική παρέμβαση του ΟΗΕ στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη, που είχε σαν κύριο σκοπό την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και την διαμεσολάβηση με την σύμφωνη γνώμη των αντιμαχομένων, έγινε αντικείμενο επικρίσεων, μάλλον αδίκως, για τους βραδείς ρυθμούς με τους οποίους αναπτύχθηκε. Τα (ευρωπαϊκά) κράτη, που έφεραν το κύριο βάρος επάνδρωσης των ειρηνευτικών αποσπασμάτων, δίσταζαν αρχικά να εμπλακούν πέραν ορισμένου σημείου στις εσωτερικές διαμάχες. Όταν αργότερα, το 1995, για το σταμάτημα των εχθροπραξιών και των βιαιοπραγιών κατά των αμάχων αποφασίσθηκε στρατιωτική παρέμβαση πέρα από τα όρια της αποστολής των κυανοκράνων του ΟΗΕ, το ΝΑΤΟ ενήργησε σαν εντολοδόχος του Συμβουλίου Ασφαλείας και σε πλήρη νομιμοποιητική εναρμόνιση με αυτό.

Τώρα, στην περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου, λείπει η ανάλογη νομιμοποιητική σχέση. Η αλόγιστη σπουδή των νατοϊκών αποφάσεων δεν εξώθησε μόνο το καθεστώς Μιλόσεβιτς σε μία πρωτοφανή ανθρωπιστική καταστροφή. Η αδεξιότητα και αλαζονεία του ολοκληρωτικού πολέμου κατά της Γιουγκοσλαβίας υπέσκαψαν την αξιοπιστία της αντίληψης που καλλιεργείται στο πλαίσιο του ΟΗΕ, ότι η διεθνής κοινότητα –υπό προϋποθέσεις– έχει υπο-

χρέωση παρέμβασης ακόμη και εντός των ορίων εθνικής κυριαρχίας μιας χώρας σε περιπτώσεις **μαζικών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων** προς ανακούφιση των δοκιμαζομένων λαών (λ.χ. περιπτώσεις Κουρδιστάν, Κύπρου, Κουβέιτ, Βοσνίας, Καμπουτσέας, Νοτιοανατολικού Τιμόρ κ.λπ.). Μια τέτοια παρέμβαση προϋποθέτει την ωρίμανση άλλου είδους μεθοδεύσεων, πολιτικο-στρατιωτικού όσο και αυστηρά ειρηνευτικού χαρακτήρα, για τις οποίες μόνο ο ΟΗΕ διαθέτει την πείρα εκτέλεσης και την αρμοδιότητα χειρισμού. Προϋποθέτει εξίσου και απόλυτη συνέπεια προς μίαν άλλη αρχή, εκείνη του σεβασμού των συνόρων και προστασίας της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών.

Το σχέδιο συμφωνίας του Ραμπουγκέ αφήνει έκθετους τους συντάκτες του όσον αφορά την συνέπεια στην τελευταία αυτή αρχή, το δε αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει το ΝΑΤΟ δεν ωθεί παρά σε μια λύση διχοτόμησης του Κοσσυφοπεδίου και απόσχισής του από την Ο.Δ. της Γιουγκοσλαβίας.

Ο παραμερισμός του ΟΗΕ οδηγεί σε ανθρωπιστική καταστροφή στο Κοσσυφοπέδιο και σε ανατροπή της πολιτικής σταθερότητας στα Βαλκάνια. Όταν θα συναντηθούν στην Ουάσινγκτον μέσα στον Απρίλιο για τον εορτασμό των 50 χρόνων από την ίδρυση του ΝΑΤΟ, θα ορθώσουν, άραγε, οι ευρωπαίοι ηγέτες το ανάστημά τους για να αξιώσουν **επιστροφή στον ΟΗΕ**, οι αρχές και σκοποί του οποίου, σύμφωνα με την Συνθήκη του 1949, δίνουν λόγον υπάρξεως σ' αυτό το ίδιο το ΝΑΤΟ; Θα έχουν το σθένος να επιβεβαιώσουν ότι αναγνωρίζουν την **πρωταρχική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας**, ή θα ταχθούν υπέρ της κατάργησης του σχετικού άρθρου 7 της Συνθήκης;

Η διπλωματία πρέπει να επιχειρήσει να συγκαλύψει το όνειδος της αποτυχίας των νατοϊκών αποφάσεων με την ταχεία επάνοδο στην διεθνή νομιμότητα των αρμοδιοτήτων του ΟΗΕ. Η αναζήτηση πολιτικών ευθυνών, ο καταλογισμός ηθικών ή και νομικών (γιατί όχι;) κυρώσεων, ως ακολουθήσουν.

Η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου και το διεθνές δίκαιο

του Αντώνη Μπρεδήμα

Είναι κοινή αίσθηση ότι στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου το διεθνές δίκαιο –ή τουλάχιστον το λεγόμενο «πολιτικό» διεθνές δίκαιο– υφίσταται σοβαρά πλήγματα που θέτουν υπό αμφισβήτηση το υπάρχον πλέγμα διεθνών κανόνων και τείνουν στην αντικατάστασή του από άλλους κανόνες, προσαρμοσμένους στους συσχετισμούς δυνάμεων της Νέας τάξης πραγμάτων. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στην περίπτωση του παραμερισμού του ρόλου του Συμβουλίου Ασφαλείας και στην ανατροπή του συστήματος ασφαλείας που εγκαθιδρύθηκε από τον Χάρτη του ΟΗΕ το 1945. Είναι, όμως, εξίσου εμφανές και στο θέμα της σχεδιαζόμενης απόσχισης του Κοσσυφοπεδίου, την οποία οι Δυτικές δυνάμεις επιδιώκουν να επιβάλουν με τελεσιγραφικό τρόπο στη Σερβία.

Ηδη από τη δεκαετία του 1950, η αυτοδιάθεση των λαών αποτέλεσε σημαία των αποικιακών λαών και χάρις στους επίμονους αγών τους, δεκάδες από τα εδάφη απετέλεσαν την ανεξαρτησία τους και έγιναν μέλη του ΟΗΕ. Την τελευταία δεκαετία, εξάλλου, αρκετοί λαοί, αυτή τη φορά «μη-αποικιακοί», κατόρθωσαν να σχηματίσουν τα δικά τους κράτη, ως συνέπεια της κρίσης του διαμελισμού του αρχικού κράτους (Σοβιετική Ένωση, Γιουγκοσλαβία, Τσεχοσλοβακία). Η αυτοδιάθεση των λαών έχει προ πολλού εισέλθει στο λεξιλόγιο των διεθνών οργανισμών και έχει αποκτήσει στα μάτια των πολιτών αξιοσέβαστη θέση.

Είναι, λοιπόν, φυσιολογικό να γεννάται σε κάθε πολίτη το ερώτημα αν οι Κοσσοβόροι έχουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν ενόπλιως την απόσχιση του εδάφους και, αντίστοιχα, το ΝΑΤΟ μπορεί να επιβάλει αυτή τη λύση. Για να απαντήσει κανείς σ' αυτό το ερώτημα, χρειάζεται προηγουμένως να επισημανθούν ορισμένα νομικά δεδομένα σχετικά με το φαινόμενο της αυτοδιάθεσης/απόσχισης.

Το πρώτο είναι ότι όλη η μεταπολεμική πρακτική στο πλαίσιο του ΟΗΕ έδειξε ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης δεν εφαρμόζεται παρά μόνο στους αποικιακούς λαούς και, κατ' εξαίρεση, στους λαούς υπό ξένο (Γαλλία, Λαϊσίνη) ή ρατσιστικό (Ν. Αφρική) ζυγό. Με την ουσιαστική, όμως, ολοκλήρωση της αποαποικιοποίησης στη δεκαετία του 1960, τέθηκε το ερώτημα αν η αυτοδιάθεση έχει το περιεχόμενό της ή αν θα έπρεπε να εφαρμοστεί και στην περίπτωση λαών που ζουν στο πλαίσιο των υπαρχόντων κρατών. Η απάντηση της διεθνούς πρακτικής και του διεθνούς δικαίου στο ερώτημα αυτό υπήρξε αρνητική. Όπου, δε, μετά το 1990, υπήρξε δημιουργία νέων κρατών, αυτό ήταν το αποτέλεσμα του διαμελισμού του υπάρχοντος κράτους και όχι της απλής απόσχισης.

Ο Αντώνης Μπρεδήμας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

ήματος του εδάφους του (Σοβιετική Ένω-
ση, Γιουγκοσλαβία, Τσεχοσλοβακία). Αλλά
και στις σπάνιες περιπτώσεις όπου υπήρξε
απόσχιση τμήματος εδάφους, αυτό δικαιο-
λογήθηκε είτε επειδή τα αποσχι-
θέντα εδάφη είχαν ενσωματω-
θεί με τη χρήση βίας (Βαλτικά
κράτη) είτε γιατί είχαν παραβια-
στεί διεθνείς ρυθμίσεις (λ.χ. για την
ακρίβεια), το 1952, ομοσπονδίας
της Αιθιοπίας και Ερυθραίας).

Ο δεύτερος είναι ότι το διεθνές δίκαιο εί-
ναι ακόμη πιο αρνητικό απέναντι στην από-
σχιση των μειονοτήτων, και αυτό μας εν-
πνέει για το θέμα του Κοσσυφοπεδίου.
Αφού οι Κοσοβάροι αποτελούν μειο-
νητα και όχι «λαό». Αυτή η αρνητική
θέση του διεθνούς δικαίου εκφράζεται
σαφώς στα κείμενα σχετικά με τις
οντότητες του ΟΗΕ, του ΟΑΣΕ και του
Κοινοβουλίου της Ευρώπης. Ιδιαίτερα, δε,
στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ, θεωρήθηκε ότι οι
οντότητες δεν έχουν καν το δικαίωμα της
«εσωτερικής» αυτοδιάθεσης (αυτονομίας),
και επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του
ΟΑΣΕ (κείμενο Γενεύης, 1991).

Αυτά παραπάνω σημαίνουν ότι το διεθνές
δίκαιο απαγορεύει την απόσχιση εδά-
φους, έτσι ώστε οποιαδήποτε απόσχιση να
επιδιώκεται παράνομη. Η απάντηση που
δίδεται από τη θεωρία και την πρακτική
είναι παράδοξη και αντιφατική, εκ-
κρίνει όμως την τρέχουσα αποδεκτή κα-
τάσταση. Πράγματι, το διεθνές δίκαιο,
όπως δεν εγκρίνει την προσπάθεια απόσχι-
σης και δεν την υποστηρίζει, εντούτοις την
αποδέχεται, αν τελικά επικρατήσει. Εδώ
υπάρχει εφαρμογή της αρχής της «αποτε-
λεσματικότητας» (effectivity). Με άλλα
λέξεις, αν ένας λαός ή ακόμα και μια μειο-
νητα κατορθώσει, έστω και με εξωτερική
βοήθεια, να εξασφαλίσει κατά τρόπο
θερμό τον έλεγχο του εδάφους του, τότε
η de facto κατάσταση γίνεται αποδε-
κτή από τη διεθνή κοινότητα που αναγνω-
ρίζει το νέο κράτος. Αυτό θα ίσχυε, λ.χ., σε
την περίπτωση που η απόσχιση του εδά-
φους είναι μεν επιτυχής, αλλά είναι αποτέ-
λεσμα της παράνομης άσκησης βίας από
το τρίτο μέρος. Θα μπορούσε, άραγε, να
επικρατήσει νόμιμη η απόσχιση του Κοσσυ-
φοπεδίου αν γινόταν κατορθωτή χάρις στην

(παράνομη) στρατιωτική επέμβαση του
NATO; Στο θέμα αυτό το διεθνές δίκαιο
και η πρακτική είναι περιορισμένη· φαίνε-
ται να θεωρεί μια τέτοια απόσχιση ως μη
νόμιμη και ότι τα κράτη θα πρέπει να απο-
φύγουν την αναγνώριση της νέας οντότη-
τας. Αυτό τουλάχιστον μαρτυρεί η πρακτική
του ΟΗΕ και των κρατών στο θέμα της Β.
Κύπρου.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ

Υπάρχει, όμως, και η πρακτική στο θέμα
του Μπανγκλαντές, που μας φέρνει στο
άλλο σημείο του διεθνούς δικαίου, το
οποίο έχει σχέση με το Κοσσυφοπέδιο.
Στην περίπτωση του Μπανγκλαντές, υπήρ-
ξε αναγνώριση του νέου κράτους από τη
διεθνή κοινότητα, μετά την απόσχισή του
από το Πακιστάν (1972), παρ' ότι η από-
σχιση ήταν προϊόν της στρατιωτικής επέμ-
βασης της Ινδίας. Και αυτό οφειλόταν κυ-
ρίως στην ύπαρξη 1 εκατ. εκτελεσμένων
από τον πακιστανικό στρατό και στα 10
εκατ. πρόσφυγες. Θα μπορούσε, ενδεχο-
μένως, να επικαλεστεί κανείς αυτό το
προηγούμενο για να αναγνωρίσει την
απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου, στη βάση
ακριβώς της παραβίασής από τη Σερβική
Κυβέρνηση των ανθρωπίνων και μειονοτι-
κών δικαιωμάτων των Κοσοβάρων;

Κατ' αρχάς η κατάργηση από το καθεστώς
του Μιλόσεβιτς της αυτονομίας του Κοσσυ-
φοπεδίου το 1989, που δόθηκε με πράξη
εσωτερικού δικαίου το 1974, είναι πολύ αμ-
φίβολο αν συνιστά παραβίαση του διεθνούς
δικαίου. Όσον αφορά τις παραβιάσεις από
τη Σερβική Κυβέρνηση των ανθρωπίνων δι-
καιωμάτων των Κοσοβάρων, ιδιαίτερα
πριν από την απόρριψη από τη Σερβία της
συμφωνίας του Ραμπουγκέ, φαίνεται εξίσου

αμφίβολο αν μπορούν να θεωρηθούν ότι εί-
χαν την ένταση που θα μπορούσε να θεμε-
λιώσει δικαίωμα απόσχισης όπως στην πε-
ρίπτωση του Μπανγκλαντές, ιδιαίτερα δε
αν λάβει κανείς υπόψη την ύπαρξη εμφυλί-
ου πολέμου μετά τις δραστηριότητες του
Εθνικο-Απελευθερωτικού Μετώπου του
Κοσσυφοπεδίου. Εν πάση περιπτώσει, η
χρήση στρατιωτικής βίας εκ μέρους του
NATO, που θα μπορούσε να καταλήξει
στην απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου, δεν
θα ήταν δυνατό να νομιμοποιηθεί από
τις όποιες παραβιάσεις των ανθρωπί-
νων και μειονοτικών δικαιωμάτων των
Κοσοβάρων, εφ' όσον πραγματο-
ποιήθηκε μετά την αποδοχή από
τη Σερβία του πρώτου σχεδίου της
Ομάδας επαφής, που πρόβλεπε τη
χορήγηση καθεστώτος αυτονο-
μίας στο Κοσσυφοπέδιο.

Η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου με τη
χρήση βίας τρίτων μερών δεν μπορεί να
θεμελιωθεί σε υπάρχοντα κανόνα διε-
θνούς δικαίου. Η εκβιαστική πολιτική των
Δυτικών για αναγνώριση τέτοιου δικαιώ-
ματος από τη Σερβία με βάση το τελικό
κείμενο της Συμφωνίας του Ραμπουγκέ και
η επακολούθησά της στρατιωτική επέμ-
βαση του NATO αποτελούν ευθεία αμφισβή-
τηση του διεθνούς δικαίου και, αν επιτύ-
χει, θα δημιουργήσει νομική ρευστότητα,
όπου οι ισχυροί θα επιβάλλουν λύσεις
ανάλογα με τα συμφέροντά τους.

Παράλληλα, όμως, η πολιτική διάσταση
του προβλήματος του Κοσσυφοπεδίου δεν
θα πρέπει να αγνοηθεί εκ του λόγου ότι το
διεθνές δίκαιο δεν επιτρέπει την απόσχιση.
Μια σειρά από ιδιαιτερότητες του προβλή-
ματος, όπως η κατάργηση της μέχρι το 1989
αυτονομίας της περιοχής και η μεσολάβηση
αιματηρών συγκρούσεων και παραβιάσε-
ων, επιβάλλει να μην αγνοηθεί το ουσιαστι-
κό περιεχόμενο της εσωτερικής αυτοδιάθε-
σης, δηλαδή η αυτονομία στο πλαίσιο πά-
ντοτε της Σερβίας. Είναι η μόνη διέξοδος
στο πρόβλημα, στην προοπτική της σταδια-
κής αποκατάστασης της συνύπαρξης των
εθνοτήτων. Η εναλλακτική λύση που προ-
βάλλεται ως ένα εκ των πιθανών σεναρίων
–της διαίρεσης, δηλαδή, του εδάφους του
Κοσσυφοπεδίου μεταξύ Σερβίας και Αλβα-
νίας– μπορεί μεν να «επιλύσει» οριστικά το
πρόβλημα, αλλά με τίμημα την μετακίνηση
πληθυσμών και την αμοιβαία αποδεκτή από
τις κυβερνήσεις εθνοκάθαρση. Οι Έλληνες
έχουν γνωρίσει από κοντά τα αποτελέσμα-
τα αυτών των λύσεων, παλαιότερα –μετά τη
Μικρασιατική καταστροφή– και πιο πρόσ-
φατα, με την κυπριακή τραγωδία.

Η Ν Α Τ Ο Ϊ Κ Η Ε Π Ε Μ Β Α Σ Η :

Εξομοιώνοντας δύτε και δύμα

του Αλέξη Ηρακλείδη

Η νατοϊκή στρατιωτική επέμβαση στην Ομοσπονδία της Γιουγκοσλαβίας αποτελεί, όπως αποδείχθηκε –αλλά και όπως είχε εκτιμηθεί πριν ξεκινήσει– μέγιστο πολιτικό λάθος επιλογής και εκτίμησης. Η κατάσταση που δημιουργήθηκε με την στρατιωτική επέμβαση είναι χειρότερη από την προϋπάρχουσα. Η επέμβαση δεν διαθέτει ούτε το στοιχειώδες, τυπική διεθνή νομιμότητα, παρά τις προσπάθειες των υπερασπιστών της να βρουν κάποια ερείσματα στο διεθνές δίκαιο και συγκεκριμένα στο εθιμικό διεθνές δίκαιο, στην ασαφή έννοια-θεωρία της «ανθρωπιστικής επέμβασης».

Αυτά βέβαια δεν θα πρέπει να μας οδηγήσουν στο άλλο άκρο, στο να ξεπλύνουμε τους Σέρβους του Μιλόσεβιτς για όσα έχουν διαπράξει –και συνεχίζουν να διαπράττουν– επί δέκα συναπτά χρόνια στο Κοσσυφοπέδιο, τέσσερα στη Βοσνία και το 1991 στην Κροατία. Όλα αυτά έγιναν στο όνομα του

σερβικού εθνικισμού, αυτής της περίεργης πρόσφατης κατασκευής-αφήγησης μίας ομάδας σέρβων λογοτεχνών και επιστημόνων της Σερβικής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών (με προεξέχοντα τον μεγάλο εθνικιστή λογοτέχνη Τσόσιτς). Υπενθυμίζω το περίφημο Μνημόνιο της Ακαδημίας (1986), αυτό το μνημείο παρανοϊκής γρα-

φής, που εμφανίζει τον Τίτο ως μέγα ενφιαστή των Σέρβων, ως υπεύθυνο για συρρίκνωση της Σερβίας, το Κοσσυφοπέδιο ως ιερή εθνική υπόθεση και τους Αλβανούς Κοσοβάρους τον σημερινό μεγάλο εχθρό.

Η στρατιωτική επέμβαση δεν έχει σώσει τους Αλβανούς Κοσοβάρους από τον Μιλόσεβιτς, αντίθετα μάλιστα. Δεν πείθει το χειρότερο ότι ο Μιλόσεβιτς ούτως ή άλλως προέβαινε σε εθνικές εκκαθαρίσεις, αλλά το έκανε με πιο χαμηλούς ρυθμούς («το πάσο του» κατά τη έκφραση *Economist*, 3.4.1999). Εξομοιώνει τα θύματα (τους Αλβανούς Κοσοβάρους) με τους θύτες (τους Σέρβους που υπακούουν τις επιλογές του Μιλόσεβιτς), μια και πλήνναι στρατιωτικά και οι δύο, και μάλιστα αδιακρίτως άμαχοι Αλβανοί και Σέρβοι, όχι η κλίκα του Μιλόσεβιτς, του Σέσελι των εγκληματιών πολέμου τύπου Αρκάν. Είναι βέβαιο ότι συμβάλλει όχι στην σταθεροποίηση της περιοχής και στην πρόληψη των βαλκανικών διενέξεων όπως διατείνεται ο Κλίντον (δείχνοντας τον χάρτη των Βαλκανίων να φλέγεται), αλλά στο ακριβώς αντίθετο. Ειδικότερα, κινδυνεύει να συρρασύρει και τις γειτονικές χώρες στη διάρκεια του πολέμου και να τις αποσταθεροποιήσει κυρίως τη Δημοκρατία της Μακεδονίας και την Αλβανία (χώρες που, σημειωτέον, έπληττα από αρχικά λάθη, κατάφεραν να ανταποδώσουν με εποικοδομητικό τρόπο τα μνηστικά τους προβλήματα).

Μία άλλη τραγική ειρωνεία είναι ότι η επέμβαση αντί να κλονίσει τον στυγνό κυνικό καιροσκοπο που λέγεται Μιλόσεβιτς, υπήρξε γι' αυτόν θείο δώρο, ουρανόκατέβατο, όπως οι πύραυλοι και οι βόμβες. Έφερε ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα όπως μας πληροφορούν και οι δημοσκοπικές οργανώσεις της Σερβίας. Η μεγάλη μένη είναι η υπόθεση της δημοκρατικοποίησης της Σερβίας και του Μαυροβουνίου. Δέκα χρόνια αγώνων τους πάνε χαμένα για μία ακόμη φορά περιθωριοποιώντας πολιτικά, μπαίνουν και πάλι «σε πηγάδι» κατά την έκφρασή τους. Για το Μαυροβούνιο επίσης, που έχει πολύ ορθά ε-

ισιοποιηθεί από τον Μιλόσεβιτς και τις αιτίες του, τα πράγματα είναι εκρηκτικά. Κινδυνεύουμε να έχουμε τον Μιλόσεβιτς να παραμένει στην εξουσία και να διατηρεί την Σερβία και το Μαυροβούνιο χωρική ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, χωρίς σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ένα κράτος παρία της διεθνούς νωνίας, επιθετικό μέσα και έξω από την χώρα. Έτσι, το κύριο πρόβλημα στα σημερινά Βαλκάνια, που δεν είναι άλλο από την νεοιμιστική Σερβία του Μιλόσεβιτς, θα συζητεί τον αποσταθεροποιητικό της ρόλο, επιτρέποντας στους Σέρβους αλλά και στους γειτονικούς τους λαούς να εδραιώσουν τα νέα Βαλκάνια, της ειρήνης και της σταθερότητας όπως οραματίζεται ο πρόεδρος της συνεντεύξεώς των χωρών νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Εντονότερα, υποσκάπτεται το όλο οικοδόμημα μιας νέας πιο ειρηνικής διεθνούς τάξης που να βασίζεται σε αρχές. Ταυτόχρονα υποσκάπτονται οι ίδιες οι αρχές, π.χ. για τα τελευταία χρόνια το διεθνές ενδιαφέρον και πρωτοβουλίες για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα θεωρούνται απειρές και εκ του πονηρού. Το ίδιο θα ισχύει για την μεσολάβηση για την ειρηνική επίλυση των διεθνών και εθνικών διαφορών. Όσο για τις ΗΠΑ, εμφανίζονται, στην περίπτωση, παντελώς ανίκανες να πάρουν συνετές αποφάσεις, στην χειρότερη, ως αυθαίρετες και επικίνδυνες, ένα κίνητρο «Bully», ακατάλληλο για τον παγκόσμιο ρόλο που έχει επωμισθεί και που οι άλλοι τους αναθέτουν. Ήδη εκφράζονται φόβοι ότι μπαίνουμε σε μία νέα εποχή στρατιωτικής επέμβασης κατά το δοκούν, με λίγες αναστολές, και σε μία εποχή όπου οι ΗΠΑ θα κάνουν τον διεθνή –και μάλιστα παύση– αστυφύλακα. Ο Chomsky αλλά και ο Huntington μιλούν ακόμη και για την Superpower σε ό,τι αφορά τις ΗΠΑ. Όσοι φόβοι αυτοί να είναι κάπως υπερβολικοί, αλλά καλό είναι να προβάλλονται γίνεται, μήπως και στο τέλος βγει και επιθετικό από αυτή τη ζοφερή υπόθεση, και μία συσπείρωση και ενδυνάμωση άλλων διεθνών παικτών, π.χ. ΟΗΕ, ΟΑΣΕ, Γαλλία, Ρωσία, για να περιορισθεί η αμερικανική αλαζονεία της ισχύος και ο ηγεμονικός της ρόλος διεθνώς. Μία τέτοια εξέλιξη θα ήταν και προς το συμφέρον της ίδιας της υπερδύναμης ή ακριβέστερα υπέρ των καλώς νοουμένων και νομιμοποιημένων συμφερόντων της.

Όσο για την καθαρά κανονιστική πλευρά, η απόφαση να ισχύει διεθνές δίκαιο, η επέμβαση να μην είναι αναμφίβολα αντιβαίνει προς τους κανό-

νες της «επιβολής ειρήνης» (peace enforcement) όπως τίθενται με σαφήνεια στο Κεφάλαιο 7 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας –και μόνο αυτό– μπορεί νόμιμα να επέμβει στρατιωτικά ή να εξουσιοδοτήσει επέμβαση «από αέρα, θάλασσα και ξηρά» (άρθρο 42), ειδικά αν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι άλλα μέτρα (άρθρο 41) για την εδραίωση της ειρήνης δεν τελεσφόρησαν. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν ότι υπό το υπάρχον διεθνές καθεστώς (1945-σήμερα) είχαμε μόνο τρεις ή τέσσερις περιπτώσεις «επιβολής ειρήνης» με στρατιωτική επέμβαση που διέθεταν διεθνή νομιμότητα (απόφαση ΟΗΕ), η περίπτωση της Κορέας το 1952, το Κονγκό το 1961 (αν και τυπικά ήταν ειρηνευτική δύναμη), η περίπτωση του Κόλπου το 1991 και η περίπτωση της Βοσνίας το 1994-95.

Ωστόσο, το υπάρχον διεθνές δίκαιο παρουσιάζει ορισμένα σοβαρά κενά, ειδικά σε ό,τι αφορά τις μειονότητες και τον εσωτερικό (ενδοκρατικό) πόλεμο μεταξύ κρατών (π.χ. Γιουγκοσλαβίας, Τουρκίας) και μίας μειοψηφίας που καταπιέζεται (Αλβανοί Κοσοβάροι και Κούρδοι αντίστοιχα). Μπροστά σε αυτό το κανονιστικό κενό αλλά και στη γνωστή πρακτική δυσκολία να καταλήξει το Συμβούλιο Ασφαλείας σε απόφαση επέμβασης, έχει αρχίσει να συζητιέται η γνωστή ως «ανθρωπιστική επέμβαση» σε περιπτώσεις ακραίων και συστηματικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός μίας χώρας. Πλην όμως ακόμη και με κριτήρια αυτής της πλέον ελαστικής θεώρησης, η νατοϊκή επέμβαση δεν στοιχειοθετείται. Μεταξύ των κυριοτέρων προϋποθέσεων που τίθενται, εκτός βέβαια από (α) τις παραβιάσεις που είπαμε, που είναι η πρωτίστη προϋπόθεση, θα πρέπει επίσης (β) να κινδυνεύει η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια στην περιοχή, (γ) να έχουν σαφώς εξαντληθεί όλα τα μέσα για ειρηνική επίλυση και (δ) να μην υπάρχει άλλο διαθέσιμο αποτελεσματικό μέσο για την εδραίωση της ειρήνης και την άρση των βιαιοτήτων.

Στην περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου σαφώς ισχύει η πρώτη και η δεύτερη προϋπόθεση. Πριν από την ένοπλη σύγκρουση των τελευταίων δύο ετών, είχαμε καταπίεση από το 1989 και, παρ' όλα αυτά, οι Κοσοβάροι υπέμεναν με αξιοθαύμαστη καρτερικότητα, επιλέγοντας τη στρατηγική της μη βίας Γκανδικού τύπου, κάτι μοναδικό για εθνικό κίνημα. Η τρίτη και η τέταρτη προϋπόθεση είναι κάπως λιγότερο ξεκάθαρες, αν και είναι σαφές ότι ο Μιλόσεβιτς δεν είχε καμία διάθεση για ειρηνική λύση και συμβιβασμό όπως διαπίστωσαν με έκπληξη τους και οι Έλληνες

ΥΠΕΞ στις επανειλημμένες φιλότιμες προσπάθειές τους να τον λογικεύσουν. Επιπλέον, έλειπαν ορισμένες άλλες εξίσου σημαντικές προϋποθέσεις που επίσης τίθενται:

- Να υπάρχουν βάσιμες ελπίδες ότι θα είναι επιτυχής και θα φέρει το ζητούμενο αποτέλεσμα (όπως είπαμε ήταν αποδεκτό ότι αποτελούσε πολύ ριψικίνδυνο εγχείρημα).

- Να μην κινδυνεύουν να απειληθούν άλλες εξίσου σημαντικές αξίες (ήταν αποδεκτό από το ΝΑΤΟ ότι θα κινδύνευαν οι κατοικημένες περιοχές του Κοσσυφοπεδίου, δηλαδή κατά κύριο λόγο οι ίδιοι οι Αλβανοί και ότι θύματα θα ήταν και άμαχοι, Αλβανοί και Σέρβοι).

- Να έχει αποκτήσει διεθνή νομιμοποίηση ως δικαιολογημένη πράξη, ως αναγκαίο κακό, έστω και αν δεν μπορεί να εξασφαλίσει σχετική απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας (π.χ. όπως η στρατιωτική επέμβαση της Τανζανίας στην Ουγκάντα του αιμοσταγούς Αμίν, των Ινδιών στο Ανατολικό Πακιστάν το 1971 ή του Βιετνάμ κατά του καθεστώτος του Πολ Ποτ).

- Να μην είναι ιδιοτελής, ή πιο ρεαλιστικά, όχι κατά βάση ιδιοτελής (η φερεγγυότητα και η ανάγκη για ρόλο στο ΝΑΤΟ ενόψει και των 50 ετών του φαίνεται ότι αποτέλεσαν, ως μη έδει, σημαντικό κίνητρο).

- Να υπάρχει σαφής ένδειξη απειμπλοκής των στρατιωτικών δυνάμεων στο ορατό μέλλον χωρίς επανάληψη της κρίσης.

Καταλήγοντας, το ζητούμενο τώρα είναι η άμεση απειμπλοκή του ΝΑΤΟ με έντονη πίεση για πολιτική λύση με την ενεργό συμμετοχή σε αυτήν της Ρωσίας. Και η Ελλάδα σε όλα αυτά; Όπως έχει λεχθεί περπατάει σε τετατωμένο σχοινί, αλλά δείχνει μέχρι σήμερα θαυμαστή υπευθυνότητα και ανάλογη είναι, ευτυχώς, και η στάση της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Ο ρόλος της θα μπορούσε να είναι διττός: (α) συντονιστικός στα θέματα των προσφύγων, (β) συμβολή στο να προτανεύσει η λογική από πλευράς ΗΠΑ και ΝΑΤΟ και να επανέλθουμε στην ειρηνική επίλυση της διένεξης.

Στο δεύτερο σημείο θα μπορούσε, ενδεχομένως, η χώρα μας να παίξει ρόλο διευκόλυνσης (facilitation), δηλαδή διακριτικής μεσολάβησης και καλών υπηρεσιών. Στο πρόσωπο του υπουργού Εξωτερικών **Γιώργου Παπανδρέου** διαθέτει έναν κατάλληλο μεσολαβητή που χαίρει της εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων μερών στα Βαλκάνια αλλά και γέφυρες με τις ΗΠΑ (όπου όχι λίγοι αξιωματούχοι δεν συμφωνούν με την γραμμή Γκορ-Ολμπράϊτ, που τελικά επικράτησε).

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ

Η χαμένη ευκαιρία στο Κοσσυφοπέδιο

του Σωτήρη Ντάλη

Αναμφισβήτητα, το 1999 θα είναι ένα κρίσιμο έτος για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εισαγωγή του ευρώ θα αρκούσε —υπό κανονικές συνθήκες— για να υπερκαλύψει την ημερήσια διάταξη της Ε.Ε. για όλη την χρονιά. Οι προκλήσεις, όμως, για την Ευρωπαϊκή Ένωση θα είναι πολλές —όχι μόνο στο οικονομικό επίπεδο αλλά και στο πολιτικό.

Αυτές τις μέρες οι στρατιωτικές πρωτοβουλίες του ΝΑΤΟ στη Σερβία και στο Κοσσυφοπέδιο δεν επιβεβαιώνουν απλώς την πρωτοκαθεδρία της Ατλαντικής Συμμαχίας, αλλά υπογραμμίζουν και την επιτακτική ανάγκη να αποκτήσει η Ε.Ε. προοδευτικά τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής που θα συνεπάγονται και τη χρήση στρατιωτικών μέσων. Μόνο τότε θα γίνουν αξιόπιστες οι εξωτερικές πρωτοβουλίες της Ε.Ε.

Τα επώδυνα μαθήματα που έλαβε η Ε.Ε. στη Βοσνία και που λαμβάνει αυτές τις μέρες στο Κοσσυφοπέδιο επισημαίνουν την επιτακτική ανάγκη να εξοπλισθεί αυτή και με στρατιωτικές ικανότητες, προκειμένου να διαδραματίσει έναν αυτόνομο και ενεργό ρόλο τόσο στην αποτροπή όσο και στη διαχείριση των κρίσεων.

Τους επόμενους μήνες, οι συζητήσεις στα θέματα άμυνας και ασφάλειας αναμένονται ιδιαίτερα ζωντανές και ουσιαστικές, τόσο στο πλαίσιο της Ε.Ε. όσο και στο πλαίσιο της

ΔΕΕ (Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης), του ΝΑΤΟ και του ΟΑΣΕ (Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη). Το μέλλον της ΔΕΕ θα βρεθεί στο επίκεντρο των συζητήσεων.

Ως γνωστόν, στη ΔΕΕ μετέχουν, ως πλήρη μέλη, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Μεγ. Βρετανία και η Ελλάδα. Συνδεδεμένα μέλη είναι οι τρεις ευρωπαϊκές χώρες που είναι μέλη του ΝΑΤΟ αλλά όχι της Ε.Ε., ήτοι Ισλανδία, Νορβηγία, Τουρκία.

Τέλος, η Δανία, η Ιρλανδία, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία έχουν το καθεστώς του παρατηρητή. Η Ελλάδα άσκησε την προεδρία της ΔΕΕ κατά το Α' εξάμηνο του 1998, σε μια περίοδο «θεσμικού μεσοδιαστήματος», καθώς η Συνθήκη του Άμστερνταμ, που οριοθετεί και το θεσμικό πλαίσιο των σχέσεων ΔΕΕ-Ε.Ε., δεν έχει επικυρωθεί από τα εθνικά Κοινοβούλια.

Στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να καταγράψουμε τις πρόσφατες διεργασίες και

πρωτοβουλίες σε θέματα άμυνας.

Στις 3 και 4 Νοεμβρίου 1998 πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη, για πρώτη φορά στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια άτυπη συνάντηση των υπουργών Άμυνας των χωρών-μελών της. Η πρωτοβουλία γι' αυτή την άτυπη και μη θεσμοθετημένη σύνοδο των 15 υπουργών Άμυνας ανήκε στην αυστριακή προεδρία και πιο συγκεκριμένα στον υπουργό Άμυνας Βέρνερ Φασλάμπεντ κι ήταν στενά συνδεδεμένη με την προσπάθεια που επιχειρεί η αυστριακή κυβέρνηση να μεταστρέψει τη κοινή γνώμη της χώρας. Είναι προφανές ότι η πολιτική ουδετερότητα που χαρακτηρίζει την αυστριακή εξωτερική πολιτική, χροί πρόσφατα δεν εξυπηρετεί πλέον τις επιλογές της Βιέννης. Η εξωτερική πολιτική της Αυστρίας φαίνεται να επιδιώκει πλέον την πλήρη ενσωμάτωση της χώρας στην ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία καθώς και την ένταξή της σ' έναν ευρωπαϊκό αμυντικό οργανισμό, όπως είναι η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ).

Καταστάσεις ουδετερότητας με οποιαδήποτε μορφή είναι ασυμβίβαστες με το σχήμα της κοινής εξωτερικής πολιτικής πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Έτσι, μία περίοδο όπου οι εξελίξεις στα θέματα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) είναι συγχυδιστικές, όπως και στις σχέσεις της Ε.Ε. με το ΝΑΤΟ, οι ευρωπαίοι υπουργοί Άμυνας δεν βρήκαν άσχημη την ιδέα των Αυστριακών για τη θέσπιση —έστω άτυπων— διασκέψεων με αντικείμενο το μέλλον της ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας.

Η σημαντικότερη από τις πιο πρόσφατες εξελίξεις σ' αυτά τα θέματα ήταν η «αλληλεγγύη» της Βρετανίας, όπως αυτή εκφράστηκε με την εισήγηση του πρωθυπουργού Τόνι Μπлайρ στη σύνοδο του Πέρι της Αυστρίας στις 24 Οκτωβρίου 1998.

Ουσιαστικά, ο Μπлайρ ζήτησε να προωθηθεί επί της ουσίας η ΚΕΠΠΑ (Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλεια) και να δοθεί περισσότερη προσοχή στην

άμυνα με την αξιοποίηση της ΔΕΕ και φυσικά σε στενή συνεργασία με το ΝΑΤΟ.

Ο βρετανός πρωθυπουργός πρότεινε μια αμυντική δομή της Ε.Ε. «διακριτή» αλλά όχι «διαχωρίσιμη» από το ΝΑΤΟ. Στη μορφή του non paper, το Λονδίνο δημοσιοποιήσει τη θέση του, η οποία ουσιαστικά προβλέπει την κατάργηση της ΔΕΕ, την ένταξη των πολιτικών αρμοδιοτήτων της στην Ε.Ε. και των στρατιωτικών στο ΝΑΤΟ. Ο βρετανός υπουργός Άμυνας Τζωρτζ Ρόμπερτσον, που παρουσίασε στη Βιέννη τις βρετανικές θέσεις, κατέστησε σαφές ότι το ΝΑΤΟ πρέπει να παραμείνει ο πρωτεύων οργανισμός Ασφάλειας για την Ευρώπη. Πίστευε, επίσης, ότι το μέλλον της ευρωπαϊκής άμυνας είναι περισσότερο θέμα πολιτικής βούλησης και ότι θα πρέπει να έχουμε τη δυνατότητα στην Ε.Ε. να αποφασίζει και να δρα αποτελεσματικά. Στο λόγο αυτό, η Ε.Ε. θα πρέπει να αποκτήσει συνοχή, αξιοπιστία και υπευθυνότητα, προκειμένου να μπορεί να υλοποιήσει αποτελεσματικά και με στρατιωτικά μέσα όταν αυτό χρειαστεί. Όσον αφορά στα στρατιωτικά μέσα που θα υλοποιούν μια Κοινή Ευρωπαϊκή Αμυντική Πολιτική, σύμφωνα με τον Τζ. Ρόμπερτσον, αυτά θα πρέπει να εξελιχθούν σε λογικά, ώστε να αναπτύξουν κινητικότητα, βιωσιμότητα και αποτελεσματικότητα. Κι αυτό προϋποθέτει «σκληρές επενδύσεις και αναδιάρθρωση αμυντικού συστήματος».

Η δεύτερη διακριτή άποψη για τη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας έχει εκφραστεί με μια κατευθυνόμενη πρόταση από τη Γαλλία, η οποία σε πολλές γραμμές προτείνει τη διατήρηση της ενίσχυσης της ΔΕΕ, την αυτονομία της από το ΝΑΤΟ και, μελλοντικά, τη εξέλιξή της σε αμυντικό ευρωπαϊκό σχήμα με προοπτική την ενσωμάτωσή της στην Ε.Ε.

Οι γαλλικές θέσεις στοχεύουν αφ' ενός στην ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας άμυνας και ασφάλειας εκτός ΝΑΤΟ και αφ' ετέρου στην ενδυνάμωση του ευρωπαϊκού πυλώνα εντός της Ατλαντικής συμμαχίας.

Προσθέταμε και μια τρίτη διακριτή άποψη, που είναι πολύ κοντά και στις ελληνικές θέσεις και η οποία προβλέπει τη δημιουργία μιας ΔΕΕ στο Β' πυλώνα (ΠΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η άλλη συζήτηση για το μέλλον της ΔΕΕ αφορά ιδιαίτερο ενδιαφέρον και λόγω τάσεων που διαμορφώνονται στην

Ε.Ε. αναφορικά με το ρόλο της Τουρκίας. Το αναβαθμισμένο καθεστώς που έχει εξασφαλίσει η Τουρκία στη ΔΕΕ (είναι συνδεδεμένο μέλος) φαίνεται να προδικάζει -βοηθούσης και της βούλησης των περισσότερων εταίρων- την ενίσχυση της διασύνδεσής της με την Ε.Ε., όταν τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη του Άμστερνταμ.

Το μέλλον της ΔΕΕ ως ευρωπαϊκού αμυντικού οργανισμού ενόψει και της ολοκλήρωσης της νέας δομής του ΝΑΤΟ και η αναδιοργάνωσή της σε στρατιωτικό και πολιτικό επίπεδο ήταν ένα από τα βασικά θέματα στην ατζέντα της Συνόδου των υπουργών Άμυνας και Εξωτερικών της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης που πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη στις 16 και 17 Νοεμβρίου 1998.

Σημαντική ήταν -όπως όλες άλλωστε- και η γαλλογερμανική συνάντηση κορυφής που έγινε στο Πότσταμ της Γερμανίας στις 1 και 2 Δεκεμβρίου 1998, η οποία φώτισε αποκαλυπτικά τους ενδοευρωπαϊκούς συσχετισμούς, τις συγκλίσεις, αποκλίσεις και αντιπαράθεσεις.

Το 1998 έκλεισε με δύο σημαντικές εξελίξεις σε θέματα ευρωπαϊκής άμυνας: Η πρώτη αφορά στην ιστορική συμφωνία Γαλλίας και Βρετανίας, που υπεγράφη στο Σεν Μαλώ στις 4 Δεκεμβρίου 1998, με την οποία ανοίγει ο δρόμος για την απόκτηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση αυτόνομης στρατιωτικής παρουσίας στη διεθνή σκηνή, διακριτής από εκείνη του ΝΑΤΟ και, έως ένα βαθμό, ανεξάρτητης από τις ΗΠΑ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης επιδοκίμασε τη γαλλοβρετανική συμφωνία του Σεν Μαλώ και ανέλαβε την υποχρέωση να αναζητήσει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για τα θέματα ευρωπαϊκής άμυνας.

Η Συμφωνία δεσμεύει αμφότερες τις χώρες να συνεργαστούν στενότερα με στόχο την από κοινού ανάληψη δράσης για την αντιμετώπιση κρίσεων, στις οποίες δεν επιθυμούν να εμπλακούν οι ΗΠΑ.

Βέβαια, το κείμενο της Συμφωνίας διευκρινίζει ότι «η συνεργασία αυτή δεν επηρεάζει τη δυνατότητα της Βρετανίας και της Γαλλίας να χρησιμοποιούν τους στόλους τους με γνώμονα τα εθνικά τους συμφέροντα».

Έτσι, ο Τόνι Μπлайρ δεν μπορεί να κατηγορηθεί για την απόφασή του να παράσχει ναυτικές δυνάμεις στις αμερικανοβρετανικές επιθέσεις κατά του Ιράκ.

Στην πραγματικότητα όμως, η απόφασή του αυτή «μπούκοτάρει» τις πρόσφατες διεργασίες στις οποίες ο ίδιος πρωταγωνίστησε, με αντικείμενο την διαμόρφωση από πλευράς Ε.Ε., αυτόνομης στρατιωτικής παρουσίας στη διεθνή σκηνή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: **ΙΣΤΟΡΙΑ**

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

ΕΛΕΝΗ Ε. ΚΟΥΚΚΟΥ

Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩΝ

Από το 1797 μέχρι την Αγγλοκρατία.

ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
ΤΟΥ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΕΛΕΝΗ Ε. ΚΟΥΚΚΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩΝ

Από το 1797 μέχρι την Αγγλοκρατία

ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Τρίτη Έκδοση Συμπληρωμένη

245 σελίδες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΤΑ ΠΑΙΓΝΙΑ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟ-ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ

Το βαλκανικό φρενοκομείο...

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@otenet.gr

Πριν από λίγες μέρες (στις 30.3.99), ο Thomas Friedman, αρθρογράφος των *New York Times*, έδωσε ανάγλυφα το σκεπτικό που υπάρχει πίσω από την τελευταία νατοϊκή παρανοϊκή αφροσύνη. Επισήμανε πως «το κρυφό χέρι της αγοράς δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς μια κρυφή γροθιά: τα MacDonald's δεν μπορούν ν' ακμάσουν χωρίς τη MacDonnel Douglas, κατασκευάστρια των F-15. Και η κρυφή γροθιά που διατηρεί τον κόσμο ασφαλή για τις τεχνολογίες της Silicon Valley ονομάζεται Στρατός, Αεροπορία, Ναυτικό και Πεζοναύτες των ΗΠΑ». Δεν παρέλειψε, όμως, να σημειώσει και ότι «οι Αμερικανοί βρίσκονται στην παράδοση θέση να θεωρούνται υπεύθυνοι για όλα ενώ, ταυτόχρονα, είναι εντελώς απρόθυμοι να πεθάνουν για στιδήποτε. Αυτός είναι ο λόγος που, στον αιώνα της Παγκοσμιοποίησης, η αντιτρομοκρατική δράση είναι out, (...) οι μάχες από σπίτι σε σπίτι είναι out, οι πύραυλοι Κρουζ είναι in, τα Πράσινα Μπερέ είναι out, οι Κυανόκρανοι είναι in»¹.

Η πρώτη από τις πιο πάνω διαπιστώσεις του αρθρογράφου μάς είναι, δυστυχώς, πολύ οικεία για να μας σοκάρει. Οι συνέπειες της δεύτερης διαπίστωσής του είναι το γεγονός πως, ενώ το «τρέχον» φρενοκομείο βρίσκεται στον πραγματικό χώρο και χρόνο – τώρα, λίγες μόλις εκατοντάδες χιλιόμετρα από το σπίτι μας – οι πόρτες του άνοιξαν σ' έναν εικονικό χώρο: οι μέχρι σήμερα πολεμικές επιχειρήσεις ακολούθησαν το δόγμα του κυβερνο-πολέμου, ενός εξ αποστάσεως πολέμου που διεξάγεται «εκ του ασφαλούς» για το NATO, ενός κατά κάποιον τρόπο «τηλεματικού πολέμου». Είναι το δόγμα που πρεσβεύει πως η μάχη σώμα με σώμα αποτελεί αναχρονισμό και πως έχει αποτελεσματικά αντικατασταθεί από την «εικονική (αλλά μόνο για τους επιτιθεμένους) βιαιότητα» των βομβαρδισμών. Έτσι τουλάχιστον φαίνεται να πιστεύει ο κ. Κλαρκ και οι επιτελείς του με τις αμετροεπείς και

φασιστικές αναφορές τους στην φυσική εξουθένωση του «αντιπάλου».

Η πραγματικότητα, όμως, είναι εντελώς διαφορετική και πολύ σματάρα: όσο πιο πολύ το NATO επεκτείνει τις κυβερνο-πολεμικές επιχειρήσεις που διεξάγει, τόσο πιο φανερό γίνεται πως ο διευρυμένος σκοπός για τον οποίο γίνονται δεν εξυπηρετείται. Τα λειωτά κύματα των προσφύγων μαρτυρούν του λόγου το αληθές, θώς είναι φανερό πως ούτε οι απ' όλους καταγγελλόμενες επιχειρήσεις εθνικών εκκαθαρίσεων σε βάρος των αλβανοφώνων σταμσαν ούτε το καθεστώς Μιλόσεβιτς παραπαίει – μάλιστα, συνεχίζει ακριβώς το αντίθετο λόγω της νατοϊκής αγριότητας.

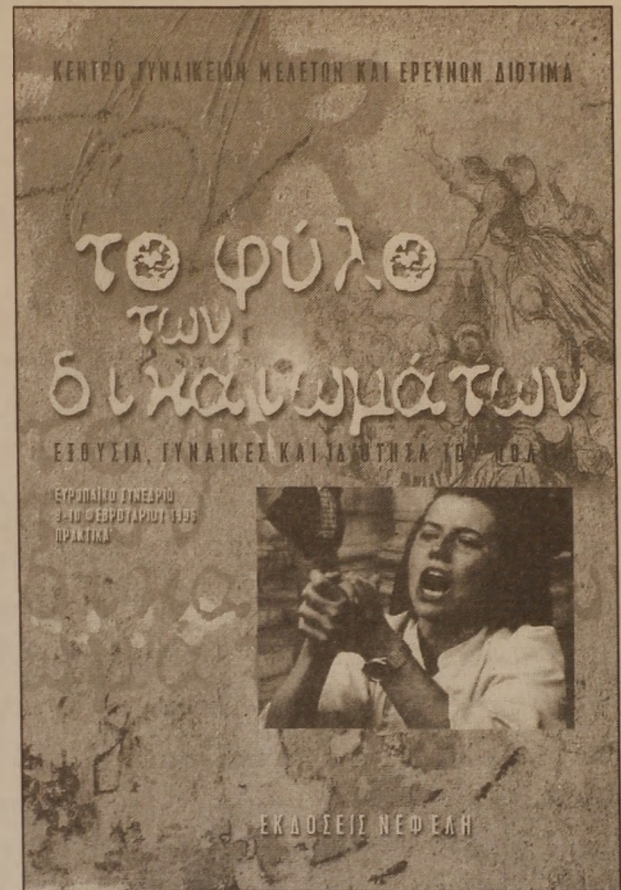
Αντίθετα, το αναπτυσσόμενο κίνημα για δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις στη Γιουγκοσλαβία βρέθηκε ν' αποδιαιρεθώνεται και να λύνεται. Είναι χαρακτηριστικές οι θέσεις του **Veran Matic**, σπασχούς της δημοκρατικής αντιπολίτευσης και διευθυντή του ραδιοφωνικού σταθμού B92, ενός από τους σταθμούς που οι γιουγκοσλαβικές αρχές έκλεισαν με την έναρξη των εχθροπραξιών. Σε δήλωσή του με τίτλο «Βομβαρδίζοντας το μωρό με το νερό του μπάνιου»², μεταξύ άλλων αναφέρει: «Οι φίλοι μου στη Δύση με ρωτούν γιατί δεν εξεγερόμαστε. Πού είναι ο λαός που γέμιζε τους δρόμους κάθε μέρα για τρεις μήνες το 1996 ζητώντας δημοκρατία και ορισμό στα ανθρώπινα δικαιώματα; Ο Ζόραν Ζίβκοβιτς, στέλεχος αντιπολίτευσης και δήμαρχος της Νις απάντησε σ' αυτό: "Πριν είκοσι λεπτά η πόλη μου βομβαρδίστηκε. Εδώ κατοικούν οι ίδιοι άνθρωποι που ψήφισαν για τη δημοκρατία το 1996, οι ίδιοι που κατέβηκαν στους δρόμους (...) όταν το καθεστώς προσπάθησε να τονηθεί τη νίκη τους στις εκλογές. Ψήφισαν για την ίδια δημοκρατία που υπάρχει στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Σήμερα η πόλη μου βομβαρδίστηκε από τις ΗΠΑ, τη Βρετανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, τον Καναδά! Υπάρχει λογική σ' αυτό που συμβαίνει;" (...) Οι βουλευτές του NATO έσκασαν επάνω στους σπόρους της δημοκρατίας που λυγίστηκαν στο χώμα της Σερβίας, του Μαυροβουνίου και του Κοσσυφοπεδίου και σιγούρεχαν πως δεν θα ξαναβλαστήσουν πολλά χρόνια.»

Είναι ακόμα φανερό πως, όσο εντείνονται οι πολεμικές επιχειρήσεις, τόσο μειώνονται οι όποιες προοπτικές επιστροφής του Μιλόσεβιτς στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ακόμα κι αν το ηθικό δεν θα μπορούσε εξαιτίας του κλίματος που έχει δημιουργηθεί στη γιουγκοσλαβική κοινή γνώμη, σε όποια πολιτική παράταξη ανήκει: κάθε απόπειρα διαπραγματεύσεων θα καταγγελλόταν ως εθνική προδοσία από όλους στη Γιουγκοσλαβία, την ώρα μάλλον που οι προοπτικές προσέγγισης με τον Ιμπραήμ Ρουγκόβα του Μόνακο σφύρουν σημαντικά πολιτικά και ηθικά ερείσματα, τόσο στο εθνικό όσο και διεθνώς. Αυτό που ζητεί σήμερα το NATO από το Μιλόσεβιτς δεν είναι τίποτε λιγότερο από μια ατιμωτική συνθήκη που ούτε αυτός ούτε κανείς άλλος στη Γιουγκοσλαβία μπορεί να αποδεχτεί.

Έτσι, κάθε μέρα που περνά γίνεται όλο και πιο προφανές πως τα κυβερνο-πολεμικά παίγνια που παίζει το NATO στα Βαλκάνια

ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Εξουσία, γυναίκες και ιδιότητα
του πολίτη

Τα κείμενα του τόμου αυτού προκύπτουν από ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών οπτικών και καλύπτουν ένα ευρύ πεδίο ερωτημάτων που αναφέρονται τόσο στη διαχρονία όσο και στη συγχρονία και σχετίζονται με πολλές και διαφορετικές όψεις της σχέσης των γυναικών με την πόλη, το κράτος και τα κοινά...

... από τη δημιουργία της πολιτικής κοινότητας στη Αρχαία Ελλάδα έως τις σύγχρονες εξελίξεις σχετίζεται και αναπλάθεται με τις διαφοροποιήσεις της η προβληματική για τη δημοκρατία και η περιοριστική για τις γυναίκες δόμηση της ιδιότητας του πολίτη...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

αβλέπουν –και πιθανότατα δεν απέβλεπαν ποτέ– στον διακηρυγ-
ο του στόχο, δηλαδή στην ανθρωπιστική προστασία των αλβανο-
ων του Κοσσυφοπεδίου. Μια έστω και επιφανειακή ματιά στο
το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου³, αρκεί για να πειστεί και ο πιο
πιστος αναλυτής πως η στρατιωτική επέμβαση θα έφερνε τα
ίθετα ακριβώς αποτελέσματα. Από την άλλη πλευρά, η σε πρα-
ώ επίπεδο σύμπραξη του ΝΑΤΟ με τον «Απελευθερωτικό Στρα-
ου Κοσσυφοπεδίου» (που καταγγέλλεται τόσο για χρηματοδό-
η από εμπόριο ναρκωτικών, όσο και για σχέσεις με μουσουλμα-
ές φονταμενταλιστικές οργανώσεις⁴) σίγουρα δεν αποσκοπεί ού-
ε ανθρωπιστικούς σκοπούς ούτε σε σταθερότητα στην περιοχή.
ι, λοιπόν, τα παίγνια αυτά δεν αποβλέπουν στον διακηρυγμένο
σκοπό (και αυτό ήταν σίγουρα γνωστό εκ των προτέρων στους
ικανούς αναλυτές) τότε πού αποβλέπουν; Δυστυχώς, δεν υπάρ-
εύκολη ή προφανής απάντηση σ' αυτό το ερώτημα. Ίσως η πρώ-
ιαπίστωση του αρθρογράφου των *New York Times*, στην οποία
φερθήκαμε, ν' αποτελεί το κλειδί στην απάντηση αυτού του ερω-
ατος. Κι αν είναι όντως έτσι, τότε το μέλλον προαναγγέλλεται
α-γματι πολύ ζοφερό για τα Βαλκάνια αλλά και για ολόκληρο τον
ημίσφαιο.

απόψη, λοιπόν, πως οι νατοϊκές επιχειρήσεις στη Γιουγκοσλα-
αάνοιξαν διάπλατα τις πόρτες του φρενοκομείου» επιβεβαιώνε-
από όσα παρακολουθούμε τις τελευταίες μέρες. Πέρα από τις
απαιτήσεις για το τέλος του 20ού αιώνα εικόνες που φτάνουν σε
απέρα από το όνειδος που αποτελούν για τον πολιτισμό μας τα
απείρνια των προσφύγων –οι οποίοι χρησιμοποιούνται εν αγνοία
και κατά κόρον στα προπαγανδιστικά παιχνίδια του CNN– πέ-
πό τα θύματα των βομβαρδισμών, υπάρχει και εκείνη η πραγ-
αία τρομακτική διάσταση που μας αφορά όλους και που σοβεί
απ' όλα αυτά: είναι η χωρίς καμία ουσιαστική αντίδραση (ή
ειρα αντίδρασης) παραβίαση, καταπάτηση και καταρράκωση
ιεθνών κανόνων, συμβάσεων και οργανισμών. Οι βομβαρδι-
στη Γιουγκοσλαβία, στο τέλος του αιώνα, προοιωνίζονται δει-
ολόκληρη την ανθρωπότητα.

ΠΗΓΕΣ

Thomas L. Friedman, «A Manifesto for the Fast World», *The New York
es Magazine*, 28 Μαρτίου 1999.
«Smiling the Baby with the Bathwater», της 30.3.99, από τον
ράνομο πλέον) κόμβο του σταθμού B92 στο Internet, στη
ίθυνση <http://www.b92.net/izjava.html>
ύτιμη πηγή για την κατανόηση της κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο
τελεί ο κόμβος του γιουγκοσλαβικού πρακτορείου ειδήσεων
ΓΑ, όπου, σε συνεργασία με την καθημερινή αλβανόφωνη
μερίδα *Koha Ditore* της Πρίστινα, έχει ξεκινήσει εδώ και ένα
ο ένα διεξοδικό διάλογο για το πρόβλημα. Η *Koha Ditore*
οψε την κυκλοφορία της στις 23.3.99, όταν οι αρχές της επέβαλαν
τεράστιο πρόστιμο που δεν μπορούσε να πληρώσει. Τα κείμενα
αυτού υπάρχουν αυτούσια στη διεύθυνση [http://www.beta-
s.com/](http://www.beta-
s.com/). Ανάμεσα στους συμμετέχοντες, ο Βουκ Ντράσκοβιτς, ο
ημιαίχος Μιχαήλο Μάρκοβιτς και πολλοί σημαντικοί
όσωποι της αλβανόφωνης πλευράς.
η σχέση του UCK με το δίκτυο διακίνησης ηρωίνης στην Ευρώπη,
εία υπάρχουν στους *Times* του Λονδίνου, στη διεύθυνση:
[http://www.the-
co.uk/news/pages/tim/99/03/24/timfgneur01012.html?112](http://www.the-
co.uk/news/pages/tim/99/03/24/timfgneur01012.html?112)
η Γιορτζί. Πολύ διαφωτιστικό είναι επίσης ένα άρθρο της Wendy Griffith
ηκτύου CBS για τις σχέσεις του UCK με ιρανοούς
αμενταλιστές. Μπορείτε να το βρείτε στη διεύθυνση
<http://www.cbn.org/news/stories/990401.asp>

Κοσσυφοπέδιο: Μια παλιά ιστορία

του Σωτήρη Λέτσιου

Τον Μάιο του 1981, το Αντί με ένα αποκαλυπτικό ρεπορτάζ είχε αναφερθεί στο υποθετικό σενάριο, όπου περιλαμβανόταν μια νατοϊκή άσκηση επί χάρτου με την ονομασία WINTEX-CIMEX 81. Σύμφωνα με το σενάριο της άσκησης, η περιοχή του Κοσσυφοπεδίου τοποθετούνταν στο επίκεντρο ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος, που συμπαρέσυρε στη δίνη του τις νατοϊκές δυνάμεις, το Σύμφωνο της Βαρσοβίας και την Ελλάδα. Ειδικά για την Ελλάδα, η άσκηση αποσκοπούσε να δημιουργήσει ένα συγκεκριμένο κλίμα και να διαμορφώσει συγκεκριμένη αμυντική διάταξη, που να προσαρμόζεται στα νατοϊκά σχέδια μετά τη επανένταξη της Ελλάδας στην Ατλαντική Συμμαχία. Στο πλαίσιο της WINTEX-CIMEX 81, τα νατοϊκά επιτελεία έκριναν και αποφάσισαν ότι η περιοχή της Λήμνου δεν αποτελούσε χώρο ελληνικής ευθύνης. Απαγόρευσαν έτσι την κίνηση ελληνικών δυνάμεων έστω και για σκοπούς του NATO που θα είχαν ως βάση τους το ελληνικό αυτό νησί. Με την ενέργεια αυτή το NATO καθιστούσε σαφές ότι δεν αναγνώριζε τα εθνικά κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας στον χώρο του Αιγαίου. Η προσεκτική εκτίμηση της κατάστασης επιδείκνυε ότι η Τουρκία είχε ήδη πετύχει στο NATO να επιβάλει ένα καθεστώς διαμφισβητούμενου χώρου φτάνοντας έτσι πολύ κοντά στην επίτευξη του στόχου της: να διαμορφώσει τις στρατιωτικές και πολιτικές προϋποθέσεις που θα της επιτρέψουν τη δική τους επικυριαρχία σε τμήμα του Αιγαίου. Στις 9 Μαρτίου 1981, ξεκίνησε η διεξαγωγή της άσκησης επί χάρτου WINTEX-CIMEX 81. Με αφορμή τις ταραχές που ξεσπούν στο Κοσσυφοπέδιο ανάμεσα στους αλβανόφωνους και στους Σέρβους αρχίζει πόλεμος μεταξύ Αλβανίας-Γιουγκοσλαβίας. Το NATO σπεύδει να βοηθήσει την Γιουγκοσλαβία και το Σύμφωνο της Βαρσοβίας την Αλβανία. Με την κινητοποίηση των δυνάμεων του NATO συναρτάται το «επεισόδιο της Λήμνου».

Το σενάριο προέβλεπε υποχώρηση της Ελλάδας μέχρι τον Όλυμπο και από κει πέρα τίθεται σε εφαρμογή το σχέδιο χρήσης πυρηνικών όπλων.

Λίγες ημέρες μετά την λήξη της άσκησης WINTEX-CIMEX 81 και ταυτόχρονα με την έναρξη της εξέγερσης των αλβανόφωνων φοιτητών σε βάρος της σερβικής μειονότητας, ο αμερικανός δημοσιογράφος Σάυρους Σουλτσμπέργκερ, σε ανταπόκριση στην εφημερίδα Ιντερνάσιοναλ Χέραλντ Τρίμπιουν, αναφερόμενος στην κατάσταση στα Βαλκάνια και ειδικότερα στις ελληνοαμερικανικές συζητήσεις για τις βάσεις, τόνιζε ότι οι ανησυχητικές εξελίξεις στο Κοσσυφοπέδιο «θα οδηγήσουν τον κ. Χαίηγκ και τον έλληνα υπουργό Εξωτερικών στη συνάντηση της Ρώμης σε συμβιβασμό αμοιβαίων

παραχωρήσεων(...). Αυτό θα μπορούσε να προωθήσει την αναζωογόνηση της ελληνοτουρκικής φιλίας».

Δεν μάθαμε, όμως, ποτέ τι ακριβώς διαμείφθηκε μεταξύ του κ. Μητσοτάκη και του κ. Χαίηγκ. Με βάση τα όσα έφτασαν στη δημοσιότητα, ο κ. Χαίηγκ δεν έκανε παραχωρήσεις ανάλογες με αυτές του κ. Μητσοτάκη. Εύλογα ερωτήματα προκαλούσε στην ελληνική κοινή γνώμη η γλώσσα που θα χρησιμοποιούσαν οι έλληνες διαπραγματευτές, όταν αποκαλύπτονταν κείμενα όπως το παρακάτω: «Η δύναμη αυτή θα εκτελεί αεροπορικές επιχειρήσεις εις την περιοχήν ευθύνης της διά την προστασία το Νατοϊκού (ελληνικού) χώρου». Όπου ουσιαστικά ο όρος «ελληνικός» εξαφανίζεται προς χάριν του «νατοϊκού»... Εάν έπρεπε να πάρουμε κατά γράμμα τις διατυπώσεις του κ. Σουλτσμπέργκερ, τότε η ελληνική στρατιωτική ηγεσία είχε πεισθεί για τον «εκ βορρά κίνδυνο» και είχε αποφασίσει την αναδιάταξη του αμυντικού συστήματος αλλά και την εκχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας.

Οι αποκαλύψεις του Αντί για το Κοσσυφοπέδιο και τη Λήμνο προκάλεσαν σοβαρές αντιδράσεις του πολιτικού κόσμου, εκτεταμένες αναφορές στον Τύπο και τελικά έφτασαν στη Βουλή.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Α. Παπανδρέου είχε δηλώσει ότι τα ίδια τα γεγονότα «οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Τουρκία μέσω των μηχανισμών και της δομής του NATO έχει επεκτείνει ουσιαστικά την ευθύνη της στον εναέριο χώρο δυτικά του FIR Αθηνών».

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ θα δηλώσει μετά την σύνοδο στις Βρυξέλλες της Ομάδας Αμυντικού Σχεδιασμού της Συμμαχίας ότι «το θέμα της Λήμνου δεν συζητήθηκε στη σύνοδο του NATO» και ότι «μέσα στο πλαίσιο των συζητήσεων το θέμα (της Λήμνου) αυτό θα ήταν μια λεπτομέρεια».

Η αντίδραση της τουρκικής πλευράς θα προέλθει με την δημοσιοποίηση της πληροφορίας ότι η τουρκική κυβέρνηση προσανατολιζόταν σε πρόκληση παρέμβασης έξι ευρωπαϊκών χωρών για το θέμα της αποστρατικοποίησης των νησιών του Αιγαίου –και ιδιαίτερα της Λήμνου– βάσει κάποιας ρήτρας της Συνθήκης του Λονδίνου το 1913!

Θα ακολουθήσει, όμως, μετά δύο ημέρες (Παρασκευή 15 Μαΐου) η τουρκική αναδίπλωση με την δήλωση του υπουργείου Εξωτερικών, ότι οι πληροφορίες αυτές δεν απηχούν τις προθέσεις της τουρκικής κυβέρνησης... Ανεξάρτητα, όμως, απ τις κινήσεις τακτικής των Τούρκων, το κεντρικό πρόβλημα της ελληνικής πολιτικής σκηνής θα παρέμενε για μεγάλο διάστημα η αντιμετώπιση των συνδυασμένων στρατηγικών ΗΠΑ και NATO.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Κριτική στην ηγεσία

Εστία
μας

ταγκόσμιας
σύρραξης

- μόνον «επὶ χάρτου»;

**Αρχισε ομαδική έξοδος Σέρβων
από την περιοχή του Κοσσυφοπεδίου**

Κριτική στην ηγεσία του Κοσσυφοπεδίου για την
αντιμετώπιση των επεισοδίων

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ, 23 Ἀπριλίου. Ὑπέρθερος Ὑπηρεσία.— Οἱ ἑπικυ-
σεις ἀπὸ τῆν πρόσφατη ἀνάταρ-
χῇ στὴ γιουγκοσλαβία περι-
τοῦ Κοσσυφοπέδιου ἰσὺς ἀποδο-
δραματικότερες καὶ ἀπὸ αὐτὰ τ-
θία ἀ ἐπεισόδια. Καὶ ἐνὶ οἱ χε-
ρσμοὶ καὶ οἱ μαζοδισμοὶ τῶν

ροφίας του δὲν ἔγινε δυνατὴ ἡ
ἐπιθεώρησή τους, ἀναφέρουν ὅτι
ἀγνωστος ἀριθμὸς ἀπὸ τῆ σεβρι-
κή μειονότητα ἐγκαταλείπει τὴν
περιοχή, σ' ἓνα κύμα ἐξόδου ἀπὸ
τὴν αὐτόνομη περιοχή τοῦ Καραϊ-
σκιανόφω. Πηγή: 100.

Από τη μεριά τους, τα Τίσι-
να άμφισβήτησαν: σήμερα τις γυ-
ουγκοσλαβικές έκτιμησεις για τις
τελευταίες διαιτήσεις στο Κοσσυ-
φοπέδιο και απέρριψαν τις κτη-
ματικές τους αξίες.

προς κάνει λόγο για εκατοντάδες
 σκοτωμένους και για εκατοντάδες
 που εξασφαλιστήκαν, τμήματα
 και συλληφθέντες.

**ΑΠΛΩΣΕΙΣ ΣΤΕΛΕΧΟΥΣ ΤΗΣ ΕΓΚ ΓΙΑ ΤΑ
ΜΕΓΕΝΟΤΑ ΣΤΟ ΚΟΣΜΟΠΟΛΕΔΙΟ**

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ, 7. 'Ο Γ. Γ. ΤΗΣ
'Οργάνωσης Κοσσυφοπέδιου Κομμουνι
'Εκτίσε Γιουγκοσλαβία Κομμουνι
στίν σ. Μαρκου Μπακαλί τόνισε
τιμια ότι τὰ πρόσφατα έπεισα-
την έπάρκεια πραγματικότητας, Γιουγκοσλα-

ἀναταραχή, πού θά ἐξυπηρέτου
τά σπείδιά τους. αὐτά πετύχαινε
— Ἄν τὰ σπείδια τότε θά ἐμπαι-
— νισσο κινδύνο ἡ ἀνταρραχία
— πείδια καί ἡ ἀναταραχή
— ἡ ἀναταραχή.

Μετ
ήγε

**Μεταβολές στην κομματική
ήγεσία του κοσμοπολεδίου**

ΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ενός πυρηνικού ολοκαυτώματος το-
 ρθetoύν τα νατοϊκά σχέδια στα Βαλκάνια. Και στα πλαί-
 ια ενός πολεμικού σενάριου, που έχει πολλά πραγματι-
 ά στοιχεία σαν δεδομένα, η χώρα-μας παραμένει ουσια-
 τικά ανυπεράσπιστα και με πιθανή την προοπτική «λι-
 τνοποίησης».

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ για την εγκατάλειψη της Λήμνου στην προστασία» των συμμάχων-μας Τούρκων και το εμπρητικό και ψυχροπολεμικό σήμα του στρατηγού Γκράμπου που αποκάλυψε το «ΑΝΤΙ» στο προηγούμενο τεύχος-του αποτελούν «λεπτομέρειες» και εντάσσονται στο ενικό σενάριο της Νατοϊκής άσκησης WINTEX — CLEX 81, που δίνουμε σήμερα στη δημοσιότητα.

ΤΟ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ σενάριο μιας άσκησης επί χάρτου, πως αυτό για τη WINTEX — CIMEX 81, είναι πάντοτε

βέβαια «υποθετικό» — αλλά όχι όμως και χωρίς σημασία. Και τα δεδομένα της άσκησης δεν επιλέγονται τυχαία, γιατί τότε και η άσκηση δεν θα είχε λόγο σχεδιάσεως. Αντίθετα, όπως θα δούμε στη συνέχεια, απηχεί μια ορισμένη νοοτροπία και στρατηγική και μάλιστα έχει σκοπό, προκειμένου για τη χώρα-μας, να δημιουργήσει ένα συγκεκριμένο κλίμα και να διαμορφώσει μια συγκεκριμένη αμυντική διάταξη, που να προσαρμόζεται στα νατοϊκά σχέδια μετά την επανένταξή-μας στην Ατλαντική Συμμαχία.

ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ-μας συμφέροντα — ὅπως ἔχει επανειλημμένα αποδειχτεί — δεν συμβαδίζουν με ἐκεῖνα τῆς Συμμαχίας· τὰ ἀμυντικὰ-μας σχέδια πρέπει ὁμῶς νὰ συμπίπτουν· καὶ αὐτὸ θὰ αποδειχτεί ἄλλη μιὰ φορὰ καταστροφικὸ γιὰ τὴ χώρα-μας.

Θνικά συμφέροντα και NATO

Η ΣΥΜΠΤΩΣΗ, εξάλλου, των πολιτι-
κων συμπερασμάτων από την άσκηση
INTEX — CIMEX 81 με τις «πληροφο-
ρες-νουθεσίες» του πολύ γνωστού «φι-
λληνα» δημοσιογράφου Σάυρους
Ουλτσμπέργκερ, σε δημοσίευμα που ει-
κότως λίγες μέρες μετά την άσκηση,
ανερώνει ότι αυτή τη στιγμή μια πολύ-
μερη πίεση ασκείται στη χώρα-μας
οποκειμένου να υποτάξει τα συμ-
φέροντά-της στα σχέδια της ατλαντικής
πολεμικής.

ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ από κινήσεις και πρωτοβουλίες της Ελλάδας μετά τη μεταπολίτευση — για να μην αναφερθούμε στην προδοτική εγκατάλειψη της χώρας και της Κύπρου από τη Χούντα στα οικονομικά, στρατηγικά και πολιτικά συμφέροντα των ΗΠΑ — χαρακτηρίζονται από ανακολουθία και υποχωρητικότητα. Η παρέμβαση στην Κυπριακή κρίση, στην άρση του «εμπάργκο» όπλων προς την Τουρκία, η ταλαντευόμενη θέση-μας στην αραβοϊσραηλινή κρίση και η συμπίεση με αντιδραστικές ομάδες του αραβικού κόσμου αλλά και η πιο πρόσ-

σφατη επανένταξη στο ΝΑΤΟ και οι φίλα διακεείμενες προς τις ΗΠΑ διαθέσεις για το πρόβλημα των βάσεων, αποδεικνύουν ότι οι πολιτικοί χειρισμοί των κυβερνήσεων της Δεξιάς δεν ήταν — ούτε και είναι — οι άριστοι για την υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων που σήμερα πια ορίζονται σαν όροι εθνικής επιβίωσης.

Η ΕΠΙ δεκαετίες εξυπηρέτηση των «συμμαχικών» συμφερόντων από την πολιτική τάξη της Ελλάδας έχει διαμορφώσει μια συμπεριφορά που βρίσκει το κορυφαίο παράδειγμά-της στον κ. Αβέ-

ρωφ, όταν διαλαλεί στην έδρα του ΝΑΤΟ ότι η «περίπτωση της Λήμνου είναι λεπτομέρεια». Αλλά για το ΝΑΤΟ, λεπτομέρεια είναι στην πραγματικότητα και η μισή εδαφική έκταση της χώρας και μεγάλο μέρος από το νησιωτικό σύμπλεγμα του Αιγαίου.

ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΕΤΑΙ τώρα πια ότι η ατλαντική συμμαχία, χάριν της οποίας θυσιάστηκαν ήδη η Κύπρος, οι Ελληνικές Κοινότητες στην Πόλη, την Ίμβρο και την Τένεδο και απειλείται άμεσα η Λήμνος — αλλά και άλλα νησιά του Αιγαίου και των Δωδεκανήσων — δεν εξασφαλίζει την ακεραιότητα του εθνικού χώρου σε μια πιθανή αναμέτρηση των υπερδυνάμεων, αλλά αντίθετα μετατρέπει την Ελλάδα σε χώρο πυρηνικού ολοκαυτώματος. Με τις «λεπτομερειακές» αυτές ρυθμίσεις και τη θυσία του δικού-

μας εθνικού χώρου, η υπερατλαντική «σύμμαχος» — στην οποία εμείς πρόθυμα παραχωρούμε στρατιωτικές βάσεις — εξασφαλίζει την πέρα των συνόρων της δραστική αναμέτρηση και μια ειρήνη, χάριν της οποίας οι ΗΠΑ δεν θα έχουν βέβαια θυσιάσει και τόσα πολλά.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ όπως αυτή της WINTEX - CIMEX 81, που το «ΑΝΤΙ» αποκαλύπτει σήμερα το περιεχόμενο της πολιτικής-τους αιχμής, πρέπει να πείσουν τώρα πια τους υπεύθυνους πολιτικούς και στρατιωτικούς ηγέτες για τους κινδύνους που περιέχει η πρόσδεση της χώρας στο ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ.

ΜΕ ΤΗ σημερινή αποκάλυψη του «ΑΝΤΙ», ξετυλίγεται όλη η οθόνη και φανερώνεται το πλαίσιο που διαδραματίστηκε το «Επεισόδιο Λήμνος» και η περιώνυμος «ημερησία διαταγή» του αρ-

χηγού ΓΕΕΘΑ της 16.3.81.

Η ΑΣΚΗΣΗ WINTEX - CIMEX 81 είναι η πρώτη του είδους που συμμετέχει χώρα-μας από τον Αύγουστο του '74 όταν έγινε η προσωρινή έξοδος από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ. Η άσκηση αυτή γίνεται κάθε δύο χρόνια και καθιερώθηκε μετά την εισβολή του '6 στη Τσεχοσλοβακία και, όπως δηλώθηκε, έχει σαν στόχο το συντονισμό των ενεργειών της «Συμμαχίας» και την αξιολόγηση της ικανότητάς-της να αντιδράσει σε μια κρίση Ανατολής-Δύσης.

ΑΛΛΑ ας δούμε το πολεμικό σενάριο της άσκησης αυτής, που εξελίχθηκε στο δεύτερο δεκαήμερο του Μάρτη και στη πορεία-της, έγινε αφορμή να αναδειχθούν μείζονα προβλήματα της αμυντικής-μας πολιτικής.

«ΚΥΑΝΟΙ» ΚΑΙ «ΕΡΥΘΡΟΙ» ΣΕ ΠΥΡΗΝΙΚΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ

● Σύμφωνα με τα αρχικά σήματα — της άσκησης πάντοτε — άρχισαν ταραχές στο Κοσσυφοπέδιο, την αυτόνομη, αλβανόφωνη επί το πλείστον, επαρχία της Γιουγκοσλαβίας ● Οι σχέσεις των Αλβανών δεν είναι εχθρικές στην φάση αυτή με τους σοβιετικούς ● Απ' αφορμή τα επεισόδια του Κοσσυφοπεδίου, αρχίζει σύρραξη Αλβανίας-Γιουγκοσλαβίας ● Η Αλβανία κάνει έκκληση στην ΕΣΣΔ για βοήθεια. Οι υπέρτερες γιουγκοσλαβικές δυνάμεις κινδυνεύουν να εκμηδενίσουν τους Αλβανούς ● Οι σοβιετικοί ανταποκρίνονται στην έκκληση των Αλβανών και δυνάμεις του Συμφώνου της Βαρσοβίας εισβάλλουν στο γιουγκοσλαβικό έδαφος ● Με την εισβολή των δυνάμεων του Συμφώνου της Βαρσοβίας στη Γιουγκοσλαβία, αρχίζει και η εμπλοκή των ατλαντικών δυνάμεων στην αναπτυσσόμενη σύρραξη ● Και με την κινητοποίηση των δυνάμεων του ΝΑΤΟ συναρτάται το «επεισόδιο της Λήμνου» ● Η ελληνική διοίκηση, όταν ζήτησε να χρησιμοποιηθεί το εκεί αεροδρόμιο, πήρε αρνητική απάντηση από το ΝΑΤΟ μετά από καθυστέρηση μιάμισης ολόκληρης μέρας. Αυτό προκάλεσε και το σήμα-διαμαρτυρία της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος ● Στο μεταξύ, ολοκληρώνεται η κατάληψη και η πτώση της Γιουγκοσλαβίας ● Η αναμέτρηση έχει πια προχωρήσει και στο Δυτικό Μέτωπο έχει αρχίσει η σύρραξη ● Λόγω των υπερτέρων δυνάμεων του Συμφώνου της Βαρσοβίας, σημειώνεται υποχώρηση των Γερμανικών και Συμμαχικών Δυνάμεων σε βάθος — στην ουσία πραγματοποιείται πλήρης κατάληψη της Γερμανίας ● Στο μεταξύ, και με την πτώση της Γιουγκοσλαβίας, το ελληνικό επιτελείο ρωτά πώς θα αντιμετωπίσει την επικείμενη εισβολή των δυνάμεων του Συμ-

φώνου της Βαρσοβίας ● Η απάντηση, καθυστερημένη, φτάνει και πληροφορεί ότι προβλέπεται υποχώρηση μέχρι τον Όλυμπο με ταυτόχρονη εγκατάλειψη της Μακεδονίας — Θράκης ● Ηπίθεση των «ερυθρών» έχει ήδη προκαλέσει το γνωστό ψυχρό πολεμικό σήμα του στρατηγού Γκράτσιου ● Στο μεταξύ — σύμφωνα πάντα με το σενάριο της άσκησης — οι «πράκτορες των ερυθρών» στο εσωτερικό της χώρας-μας, γράφουν στα τοίχους συνθήματα εναντίον του ΝΑΤΟ, διανέμουν προκηρύξεις με αντι-ΝΑΤΟϊκό περιεχόμενο και κυκλοφορούν... πλαστά χαρτονομίσματα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, με σκοπό τον κλάσμο της οικονομίας της χώρας ● Ήδη, όμως, με την έναρξη της σύρραξης, έχει συνέλθει στη Μαδρίτη — σε χώρα «ουδέτερη» — μια διεθνής συνάντηση για την κατάπαυση των εχθροπραξιών. Εκεί, στη διάρκεια των συζητήσεων, οι «κυανοί» κατατροπώνουν τους «ερυθρούς» και ανατρέπουν τα «ψεύδη» των «ερυθρών» ● Στο πεδίο των πολεμικών επιχειρήσεων και αφού έχουν προωθηθεί οι δυνάμεις του Συμφώνου της Βαρσοβίας σε όλα τα μέτωπα και έχουν διαταχθεί οι δυνάμεις μας να αποσυρθούν στον Όλυμπο, τα νατοϊκά σήματα μας ειδοποιούν, ότι σαν κύριο μέσο άμυνας, το σχέδιο προβλέπει την ενδεχόμενη χρήση πυρηνικών πλυν σε επόμενη φάση — και ύστερα από απόφαση του στρατηγείου του ΝΑΤΟ ● Τα πυρηνικά αυτά όπλα υπάρχουν βέβαια αποθηκευμένα στο ελληνικό έδαφος και μάλιστα, σύμφωνα και τις αποκαλύψεις της «Ελευθεροτυπίας», ακόμα και γύρω από την Αθήνα ● Αυτό ήταν το σενάριο της νατοϊκής άσκησης WINTEX - CIMEX 81, που έγινε το Μάρτιο του '81.

ΑΣ ΞΑΝΑΔΟΥΜΕ, όμως προσεκτικά την περιγραφή όσων συνέβησαν στη διάρκεια αυτής της άσκησης επί χάρτου. Και ας δούμε αυτό το ανάγνωσμα «επιστημονικής φαντασίας» πόση «επιστήμη» και πόση «φαντασία» έχει.

Το Κοσσυφοπέδιο

Το ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ, γνωστό από την ιστορία, ήρθε και πάλι στην επικαιρότητα πρόσφατα, μετά τις ταραχές των αλβανοφώνων τον περασμένο μήνα.

Το Κοσσυφοπέδιο (Κόσσοβο) κατοικείται στην πλειοψηφία-του από αλβανόφωνους και αποτελεί μια αυτόνομη επαρχία της Γιουγκοσλαβίας.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ειδήσεις για τις εναντίον των Γιουγκοσλάβων φοιτητικές αναταραχές μεταδόθηκαν από τα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία, τα μέσα του Απριλίου, λίγες δηλαδή μέρες μετά τη λήξη της άσκησης WINTEX - CIMEX 81. Μέχρι τη στιγμή αυτή, η αναστάτωση στο Κοσσυφοπέδιο δεν φαίνεται να έχει εντελώς σιγάσει και πάντως το θέμα περνά ακόμα στην καθημερινή ειδησεογραφία των εφημερίδων.

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ κανείς να σημειώσει πως πρόκειται για ένα επεισόδιο — όχι ίσως το πιο δραματικό — σε μια σειρά από παρόμοια με αυτονομιστικά κίνητρα και αιτήματα, που και για το χώρο της

Ευρώπης βρίσκονται σε ημερήσια διαταγή.

ΕΙΝΑΙ πάντως ενδιαφέρον να εξετασθεί γιατί επιλέχθηκε το Κοσσυφοπέδιο σαν την πιθανή εστία σύρραξης του Τρίτου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι πληροφορίες των νατοϊκών υπηρεσιών θα πρέπει να ιχνηλάτησαν από την εποχή του σπασμού της άσκησης τις διαθέσεις του πληθυσμού της περιοχής και να σπεκιάστηκαν σ' αυτό το ενδεχόμενο. Όπως δώ καλά — με δεδομένους τους μηχανισμούς που επεξεργάζονται τις πληροφορίες και καταστρώνουν τα επιθετικά ή αν προτιμάτε τα αμυντικά — σχέδια

Στις σελίδες αυτές διαβάσατε αποσπάσματα από την αναλυτική αναφορά για το Κοσσυφοπέδιο με αφορμή τις αποκαλύψεις που δημοσιεύθηκαν στο Αντί τον Μάιο του 1981 (τεύχη 177, 178). Στα 18 χρόνια που έχουν περάσει από τότε, έχουν, βέβαια, αλλάξει κάποια από τα δεδομένα.

Η «λεπτομέρεια» Λήμνος

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ αμφισβήτησης για τη χρήση του αεροδιαδρόμου της Λήμνου που αποκαλύφθηκε από τις σελίδες αυτές, το επιβεβαιώνει. Αλλά αξίζει να σταθούμε και πάλι για λίγο σ' αυτήν την περίπτωση:

ΓΡΑΦΗΚΕ ήδη ότι απάντηση στο ελληνικό αίτημα δεν δόθηκε και υπάρχει να «άλλοθι» στους ατλαντικούς συμμάχους γι' αυτό. Η περίπτωση της Λήμνου ανακινήθηκε στη διάρκεια μιας άσκησης. Και από τη στιγμή που τέθηκε να θέμα ουσίας, θα μπορούσαν οι διευκρινίζοντες την άσκηση στα νατοϊκά επιτελεία να ισχυρισθούν ότι είναι αναρμόδιοι να απαντήσουν.

ΑΛΛΑ τα πράγματα δεν είναι διόλου τόσο απλά:

● Από την πρώτη στιγμή που η ελληνική πλευρά έθεσε το ερώτημα για την χρήση του αεροδιαδρόμου της Λήμνου μέχρι την στιγμή που έφτασε η αρνητική απάντηση του νατοϊκού επιτελείου και προκλήθηκε η γνωστή διαμαρτυρία της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας μεσολάβησαν περισσότερες από 24 ώρες.

Η καθυστέρηση αυτή, για όσους παροικούν την Ιερουσαλήμ, δεν μπορεί με κανένα τρόπο να δικαιολογηθεί. Γιατί όταν κρίνεται — ακόμα και υποθετικά όπως στην περίπτωση μιας άσκησης — η τύχη ενός πολέμου δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν τέτοιες μοιραίες καθυστερήσεις. Να υποθέσουμε ότι η καθυστέρηση οφείλεται σε κακό συντονισμό των νατοϊκών επιτελείων; Η ΑΛΗΘΕΙΑ είναι διαφορετική:

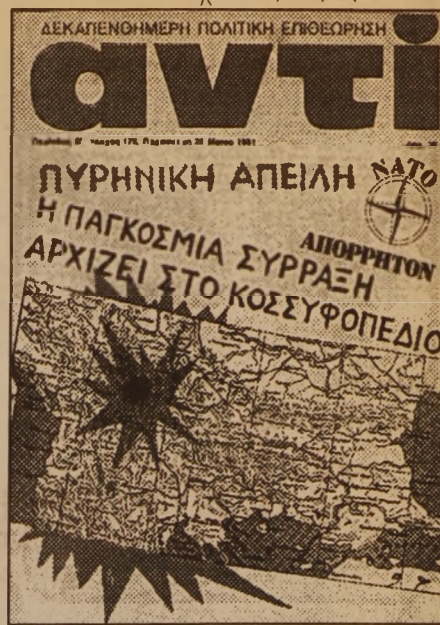
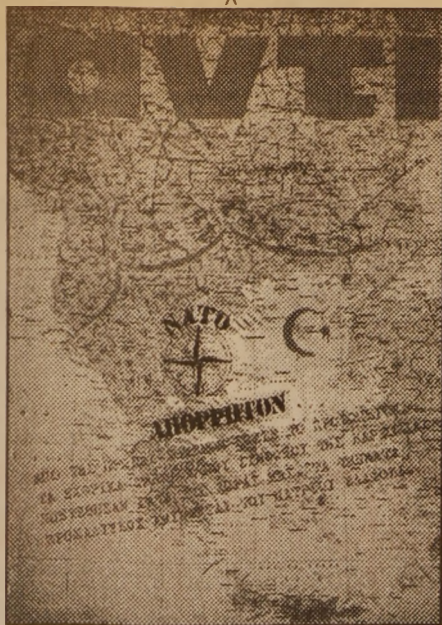
ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟ επιτελείο είναι εκείνο που αντέδρασε: οι διαβουλευσεις που ακολουθήσαν είχαν σαν αποτέλεσμα την υπερίσχυση της τουρκικής θέσης στους κόλπους του ΝΑΤΟ, που αρνήθηκε «τις ελληνικές υπηρεσίες» σε έναν «συμμαχικό αγώνα» και έτσι έμπρακτα αμφισβήτησε τα κυριαρχικά-μας δικαιώματα σε ελληνικά νησιά.

ΚΑΙ φυσικά αυτά όλα απαιτούν μια χρονοτριβή...

ΤΙ ΕΓΙΝΕ όμως μετά;

ΛΙΓΕΣ μέρες μετά την άσκηση, όπως έγραψε ήδη ο ελληνικός Τύπος, έλληνες στρατιωτικοί εμπειρογνώμονες μετέβησαν στο στρατηγείο της Νεάπολης για να συζητήσουν κάποιες ρυθμίσεις.

Ο πυρήνας, όμως, της ανάλυσης που επεκτείνεται στα δεδομένα των ελληνοτουρκικών διαφορών παραμένει πάντα επίκαιρος.

Τι διηγείται ένας κότσιφας

Άχ, αυτό το Κοσσυφοπέδιο!

Σερβιστί Κόσοβο-πόλγιε! περιώνυμον διά την συγκροτηθείσαν πολυθρύλητον κρατεράν, αιματηροτάτην μάχην Σέρβων και συμμάχων εναντίον των Τούρκων την 15ην Ιουνίου 1389. Οι αντίπαλοι στρατοί ευρέθησαν αντιμέτωποι ένθεν και ένθεν των οχθών του ποταμού Λαβ του Κοσσυφοπεδίου. Άγριον μίσος εκόχλαζεν εις τα στήθη των αντιπάλων, εξαπτόμενον από τους αρχηγούς-των και η έναρξις της κρούσεως ανεμένετο αμφοτέρωθεν ανυπομόνως. Πρώτοι επετέθησαν οι Τούρκοι με ακράτητον ορμήν, αλλά οι Χριστιανοί αντεπετέθησαν φρενήρεις. Η επέμβαση του Μουράτ, όμως, ανύψωσε το ηθικόν των μαχητών-του, εδιπλασίασεν το θάρρος-των και, αντεπιτεθέντες, συνέτριψαν την χριστιανικήν στρατιάν, κατόπιν λυσσώδους πάλης, κατά την οποίαν έρρευσαν εκατέρωθεν ποταμοί αιμάτων.

Έτσι άρχισε η ιστορία του Κοσσυφοπεδίου, που ως τότε δεν ήταν παρά μια υψηλή πεδιάδα στο μέσο της δυτικής Βαλκανικής χερσονήσου καλουμένη ούτω εκ των κοσσύφων, ερυθρών (turdus iliacus) και κυανών (turdus cyaneus).

Βέβαια, υπάρχουν κι άλλα είδη κοτσιφιών. Ας πούμε, ο αριστοτέλειος, ο μουσικός, ο ιεσοφάγος, ο ορεινός, ο μονήρης και ο υπέρυθρος, τα οποία, με εξαίρεση το τελευταίο, σπανίζουν στην περιοχή. Κυρίως, δηλαδή, οι μάχες διεξάγονται μεταξύ των ερυθρών και κυανών ενίοτε τη υψηλή εποπτεία των υπερύθρων.

Μια απ' αυτές έγινε το 1448. Ο Ούγγρος Γιάγκος Ουνάδης μαζί με Βλάχους, Γερμανούς και Βοημούς επετέθη κατά των Τούρκων. Κατόπιν, όμως, της προδοτικής διαγωγής των Βλάχων, οι

Τούρκοι νίκησαν και πάλι.

Μετά, θαρρείς πως έπεσε μια κάποια ησυχία και θά'λεγε κανείς πως η ιστορία ξέχασε το Κοσσυφοπέδιο. Όμως, τα κοτσιφία ποτέ δεν ξεχνούν...

Ο υπέρ πίστεως αγών των Χριστιανών κατά των Οθωμανών επανελήφθη το 1912 κι ο Φερικ-Τεφίκ πασάς ενικήθη κατα κράτος — τεφαρίκι! Οι μάχες δίναν και παίρναν. Το 1915 οι Τούρκοι νίκησαν και οι Χριστιανοί τροχάδην στα βουνά της Αλβανίας. Το 1918 οι Χριστιανοί-μας σύμμαχοι τα κατάφεραν πάλι και μήνα Οκτώβριο, μάλιστα, η ΙΙΙ ελληνική μεραρχία, επονομαζομένη Τρικούπης, υπό τον στρατηγό Τρανιέ (sic) έφτασε στο Κοτσιφοπέδιο, όπου αδελφωμένοι σφίξαν τα χέρια ερυθρά και κυανά κοτσύφια.

Τότε έψαλαν όλοι μαζί το ηρωικό ασμάτιο «Πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι κοτσιφι θά'μαι».

Και μετά, ήρθε... η ειρήνη!

Τα κυανά και ευθρά κοτσιφία, όμως, δεν μπορούν ποτέ να ξεχάσουν τας προαιωνίας διαφοράς-των. Παρά τας προτροπάς των φιλησύχων «κελαϊδείστε ωραία-μου κοτσιφία, κελαϊδείτε», αυτά διατηρούν τας επιφυλάξεις-των. Γνωρίζουν, βλέπετε, ιστορίαν, περί του συμφώνου «Νάτο, Νάτο το Βαρσοβία» και των μυστικών συμφωνιών «πούντο, πούντο, ποιός θα το βρεί».

Γνωρίζουν, επίσης, πως το Κοτσιφοπέδιο δεν μπορεί παρά να γίνει πάλι το επίκεντρο ενός νέου ξεκινήματος προς τη δόξα! Αυτό, όμως, που δεν θα φαντάζονταν ποτέ ήταν πως θα μπορούσαν κάποια κυανά κοτσιφία να τουρκέσουν.

Ο χρονικογράφος του μέλλοντος θα έχει πολλά να μας πει, περιγράφοντάς-μας ως ασυγκράτητους ερυθρούς και φρενήρεις κυανούς, αν βέβαια επιζήσει, ως τότε, κάποιο κοτσιφι να του μεταδώσει την πληροφορία. Άλλως, το Κοσσυφοπέδιο μπορεί στο μέλλον να μνημονεύεται, λόγω ελλείψεως στοιχείων, ως Πεδίων μάχης.

Της έσχατης;

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
ΣΤΙΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Η Βουλγαρία μεταξύ της μη-ανάμειξης και της ευρωατλαντικής επιλογής

του Μιχαήλ Βάσεφ

Δύο είναι τα κύρια θέματα που επικρατούν στις επίσημες δηλώσεις της βουλγαρικής κυβέρνησης με αφορμή την κλιμάκωση των εχθροπραξιών στο Κοσσυφοπέδιο από την πρώτη μέρα των νατοϊκών βομβαρδισμών καθ' όλη την γιουγκοσλαβική επικράτεια. Από τη μία πλευρά, είναι οι καθησυχαστικές διαβεβαιώσεις στις οποίες εξαιρείται ότι προς το παρόν η Βουλγαρία δεν διατρέχει στρατιωτικό και πολιτικό κίνδυνο. Ο πρωθυπουργός Ιβάν Κόστωφ δήλωσε ότι έλαβαν τη διαβεβαίωση του προέδρου Κλίντον πως οι ΗΠΑ θα εγγυηθούν την ασφάλεια της Βουλγαρίας σε περίπτωση επέκτασης του πολέμου. Από την άλλη, emphaticά σχολιάζεται ο κίνδυνος επιδείνωσης της οικονομικής ζωής της χώρας, που εγκυμονεί έκρυθμη κατάσταση.

Μέχρι και τις 29 Μαρτίου η Βουλγαρία έχει υποστεί οικονομική ζημία ύψους 11,5 δισ. λεβ (περίπου 6,4 εκατ. δολάρια) από άμεσες απώλειες στις σιδηροδρομικές, οδικές, ποταμίσιας και αεροπορικές μεταφορές. Έκδηλος είναι ο αυξημένος φόβος από ενδεχόμενη αποχή τουριστών και δυνητικών επενδυτών, καθώς επίσης και οι ανησυχίες ότι οι οικονομικές απώλειες μπορούν να ξεπεράσουν εκείνες που υπέστη η χώρα από το εμπόριο κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Η επικράτηση φόβων οικονομικής φύσης στους κόλπους της κυβέρνησης κάνει μερικούς αναλυτές να εξάγουν το συμπέρασμα ότι οι επιπτώσεις από τα αεροπορικά πλήγματα στη Γιουγκοσλαβία μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν βολικό άλλοθι για δικαιολόγηση της στασιμότητας της διαρθρωτικής μεταρρύθμισης στη χώρα και για την καθυστέρηση στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης.

Ενώ το βάρος στις δηλώσεις των πολιτικών επικεντρώνεται γύρω από το βουλγαρικό εθνικό συμφέρον μη-ανάμειξης –μήτε άμεσης μήτε έμμεσης– στη σύγκρουση στο Κοσσυφοπέδιο, ορισμένοι διανοούμενοι και προπαντός οι κύκλοι της αντιπολίτευσης υπενθυμίζουν τις αρχές του διεθνούς δικαίου που πρέπει να τηρούνται ακόμα και από μία υπερδύναμη όπως οι ΗΠΑ και από έναν οργανισμό όπως το ΝΑΤΟ, που έχει τις αξιώσεις ότι έχει μεταμορφωθεί μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου. Λαμβάνοντας υπ' όψη αυτές τις αντιδράσεις, καθώς επίσης και τον κριτικό τόνο των σχολίων των ΜΜΕ, ο πρωθυπουργός Ι. Κόστωφ απηύθυνε από

ο Κοινοβούλιο προειδοποίηση να μην πεκουλάρεται με τις φιλειρηνικές διαθέσεις του βουλγαρικού λαού.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΙΣ

Αυτές οι διαθέσεις επιβεβαιώνονται από σειρά δημοσκοπήσεων διαφόρων κοινωνιολογικών κέντρων. Η προπαγανδιστική στρατεία των δυτικών μέσων μαζικής ενημέρωσης, τα οποία μονοσήμαντα στιγματίζουν τους Σέρβους ως επιδρομείς στην ίδια τη χώρα τους, λίγο έχουν επηρεάσει την κοινή γνώμη στη Βουλγαρία.

Οι πρώτες δημοσκοπήσεις της βουλγαρικής Γκάλοπ έδειξαν ότι το 47% των Βούλγαρων είναι υπέρ των Σέρβων στη σύγκρουση με το ΝΑΤΟ. Η υποστήριξη για το ΝΑΤΟ δεν ξεπερνά το 24%, το ποσοστό του συνεπούς εκλογικού σώματος της Ένωσης Δημοκρατικών Δυνάμεων, το οποίο υπό όλες τις συνθήκες θα παραμείνει πιστό στο κόμμα του, ενώ σε ποσοστό 29% είναι συγχυσμένοι και χρειάζονται μεγαλύτερη πληροφόρηση. Στις τελευταίες μέρες έντασης, μικροί και μεγάλοι παρακολουθούν τις εξελίξεις στο Κοσσυφο-

πέδιο, φοβούμενοι την επέκταση του πολέμου. Τα περίπτερα ακόμα από τις πρωινές ώρες απογυμνώνονται από τις εφημερίδες στη δίψα για φρέσκιες ειδήσεις.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας Σταντάρτ, οι πρώτες σφυγμομετρήσεις μετά τα αεροπορικά πλήγματα στη Γιουγκοσλαβία, δείχνουν ότι γενικά ο απλός βούλγαρος πολίτης δεν εγκρίνει τα στρατιωτικά πλήγματα του ΝΑΤΟ. Μία δημοσκόπηση του πρακτορείου ΦΑΚΤ (περιορισμένης δειγματοληψίας) από τις 25 Μαρτίου δείχνει ότι το 73,8% των ερωτηθέντων δεν υποστηρίζουν την στρατιωτική επέμβαση του Ατλαντικού Συμφώνου, ενώ το 20,5% συμφωνεί με την αεροπορική πίεση εναντίον της δυτικής γείτονος της Βουλγαρίας.

Οι απαντήσεις καταδεικνύουν την τάση όσο πιο μεγάλης ηλικίας είναι οι ερωτηθέντες, τόσο μεγαλύτερο να είναι το ποσοστό αντίθετης γνώμης που έχουν με την επιχείρηση «Decisive force». Το 66,7% των ατόμων ηλικίας μέχρι 30 ετών λένε «όχι στις ενέργειες του ΝΑΤΟ. Την ίδια απάντηση δίνει το 72,3% των Βούλγαρων

ηλικίας μέχρι 50 ετών. Το ποσοστό αυτό στις ηλικίες πάνω από 50 ετών ανεβαίνει στο 85,8%. Ταυτόχρονα, το 5,8% των ερωτηθέντων έχουν δηλώσει ότι δεν τους ενδιαφέρει τι γίνεται στα δυτικά της Βουλγαρίας. Η έλλειψη γνώμης είναι αντιστρόφως ανάλογη προς το νεαρόν της ηλικίας των ερωτηθέντων. Το 8,6% των ατόμων πιο νεαρής ηλικίας απάντησαν ότι τα στρατιωτικά πλήγματα του ΝΑΤΟ τους αφήνουν αδιάφορους. Το ίδιο ποσοστό για τις ηλικίες από 31-50 ετών είναι, αντίστοιχα, 4,9%, ενώ στα άτομα ηλικίας πάνω από 50 ετών είναι 3,5%.

Παρατηρείται διαφοροποίηση των απαντήσεων ανάλογα με την κομματική ταυτότητα των ερωτηθέντων. Στους οπαδούς του Σοσιαλιστικού κόμματος, η δυσφορία από τις ενέργειες του ΝΑΤΟ χαρακτηρίζει το 97,6% των ερωτηθέντων, ενώ στους συμπαθούντες του κυβερνώντος συνασπισμού το 47%.

Παρά τις υποσχόμενες από το ΝΑΤΟ εγγυήσεις για την εθνική ασφάλεια της Βουλγαρίας, το 71,4% των Βούλγαρων φοβούνται ότι η στρατιωτική σύγκρουση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

Π Ρ Ο Ο Π Τ Ι Κ Ε Σ

Ο ενθουσιασμός

Δοκίμιο για το συναίσθημα στην πολιτική

Christian Ruby

Π ρ ο ο π τ ι κ έ ς

CHRISTIAN RUBY

Ο ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ

Δοκίμιο για το συναίσθημα στην πολιτική

Μτφρ.-Δ/ση σειράς: Νικόλας Αλ. Σεβαστάκης

Η εποχή μας, με την εμπειρία της κρίσης των επαναστατικών φιλοδοξιών και τις επικοινωνιακές της υπερβολές, αμφιβάλλει και δυσπιστεί για τον ενθουσιασμό ατόμων και μαζών. Φοβάται την εισβολή του συναισθήματος στο πεδίο της πολιτικής.

Αυτό το δοκίμιο ανατρέχει στον τρόπο με τον οποίο οι φιλόσοφοι προσέγγισαν την έννοια του ενθουσιασμού και αναλύει την καχυποψία γι' αυτό το θεμελιώδες συναίσθημα. Ο συγγραφέας του έχει το θάρρος να προτείνει μια θετική και σύγχρονη εκδοχή πολιτικού ενθουσιασμού, στον αντίποδα της απάθειας και του τυφλού φανατισμού. Με αυτόν τον τρόπο, ο Christian Ruby αγγίζει το κρίσιμο αίτημα των καιρών για έναν εγκάρδιο πολιτικό Λόγο, ικανό εκ νέου να δεσμεύσει και να συγκινήσει, να προσφέρει εικόνες ελευθερίας και αυτονομίας στους κουρασμένους πολίτες/ιδιώτες των φιλελεύθερων κοινωνιών.

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 106 80 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ: 3616 528 FAX: 3616 529

μπορεί να επεκταθεί και στο έδαφος της Βουλγαρίας. Το 28,6% δεν έχει τέτοιου είδους ανησυχίες. Αρνητική είναι επίσης και η εκτίμηση των ερωτηθέντων σχετικά με το ζήτημα σε τι βαθμό θα μπορέσουν οι αεροπορικές επιδρομές να συνεισφέρουν στην επίλυση του προβλήματος στο Κοσσυφοπέδιο. Το 36,2% είναι της γνώμης ότι οι βομβαρδισμοί του NATO μόνο θα επιδεινώσουν την κατάσταση, ενώ το 32,85% πιστεύει ότι θα παρεμποδίσουν την ανεύρεση λύσης. Μόνο το 21,8% συμμερίζονται την άποψη ότι οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί εναντίον της Γιουγκοσλαβίας βοηθούν για την επιλογή της κρίσης στη νότια επαρχία της Σερβίας. Τέλος, το 9,1% των ερωτηθέντων δεν έχουν άποψη επί του θέματος.

Σχεδόν μισές-μισές διχάζονται οι απόψεις σχετικά με το αν οι πολιτικοί της Βουλγαρίας καταφέρνουν να υπερασμυνθούν των εθνικών συμφερόντων της χώρας. Το 42,5% είναι της γνώμης ότι με τις ενέργειές της η κυβέρνηση έχει πετύχει να υπερασμυνθεί, ενώ το 43,8% διατείνεται το αντίθετο. Το 13,7% των ερωτηθέντων είναι σε θέση να δώσουν εκτίμηση για τη στάση της κυβέρνησης απέναντι στο πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου. Ανάλογα με την κομματική τους ταυτότητα όσοι συμμετείχαν στη δημοσκόπηση υποστηρίζουν τις ενέργειες της κυβέρνησης με την ακόλουθη αναλογία: από τους συμπαθούντες του Σοσιαλιστικού κόμματος απάντηση «δεν υπερασμύνεται των εθνικών συμφερόντων» δίνει το 80,5%, ενώ το 76,1% των συμπαθούντων του κυβερνητικού συνασπισμού απαντά ότι η κυβέρνηση Κόστωφ είναι σε θέση να τα υπερασπιστεί.

Το 73,1% των ερωτηθέντων είναι της γνώμης ότι η στρατιωτική συμπλοκή θα οδηγήσει σε μακροπρόθεσμη επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ NATO και Ρωσίας. Σύμφωνα με το 11,8% δεν θα υπάρχουν επιπτώσεις, ενώ το 15,1% δεν είναι σε θέση να κρίνει.

Όπως επισημαίνει ο αναλυτής της εφημερίδας *Τρουντ* **Κ. Κόλεφ**, από τη σκοπιά του NATO, προφανώς, δεν πρόκειται για πόλεμο, αλλά για αεροπορικά πλήγματα, τα οποία πρέπει να δώσουν ένα μήνυμα στον Μιλόσεβιτς, ενώ οι Σέρβοι με δυσκολία διαβάζουν μηνύματα μεταφερόμενα από κατευθυνόμενα βλήματα Τόμαχοκ και Κρουζ. Για τους Βούλγαρους αυτή είναι η κρίση στα Βαλκάνια δεν θα φέρει τίποτα καλό ούτε στη χώρα τους ούτε στην ευρύτερη περιοχή. Αυτό δείχνουν τα

στοιχεία της δημοσκόπησης που έκανε η ίδια εφημερίδα. Αν ακόμα χωρούν αμφιβολίες για το ποιος έχει δίκιο και ποιος όχι στη σύγκρουση, δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ποιος θα πληρώσει για την έκρυθμη αυτή κατάσταση. Η πλειονότητα των Βούλγαρων καταλαβαίνει ότι θα το κάνουν όλες οι γειτονικές χώρες της Βαλκανικής. Όσον αφορά στις προσδοκίες για την καταβολή αποζημιώσεων από τους διεθνούς χρηματο-οικονομικούς οργανισμούς για τις ενδεχόμενες οικονομικές και υλικές ζημιές που θα υποστεί η Βουλγαρία, αυτές εξισούνται με το μηδέν προς το παρόν. Το ΔΝΤ θα βοηθήσει στην επεξεργασία ακριβούς μεθοδολογίας για την ανάλυση της κρίσης, όμως ακόμα είναι πολύ νωρίς να συζητηθούν τροποποιήσεις της συμφωνίας του με τη Βουλγαρία, δήλωσε ο εκπρόσωπος του ΔΝΤ στη Σόφια **Γιούρι Κάκονεν**. Είναι αμφίβολο αν η νομοταγής (loyal) στάση της Βουλγαρίας απέναντι στο Ατλαντικό Σύμφωνο θα πάρει άλλο έπαθλο εκτός από χτύπημα στον ώμο, το οποίο δεν θα μεταφράζεται σε κανένα άλλο αποτέλεσμα. Με αυτά τα δεδομένα, οι συμπάθειες του κόσμου είναι υπέρ αυτών που ήδη πληρώνουν «τα σπασμένα» στα Βαλκάνια, δηλαδή υπέρ των Σέρβων.

«ΠΟΛΟΠΟΙΗΣΗ» ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Όσον αφορά στην αντίδραση των πολιτικών κομμάτων, η κρίση επαναφέρει την «πολοποίηση» (polarization) στην πολιτική ζωή. Η πλειονότητα των Βούλγαρων αντιλαμβάνονται την επιχείρηση του NATO στην Γιουγκοσλαβία ως επιδρομή και με αγανάκτηση απορρίπτουν την απόπειρα από πλευράς των κυβερνώντων να εμψυχήσουν στην κοινή γνώμη ότι υπάρχει όρος «βομβαρδισμοί με ανθρωπιστικό σκοπό». Η πολιτική υπέρ της ένταξης στο NATO αυτή τη στιγμή δεν είναι η πιο συμφέρουσα (δεν φέρνει τα καλύτερα μερίσματα) από εσωτερικοπολιτική σκοπιά. Ήδη δύο αποκλίνοντες (από τη βαλλιστική τους πορεία) πύραυλοι έπεσαν δυτικά της Σόφιας και ο φόβος μην πιάσει φωτιά και το σπίτι του κάνει τον Βούλγαρο να προτιμά την απόλυτη ουδετερότητα, χωρίς τις αποχρώσεις της δεδηλωμένης από την κυβέρνηση αλληλεγγύης με το NATO. Για να μην βρεθεί προ της εκπλήξεως η πρωτοβουλία του NATO «Σύμπραξη για την ειρήνη», στην οποία συμμετέχει η χώρα, να μετεξελιχθεί σε «Σύμπραξη για τον πόλεμο».

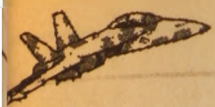
Γι' αυτόν το λόγο τις τελευταίες μέρες

ακούστηκαν πολλές εκκλήσεις, και από τον πρόεδρο της δημοκρατίας, και από τον πρωθυπουργό, και από το Κοινοβούλιο, ότι η βουλγαρική κοινωνία δεν πρέπει να παραιτείται από την «πολιτισμένη επιλογή» υπέρ του ατλαντικού προσανατολισμού της χώρας. Η κυβέρνηση, η οποία είχε ποντάρει σε αυτό το χαρτί, τώρα δεν έχει άλλη επιλογή παρά να θερίσει τους καρπούς του. Παρά τη δεδηλωμένη «ατλαντική αλληλεγγύη», σε δήλωσή του βουλγαρικού Κοινοβουλίου αναφέρεται ότι «η Βουλγαρία δεν θα συμμετάσχει ούτε άμεσα ούτε έμμεσα σε στρατιωτικές ενέργειες στη Γιουγκοσλαβία», όμως επιβεβαιώνεται η επιλογή η χώρα να γίνει μέλος του NATO.

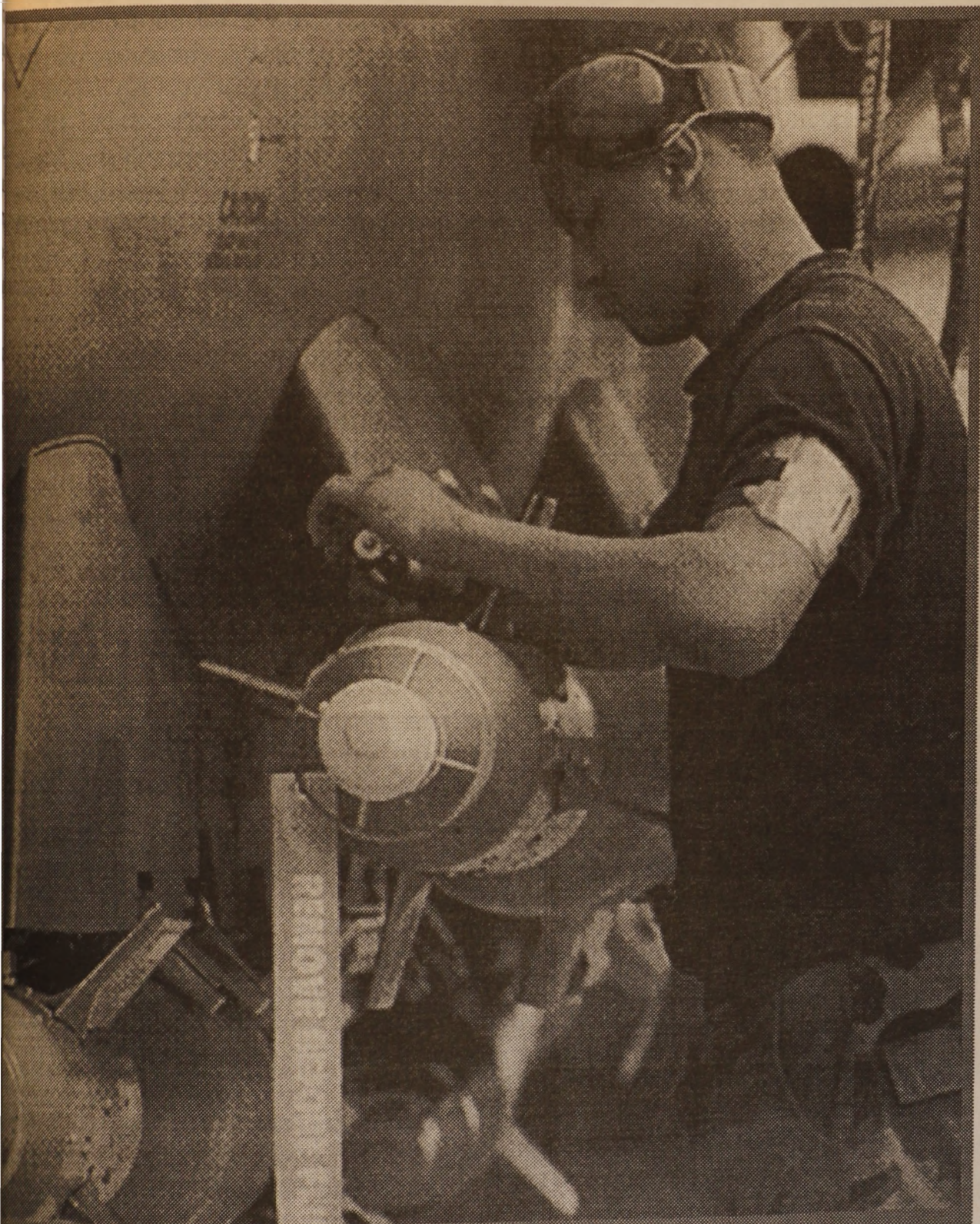
Η δημοτικότητα του Σοσιαλιστικού κόμματος (ΒΣΚ), συγχρονισμένου με τις μαζικές διαθέσεις, έχει ανέβει τις τελευταίες μέρες. Έτσι ξεπερνιέται σε κάποιο βαθμό η απομόνωση στην οποία το κόμμα αυτό είχε βρεθεί μετά την κατάρρευση της κυβέρνησης **Βίντενωφ**. Στο Κοινοβούλιο, οι σοσιαλιστές ήταν οι μόνοι που ψήφισαν εναντίον της ατλαντικής αλληλεγγύης. Τώρα όμως το ΒΣΚ εκφράζει την άποψη όχι μόνο των κομματικών μελών και θιασωτών, αλλά και ευρύτερων στρωμάτων.

Στις 31 Μαρτίου ο πρωθυπουργός Κόστωφ δήλωσε ενώπιον του Κοινοβουλίου ότι: «οι δηλώσεις, οι οποίες διαδίδονται στη Βουλγαρία» προς υποστήριξη της δικαιης σερβικής υπόθεσης στο Κοσσυφοπέδιο», συντάσσονται στην πρεσβεία της Σερβίας στη Σόφια» και κατηγόρησε την αντιπολίτευση ότι εξυπηρετεί τα συμφέροντα του Μιλόσεβιτς. Η απειλή με δίκη και φυλάκιση για τον αρχηγό του ΒΣΚ **Παρβάνωφ** να μπορούσε να του κάνει και δωρεάν διαφήμιση εν όψει των επικείμενων δημοτικών εκλογών του φθινοπώρου. Παραδοσιακές είναι τόσο η θέση του Σοσιαλιστικού κόμματος υπέρ της διατήρησης καλών βουλγαροσερβικών σχέσεων έξω από κάθε ιδεολογοποίησή τους, όσο και οι στενές σχέσεις του με την Ελλάδα, τη μόνη χώρα-μέλος του NATO που αρνήθηκε να συμμετάσχει στα αεροπορικά πλήγματα.

Το Κίνημα για Δικαιώματα και Ελευθερίες (DPS) των βούλγαρων πολιτών τουρκικής εθνικής καταγωγής λόγω της εθνοτικής (μειονοτικής) του φύσης αυτομάτως παρέμεινε στο στρατόπεδο που υπερασμύεται της υπόθεσης του NATO, ΗΠΑ, Τουρκίας και Αλβανίας.

«Welcome NATO!»

Οι Αλβανοί, εκεί που δεν τους μπάζαν στο χωριό, ξαφνικά βρέθηκαν στου παπά το σπίτι. Βρέθηκαν, δηλαδή, να 'χουν στο πλευρό τους ως σύμμαχο, την ισχυρότερη χώρα του κόσμου, την Αμερική. «Ποιος την τύχη μας» – είπαν, και μέθυσαν κιόλας. Από τον τελευταίο πολίτη ως τον πρωθυπουργό κι από τους θαμώνες του τελευταίου επαρχιώτικου καφενείου μέχρι τους παρακαθήμενους στο Προεδρικό Μέγαρο, ζουν το μεγαλύτερο εθνικό τους παραλήρημα.

του Άνθιμου Ζαχαρία

Και με το δίκιο τους. Εκατό σχεδόν συναπτά χρόνια νιώθουν να αιμορραγεί μια πληγή στην «εθνική τους υπόσταση», στη «συνείδηση του έθνους» – όπως επιμένουν. Γι' αυτό και μέχρι πρόσφατα αναθεμάτιζαν συλλήβδην όλον τον κόσμο. Φυσικά, τις μεγαλύτερες κατάρες τις εκτόξευαν κατά των γειτόνων, αλλά ούτε η Αγγλία, η Αμερική, η Ρωσία κ.λπ., δεν ήταν έξω από το βεληνές τους. Ισχυρίζονται πολλοί ότι οι Αλβανοί έχουν μειωμένη εθνική συνείδηση. Τους έχουν γελασμένους. Το φρόνημα αυτό, για όποιον τους έζησε από κοντά, το έχουν έντονο – αν και οι φτωχότεροι της Ευρώπης. Ίσως, μάλιστα κι απ' αυτό. Γιατί, όταν σου λείπει το αλεύρι, τότε το ψωμί το φτιάχνεις με εθνικισμό.

Το θέμα της «επιβίωσης», αλλά και το όνειρο της «εθνικής δικαίωσης», τους έκανε να αναζητούν συμμάχους. Ο πρώτος κυβερνήτης τους, ο Ζώγκου, βρήκε τους Ιταλούς. Αλλά οι Ιταλοί, αντί να τους συμπαρασταθούν, τους υποδούλωσαν. Ύστερα τα φτιάξαν με τους Γιουγκοσλάβους, αλλά τα χάλασαν γρήγορα, γιατί ήθελαν, λέει, να τους καταβροχθίσουν. Πήγαν με τους Ρώσους, αλλά δεν τα βρήκαν στην ιδεολογία, όπως και με τους Κινέζους αργότερα. Γιατί τότε, η ιδεολογία – η κομμουνιστική – ταυτιζονταν πλήρως με την πατρίδα. Κάποια στιγμή βρέθηκαν μόνοι τους. Εντελώς μόνοι. Και πείνασαν αγρίως. Την κατάλληλη στιγμή πετάχτηκαν προς τα έξω, αναζητώντας καλύτερη μοίρα. Σε προσωπική βάση, όμως, γιατί σα χώρα δεν μπόρεσαν ακόμα να γεμίσουν με αλεύρι τη σκάφη τους. Μάλιστα, έχουν λιγότερο. Γιατί στην προσπάθειά τους να αναδιοργανωθούν, έκαναν πέτρα την πέτρα τα εργοστάσια που είχαν, ενώ οι πρώην φυτείες με εσπεριδοειδή και άλλα, μοιάζουν με το περίφημο απολιθωμένο δάσος της Μυτιλήνης.

Στα δέκα τελευταία χρόνια, η Αλβανία μοιάζει με ημιφωτισμένο δισκάδικο, όπου χτυπούν εκκωφαντικά τα νταούλια του γρήγορου και εύκολου πλουτισμού. Όλοι προσπαθούν να χορέψουν στο ρυθμό αυ-

τό, με αποτέλεσμα να μην ξέρει κανένας τι γίνεται στο δισκάδικο. Δεν οργώνονται οι κάμποι, αλλά οργώνονται οι θάλασσες από τα σκάφη με τους λαθρομετανάστες. Δεν λειτουργούν τα εργοστάσια, αλλά λειτούργησαν μέχρις τελικής πτώσης οι παρατράπεζες. Δεν μπορεί να σταθεί με τίποτα το εμπόριο της ημέρας, αλλά στέκεται τέλεια το λαθρεμπόριο της νύχτας. Υπάρχουν βέβαια και νόμοι, αλλά το 90% των δικαστικών είναι διεφθαρμένοι, όπως δήλωσε ο πρωθυπουργός. Κι ο χορός καλά κρατεί. Και τον φέρνουν οι νεόπλουτοι. Και η νέα πολιτική τάξη. Που ως προχτές εκλιπαρούσε την Αμερική να σταθεί δίπλα της. Αλλά η ισχυρή Αμερική, πέρα από τις προσκλήσεις και την «υποδοχή» επιλεκτικών αυριανών πολιτικών, αγρόν ηγόραζε.

«ΕΝΑ ΕΘΝΟΣ, ΕΝΑ ΑΙΜΑ...»

Τουλάχιστον έτσι φαίνονταν. Αλλά από το 1991 κυκλοφορούσαν φήμες ότι Κοσοβάρη μαζί με αδελφούς μουσουλμάνους κάτω από τις ερήμους, γυμνάζονταν κάπου στις χαράδρες των βουνών. Ότι οι ανθρωπιστικές βοήθειες, που έμπαιναν στη χώρα, προχωρούσαν ως ένα σημείο και μετά εξαφανίζονταν. «Για άλλους... καιρούς» –

ψιθύριζαν κάποιοι. Η επέλαση στις αποθήκες όπλων και πυρομαχικών την άνοιξη του 1997 ίσως να μην ήταν τυχαία – επιμένουν κάποιοι άλλοι. Η εμφάνιση του UCK σχεδόν την ίδια περίοδο, επίσης δεν ήταν τυχαία, όπως και η αναγόρευσή του σε παράγοντα συνομιλιών αργότερα. Κάπου εδώ η «τύχη» της Αλβανίας άρχισε να αχνογελάει. Στην επιφάνεια, τα αμερικανικά συμφέροντα έμοιαζαν να προχωρούν παράλληλα με τα αλβανικά, αλλά υπογείως κάπου πήγαιναν να ταυτιστούν, πράγμα απίστευτο για τους Αλβανούς.

Να, όμως, που έγινε αληθινό. Κι οι Αλβανοί μέθυσαν. Ξεσηκώθηκαν σε συλλαλητήρια με συνθήματα και ιαχές: «Ένα έθνος-ένα αίμα», «Welcome NATO» κ.λπ. Σύσσωμος ο πολιτικός κόσμος, άνθρωποι των γραμμάτων και της τέχνης, δημοσιογράφοι, αναλυτές, υπάλληλοι, χωρικοί, συνταξιούχοι, μικρομαφιόζοι, μαλλιάδες... έχουν στο ζενίθ το ηθικό, γελούν τα πρόσωπά τους, εύχονται ο ένας τον άλλον «επιτέλους!». Και βλέπουν πια μόνο το δέντρο και καθόλου το δάσος. Το δάσος –η κατάσταση της χώρας– είναι απελπιστικό: Χρειάζεται ψωμί. Τα αρτοποιεία, έτοιμα για λουκέτο. Αγγελής

(υπουργός Οικονομικών): SOS, βοηθήστε μας, για να αποφύγουμε μια ανθρωπιστική καταστροφή στην Αλβανία. Πέφτουν οι εισαγωγές προϊόντων. Δύο μέρες κανένα πλοίο δεν αγκυροβολήθηκε στο Δυρράχιο. Ακριβαίνουν το αλεύρι, το ψωμί, το λάδι, το κρέας – προπαντός στο βόρειο τμήμα. Το δολάριο γκρεμίζει το λεκ (8 λεκ πιο πάνω)... Οι Αλβανοί, όμως, βλέπουν το δέντρο. «Είμαστε έτοιμοι να πράξουμε ότι μας ζητήσει το NATO» – δηλώνει ο πρόεδρος **Μεϊντάνι**. «Τώρα ο καιρός δουλεύει για την αλβανική υπόθεση» – δηλώνει ο αλούπης των Ρεπουμπλικανών, **Γκόντο**. «Η αναθεμελίωση του αλβανικού λαού στην υπηρεσία μιας νέας Αλβανίας, μόλις άρχισε... «λέει ο μοντερνίστας υπουργός Πολιτισμού, **Ράμα**. Οι σοσιαλιστές έστειλαν χαιρετιστήριες επιστολές στους συντρόφους τους των χωρών του NATO –άρα και στο ΠΑΣΟΚ– για τις ως τώρα επιτυχίες της Ατλαντικής συμμαχίας, κατά της Σερβίας... Οι Δημοκράτες δηλώνουν ότι «το Κόσοβο καθορίζει το μέλλον της Αλβανίας», ενώ η νεολαία του Δημοκρατικού Κόμματος, αφού στέλνει θερμά συγχαρητήρια στον Κλίντον για τη συνεισφορά του, κάνει την έκκληση: «Όποιος δια-

Ένας Αλβανός γράφει...

«Περνάω το πρωί για να πάω στη δουλειά μου από το κέντρο των Τιράνων. Όταν βλέπω αυτό το ξεριζωμένο πλήθος μού φαίνεται ότι ξαφνικά βρίσκομαι σε άλλον πλανήτη. Όταν μιλάω μαζί τους ή ανοίγω τις εφημερίδες και διαβάζω τις μαρτυρίες των ανθρώπων, λέω μέσα μου: «Θεέ μου, η κόλαση πρέπει να είναι κάπως πιο ανθρωπίνη», μου έλεγε στο τηλέφωνο τις προάλλες ο φίλος μου, ο Αρμπέν από τα Τίρανα. «Δεν έκλαψα ποτέ στη ζωή μου όσο αυτές τις τελευταίες ημέρες. Τρέχουμε να βοηθήσουμε τους ανθρώπους, να δώσουμε φαγητό, ρούχα, ό,τι έχουμε. Θα φιλοξενήσουμε στο σπίτι δύο παιδάκια μέχρι που να βρεθούν οι γονείς τους, εάν βρεθούν ποτέ. Αλλά τι να κάνουμε και εμείς; Πόσο θα αντέξουμε; Κάθε βράδυ παρακαλώ το θεό να τελειώσει αυτή η κόλαση», προσθέτει η γυναίκα του. Σε τόσες λίγες λέξεις δύο φορές η λέξη κόλαση...

Η πόλη της Κούκες είναι μια αλβανική πόλη λίγων χιλιάδων κατοίκων στα σύνορα με το Κοσσυφοπέδιο. Εκεί έχουν μαζευτεί 80-100.000 πρόσφυγες. Η πόλη έχει γεμίσει με ανθρώπους ξαπλωμένους κάτω στη γη, αδύναμους, πεινασμένους, τρομοκρατημένους... «Η Κούκες κινδυνεύει να μετατραπεί σ' έναν μαζικό τάφο» γράφουν οι τίτλοι των εφημερίδων της Αλβανίας. Η «Koha jonë» γράφει: «Τη στιγμή που η εφημερίδα εκδίδεται έχουν πεθάνει 10 άτομα. Μέχρι που να πάρετε αυτή την εφημερίδα στα χέρια σας στην Κούκες μπορεί να έχει συμβεί η Καταστροφή...».

Η **Ντίνα Μπαγιούσσα** είναι από την Πρίστινα. Διηγείται: «Τον μουσικοσυνθέτη Μουσά Τόλε τον εκτέλεσαν χωρίς δεύτερη κουβέντα. Λίγα μέτρα από το σπίτι του, είδα άλλα επτά πτώματα...».

έπει ένα όπλο, να το αρπάξει»...

Το δάσος εκτείνεται και πιο πέρα. Οι πρόσφυγες κυλούν σαν ορμητικό ποτάμι και απειλεί να τσακίσει τις ήδη αδύνατες όρμες της χώρας, αλλά κανένας δεν το βλέπει. Στη Σερβία πέφτουν χαλάζι οι ξυπνες βόμβες, ο τόπος καίγεται, αλλά δεν πειράζει, παίρνει το μάθημά της. Τα αλκάνια τρίζουν να αποσταθεροποιηθούν, αλλά οι Αλβανοί βλέπουν μόνο το έντρο. Τα ρωσικά πολεμικά κατεβαίνουν στη Μεσόγειο, ίσως επέλθει γενική ανάφλεξη. Αλλά αυτό δεν θέλει να το ξέρει κανένας στην Αλβανία. Και με το δί-πο τους. Η ευκαιρία, που περιμένανε έναν αιώνα, τους ήρθε στην πόρτα. Την πιάσανε από τα μαλλιά. Δεν την αφήνουν τίποτα. Φωνάζουν «WELCOME NATO» και κάνουν ό,τι μπορούν να συ-μεισφέρουν για τις εξορμήσεις τους. Στείλτε χερσαίες δυνάμεις στο Κοσσυφοπέδιο - φωνάζει η εφημερίδα *RD*. Άντρες χωρίς κεφάλι, παιδιά τρελά» γράφει πρωτοσέλιδα η *Repubblica*. «Εθνική Αλβανία από στιγμή σε στιγμή» βλέπει να γίνεται η εφημερίδα *Flameri*. «Στρατηγός του Στρατού Ειρήνης» - αποκαλεί τον *λαρκ* το περιοδικό *Spekter*.

Η ΜΟΥΓΚΑΜΑΡΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Αλίμονο σ' αυτούς που τολμήσουν, να ψελ-λίσουν έστω, κάτι που δεν πάει με τα νερά τους. Έχουν να αντιμετωπίσουν την οργή όλων. Και προπαντός αν τύχει και είναι Έλληνας. Μια αχνή δήλωση έκανε η ΟΜΟΝΟΙΑ για πιθανή δημογραφική αλλοίωση με την κάθοδο των προσφύγων και της απάντησαν πως «αλλοίωση δημογραφική επήλθε όταν οι έλληνες μειονοτικοί εγκαταστάθηκαν εδώ» πριν από εκατόν πενήντα χρόνια ως κολίγοι. Εικόνες θέλησαν να καταγράψουν καμεραμάν του ΣΚΑΪ από την άφιξη προσφύγων στην πόλη των Αγ. Σαράντα και εκδιώχτηκαν κακείν κακώς. Ο «έλληνας» Μίλιο (ΥΠΕΞ) εφιστά την προσοχή στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης «να είναι αντικειμενικά και... να παρουσιάζουν την αληθινή κατάσταση στην Αλβανία». «Το Κόσοβο καίγεται, η Ελλάδα χτενίζεται» είναι ο τίτλος ανυπόγραφου άρθρου της *Koha Jone* και συνεχίζει: «οι βοήθειες που στέλνει (η Ελλάδα) είναι στο πλαίσιο των υποχρεώ-σεών της προς την Ε.Ε. κι όχι λόγω επιθυμίας να βοηθήσει...». Είκοσι τόνοι βοήθειας ξεφορτώθηκαν ως το περασμένο Σάββατο από Ελλάδα, δύο τόνοι αναφέρουν τα μέσα ενημέρωσης. Δύο ελληνικά μεταγωγικά

προσγειώθηκαν στο Rinas, για τουρκικά αναφέρουν τα μέσα ενημέρωσης. Κακόμοιρη Ελλάδα. Κράτα τις 500 χιλιάδες Αλβανούς τόσα χρόνια. Στείλε δισεκατομμύρια. Ένα φτερό σε υπολογίζουνε. Και πριν ακόμα. Πόσο μάλλον τώρα. Πού ζεις, καημένη χώρα, άμυναλη; Στην αρχαία εποχή, όπου την αχαριστία την τιμωρούσες με νόμο;

Τώρα οι Αλβανοί νιώθουν πως το ρολόι του χρόνου δείχνει την ώρα τους. Γι' αυτό και φωνάζουν «Καλωσόρισες» στο NATO. Γι' αυτό και βγαίνουν αλά μπράτσα με το NATO στα περιβόλια του θανάτου. Ανάμεσα στα κατεστραμμένα κτίρια. Ανάμεσα στα φλεγόμενα κτίρια. Στις γκρεμισμένες γέφυρες. Ανάμεσα στους σκοτωμένους. Εκεί που ευδοκιμούν βόμβες όλων των ειδών. Και μάχονται να υποδεχτούν και να περιθάλψουν τους πρόσφυγες ομοεθνείς τους. Ταυτόχρονα, κακίζουν και τους γείτονες, που αργούν να δεχτούν κι αυτοί πρόσφυγες. Πάνω στη μέθη, πού να αντιληφθούν ότι το NATO σηκώνεται στον αέρα μόνο για τα δικά του συμφέροντα, ενώ αν είναι για άλλον, δεν το κουνάει ρούπι. Γι' αυτό και του λένε «Καλωσόρισες». Λες και δεν γνωρίζουν ότι το NATO φέρνει μόνο μπόμπες.

Κι όχι μπομπονιέρες.

«Το NATO μάς χτυπά από αέρος και εμείς σας χτυπάμε από ξη-ρά, μας έλεγαν σ' όλο το δρόμο οι σέρβοι στρατιώτες», μαρτυρά μια γυναίκα από το Μαλίσεβο. Σε κάποιο σημείο, μας σταμάτησαν, μας έκαναν έλεγχο. Μας πήραν όλα τα χαρτιά και τα έκαψαν. Εκατόν είκοσι άνδρες 15-50 ετών τους πήραν μαζί τους. Δεν ξέρω τι απέγιναν...».

Η Ζυλφίε από την Πριζρέν είναι 75 χρόνων. Ήρθε με τον εγγονό της, 5 χρόνων. Τον γιο της, τον πατέρα τού πεντάχρονου τον σκότωσαν γιατί αρνήθηκε να φάει το αυτί του 5χρονου γιου του. Το αυτί του το έκοψαν οι Σέρβοι. Ο πεντάχρονος νοσηλεύεται τώρα σε νοσοκομείο στην πόλη της Λυμπράζντι και οι γιατροί λένε πως δεν κινδυνεύει η ζωή του...

Ιστορίες απίστευτες σαν τις ιστορίες των τρελών. Έτσι και αλλιώς, καθημερινώς αυξάνονται μεταξύ των Κοσοβάρων που φθάνουν τρομοκρατημένοι, απ' όσα έζησαν και είδαν, αυτοί που παρουσιάζουν συμπτώματα σοβαρών ψυχολογικών διαταραχών. Μεταξύ τους και παιδιά...

Ποιος φταίει; Για την πλειοψηφία της αλβανικής κοινής γνώμης, κανείς άλλος εκτός από τον Μιλόσεβιτς. Ο Μιλόσεβιτς αντιπροσωπεύει το απόλυτο κακό. Πολλοί στην Αλβανία λένε ότι ο Μιλόσεβιτς είναι η σερβική εκδοχή του Ενβέρ Χότζα, μόνο που είναι πιο σατανικός και καταστροφικός. Οδηγεί προς τον χαμό και τους Αλβανούς και τον λαό του. Και ούτε έχουν αμφιβολία ότι ο Μιλόσεβιτς καταλαβαίνει μόνο την γλώσσα της δύναμης. Οι πιο ψύχραιμοι λένε πως ο Μιλόσεβιτς ήθελε τους βομβαρδισμούς. Για να γίνει εθνικός ήρωας. Πολλοί, βέβαια, τάσσονται υπέρ των βομ-

βαρδισμών. Όσο για το Κοσσυφοπέδιο, πιστεύουν ότι πρώτα απ' όλα πρέπει να σταματήσει η τραγωδία και η γενοκτονία. Έτσι και αλλιώς δεν μπορούν να κάνουν πολλά πράγματα παρά να προσπαθήσουν να ανακουφίσουν τα θύματα της γενοκτονίας. Και η αλληλεγγύη που προσφέρουν προς τους Κοσοβάρους έχει εκπλήξει πολλούς ξένους και διαψεύδει τις φήμες περί αντιπάθειας μεταξύ Αλβανών και Κοσοβάρων.

Όσο για τους Σέρβους, λένε ότι «αυτό που αυτοί ισχυρίζονταν, ότι είναι η κοιτίδα του πολιτισμού τους, θα γίνει η κοιτίδα της ντροπής. Οι επόμενες γενιές των Σέρβων θα μένουν αμήχανες όταν θα ακούν τη λέξη Κοσσυφοπέδιο, όπως οι Γερμανοί όταν ακούν τη λέξη ολοκαύτωμα».

Και εάν τους πεις ότι οι βομβαρδισμοί του NATO ευνόησαν την γενοκτονία του Μιλόσεβιτς; «Οι πρόσφυγες ήδη είχαν φθάσει τους 150.000 χιλιάδες προτού βομβαρδίσει το NATO. Απλώς, η γενοκτονία θα γινόταν με πιο «ανθρώπινους» ρυθμούς...».

Τι σκέφτονται για το μέλλον; Η κατάσταση που υπάρχει δεν αφήνει πολλά περιθώρια προβλέψεων. Το μέλλον εκφράζεται με μια ευχή, μια προσευχή, ένα ξέσπασμα οργής, ένα κλάμα απελπισίας, έναν αναθεματισμό, έναν όρκο για αντοχή και συχνά μια αμήχανη σιωπή...

Εδώ και μια εβδομάδα, στην προτελευταία σελίδα κάθε αλβανικής εφημερίδας, δημοσιεύεται ένας πίνακας με Κοσοβάρων που ψάχνουν τους χαμένους συγγενείς τους... Τώρα μπαίνουμε στη δεύτερη εβδομάδα...

Γκασμέντ Καπλάνι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

M. L. WEST

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

M. L. WEST

ΑΡΧΑΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Μετάφραση
Στάθης Κομνηνός

Με 576 σελίδες,
35 εικόνες εκτός κειμένου,
σχέδια και πίνακες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΡΟΥΜΑΝΙΑ :

Απορία και φόβοι

του Ντίνου Άνταμ

Δύο εβδομάδες μετά την έναρξη των βομβαρδισμών στην Γιουγκοσλαβία, η ρουμανική κοινωνία βρίσκεται διχασμένη, μ' ένα τμήμα του πληθυσμού να θαυμάζει την επίδειξη ισχύος του ΝΑΤΟ κι ένα άλλο να εκδηλώνει τη συμπαράστασή του προς τον σερβικό λαό, με τον οποίο οι Ρουμάνοι συνδέονται ιστορικά και πολιτισμικά.

Από τη μια πλευρά, λοιπόν, βρίσκονται οι «δυτικόφρονες» πολιτικοί των κομμάτων που συμμετέχουν στην κυβέρνηση, οι οποίοι επιθυμούν και επιδιώκουν με κάθε τρόπο την ένταξη της Ρουμανίας στο ΝΑΤΟ και την Ε.Ε., και απ' την άλλη, οι πολίτες και τα κόμματα της αντιπολίτευσης, που αντιδρούν και επηρεάζονται από τις θλιβερές εικόνες τις οποίες παρακολουθούν στις τηλεοράσεις.

Μια τελευταία δημοσκόπηση στις 27 Μαρτίου '99 δείχνει ότι μόνο το 24% των Ρουμάνων πιστεύει ότι η επίθεση θα είναι αποτελεσματική, ενώ το 71% πιστεύει ότι η Ρουμανία θα πρέπει να παραμείνει ουδέτερη. Το 1/3 των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι ο πόλεμος θα επεκταθεί εκτός της Γιουγκοσλαβίας. Το 32% επιρρίπτει τις ευθύνες για τη σύρραξη στους Σέρβους, το 21,4% στους κοσοβάρους αντάρτες, το 13,8% στους Αμερικανούς και το 12,4% στο ΝΑΤΟ. Στην ερώτηση ποιου κόμματος την άποψη υποστηρίζουν, το 50% των ερωτηθέντων

αρνήθηκε να τοποθετηθεί, εκφράζοντας έτσι τη δυσαρέσκεια και διαφωνία του με τον πολιτικό κόσμο, ενώ από αυτούς που τοποθετήθηκαν, το μεγαλύτερο μέρος, δηλαδή το 20% του συνόλου των ερωτηθέντων, απάντησε ότι υποστηρίζει την άποψη του **Ιλιέσκου**, ενός από τους λίγους πολιτικούς που εκφράστηκαν κατά του ΝΑΤΟ.

Μία γενική παρατήρηση που μπορούμε να προσθέσουμε ως προς την αξιοπιστία αυτών των δημοσκοπήσεων σχετίζεται με το γεγονός ότι οι Ρουμάνοι φοβούνται να εκφράσουν με ειλικρίνεια τις απόψεις τους, καθώς πιστεύουν ότι αυτό μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις σχέσεις τους με τη Δύση γενικότερα, από την οποία προσδοκούν οικονομική και άλλη ενίσχυση.

Επίσης, ορισμένα από τα αποτελέσματα αυτών των δημοσκοπήσεων μπορούν να θεωρηθούν ενδεικτικά της αμηχανίας και της σύγχυσης στην οποία βρίσκεται το ρουμανικό κοινό. Παραδείγματος χάριν, το 41% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι οι σχέσεις της χώρας τους με τη Σερβία θα επηρεαστούν αρνητικά από την επίσημη στάση της Ρουμανίας στο πρόβλημα, το 43% πιστεύει ότι δεν θα επηρεαστούν, ενώ το 10% πιστεύει ότι θα επηρεαστούν θετικά. Αυτό δεν είναι περίεργο, μιας και οι πολίτες αυτής της χώρας βομβαρδίζονται από επιπόλαιες πολιτικές αναλύσεις. Οι πολιτικοί αναλυτές, λόγω έλλειψης πολιτικής παιδείας, δεν είναι σε θέση να εκφράσουν μια έγκυρη άποψη και στην πραγματικότητα δεν λένε τίποτα ουσιαστικό· προκαλούν απλώς σύγχυση, χρησιμοποιώντας αφελείς διατυπώσεις του τύπου: «*Αν ήμουν Κλίντον, θα έκανα ...*». Στη γενική σύγχυση συμβάλλουν και οι απόψεις των στρατιωτικών εμπειρογνομόνων, οι οποίοι στην πραγματικότητα δεν είναι σε θέση να εκφέρουν οποιαδήποτε γνώμη, μιας και η εμπειρία τους από τον «πανάθλιο» ρουμανικό στρατό δεν νομιμοποιεί ανάλογη γνώση. Κάποιοι Ρουμάνοι φοβούνται να υποστηρίξουν ανοιχτά τους Σέρβους, ακριβώς επειδή ο **Μιλόσεβιτς** θεωρείται κομμουνιστής, μη θέλοντας να ταυτιστούν με την «απεχθή» του ιδεολογία.

Ποιος θα το έλεγε πως οι Αμερικανοί χτυπούν σήμερα τη χώρα του πάλαι ποτέ ανατολικού μπλοκ, η οποία περισσότερο από κάθε άλλη αντιστάθηκε στο πρότυπο του σοβιετικού κομμουνισμού;

Η Τουρκία διστάζει...

της Ευγενίας Βαθάκου
e-mail: evathakou@hotmail.com

Η εικόνα της περιφερειακής δύναμης που η Τουρκία θέλει να δημιουργήσει για τον εαυτό της στην περιοχή των Βαλκανίων, καθώς και οι συναισθηματικοί δεσμοί που τη συνδέουν με τους μουσουλμάνους της περιοχής, της υπαγορεύουν την ανάληψη του ρόλου του προστάτη τους. Ωστόσο, οι αναλογίες που εμφανίζει η υπόθεση του Κοσσυφοπέδιου με το κουρδικό πρόβλημα δεν επιτρέπουν την εύκολη εκμετάλλευση του θέματος, και έφεραν την Άγκυρα σε δύσκολη θέση στην πρόσφατη κρίση.

Η Τουρκία, βέβαια, από την αρχή συμπαράταχθηκε με το ΝΑΤΟ και το σχέδιο των βομβαρδισμών. Ενίσχυσε την συμμαχική δύναμη με δεκαπέντε F-16 που μετασταθμεύουν στην βάση του Ghedim, στην Ιταλία, και στην συνέχεια ανέλαβε πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του προβλήματος των προσφύγων, προχωρώντας μάλιστα στην ίδρυση καταυλισμών για την προσωρινή φιλοξενία 20.000 προσφύγων, στο έδαφός της.

Ακόμα, είδαμε να εκμεταλλεύεται την κρίση και να ενισχύει τις σχέσεις της με την Αλβανία, προωθώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την πολιτική της στα Βαλκάνια.

Ωστόσο, αυτά αποτελούν προσεκτικά βήματα που δεν ξεπερνούν τα «όρια», το οποίο είναι η εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας. Το κεμαϊκό τουρκικό κράτος αντιλαμβάνεται ότι πιθανές εξελίξεις προς την κατεύθυνση της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπέδιου, ενδεχομένως να έχουν άμεση επίδραση στην Τουρκία. Η εδαφική ακεραιότητα αποτελεί «ιερή αξία». Χαρακτηριστική είναι η δήλωση που έκανε πρόσφατα ο Αρχηγός των Γενικών Ενόπλων Δυνάμεων Στρατηγός **Κιβρίκογλου**, με αφορμή το Κουρμπάν Μπαϊράμ ότι ο στρα-

τός θα υπερασπιστεί την εδαφική ακεραιότητα της Τουρκίας με την θυσία και ανθρωπίνων ζώων αν χρειαστεί (*Χουριέτ* 28.3).

Το επίσημο κράτος προσπαθεί να αποσιωπήσει το θέμα με λακωνικές δηλώσεις του τύπου «δεν μπορούν να γίνουν παραλληλισμοί ανάμεσα στις δύο υποθέσεις» (βλ. αναφορά σε δήλωση του προέδρου Ντεμιρέλ στη *Σταρ* και *Τούρκιγιε* 30.3). Ωστόσο, μπορεί κανείς να «διαβάσει» την ανησυχία της τουρκικής ηγεσίας μέσα από τις πιο πρόσφατες δηλώσεις **Ντεμιρέλ**, ότι «λύση της κρίσης στη Γιουγκοσλαβία μπορεί να έρθει μόνο εφόσον διαφυλαχθεί η εδαφική ακεραιότητα της χώρας» (*Τζουμχουριέτ* 4.3).

Βέβαια, ρητορική σε ύφος υπερεθνικιστικό δεν λείπει. Η τοποθέτηση της σύγκρουσης στο Κοσσυφοπέδιο στη διχοτόμο χριστιανοί-μουσουλμάνοι καθώς επίσης και αιτήματα για πιο άμεση εμπλοκή στις πολεμικές επιχειρήσεις αποτελούν μέρος της σημερινής πολιτικής ρητορικής στην Τουρκία. Τέτοιου είδους δηλώσεις όμως πρέπει να ενταχθούν στο συγκεκριμένο χωρο-χρονικό πλαίσιο όπου και εκφέρονται. Μην ξεχνάμε ότι οι εκλογές είναι προ των πυλών. Η πλειοδοσία σε χαρακτηρισμούς και ο λαϊκισμός αποτελούν συνήθη προεκλογικά φαινόμενα. Για το ισλαμικό κόμμα της Αρετής (**FAZILET**) και το εθνικιστικό Λαϊκό Κόμμα (**MHP**), η κρίση στο Κοσσυφοπέδιο αποτελεί ανέλπιστο δώρο, γιατί μπορούν να επιτεθούν κατά της κυβέρνησης -η οποία φέρεται να έχει αυξήσει την δημοτικότητα της λόγω της σύλληψης Οτζαλάν- και να την κατηγορήσουν «για ολιγωρία μπροστά στο δράμα των αδερφών μουσουλμάνων».

Γιατί η κρίση του Κοσσυφοπέδιου πέρασε από τον φακό των τηλεοπτικών καναλιών και τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων κυρίως σαν η «σφαγή των αδερφών μας από τους σέρβους δολοφόνους», εστιάζοντας περισσότερο σε στοιχεία συναισθηματικού χαρακτήρα. Τίτλοι από τις πρώτες σελίδες των εφημερίδων, τυχαία επιλεγμένοι, δίνουν την εικόνα. Έτσι, τις πρώτες μέρες της κρίσης, η *Milliyet* βγήκε με τον τίτλο «Εντολή για σφαγή» και την επόμενη μέρα η *Radikal* μιλούσε στο πρωτοσέλιδό της για «Γενοκτονία σέρβικου τύπου». Ανάλογος

και ο τίτλος της *Yeni Yuzyl* «Φυγή από τη γενοκτονία», και της *Sabah* «Γραμμή θανάτου».

Στις εσωτερικές σελίδες των εφημερίδων, σε ελάχιστες αναλύσεις βρίσκει κανείς μια περισσότερο κριτική στάση. Ένα παράδειγμα αποτελεί η ανάλυση του **Τζουνέντ Αρτζαγιούρεκ**, στην *Τζουμχουριέτ*, που επεσήμανε την απουσία σημαντικών απαντήσεων από το «κράτος», σε σχέση με τον παραλληλισμό Κουρδικό-Κοσσυφοπέδιο. Όσον αφορά τα τηλεοπτικά ΜΜΕ, άπλετος συναισθηματισμός κατέκλυσε τις οθόνες, σε βάρος της ψύχραιμης ανάλυσης.

Αμφιβολίες για τη νομιμότητα και την σκοπιμότητα των βομβαρδισμών δεν ακούστηκαν από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Τουρκία.

Ο ανταγωνισμός των καναλιών για μεγαλύτερες ακροατικότητες, που οδηγεί στην αναζήτηση των πιο «συγκλονιστικών» εικόνων της τραγωδίας και την εμπορευματοποίηση του δράματος αυτού του λαού, εξηγεί μόνο εν μέρει αυτήν την εικόνα.

Έτσι λοιπόν δεν πρέπει να μας εκπλήσσει ούτε η επιφανειακή και μονόπλευρη προσέγγιση της τωρινής κρίσης ούτε, επίσης, το γενικό αίσθημα του κόσμου ότι οι «επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ ήρθαν πολύ αργά» και ότι «η Τουρκία πρέπει να αναλάβει πιο ενεργό ρόλο στις πολεμικές επιχειρήσεις». Κανείς δεν αμφισβητεί σήμερα τον καθοριστικό ρόλο που παίζουν τα ΜΜΕ στο «τι» αλλά και το «πώς» σκέφτεται η κοινή γνώμη.

Ανακεφαλαιώνοντας, συμπεραίνουμε ότι η στάση της Τουρκίας στην υπόθεση του Κοσσυφοπέδιου κατευθύνεται μεν από τις φιλοδοξίες της να παίξει σημαντικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή, οριοθετείται όμως από την έγνοια της να υπερασπιστεί την εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας και κατά συνέπεια τη δική της εδαφική ακεραιότητα.

Η κρίση, όμως, έρχεται επίσης να ενισχύσει την πεποίθηση ότι τα όρια της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής χαράσσονται έξω και πέρα από τον δημόσιο και ανοιχτό διάλογο. Αυτό αντανακλάται άμεσα στα ΜΜΕ και χωρίς αμφιβολία αποτελεί τροχοπέδη στην πορεία εκδημοκρατισμού της χώρας.

Το δολό βλέμμα του βρετανικού Τύπου

του Χρήστου Κασιμέρη

Αν ανατρέξουμε σε παλιά φύλλα δυτικών εφημερίδων, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, θα μπορέσουμε κάλλιστα να διαπιστώσουμε το βαθμό καχυποψίας και άγνοιας που τις διέκρινε απέναντι στις δυνάμεις του Ανατολικού μπλοκ. Σήμερα, αν και κάπως μετριασμένα λόγω της κατάρρευσης της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, τα χαρακτηριστικά αυτά δεν έχουν εξαλειφθεί. Για παράδειγμα, ο βρετανικός Τύπος, μιας χώρας εκ των ηγέτιδων δυνάμεων του NATO, παρουσιάζεται διχασμένος όσον αφορά την τακτική που εφαρμόζει η κυβέρνηση των Εργατικών, και οι σύμμαχοί τους γενικότερα, στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου. Αξίζει να σημειώσουμε πως καμία από τις εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας —ονομαστικά, η *Times*, η *Independent*, η *Daily Telegraph* και η *Guardian*— δεν ακολουθεί ενιαία γραμμή σχετικά με τη στρατιωτική επέμβαση του NATO.

Παρατηρεί κανείς άρθρα που προσβεύουν διαφορετικές θέσεις, ενώ παράλληλα δημοσιεύονται σχόλια κυβερνητικών και στρατιωτικών εκπροσώπων που, ως επί το πλείστον, τάσσονται υπέρ της στρατηγι-

κής του NATO. Ωστόσο, αν και συχνά προβαίνουν σε κριτική των συμμάχων για τη μη αποτελεσματικότητα της Βορειο-Ατλαντικής συμμαχίας, δεν διατίθενται να πάρουν θέση υπέρ της Γιουγκοσλαβίας. Με άλλα λόγια, από την κριτική που

ασκείται στις επιθέσεις τις οποίες η Δύση έχει εξαπολύσει, προκειμένου να καταβάλει την κυβέρνηση Μιλόσεβιτς, δεν συνπάγεται συμπάθεια προς το πρόσωπο το τελευταίου.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ

Ανεξαρτήτου πολιτικής τοποθέτησης, Μιλόσεβιτς παρουσιάζεται ως ο νέος Χίτλερ. Συγκεκριμένα, ένα άρθρο των *Times* τον χαρακτήρισε ως «έναν δικτάτορα που γελά στο θάνατο». Ένας στενός δικτάτορας, διανοητικά διαταραγμένος, ο οποίος επιδίδεται σε εγκλήματα πολέμου και των Αλβανών. Φιλοδοξεί να δημιουργήσει τη «Μεγάλη Σερβία», κάνοντας κατάχρηση εξουσίας και καταφεύγοντας σε τακτική της εθνικής κάθαρσης. Είναι αξιοθαύμασμο το ότι ο χαρακτηρισμός τ «ψυχοπαθή» που του έχει αποδοθεί, στηρίζεται στο γεγονός πως και οι δύο γιοι του έχουν αυτοκτονήσει.

Την ίδια κριτική έχουν δεχθεί τόσο η σύζυγός του, **Μίρα Μάρκοβιτς**, που χαρακτηρίζεται «μοιραία για τη Σερβία», όσο και ο **Ζέλικο Ραζνάτοβιτς**, ή αλλιώς Αρκάν, που φέρεται να «ηγείται ομάδες θανάτου, τις λεγόμενες Τίγρεις». Ακόμη και οι απλοί στρατιώτες θεωρούνται αδίστακτοι βιαστές, δολοφόνοι ανηλίκων και εμπρηστές. Ειπώθηκε δε, πως «Σέρβοι στρατιώτες πετούν χειροβομβίδες κατά των άμαχων προσφύγων φωνάζοντας «αυτή για τον Κλίντον» και «αυτή για τον Μπλαιρ».

Στη συνέχεια προβάλλουν τις δυνάμεις του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσυφοπεδίου (ΑΣΚ) ως «αγωνιστές της ελευθερίας», που χρειάζονται άμεσα τη υποστήριξη των στοιχείων του φιλελευθέρου και της δημοκρατίας. Για τους Δυτικούς, οι Αλβανοί είναι «έναν καταπιεσμένος λαός», του οποίου τα δικαιώματα έχουν καταπατηθεί από το καθεστώς Μιλόσεβιτς. Στην απελπισία τους να βρουν διέξοδο στην ελευθερία, «διασχίζο

κόμη και ναρκοπέδια»!

Οι δηλώσεις κυβερνητικών προσώπων, ωρών που παίρνουν ενεργό μέρος στον πόλεμο, έρχονται να δώσουν συνέχεια στην προπαγάνδα της Δύσης. Σύμφωνα με τους Μπλαιρ και Κλίντον, «η επέμβαση έγινε για ανθρωπιστικούς λόγους». Πρέπει να σταματήσει «η καταπίεση και η ξάπλωση της κρίσης». Ο Κλίντον δηλώνει πως «ο Μιλόσεβιτς θα πρέπει να επιβάλει την ειρήνη, αλλιώς θα μετριάσουμε τις στρατιωτικές του δυνατότητες», «θα τον βομβαρδίσουμε ώσπου να δεχτεί τους όρους μας». Δηλώσεις ενός προέδρου που μέχρι σήμερα έχει διατάξει τις περισσότερες επιθέσεις από κάθε άλλον αμερικανό πρόεδρο, από την περίοδο του Νίξον, ήταν ο τελευταίος χτυπούσε το Βιετνάμ.

Στην ίδια κατεύθυνση, ο Μπλαιρ δήλωνε ότι «αποχωρώντας από το Κόσοβο, προδίδουμε όλα όσα η χώρα υπερασπίζεται». Θανικά που δίχως αμφιβολία η ίδια η Βρετανία καταπατούσε προ ολίγων δεκαετιών, όταν ήταν ακόμα μια ισχυρή αποικιακή δύναμη.

Την ίδια στιγμή, το ΝΑΤΟ δηλώνει ενόπλητα, υπέρ της επέμβασης, ενώ ο γερμανός υπουργός Άμυνας, Σάρπινγκ, έκανε λόγο για ύπαρξη στρατοπέδων συγκέντρωσης. Στη συνέχεια, η Βόννη έκανε έκκληση στη διεθνή κοινότητα να αποτρέψει τον Μιλόσεβιτς από ό,τι οι Ναζί έκαναν στους Εβραίους στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σύμφωνα με άλλες πληροφορίες, ο Μιλόσεβιτς κατηγορείται πως στρέφει τους πρόσφυγες προς την Αλβανία, προκειμένου να πετύχει περαιτέρω αποσταθεροποίηση στην περιοχή. Επιδιώκει την εξαίρεση της ταυτότητας όσων Αλβανών κατοικούσαν στο Κοσσυφοπέδιο καίγοντας καρδιά γεννήσεων, γάμων και άλλα σχετικά έγγραφα. Κατά τους Δυτικούς, η εθνική κάθαρση που επιδιώκουν οι Σέρβοι οφείλεται στο γεγονός πως «ο Μιλόσεβιτς επιχειρεί να ιδρύσει ένα νέο απαρτχάιντ στην Ευρώπη».

Επίσης, το ΝΑΤΟ δηλώνει πως υπάρχει επικοινωνία μεταξύ Μιλόσεβιτς και Σατλάμ Χουσεΐν. Υπήρξε, δε, και επίσκεψη Σέρβων στο Ιράκ για να επιθεωρήσουν τις εγκαταστάσεις αεράμυνας! «Μερικές τακτικές του Ιράκ τις είδαμε ήδη πάνω από τη Σερβία», δήλωσε χαρακτηριστικά ο στρατηγός Γκάθρου, αρχηγός του Επιτελείου Άμυνας της Βρετανίας.

Επιπλέον, ανάλογα με τη στάση των Δυτικών, αλλάζει και το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν όταν αναφέρονται στον Μιλό-

σεβιτς. Ο Μπλαιρ μιλούσε στην αρχή μόνο για «καταπίεση» των Αλβανών, ενώ σήμερα κάνει χρήση της λέξης «φόνευση». Το ίδιο και ο υπουργός Άμυνας, Ρόμπερτσον, που από «εθνική κάθαρση», κάνει τώρα λόγο για «γενοκτονία». Λέξεις με μεγάλη βαρύτητα, τη στιγμή που η βρετανική κυβέρνηση ξεκινά τις συνομιλίες με το Σιν Φέιν, την πολιτική πτέρυγα του IRA, για ειρήνη στη Βόρειο Ιρλανδία. Είναι άξιο απορίας το γιατί δεν δέχονται πλέον τον Μιλόσεβιτς στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, μέθοδο που οι Βρετανοί ακολουθούν για την επίλυση της σύγκρουσης με τους καθολικούς της Βορείου Ιρλανδίας. Είναι πασιφανές πως η βρετανική κυβέρνηση εφαρμόζει την τακτική των δύο σταθμών, ανάλογα με τα συμφέροντά της.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Ωστόσο, υπάρχει και μερίδα του Τύπου που αποστρέφεται των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Δηλώνουν πως «η ίδια η επέμβαση του ΝΑΤΟ δημιούργησε αποσταθεροποίηση», ενώ οι ΝΑΤΟϊκοί κατηγορούν τον Μιλόσεβιτς για τη δυσχέραση της κατάστασης. Αναφέρουν πως, «ίσως οι ΗΠΑ αναλάβουν να εξοπλίσουν τον ΑΣΚ», «μια συνηθισμένη γι' αυτούς τακτική», στο πλαίσιο της λογικής του «διαίρει και βασίλευε». Σίγουρα, κάτι τέτοιο θα παραβίαζε το εμπάργκο κατά της Γιουγκοσλαβίας, αφού το Κοσσυφοπέδιο τελεί υπό σερβική κυριαρχία.

Παραθέτουν δηλώσεις Ρεπουμπλικανών, που πιστεύουν πως «το Κόσοβο για τον Κλίντον αποτελεί απλά εκδίκηση, εναντίον της Γερουσίας, για την παραπομπή του σε δίκη», αφού οι συνθήκες για στρατιωτική επίθεση κατά της Γιουγκοσλαβίας δεν ήταν ευοίωνες. Συγκεκριμένα, ο στρατηγός Σέλτον τον είχε προειδοποιήσει για επέκταση των εχθροπραξιών, αν το ΝΑΤΟ χτυπούσε τον Μιλόσεβιτς, και ότι οι αεροπορικές επιθέσεις δεν θα απέφεραν σημαντικό αποτέλεσμα.

Πράγματι, ο αγγλικός Τύπος κάνει εκτενείς αναφορές στην μέχρι τώρα αποτυχία του ΝΑΤΟ, παρά τους σφοδρούς βομβαρδισμούς, να περιορίσουν τη δράση των σερβικών δυνάμεων. Επιπλέον, δηλώνουν πως οι συνεχείς βομβαρδισμοί είναι άλλος ένας λόγος για τη δημιουργία του κύματος των προσφύγων που αναζητούν διέξοδο από την κρίση. Ανάλογη κριτική δέχεται το ΝΑΤΟ, όπως και το αμερικανικό Πεντάγωνο, λόγω της μη αναφοράς στις

δικές τους απώλειες, εκτός από την περίπτωση του F-117 Stealth. Παρ' όλα αυτά, το ΝΑΤΟ κατορθώνει να «επιβιώσει» διπλωματικά, χάρη στις ικανότητες του εκπροσώπου του, Τζαίμυ Ση, τον οποίο ο Τύπος χαρακτηρίζει ως την «τελευταία λέξη της προπαγάνδας». Συγκεκριμένα, ο Ση ταύτισε τον σέρβο ηγέτη με τον Στάλιν, αλλά και την εθνική κάθαρση που έλαβε χώρα στην Καμπότζη, για να παρουσιάσει το μέγεθος της εγκληματικότητάς του.

Όσον αφορά τους ηγέτες του ΑΣΚ, εκτός από τη συγκέντρωση «εθελοντών» διά της βίας, πληροφορίες τους εμφανίζουν να δέχονται οικονομική ενίσχυση από την αλβανική μαφία. Φαίνεται, όμως, πως η ενίσχυσή του δεν είναι αρκετή, αφού το ΝΑΤΟ δήλωσε πως σύντομα οι δυνάμεις του ΑΣΚ θα αφανιστούν, υπό την πίεση των Σέρβων.

Αναμφίβολα, όμως, το πιο ισχυρό πλήγμα που δέχθηκε το ΝΑΤΟ και κυρίως οι ΗΠΑ, ήταν η σύλληψη των τριών αμερικανών στρατιωτών. Κατά τον αγγλικό Τύπο, «κλονίστηκε η υποστήριξη του αμερικανικού λαού προς τον Κλίντον». Επιπλέον, γίνεται αναφορά στη «δυσκολία αποστολής χερσαίων δυνάμεων στην περιοχή», αφού ο ίδιος ο Κλίντον έκανε λόγο για «άλλο ένα Βιετνάμ».

Από την πλευρά της η Μόσχα, σύμφωνα με τον αγγλικό Τύπο, δήλωνε πως η όλη επέμβαση του ΝΑΤΟ «είναι μια προσπάθεια των ΗΠΑ να επιβάλουν μια τάξη μονοκρατορίας, κατά την οποία η μοίρα των ανθρώπων θα αποφασίζεται από την Ουάσινγκτον».

Ενδεικτική, άλλωστε, είναι και η απόρριψη όλων των σχεδίων της Μόσχας για τερματισμό των επιθέσεων κατά την επανέναρξη των συνομιλιών. Αναμφίβολα, μια επιτυχία της Ρωσίας στο διπλωματικό τομέα θα κλόνιζε την αξιοπιστία του ΝΑΤΟ.

Παρατηρώντας, στο κείμενο που προηγείται αυτών των γραμμών, τη λειτουργία του μηχανισμού προπαγάνδας της Δύσης, δεν θα ήταν δύσκολο να συμπεράνουμε πως ο απλός αναγνώστης του ημερήσιου Τύπου που δεν κατέχει την απαραίτητη γνώση ιστορικών συμβάντων, αλλά και των πρόσφατων πολιτικών γεγονότων, παίρνει αυτομάτως θέση υπέρ των Δυτικών συμμάχων και ενάντια στην καταπίεση των Αλβανών που μάχονται για την ανεξαρτησία τους. Γίνεται πλέον φανερό, πως η Σερβία απειλεί τα συμφέροντα της Δύσης στην περιοχή και ότι δεν πρόκειται να τύχει ευμενούς αντιμετώπισης.

Η σοσιαλδημοκρατία κέρδισε τη μάχη του πνεύματος ύστερα από την κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου, το 1989. Τα συντηρητικά κόμματα έχασαν αυτή τη μάχη και ετοιμάζονται να αποχωρήσουν από την ιστορία, όπως η αριστοκρατία υποχρεώθηκε να αποχωρήσει μετά το 1789. Μέσα στο πολιτικό φάσμα, η αριστερά μένει ακόμα να εφευρεθεί, την ίδια στιγμή που ο κομφορμισμός, ο συντηρητισμός ανήκει πια στη σοσιαλδημοκρατία – αυτή είναι η σύγχρονη δεξιά. Αποδέχτηκε, λόγω ιδεολογικής κενότητας και λόγω καιροσκοπισμού, την ιστορική αποστολή της πολιτογράφησης του νεοφιλελεύθερου δόγματος. Κάνει τώρα τον πόλεμο στη Σερβία, όπως ενδεχομένως θα τον έκανε αύριο στα λαϊκά προάστια, εν ονόματι του «ρεαλισμού». Διότι δεν θέλει πια τίποτα να αλλάξει. Κυριότατα όχι την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων.

Ignacio Ramonet, «Social-conformisme», *Le Monde diplomatique*, avril 1999, 1.

Το σώμα του Έκτορα

Μία άποψη για την εικόνα μιας ένοπλης ανθρωπιστικής εκστρατείας που δίνουν τα γαλλικά μέσα ενημέρωσης προς όφελος των πολιτών

του Νίκου Γουλανδρή

Ο άνθρωπος που γράφει αυτές τις λίγες γραμμές για την εικόνα που μπορούν να έχουν οι γάλλοι πολίτες για τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία από τα μέσα ενημέρωσης του τόπου τους δεν μπορεί να διεκδικήσει καμία ειδικότητα για κανένα από τα θέματα αυτά. Και ίσως είναι και για έναν ακόμα λόγο ακατάλληλος –από την δεύτερη ή τρίτη μέρα των βομβαρδισμών σταμάτησε να αγοράζει τον ημερήσιο Τύπο, αφού οι μόνες πραγματικές πληροφορίες που του

έδινε αφορούσαν τις τάσεις αυτού του ίδιου του Τύπου και όχι τα γεγονότα. Και όμως, θέλει να διεκδικεί μια σκέψη πολιτική, μια σκέψη ενός πολίτη της Ευρώπης για τα γεγονότα που εξελίσσονται γύρω του και θα καθορίσουν από δω και πέρα τη ζωή της κοινωνίας του και τη ζωή τη δική του μέσα σε αυτήν.

Οι βομβαρδισμοί στη Γιουγκοσλαβία άρχισαν την Τετάρτη 24 Μαρτίου το βράδυ.

Από την πρώτη στιγμή, αφού κάθε διπλωματική προσπάθεια που είχε γίνει –και με

το παραπάνω μας είπαν– και είχε εξαντληθεί άκαρπα τις δυνατότητές της, οι βομβαρδισμοί παρουσιάστηκαν σαν το μοναδικό πια, ύστατο, αναγκαίο και νόμιμο μέσο στη διάθεση ενός Αϊ-Γιώργη, άσπιλου ιππότη της παγκόσμιας κοινότητας για να αναχαιτιστεί η επάνοδος της βαρβαρότητας στην Ευρώπη. Η βαρβαρότητα για τοποία γίνεται λόγος είναι η εγκληματική πολιτική που επίσημα και συστηματικά ασκείται από τον δράκο πρόεδρο της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας σε βάρος των αλβανόφωνων πολιτών της επαρχίας της Κοσσυφοπέδου.

Από την πρώτη στιγμή αυτή η παρουσίαση παρέμεινε αμετάβλητη, έγινε ο καμβάς πάνω στον οποίο κεντιούνται τα γεγονότα πολιτικά και στρατιωτικά, της κάθε μέρας. Τα αεροπλάνα του Αϊ-Γιώργη απογειώνονται, ρίχνουν τις βόμβες τους επιστρέφουν – και τι πράγμα παράξενο, ο δράκος πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας δεν παραδόθηκε και ακόμα πιο παράξενο, σχεδόν ακανόνιστο πράγμα, ο πληθυσμός της Γιουγκοσλαβίας ακόμα δεν βγήκε στους δρόμους να ανατρέψει την εγκληματική κυβέρνηση του. Και όμως, είναι σαφές, συμπληρώνουν επίσημοι πολιτικοί και στρατιωτικοί εκπρόσωποι, πως οι βομβαρδισμοί δεν βομβαρδίζουν το λαό, εμείς που βομβαρδίζουμε είμαστε με το λαό, οι βομβαρδισμοί μας βομβαρδίζουν μόνο τους μηχανισμούς άμυνας και κυριότατα τους μηχανισμούς καταστολής της άνομης κυβέρνησης. Και κάθε μέρα οι ακριβέστατοι μόνο αντικατασταλτικοί βομβαρδισμοί συνεχίζουν το σωτήριο έργο τους. Και κάθε μέρα το σωτήριο έργο διευρύνεται, εντείνεται, αλλά –δυστυχώς– οι πληθυσμοί που αγωνιούμε να σώσουμε δεν φαίνεται να καταλαβαίνουν – ο σερβικός πληθυσμός δεν καταλαβαίνει, ίσως φταίει, η γουρα φταίει γι' αυτό η προπαγάνδα η οποία υφίσταται και ο τρόμος της καταστολής. Ο αλβανόφωνος πληθυσμός της Κοσσυφοπέδου, ίσως και αυτός δεν καταλαβαίνει. Και συνεχίζουν μια έξοδο τρελή, επειδή ο γιουγκοσλαβικός στρατός παραστρατιωτικές μονάδες, τα τάγματα θανάτου τους ξεριζώνουν από τις εστίες τους, χωρίζουν τις οικογένειες: Τα παιδιά, οι γυναίκες, οι γέροντες να φύγουν γρήγορα... – οι άντρες σφαγιάζονται επάνω ή απάγονται σε άγνωστους τόπους, ίσως και σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Και οι βομβαρδισμοί που συνεχίζονται εντείνονται καμία σχέση δεν έχουν με την τραγωδία που είχε ήδη αρχίσει

ιν, συστηματικά, από χωριό σε χωριό, από πόρτα σε πόρτα, από κεφαλόσκαλο σε κεφαλόσκαλο, τρομοκρατία η οποία χωρίς βομβαρδισμούς, που από μέρα σε μέρα υποσκάπτουν τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του προέδρου της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, θα ήταν μεγαλύτερη, ματηρότερη, τραγικότερη.

Και έτσι τα δικαιώματα του ανθρώπου, η αψύλαξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου με όργανο τους σωτήριους, ανθρωπινούς βομβαρδισμούς, οι οποίοι κατεδαφίζουν αποτελεσματικά τους κατασταλτικούς μηχανισμούς ενός εγκληματία δικτάτορα, σκέπασαν το σώμα του Έκτορα.

Δεν είμαι φιλόλογος που έχει μελετήσει την Ιλιάδα, δεν είμαι καν επιμελής αναγνώστης της Ιλιάδας· και όμως εκείνη η ελπίδα για την απόδοση του σώματος του ημιμόνευτου νεκρού στο γονιό του βρίσκεται πάντοτε, νομίζω, μέσα στη σκέψη τη δική μου, ένα συστατικό στο θεμέλιο της δικής μου της ανθρωπιάς και τολμάω να πιστεύω πως με τρόπους πολλούς βρίσκεται και στο θεμέλιο του πολιτισμού των ανθρώπων, του πολιτισμού, όλων των πολιτισμών.

Είναι μερικά χρόνια τώρα που τα μεγάλα εθνικά επιτεύγματα έχουν υιοθετήσει και επιβάλει το δόγμα της αφάνειας των νεκρών. Όχι της ελαχιστοποίησης των ημετέρων απωλειών και της υπεργέθυνσης των αντιπάλων απωλειών, στάση με μένα τουλάχιστον κατανοήσιμη για τους πραγματικούς και κάποτε και για όλους ή έστω κακώς εννοούμενους λόγους απαγάνδας. Και δεν μου φαίνεται παράνομο, τέτοια είναι η δουλειά των μεγάλων εθνικών επιτελείων: να παράγουν πληροφορίες, να προσπαθούν να δεσμεύσουν τη σκέψη του εχθρού και κάποτε τη σκέψη των φίλων παράλληλα με την κατάσχεση και την απορροή σχεδίων στρατιωτικών. Το ίδιο γίγαντα έχουν υιοθετήσει και οι κυβερνήσεις που κατ' αρχήν διατάζουν τα μεγάλα γενικά επιτεύγματα. Και δεν μου φαίνεται και υπερπαράξενο, οι αναγκαιότητες της διακυβέρνησης μπορεί κάποτε να το απαιτούν. Οι αρχές προβάλλουν και προσπαθούν να επιβάλουν τον δικό τους τρόπο σκέψης και οργάνωσης της πραγματικότητας και στις χώρες μας χώρες δημοκρατικές φαίνεται να θεωρούν πως, έχοντας ξεπεράσει τις επιπτώσεις της ιστορίας τους και αντιμετώπισει με επιτυχία άλλες κρίσεις, μερικές ακόμα εν εξελίξει, έχουν φτάσει να δικαιούνται, όποτε το κρίνουν, να επιβάλουν στρατιωτικο-ανθρωπιστικά την εφαρμογή ακόμα και των άγραφων κανόνων

της ανθρωπιάς, όταν οι γραπτοί νόμοι θεωρείται πως δεν επαρκούν.

Αλλά το ίδιο δόγμα της αφάνειας των νεκρών, της ανυπαρξίας των νεκρών, έχουν υιοθετήσει και τα μέσα ενημέρωσης και οι διανοούμενοι, πλην εξαιρέσεων, όχι πάντοτε εύκολα ορατών. Και αυτό μου φαίνεται όχι παράξενο, όχι ανεξήγητο από τις ανάγκες της πραγματικότητας, μου φαίνεται άρνηση του πολιτισμού, άρνηση των θεμελίων της κοινωνικής ζωής. Και μου φαίνεται παράξενο επειδή είχα και έχω μείνει με την εντύπωση πως ο Τύπος συμμετέχει στην ενημέρωση των πολιτών και πως οι διανοούμενοι θέλουν να συμβάλουν στην εγρήγορση των συνειδήσεων. Και νόμιζα πως πληροφόρηση σημαίνει περιγραφή της πραγματικότητας και πως διανόηση και στοχασμός είναι προϋπόθεση για την εγρήγορση των συνειδήσεων. Και όμως, ο γαλλικός Τύπος διεκδικεί τη δυνατότητα ενημέρωσης με βάση και την υιοθέτηση, σχεδόν την αφομοίωση, του δόγματος αυτού παρουσιασμένου υπό το πρόσχημα του ανθρωπιστικού, δημοκρατικού χαρακτήρα των βομβαρδισμών και εξηγώντας το με την υπερεπαρκή τεχνική των εξοπλισμών αλλά και την μετρημένη, μετριοπαθή και με τρόπο συνειδήσεως ζυγισμένη συμπεριφορά των στρατιωτικών υπευθύνων, οι οποίοι προτιμούν να δώσουν εντολή στα πληρώματα των βομβαρδιστικών να επιστρέψουν στη βάση τους χωρίς να ολοκληρώσουν την αποστολή τους, παρά να βομβαρδίσουν στόχους σε συνθήκες μειωμένης αποτελεσματικότητας λόγω καιρικών ή άλλων συνθηκών και να διακινδυνεύσουν παράπλευρες ζημιές. Παράπλευρες ζημιές. Έτσι ευφημιστικά αποκαλούνται οι κατ' ανάγκη απώλειες μέσα στον άμαχο πληθυσμό.

Και το σώμα του Έκτορα πάλι δεν υπάρχει. Στη θέση του μπαίνουν τα βασανισμένα πρόσωπα των προσφύγων, οι χιλιάδες, οι δεκάδες χιλιάδες, οι εκατοντάδες χιλιάδες βασανισμένων ανθρώπων, που με τον τρόπο στην ψυχή φεύγουν, την τρομοκρατία των άτακτων και τακτικών δυνάμεων του εγκληματία. Και αφού το σώμα του Έκτορα δεν υπάρχει, αυτή η ανυπαρξία είναι και η απόδειξη, αν χρειάζεται και απόδειξη σε τέτοια αυτονόητα πράγματα, πως δεν γίνεται πόλεμος, γίνεται μόνο μια ανθρωπιστική παρέμβαση στην οποία οι πολίτες δεν έχουν κανένα λόγο να παρέμβουν, άλλωστε είναι επείγον ο πληθυσμός, οι Γάλλοι, οι Έλληνες, οι Βρετανοί, οι Ιταλοί, όλοι οι άλλοι να συγκεντρώσουν τρό-

φιμα, ρουχισμό, υγειονομικό υλικό και να συμβάλουν στην ανθρωπιστική παρέμβαση των κυβερνήσεών τους. Και όσο αδειάζει το Κοσσυφοπέδιο, όπως ξέρουμε, με την εγκληματική υπευθυνότητα των Γιουγκοσλαβικών αρχών, τόσο εκκενώνεται το ευρωπαϊκό τοπίο από τους πολίτες του. Διότι πολίτες φαίνεται να είναι μόνο όσοι συμμετέχουν στην επίσημη εθνική ομοψυχία και η γαλλική κοινοβουλευτική δεξιά ζητεί την απομάκρυνση των κομμουνιστών υπουργών της γαλλικής κυβέρνησης, διότι ξέρουμε τέλος πάντων, λένε, ποια ήταν η συμπεριφορά του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος στον πόλεμο της Αλγερίας. Και η στάση αυτή –ασυνείδητη ή νοσταλγική;– μου φαίνεται συνεπής – οι τέτοιες εθνικές ομοψυχίες απαιτούν επιλογή των εχθρών και ακόμα περισσότερο –και κυρίως– επιλογή των πολιτών.

Με την επιχειρούμενη επιβολή της ανυπαρξίας του σώματος του Έκτορα ρίχνεται στάχτη στις συνειδήσεις των ευρωπαίων πολιτών, διαγράφοντας τα πεδία της μάχης και βάζοντας στη θέση τους επιτελικούς χάρτες, ακυρώνοντας την άντληση πληροφοριών από τους χώρους όπου γίνονται τα γεγονότα και βάζοντας στη θέση τους τις ενημερώσεις Τύπου και καρτ-ποσταλικές φωτογραφίες απογειώσεων βομβαρδιστικών έξω από τα συρματοπλέγματα στρατιωτικών βάσεων με φόντο ηλιοβασιλέματα, η ιστορική σφαιρικότητα των καταστάσεων ισοπεδώνεται με την επιλογή θυτών και θυμάτων, βάζοντας στη θέση τους ανάξιες ιστορικοφανείς αναλύσεις προαιώνιου μίσους –καταδικασμένων να μη συμβιώσουν τάχα ποτέ– πληθυσμών.

Αγνοώ αν είναι δυνατό, με ποιο τρόπο και μέσα σε ποιες προθεσμίες –ασφαλώς μακροχρόνιες– είναι δυνατό να αντιστραφεί η τρέχουσα τάση πραγμάτων. Αλλά θέλω να πιστεύω πως, όταν βρούμε το σώμα του Έκτορα και καθαρίσουμε τη συνείδησή μας από τις στάχτες, θα αρχίσουμε να καταλαβαίνουμε πως οι ανθρωπιστικές εκστρατείες βρίσκονται σε σχέση αντιστρόφως ανάλογη με την ενεργή συμμετοχή πολιτών –και είναι ταυτολογία– στην άσκηση της δημοκρατίας και στις περιοχές, και ίσως κυριότατα στις περιοχές, που παρέχουν ανθρωπιστική βοήθεια και συντρέχουν σε ανθρωπιστικές εκστρατείες και όχι μόνο σε αυτές που βρίσκονται υποχρεωμένες να δέχονται ανθρωπιστική βοήθεια και κάποτε να υφίστανται ένοπλες ανθρωπιστικές εκστρατείες, όπως και η εν εξελίξει στα Βαλκάνια.

I T A Λ I A

Η χαμένη τιμή της Κεντροαριστεράς

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Τα αεροπλάνα του NATO συνεχίζουν να απογειώνονται από το Αβιάνο και τις υπόλοιπες NATOϊκές βάσεις που βρίσκονται στην ιταλική χερσόνησο για να βομβαρδίσουν την Γιουγκοσλαβία. Η πολυσυλλεκτική κυβέρνηση του Μάσιμο Ντ'Αλέμα, αν και κατά τα φαινόμενα αποφεύγει την κατάρρευση, συντασσόμενη όπως και όλες οι άλλες «προοδευτικές» κυβερνήσεις της Ευρώπης με τις αμερικανικές επιλογές, έχει ήδη τσαλακώσει το προφίλ της.

Η χρήση των βάσεων του NATO που βρίσκονται στην Ιταλία δημιούργησε μεγάλη δυσaréσκεια στην κοινή γνώμη. Ήδη το ίδιο βράδυ της έναρξης των βομβαρδισμών, αυθόρμητες διαδηλώσεις διαμαρτυρίας πραγματοποιήθηκαν στη Ρώμη, στο Μιλάνο και στη Βενετία, ενώ τις επόμενες μέρες συγκεντρώσεις πραγματοποιήθηκαν τόσο στο Αβιάνο όσο και στις υπόλοιπες νατοϊκές βάσεις. Απ' την άλλη πλευρά, μερικές χιλιάδες Ιταλών προτίμησαν, αντί να διαμαρτυρηθούν, να παρακολουθήσουν από κοντά τις απογειώσεις των βομβαρδιστικών αεροπλάνων από το Αβιάνο. Αν και σύμφωνα με σφυγμομετρήσεις που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Κοριέρε ντε λα Σέρα* το ποσοστό των Ιταλών που θεωρούν δικαιολογημένη την νατοϊκή επέμβαση αυξάνεται όσο περνούν οι μέρες – στις 25.3 το 25% τάσσονταν υπέρ των βομβαρδισμών, ενώ μια εβδομάδα αργότερα το αντίστοιχο ποσοστό έφτανε το 37,3%. Η ανησυχία για την εξέλιξη της έκρυθμης κατάστασης που επικρατεί στη Γιουγκοσλαβία συνεχίζει να επικρατεί.

Στις 30.3 ο Ντ'Αλέμα με τηλεοπτικό μήνυμά του προς τον ιταλικό λαό ξεκαθάρισε ότι η χώρα βρίσκεται σε κατάσταση πολέμου κι ότι οι βομβαρδισμοί γίνονται για ανθρωπιστικούς λόγους με σκοπό να συμμορφώσουν τον Μιλόσεβιτς. Όμως ούτε μία φορά δεν βρήκε το κουράγιο να αναφέρει σ' αυτό το ολιγόλεπτο μήνυμά του τη μαγική λέξη: εκκευρία. Ωστόσο, οι αντιδράσεις στο εσωτερικό της κυβέρνησης από την πλευρά των ιταλών κομμουνιστών και των Πρασίνων –οι οποίοι απείλησαν προς στιγμήν με αποχώρηση από την κυβέρνηση– ανάγκασαν τον πρώην κομμουνιστή και νυν κεντροαριστερό πρωθυπουργό να αναλάβει πρωτοβουλίες για την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων και τη διακοπή των βομβαρδισμών. Ο Ντ'Αλέμα γνωρίζει ότι είναι σχεδόν ακατόρθωτο να αναλάβει και πάλι ρόλο η διπλωματία από τη στιγμή που έχει αρχίσει να

μιλούν τα όπλα. Η πρωτοβουλία του αναμένεται να έχει την ίδια τύχη μ' αυτή του **Πριμακώφ** και την έκκληση του πάπα **Ιωάννη Παύλου Β'**. Όμως αυτό λίγο τον ενδιαφέρει. Η πρωτοβουλία του προορίζεται για εσωτερική κατανάλωση. Με τη ίδια υποκρισία αντιμετωπίζεται και το ζήτημα των προσφύγων που εγκαταλείπουν μαζικά το Κοσσυφοπέδιο. Τόσο ο Ντ'Αλέμα όσο και ο υπουργός Εξωτερικών **Λαμπέρτο Ντίνι** τόνισαν επανειλημμένα ότι η Ιταλία προσφέρει ανθρωπιστική βοήθεια, αλλά δεν προτίθεται να φιλοξενήσει πρόσφυγες στην επικράτειά της.

Η σκληρότερη κριτική στους –αμερικανικής εμπνεύσεως– νατοϊκούς βομβαρδισμούς, στη στάση της ιταλικής κυβέρνησης και των υπολοίπων ευρωπαϊκών «προοδευτικών» κυβερνήσεων ασκείται από το κόμμα της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης, το οποίο και έχει οργανώσει τις περισσότερες συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας. Παρ' όλα αυτά, τα νατοϊκά βομβαρδιστικά συνεχίζουν να απογειώνονται από την Ιταλία, συντηρώντας τον πόλεμο και δημιουργώντας τεράστια κύματα προσφύγων. Ένας πόλεμος στην καρδιά της Ευρώπης, η εξέλιξη του οποίου παραμένει απρόβλεπτη. Οι αρμόδιοι υπουργοί συνεχίζουν να επιχειρηματολογούν υπέρ των βομβαρδισμών ικανοποιώντας το αντιπολιτευόμενο **Μπερλουσκόνι**.

Τι θα συμβεί αν αρχίσουν οι χερσαίες επιχειρήσεις ή αν οι στρατιωτικές δυνάμεις του Μιλόσεβιτς αποφασίσουν να πλήξουν τις νατοϊκές βάσεις στην Ιταλία; Αυτά τα ερωτηματικά αποφεύγει να τα σκέφτεται ο Ντ'Αλέμα, ο οποίος –όπως κι οι υπόλοιποι ευρωπαίοι ηγολογοί του– αδυνατούν ως τώρα να αναλάβουν ουσιαστικές πρωτοβουλίες για την αποκλιμάκωση της έντασης και συνεχίζουν να ακολουθούν τυφλά τις επιλογές των ΗΠΑ.

Απ' αυτούς τους βομβαρδισμούς, απ' τον πόλεμο, εμφανίστηκε στο προσκήνιο ακόμα μία φορά η χαμένη τιμή της ιταλικής –και όχι μόνο– κεντροαριστεράς...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Βαλκάνια - Διεθνείς Σχέσεις

ΝΙΚΟΣ ΛΙΟΥΣΗΣ - ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΓΕΩΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ 21^{ου} ΑΙΩΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Προλογίζουν: Θ. Βερέμης - Θ. Κουλουμπής

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

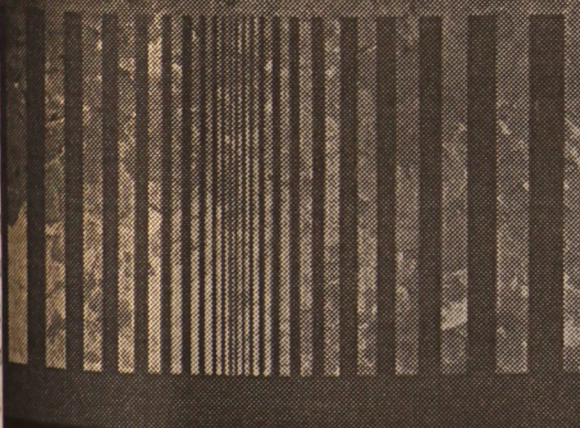

6. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ. ΠΛΑΤΙΑΣ

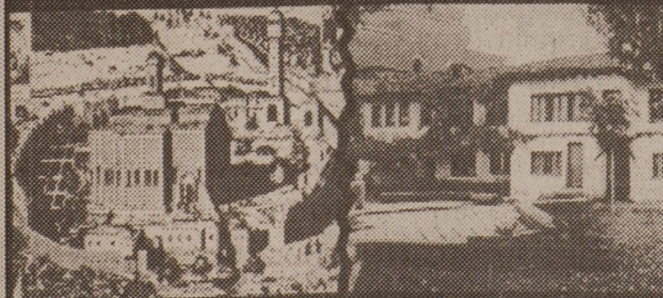
ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΩΦΟΣ

ΤΟ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ ΚΑΙ Η ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

Το άγχος του χθες - Το άγχος του αύριο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΕΛ.Ι.Α.Μ.Ε.Π.
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΚΑΙ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

10

Γ. ΒΑΛΗΝΑΚΗΣ
Κ. ΙΟΥΡΔΑΝΙΔΗΣ
Γ. ΜΟΥΡΤΟΣ

Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
Π. ΚΙΤΣΟΣ
Γ. ΧΑΡΒΑΛΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ

Νικηταρά 2, 106 78 Αθήνα • Τηλ.: 38.22.496, Fax: 38.09.150

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ «ΣΤΟΙΒΑΓΜΑ» ΤΩΝ ΚΟΥΡΔΩΝ

Από τον δήμαρχο Αγίας Βαρβάρας
κ. Λάμπρο Σπ. Μίχο πήραμε την
ακόλουθη επιστολή:

Οργή και αγανάκτηση μας προκάλεσε το
άρθρο «Βυθίσατε τη χώρα» με την υπο-
γραφή «Μάνος Στεφανίδης» που δημοσι-
εύτηκε στο περιοδικό σας την 26-2-1999.

Το λιγότερο που θα μπορούσαμε να πού-
με γι' αυτό είναι πως είναι ανεύθυνο και ο
υπογράφων τουλάχιστον ανενημέρωτος.

Στοιχειώδεις κανόνες δημοσιογραφικής
δεοντολογίας, όπως η «διασταύρωση» των
όσων αναφέρει, η «άποψη» της Τοπικής
Αυτοδιοίκησης και η επαλήθευση των
πραγματικών γεγονότων είναι σίγουρο
πως δεν τηρήθηκαν.

Αναφέρει το άρθρο: «... είδαμε όλοι την
σθεναρή αντίσταση των Δημάρχων Αγίας
Βαρβάρας, Χαϊδαρίου και Αιγάλεω για
την μη εγκατάσταση των Κούρδων στους
Δήμους τους...».

Σας ενημερώνουμε, λοιπόν, πως η «σθε-
ναρή αντίστασή μας» αφορούσε στον τρό-
πο που επιχειρήθηκαν να εφαρμοσθούν τα
σχέδια για το «στοίβαγμα» κυριολεκτικά
των κούρδων προσφύγων εν αγνοία της
Δημοτικής Αρχής.

Αναφέρει παρακάτω το άρθρο: «... και
από την εξοφθάλμως παντελή του αδυνα-
μία να οργανώσει έναν αξιοπρεπή οικισμό

για τους εξαθλιωμένους «φίλους» μας...».

Ο υπογράφων, αλήθεια, είδε τους χώ-
ρους που ήθελαν να εγκαταστήσουν αν-
θρώπινες ψυχές στην πόλη μας ή μήπως η
«ευαισθησία» του περιορίζεται στο αρά-
διασμα λέξεων; Θεωρεί ότι ο χώρος αυτός
ήταν κατάλληλος;

Εδώ η υποκρισία περισσεύει!

Και για να μάθετε τα όσα δεν γνωρίζετε:

Ο Δήμος Αγίας Βαρβάρας, πολύ πριν ο
δημοσιογράφος σας ενδιαφερθεί για το
θέμα, έχει αποδείξει έμπρακτα πως είναι
πολύ ευαίσθητος σε τέτοια ζητήματα. Ένα
σημαντικό τμήμα του πληθυσμού μας είναι
τσιγγάνοι που συμβιώνουμε θαυμάσια και
δημιουργούμε μαζί. Πρωτοστατήσαμε για
την ίδρυση του «Πανελλήνιου Δικτύου
Rom», της Ομοσπονδίας Ελλήνων Αθίγ-
γανων, και συνεχώς «τρέχουν» προγράμ-
ματα για τη στήριξή τους. Το ίδιο συμβαί-
νει και για άλλες πληθυσμιακές ομάδες
μας.

Είμαστε ο πρώτος Δήμος στην Ελλάδα
που ορίσαμε Αντιδήμαρχο τσιγγάνο.

Η «Δημιουργία '97», θεσμός που πραγ-
ματοποιείται κάθε χρόνο με την συμμετο-
χή όλων των σχολείων και των δημοτών
μας, ήταν αφιερωμένη «ενάντια στον ρα-
τσισμό και την ξενοφοβία». Σε σχέση με το
θέμα των Κούρδων, πολύ πριν ανακαλύ-
ψει ο δημοσιογράφος σας τους αγώνες
τους, εμείς τους στηρίξαμε οικονομικά και
ηθικά για την έκδοση των εντύπων τους,

αλλά και με βοήθεια σε τρόφιμα και φάρ-
μακα και ό,τι άλλο μας έχουν ζητήσει.

Όπως καταλαβαίνετε, λοιπόν, είμαστε
μια ευαίσθητη και ανεκτική κοινωνία, ε-
λά κανείς δεν μπορεί να εξαντλεί τα ακρι-
βή όρια της ανεκτικότητάς μας. Ό,τι θέ-
λουν οι άλλοι Δήμοι δεν πρέπει να το
χθονουμε στην Αγία Βαρβάρα. Δεν είμαστε
αποθήκη προβλημάτων και δεν επιτρέπε-
με να μας αντιμετωπίζουν έτσι. Προνοϊ-
κή πολιτική δεν ασκείται με πολεμική ε-
χείρηση, με άγνοια και περιφρόνηση της
Τοπικής Αυτοδιοίκησης και χωρίς εξασ-
φάλιση της κοινωνικής συναίνεσης.

Παρακαλούμε, λοιπόν, τον υπεύθυνο το
κατά τ' άλλα έγκριτου περιοδικού σας για
την αποκατάσταση της αλήθειας σε σχέση
με τον Δήμο μας.

Ο δήμαρχος
Λάμπρος Σπ. Μίχο

• Ο συνεργάτης μας Μάνος Στεφανίδης παρατηρεί:

Σας ευχαριστώ κ. δήμαρχε, για τις παρα-
τηρήσεις σας. Διαμαρτύρεσθε όμως για
ένα μη πολιτικό άρθρο αποκλειστικά
πολιτικός με επιχειρήματα πολιτικά. Ε-
π'άντως, δεν είμαι πολιτικός, πολύ πε-
ρότερο δεν είμαι δημοσιογράφος· εί-
μαι απλώς ένας «ανεύθυνος», όπως προσφυ-
γιστικά παρατηρείτε, ο οποίος αισθάνθηκε απε-
λπη ντροπή όταν είδε από τις τηλεο-
σεις εκείνο το φοβερό πρωινό της 12.

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Η μέση βροχή

Νίκος Χουλιαράς
Η ΜΕΣΑ ΒΡΟΧΗ
ΔΕΚΑΕΞΙ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΤΗΣ ΑΘΕΑΤΗΣ ΠΛΕΥΡΑΣ

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ν Ε Φ Ε Λ Η

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Μία μέρα πριν
δύο μέρες μετά

Νίκος Χουλιαράς
**ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΠΡΙΝ
ΔΥΟ ΜΕΡΕΣ ΜΕΤΑ**
(Διηγήματα)

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ν Ε Φ Ε Λ Η

εβρουαρίου εξοργισμένους πολίτες και νήσους δημοτικούς άρχοντες να διαδηλώνουν –μαζί με τα Λύκεια της περιοχής τους– έξω από το «Λοιμωδών» με αίτημα να μεταφερθούν οι Κούρδοι στην Εκάλη. Η δίκαιη απαίτηση εισακούσθηκε από την πολιτεία και οι δύστυχοι «φιλοξενούμενοι» μας τσουβαλιάστηκαν στις εξαιρετικά πάλιλλες εγκαταστάσεις του όρους Πατέρως». Έκτοτε αγνοείται η τύχη τους. Αναδιάβασα την αντιρατσιστική σας πολιτική και σας εύχομαι ειλικρινά να την συνεχίσετε χωρίς συμβιβασμούς. (Εξάλλου οι τσιγγάνοι του Δήμου σας, εκτός από ανθρώπινα δικαιώματα, διαθέτουν και ήφους, τις οποίες δεν πρέπει ν' αγνοεί). Όμως, για όνομα του Θεού, μην αντιπεριπαίζετε την περιοχή σας σαν αποθήκη, απί τότε δίνετε δικαίωμα στους άλλους να εναποθέτουν εκεί ό,τι θεωρούν ως «κουπίδια» τους, και –εν πάση περιπτώσει– μόνον αυτοί που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και βιώνουν το περιθώριο, μπορούν να καταλάβουν τους ανέστιους και τους κατατρεγμένους. Μην απεμπολείτε αυτό σας το ιερό δικαίωμα.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΙΣΤΟΛΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Από τον Νίκο Αξαρηλή πήραμε την ακόλουθη επιστολή αλληλεγγύης προς τον συνεργάτη μας Μάνο Στεφανίδη:

Αγαπητέ κ. Στεφανίδη,

Τα δύο κείμενα που διάβασα στο *Αντί* (6.3.99 σελ. 49-49) για τις επιθέσεις που χέσθε με θύμωσαν και με ανησύχησαν. Η επαγγελματία του καλλιτεχνικού χώρου παρακολουθώ τις ραδιοφωνικές εκπομπές σας, τα άρθρα σας στο *Αντί* και άλλες μεμβάσεις σας στα πολιτιστικά. Με μεριμνάτε από τις κριτικές συμφωνώ, αλλά μάλλον αφωνώ με τις περισσότερες από τις απόψεις σας.

Πιστεύω ότι η σθεναρή και συνεπής σας κριτική στάση απέναντι στην πολιτιστική πολιτική του ΥΠΠΟ και της Εθνικής Πινακοθήκης σας έχει κάνει στόχο συγκεκριμένων στρωμάτων σε κρατικούς, κομματικούς και διάφορους ιδιωτικούς οργανισμούς (που δέχονται εξαιρετικά υψηλές επιδοτήσεις από το κράτος και την Ε.Ε.), τα οποία δεν θέλουν να υπάρχει ίχνος κριτικής. Ο λόγος είναι ότι προσπαθούν να επιβάλουν –με κάθε μέσο στη διάθεσή τους– τη δογματική απόλυτη κυριαρχία τους στα ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των κρατικών) και στον ευρύτερο χώρο του πολιτισμού. Μην νομίζετε όμως ότι είναι παντοδύναμοι. Έχουν αρκετές αδυναμίες τις οποίες βέβαια και σεις, με την επιστημονικά τεκμηριωμένη κριτική σας, έχετε αποκαλύψει.

Κάνετε σωστά να δημοσιοποιήσετε τι συμβαίνει, μια και οι επιθέσεις στο πρόσωπό σας αφορούν τον καθένα μας.

Σας εκφράζω την αλληλεγγύη και υποστήριξή μου και ελπίζω να βγείτε δικαιωμένος.

Στη διάθεσή σας,
Νίκος Αξαρηλής

Η ΜΙΛΑ ΑΠ' ΤΟ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ

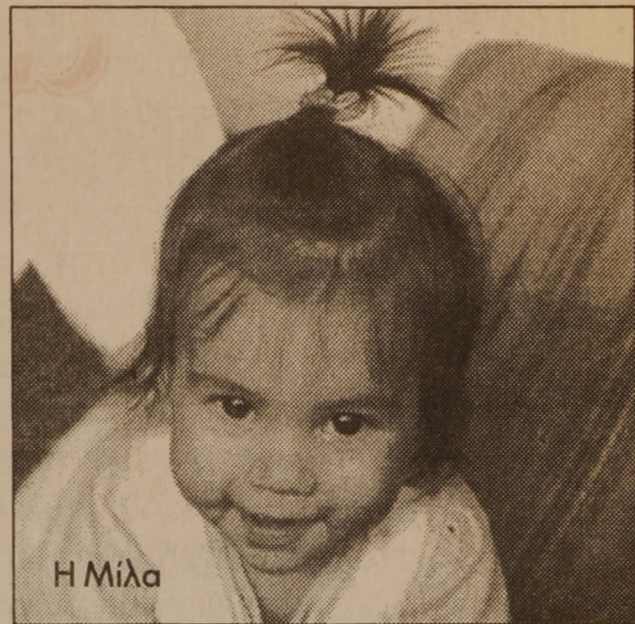
Η Σνεζάνα και ο Ζάρκο μάς έστειλαν το ακόλουθο e-mail από το Βελιγράδι:

Αγαπημένοι φίλοι,

Πήραμε το μήνυμά σας εδώ και δύο μέρες και προσπαθούμε από τότε να σας απαντήσουμε. Μερικές φορές χάνονται τα μηνύματα, αλλά αυτό δεν είναι το χειρότερο που συμβαίνει.

Περάσαμε μια φριχτή νύχτα, ίσως τη χειρότερη από τότε που άρχισαν οι βομβαρδισμοί, καθώς ακούγαμε για ώρες τα αεροπλάνα και τους βομβαρδισμούς πάνω απ' τα κεφάλια μας. Η νύχτα περνά δύσκολα γιατί τότε νιώθεις εντελώς ανήμπορος, ενώ με το φως της μέρας τα πράγματα γίνονται κάπως ευκολότερα. Ωστόσο, η χει-

σινή νύχτα ήταν ακόμη χειρότερη, μετά τις προσδοκίες που άφησε μετέωρες η επίσκεψη του Πριμακώφ. Τώρα δεν ξέρουμε πια τι μπορούμε να περιμένουμε. Αυτό που συμβαίνει είναι δύσκολο, σχεδόν αδύνατο να κατανοηθεί. Όλα τα κανάλια αναμεταδίδουν το πρόγραμμα της κρατικής

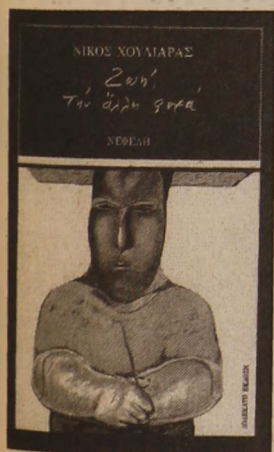

Η Μίλα

τηλεόρασης εκτός από ένα, που μεταδίδει κινούμενα σχέδια όλη μέρα και ταινίες όπως «Αποκάλυψη Τώρα» ή τον «Ελαφοκυνηγό». Η ζωή στο Βελιγράδι έχει χάσει εντελώς το ρυθμό της. Δεν υπάρχει πανικός ή εμφανή σημάδια του τρόμου, ωστόσο δεν υπάρχει ίχνος πραγματικής ζωής: ούτε σχέδια ούτε μέλλον – εκτός απ' την αναμονή να χτυπήσουν οι σειρήνες. Τα μαγαζιά δουλεύουν και δεν υπάρχει έλλειψη τροφίμων. Τρομάζει κανείς συνειδητοποιώντας πόσο γρήγορα όλοι στρεφόμαστε στις βασικές ανάγκες μόλις μας πλησιάσει ο κίνδυνος. Η Μίλα αντιμετωπίζει όλα όσα συμβαίνουν πολύ καλά, δίχως να ρωτά τίποτα, ούτε να απορεί για ό,τι συμβαίνει. Αγνοεί τα γεγονότα και γι' αυτό προστατεύει τον εαυτό της από την ασυνήθιστη κατάσταση που σίγουρα αντιλαμβάνεται.

Αυτές τις ώρες σας σκεφτόμαστε πολύ: η φιλία και η αγάπη είναι ό,τι περισσότερο χρειαζόμαστε.

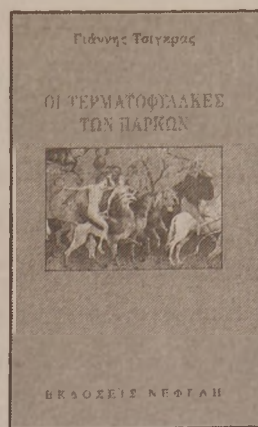
Σνεζάνα, Ζάρκο, Μίλα

Νίκος Χουλιαράς
**ΖΩΗ,
ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ**
(Μυθιστόρημα)

ΔΩΔΕΚΑΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Γιάννης Τσίγκρας
**Ο ΤΕΡΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑΣ
ΤΩΝ ΠΑΡΚΩΝ**
(Διηγήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΠΑΝΩ ΠΟΥ ΩΣ ΓΚΟΛΚΗΠΕΡ και ως άνθρωπος έκανα την αυτοκριτική μου και αποφάσιζα πως παρα-ασχολήθηκε η στήλη με τον βρώμικο κόσμο της πολιτικής στα τελευταία τεύχη, αποφάσισε ο **Δημήτρης Μελισσανίδης** να πάει η ΑΕΚ στο Βελιγράδι και να δώσει φιλικό αγώνα με την Παρτιζάν, διαδηλώνοντας έτσι την αντίθεση όλης της Ελλάδας στους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ στην Γιουγκοσλαβία.

ΜΑ ΚΙ ΑΥΤΟ ΤΟ 1999, δεν λέει να κάτσει λίγο ήσυχο. Μαθητικές κινητοποιήσεις, αγροτικές κινητοποιήσεις, υπόθεση Οτσαλάν, συνέδριο ΠΑΣΟΚ, βομβαρδισμοί στην Γιουγκοσλαβία· προσπαθεί κανείς να συγκεντρωθεί στα αγνά αθλητικά ζητήματα του τόπου –π.χ., στο αν ο **Δημήτρης Ελευθερόπουλος** είναι ικανός να αναλάβει τη θέση του αναπληρωματικού γκολκήπερ στην Εθνική ομάδα πίσω από τον **Ηλία Ατματσίδη**– και δεν μπορεί. Όχι τίποτα, δεν πρόλαβαν όλοι οι «καλοθελητές» να πουν ότι ο Ελευθερόπουλος δεν έφταιγε για το γκολ με το οποίο αποκλείστηκε ο Ολυμπιακός από το Champions League, αλλά έφταιγε ο... αέρας, και πήγε κι αυτό το παλικάρι κι έκανε το ίδιο λάθος με τον ΠΑΟΚ χωρίς να φουσάει...

ΑΛΛΑ ΚΑΛΑ ΤΩΡΑ, αυτό το ματς κι αν δεν ήταν déjà vu, που λέμε. Πάλι έφυγε από θέση οφ-σάιντ παίκτης του Ολυμπιακού, πάλι βούτηξε στην μεγάλη περιοχή σαν γνήσιος διάδοχος του Γκρεγκ Λουγκάνις (μορφή κι αυτός ο Λουγκάνις!), πάλι ο διαιτητής έδωσε το ανύπαρκτο πέναλτυ και απέβαλε παίκτη του ΠΑΟΚ, πάλι έχασε 2-1 ο ΠΑΟΚ, πάλι βρέθηκε ο **Ντούσαν Μπάγεβιτς** να διαπληκτίζεται με τους δημοσιογράφους που τολμούν να επισημάνουν ότι οι νίκες της ομάδας του δεν ανταποκρίνονται στο κοινό αίτημα του σοβιετικού λαού για «γκλάσνοστ» στη δημόσια ζωή. Άλλωστε κι οι πρώην Σοβιετικοί τότε γκλάσνοστ ζητάγανε, και τώρα ζητάνε κάνα δανειάκι από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

ΑΣ ΠΡΟΣΕΧΕ, ΟΜΩΣ, κι ο ΠΑΟΚ. Αυτός δεν ήταν που λίγο μετά τα γεγονότα της Τούμπας στον πρώτο γύρο δέχτηκε την εξευτελιστική για το άθλημα απαλλαγή του από την τιμωρία, όταν –σε μία πρωτοφανή για το ποδόσφαιρο απόφαση– το αθλητικό δικαστήριο δεν έλαβε υπόψιν του το φύλλο αγώνα, που σύμφωνα με τους κανονισμούς δεν δέχεται ανταπόδειξη; Τα κατορθώματα του –Θεσσαλονικού– **Βαγγέλη Βενιζέλου**, που ήταν τότε υπουργός Πολιτισμού, τα δέχτηκε με ανακούφιση τότε ο ΠΑΟΚ και τώρα είδε το ίδιο έργο σε επανάληψη.

Σ. Βαλλιάνος
(Επάγγελμα
διαιτητής):
*Προσέξτε με,
γιατί θα με
ξαναβρείτε
μπροστά σας,
ίσως και στην
Τούμπα...*

ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Όσο για τον κ. Βενιζέλο, σκασίλα του μεγάλη πλέον, αφού πήρε μεταγραφή σε μεγαλύτερη ομάδα και είναι τώρα στο υπουργείο Ανάπτυξης. Αλλά και ο άλλος υπέρμαχος του λαού του ΠΑΟΚ, ο **Άκης**

Τσοχατζόπουλος, ως υπουργός Αμύνης, είναι πολυαπασχολημένος με την κρίση στην Γιουγκοσλαβία για να κάνει νέες καταγγελίες για τους «νονούς» του ποδοσφαίρου, όπως είχε κάνει το φθινόπωρο.

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

Στο μεταξύ, ο υφυπουργός Αθλητισμού **Ανδρέας Φούρας** ετοιμάζεται να παρουσιάσει τον διαλαλούμενο νέο αθλητικό νόμο. Να αφήσει κι αυτός τη σφραγίδα του στον αθλητισμό, βρε αδερφέ. Τόσοι και τόσοι υπουργοί στην ιστορία κατάφεραν να αναλάβουν μια κακοδιοικούμενη πλευρά της ελληνικής κοινωνίας και να την κάνουν ακόμα

χειρότερη, γιατί όχι κι αν Μόνο που στον αθλητισμό πρόβλημα δεν είναι ζητήματων. Θεσμοί και νομοθετήματα υπάρχουν. Το πρόβλημα σκεταί στους ανθρώπους επανδρώνουν τους θεσμούς. Άλλωστε, κανείς δεν πρότι να αλλάξει νομοθετικά ο σμός του υπουργού Εξωτερικών, παρά το φιάσκο Οτσαλ

Ο ΛΥΚΟΣ ΚΙ ΑΝ ΕΓΕΡΑΣΕ...

Στο ποδόσφαιρο, όπως και στα περισσότερα αθλήματα, είτε από άγνοια είτε από ανικανότητα είτε από συμφέρον, αυτο που έχουν στα χέρια τους εξουσία –αθλητική, πολιτική, θες– κατά κανόνα δεν επιθυμούν να αλλάξουν το καθεστώς στο οποίο έχουν μάθει. Γι' αυτό, όσοι νόμοι και αν αλλάξουν αν δεν αλλάξουν μυαλά οι παράγοντες, τα ίδια χάλια θα έχει πάντα το ποδόσφαιρό μας.

Μ. Θεοδοσοπούλου

ΕΠΟΧΙΚΑ

κείμενα για νεότερους πεζογράφους

Μ. Θεοδοσοπούλου

ΕΠΟΧΙΚΑ

Κείμενα για νεότερους πεζογράφους

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Με 44 κείμενα στα οποία πραγματεύεται
αντιπροσωπευτικά δείγματα γραφής

36 νεότερων συγγραφέων,

η Μ. Θεοδοσοπούλου επιχειρεί να
χαρτογραφήσει το δυσδιάκριτο τοπίο της
σύγχρονης πεζογραφικής παραγωγής.

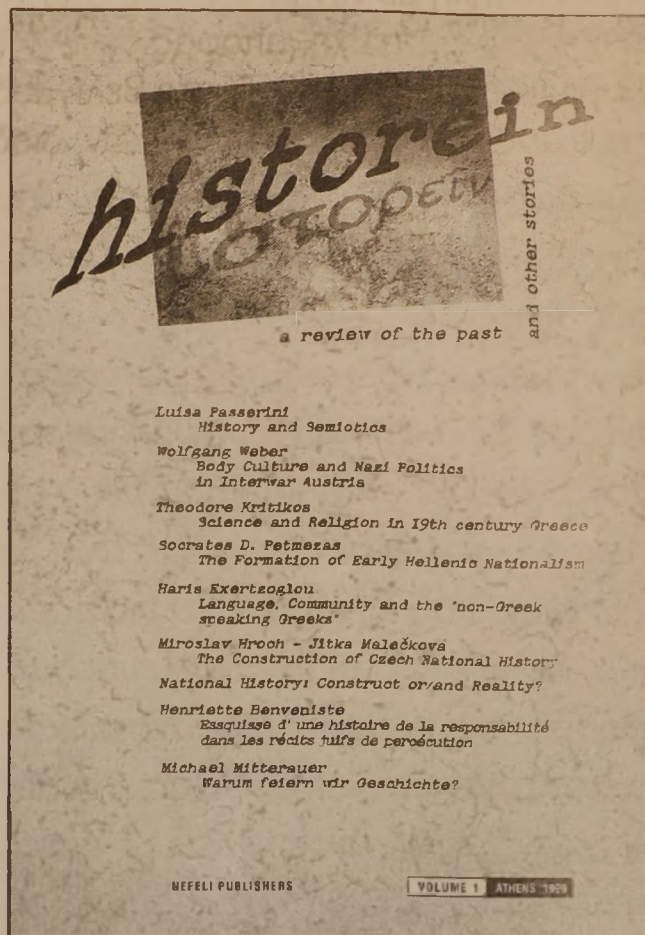
Αισθητικές τάσεις, μορφικά μοντέλα, η
γλώσσα αλλά και η ευρύτερη ιδεολογία των
εξεταζομένων συγγραφέων, επιδιώκεται να
εντοπιστούν και να ανιχνευθούν, με την
πεποίθηση ότι η δυναμική της νεότερης
πεζογραφίας αξίζει την προσοχή μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

HISTOREIN

a review of the past
and other stories

Το Historein είναι ένα νέο περιοδικό
ιστορίας με διεπιστημονικό χαρακτήρα, που
εκδίδεται στην Ελλάδα από τη ΝΕΦΕΛΗ
και απευθύνεται σε διεθνές αναγνωστικό
κοινό. Συντάσσεται κυρίως στην αγγλική,
περιλαμβάνει όμως και συνεργασίες σε
άλλες ξένες γλώσσες.

Αποβλέπει στη διεθνοποίηση των
νεοελληνικών σπουδών, στην ένταξή τους
στη διεθνή ιστοριογραφική σκηνή και στη
γόνιμη και ισότιμη συνύπαρξή τους με άλλα
πεδία έρευνας.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

«ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩΝ»

Αυτές τις μέρες γινόμαστε δράστες και συνάμα μάρτυρες μιας γενικευμένης εκδήλωσης ευαισθησίας και μιας άλλο τόσο γενικευμένης αδυναμίας σύνθεσης των απόψεών μας. Παρ' όλο που μοιάζει οι περισσότεροι να συμφωνούμε πως η ειρήνη στην περιοχή είναι επιτακτική ανάγκη, παρ' όλο που μοιάζει να υποστηρίζουμε την άμεση κατάπαυση των βομβαρδισμών, φαίνεται πως ακόμη δεν έχουμε αγγίξει όλοι το τραύμα πάνω στην ψυχή μας, έτσι που να γίνουμε ικανοί να εξαρθούμε πέρα από την παραδοσιακή μεμψιμοιρία μας. Δεν κατορθώνουμε ακόμη να βρούμε τη χαμένη επικοινωνία μας, που συντελέσθηκε ανεπαισθήτως μέσα στα χρόνια και στηρίζεται άλλοτε σε μικρές και άλλοτε σε μεγαλύτερες διαφωνίες. Δεν έχουμε ξεπεράσει το φόβο που πηγή του έχει μια παμπάλαιη ιδεολογική τρομοκρατία. Μήπως και τυχόν συμπλεύσουμε με πρόσωπα ή ομάδες που έχουν διαφορετικό ιδεολογικό προσανατολισμό από μας, με πρόσωπα ή ομάδες που αντιπαθούμε, με πρόσωπα ή ομάδες που έχουν διαφορετικά κίνητρα. Εν τέλει, δεν μας συγκινεί ούτε η ομοθυμία ούτε η αναγκαιότητα της ομοψυχίας σε έκτακτες περιστάσεις, όπως είναι ο πόλεμος; Τι άλλο περιμένουμε; Ο «πόλεμος» είναι εδώ και θα διεξαχθεί από όλους. Οι καιροί ου μενετοί...

Α.Φ.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΑΝΟΗΤΟΙ;

«Κανένας δεν είναι τόσο ανόητος, ώστε να προτιμά τον πόλεμον από την ειρήνην, αφού κατ' αυτήν μεν τα παιδιά θάπτουν τον πατέρα, ενώ κατά τον πόλεμον οι πατέρες τα παιδιά».
Ηρόδοτος Α,87

Αφορμή για σκέψεις απλές, που θα έλεγε κανείς ότι ανήκουν στην περιοχή του αυτονοήτου, δίνουν τα λόγια του Κροίσου, που διατυπώνονται ακριβώς μετά την ήττα του. Αυτονόητος συλλογισμός που ξεχνιέται μέσα στη δίνη του πολέμου και ξεχνιέται ακριβώς γιατί σε συνθήκες κυριαρχίας της βίας, εγκαταλείπεται κάθε μορφή ανεκτικότητας, εγκαταλείπεται ο σεβασμός προς τον Άλλο. Οι γονείς θάβουν τα παιδιά τους, αν βέβαια τους δοθεί αυτή η δυνατότητα. Ο Πρίαμος και η Εκάβη κλαίνε... Ο Έκτορας είναι το μεγαλειώδες πα-

ραδειγματικό πρόσωπο που παρέδωσε ο Όμηρος, όχι μόνο στους Έλληνες αλλά σ' όλο τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, για να θυμίζει τις συνέπειες του πολέμου σε αντιδιαστολή με τις συνθήκες ειρήνης· για να θυμίζει σε όλους εμάς τη γενναιότητα του πολεμιστή, πλάι στην πραότητα του καθημερινού ανθρώπου. Για να υπογραμμίζει όλα τα δεινά που κομίζει ο πόλεμος. Για να μας θυμίζει ακόμη περισσότερο την αδυναμία επικοινωνίας με τον Άλλο μέσα σε συνθήκες πάθους και μίσους.

Αυτές τις σκέψεις γέννησε στο νου μου η εξαιρετικά διεισδυτική ανάγνωση της ομηρικής Ιλιάδας από την Jacqueline de Romilly στο βιβλίο της Έκτωρ (πρόλογος: Κωνσταντίνος Ι. Δεσποτόπουλος, μετάφραση: Μπάμπη Αθανασίου και Κατερίνα Μηλιαρέση, εκδ. Το Άστυ, 1998).

Α.Φ.

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Διαβάστε:** Τα «Αρχαία Ελληνικά Επιτύμβια Επιγράμματα», σε επιλογή και εισαγωγή του Denis Rocques, μετάφραση και επεμετρο Παντελή Μπουκάλα: Επιτάφιος Λόγος (εκδ. Άγρα, σειρά: Μέλαινα χολή 1999): «Νύχτα. Χειμώνας. Και πυρκαγιά κρυφή κατέφαγε / τον οίκο τον τρανό του Ανταγόρα, στη μέθη του παραδομένο. / Ογδόντα ανθρώπους, μα δούλους μα ελεύθερους, / ζώσανε οι φλόγες αδηφάγες. / Και πώς, αδύνατο, τα οστά οι συγγενείς τους να χωρίσουν / η τεφροδόχος τους κοινή, κοινό το ξόδι. / Κι ο τάφος τους κοινός. / Μα ο Άδης, έναν προς έναν / όλους τους γνωρίζει εύκολα, κι ως αποτεφρωμένους» - Θεαιτήτου, 3ος π.Χ. αι.

• **Ακούστε:** «Τραγουδία και Σκοποί από τα Δωδεκάνησα»· ένα συναρπαστικό αφιέρωμα στην παράδοση των Δωδεκανήσων επιμελήθηκε ο εθνομουσικολόγος Λάμπρος Λιάβας και εξέδωσε η Βουλή των Ελλήνων στο πλαίσιο του εορτασμού του «Έτους Δωδεκανήσου». Τρεις φωτοφωνικοί δίσκοι (cd) με ηχογραφήσεις τραγουδιών και οργανικών σκοπών, που προέρχονται από δίσκους 78 και 45 στροφών, καθώς και από το αρχείο του Σαμουέλ Μπω-Μποβί, πλούσιο πληροφοριακό και φωτογραφικό υλικό και σχετική βιβλιογραφία ολοκληρώνουν την τιμητική αυτή παρουσίαση.

• **Δείτε:** Την έκθεση ενός πορτραίτιστα με άποψη· ο Γιάννης Αδαμάκης προτείνει να δούμε το πορτραίτο ως απλή απεικόνιση ενός ανθρώπου υπαρκτού ή όχι, και ως προσπάθεια σύνθεσης και απόδοσης της ιδιοσυγκρασίας του – ο εικονιζόμενος περιέχει και τον ίδιο τον καλλιτέχνη. Γκαλερί Όλγα Γεωργαντέα, Βασ. Παύλου 102-104, Βούλα (τηλ. 89.59.467)

• **Ενημερωθείτε:** Για τη δημιουργία ενός καινούργιου γενικού βιβλιοπωλείου στη Αθήνα, που θα περιέχει περισσότερους από 35.000 τίτλους βιβλίων και CD-ROM Το βιβλιοπωλείο «Πατάκη», Ακαδημίας 65 θα ανοίξει πανηγυρικά στις 20 Απριλίου στις 19.00. Όσοι πιστοί βιβλιόφιλοι και γενικώς περίεργοι, προσέλθετε...

• **Θυμηθείτε:** Ότι η έκθεση «Έλληνες Σκηνογράφοι - Ενδυματολόγοι και Αρχαίο Δράμα», που πραγματοποιείται με τη φροντίδα του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών και της Διεύθυνσης Πολιτιστικών Εκδηλώσεων - Τμήμα Εκθέσεων το ΥΠ.ΠΟ. θα παραμείνει ανοιχτή ως τις 30 Απριλίου, στο Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπ. Αθηνών (Κτίριο Κωστή Παλαμά), Ακαδημίας 48.

ΟΙ ΓΕΦΥΡΕΣ ΕΧΟΥΝ ΜΝΗΜΗ

Από το Νόβι Σαντ πήραμε στο e-mail την επιστολή:

Αγαπητοί φίλοι,

Ο νομπελίστας συγγραφέας Ίβο Αντριτς, ένας Σέρβος, έγραψε ότι η γέφυρα είναι η μόνη ανθρώπινη κατασκευή που έχει ψυχή και πνεύμα δικό της. Οι γέφυρες δεν ενώνουν μόνο ακτές αλλά ανθρώπους, έθνη και πολιτισμούς και καθώς το φευγαλέο πέρασμα του ανθρώπου πεπρωμένου τις διασχίζει, εκείνες μένουν σταθερές και αιώνιες, όπως ο χρόνος.

Όχι πλέον... Πριν από δυο μέρες η Παλιά Γέφυρα στο Νόβι Σαντ κατερρίφθη κατά τη διατύπωση του εκπροσώπου του ΝΑΤΟ Νταϊήβιντ Γουίλμπυ. Η γέφυρα αυτή είχε χτιστεί το 1928 με τα χρήματα της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης, την ίδια θέση με την προηγούμενη, που καταστράφηκε κατά τη διάρκεια του Α'

Παγκοσμίου Πολέμου και αρχιτέκτονας ήταν ο γιος του Άλμπερτ Αϊνστάιν. Ήταν η γέφυρα πάνω στην οποία οι Ναζί, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, εκτέλεσαν πλήθος Εβραίων και Σέρβων και έριξαν τα κορμιά τους στα κρύα νερά του Δούναβη.

Μετά τον πόλεμο η καινούργια γέφυρα που χτίσαμε ονομάστηκε Most Slobode, δηλαδή Γέφυρα της Ελευθερίας. Τώρα κι αυτή καταστράφηκε σ' έναν καινούργιο πόλεμο, τον τρίτο, που μας επέβαλαν μέσα σ' αυτόν τον αιώνα.

Για σας αυτοί είναι «στρατηγικοί στόχοι», «τρόποι για να σπάσει ο Μιλόσεβιτς», μόνο εικόνες για να ενθουσιάσουν την κοινή γνώμη που υποστηρίζει τις εχθροπραξίες του ΝΑΤΟ.

Για μας, αυτές οι γέφυρες είναι οι δεσμοί που μας ενώνουν, οι ρίζες μας στο παρελθόν, η γραμμή του μέλλοντός μας.

Για σας, φωτογραφίες στις οθόνες της

τηλεόρασης από τσακισμένα σίδερα που εξέχουν απ' το νερό και αναπαριστούν τη δύναμη και την ακρίβεια των παντοδύναμων όπλων σας. Για μας, είναι γεμάτες μνήμες· όταν τρέχαμε πάνω τους, για να μην αργήσουμε στο σχολείο· όταν κάναμε την πρώτη ερωτική βόλτα ένα καλοκαιριάτικο δειλινό· όταν βλέπαμε τον πατέρα με τη συντροφιά του να γυρνά απ' το ψάρεμα, κουβαλώντας ένα μεγάλο ψάρι, γελώντας από περηφάνια· ή, όταν γυρνούσαμε από τον Πύργο του Πετροβάραντιν τις πρωινές ώρες, παρέα με φίλους, τραγουδώντας ξέφρενα, ενώ ο Δούναβης έπαιρνε τις φωνές μας και τις πήγαινε στα κοιμισμένα λιβάδια της Βοϊβοδίνα.

Όταν κι αυτός ο πόλεμος τελειώσει, θα χτίσουμε μια νέα γέφυρα για να ενώσουμε τις δυο ακτές. Αλλά οι γέφυρες στις καρδιές μας και στις ψυχές μας έχουν για πάντα καεί. Κάποια πράγματα δεν ξαναχτίζονται...

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

(εξαιρετικού) βιβλίου της Ειρήνης Φλώρου στην Στοά του Βιβλίου, παρότι είχε αναγγελθεί ως ομιλητής ο κ. Βενιζέλος, τελικά δεν προσήλθε.

- Α, ρε Μόνικα... Έπρεπε να 'χες σφίξει τα δόντια...
- Μια ιδέα για τις διακοπές του κ. Κλίντον: Πάσχα στο βομβαρδισμένο Βελιγράδι... Μαγεία.
- Στο Underground του Κουστουρίτσα κυριαρχούσε ο σουρεαλιστικός βομβαρδισμός του Ζωολογικού Κήπου του Βελιγραδίου από τους Ναζί.
- Ποιος να το 'λεγε ότι η ταινία κάποτε θα ωχριά εμπρός στην πραγματικότητα.
- Παράλληλα, η αναξιοπιστία του παγκόσμιου Τύπου αγγίζει το ζενίθ της.
- ΜΜΕ: Μην Μου λΕτε (ψέματα).
- Δεν το πιστεύω ότι μπορεί να φοροκλέπτει ο κ. Αλ. Λυκουρέζος του «Δικτύου 21». Μάλλον τούρκοι πράκτορες έχουν διεισδύσει στον ΣΔΟΕ.
- Σιγά-σιγά θα μας πείτε φοροφυγά και τον Κολοκοτρώνη.
- Το καλό κράτος θέλει το παρακράτος του.
- Ποιο είναι το σωστό; Τέως υπουργός του Πολιτισμού ή υπουργός του τέως Πολιτισμού;
- Κατά την παρουσίαση του

- Λέτε να φοβήθηκε τον ανταγωνισμό με τους λοιπούς δόκιμους παρουσιαστές του Γ. Τσαρούχη, δηλαδή του Π. Τέτση, του Μ. Πλωρίτη και του Μ. Κακογιάννη;
- «Οι Γενναίοι του Βορρά».
- Το εκλεκτορικό Σώμα του Ε.Μ.Π. εξέλεξε πανηγυρικά ως καθηγήτρια την γνωστή ζωγράφο και εξαιρετη διανοούμενη κ. Κοκοροπούλου αντί του ασήμου και απείρου κ. Γιώργου Λαζόγκα.
- Μιλάμε για το άκρον άωτον της αντικειμενικότητας.
- Και την έκθεση του Π. Τέτση χορηγεί ο γνωστός χρηματιστής.
- Αλήθεια ήταν τόσο μεγάλη η δαπάνη της, ώστε το ΥΠΠΟ αδυνατούσε να την αναλάβει;
- Κι αν το κράτος δεν μπορεί να συντηρεί την «Εθνική Πινακοθήκη» τότε ας την ιδιωτικοποιήσει. Κι ας την ονομάσει «πορταλάκεια».
- Ώς τότε, όμως, ας πράττει το καθήκον του.
- Για να μην νομίζετε ότι βομβαρδίζεται μόνο το Κοσσυφοπέδιο.

- Κι ο κ. Λαμπράκης εξάλλου βομβαρδίζει την Λυρική για ανθρωπιστικούς λόγους.
- Και μάλιστα απαγορεύοντας στα ΜΜΕ σχόλια.
- Μόνη εξαίρεση, βέβαια, ο Τ. Κονίκ και οι σκληρές ερωτήσεις που του υπέβαλε στον Αντέννα:
- «Αν δεν ήσασταν εσείς που ήσασταν, φαντάζομαι ότι τίποτε δεν θα εκινείτο» (sic).
- «Οι Γενναίοι του Antenna»!
- Ορθά λοιπόν έγραψε ο «Διαπορών» στην Αυγή της 23.3:
- Χρ. Λαμπράκη: Σας άκουσα στον «Αντέννα» την Κυριακή να ζητάτε να συσταθεί υπερυπουργείο «Πολιτισμού, Περιβάλλοντος και Τουρισμού που να έχει και ένα λέγειν στις συγκοινωνίες». Σκέπτεσθε να κάνετε ανασχηματισμό; Έχει ενημερωθεί ο κ. Σημίτης;
- Θ. Μικρούτσικο: Παρενέβητε μαζί με άλλους για να πλέξετε το εγκώμιο του «αρχιμεικήνα». Εσείς προχωρήσατε μάλιστα: «Από την εποχή του Σαμάρα και μετά, το λιμπρέτο που έγραψε ο Λαμπράκης για την όπερα που συνέθεσα είναι το πιο έξυπνο και το πιο λιμπρέτο-λιμπρέτο». Ασφαλώς! Συνήθως κάθε όπερα έχει κι έναν γελωτοποιό. Όταν συμπίπτει με τον συνθέτη... Φαύλον γένος!

Μανωλάκης ο Βομβιστής

Ένα σκαρί... μπημα

Μικροσκοπική ανάγνωση του διηγήματος «Τρεις άδειες καρέκλες» του Γιάννη Σκαρίμπα, με αφορμή την παραγραφοποίηση

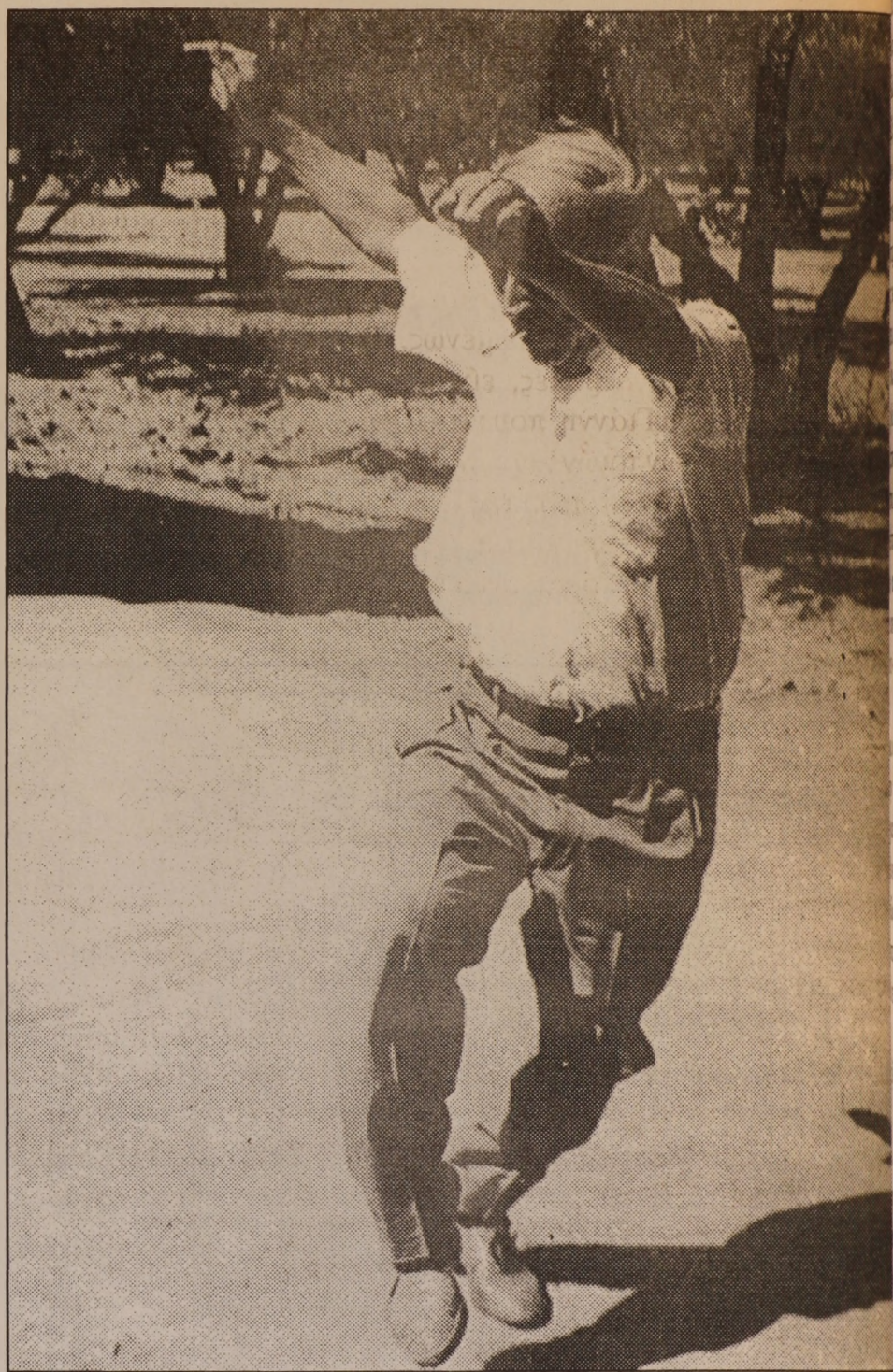
της Ιωάννας Α. Ναούμ

«Mettre en pages, c'est jouer avec
ce que le lecteur ne perçoit pas
au profit de ce qu'il lit».

Marc Arabyan, *Le paragraphe narratif*

Το διήγημα «Τρεις άδειες καρέκλες» ανήκει στην ομώνυμη συλλογή του Γιάννη Σκαρίμπα που πρωτοεκδόθηκε το 1976 από τον «Κάκτο». Τώρα η συλλογή αυτή έγινε και πάλι προσιτή στη σειρά των *Απάντων* του συγγραφέα από τη «Νεφέλη» με επιμέλεια της Κατερίνας Κωστίου. Τα διηγήματα του τη συναποτελούν, αν και γραμμένα σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, από το 1931 ως το 1975, φέρουν τη σφραγίδα της υπονομευτικής αιρετικής και παιγνιώδους γραφής του Σκαρίμπα και αντανακλούν την πορεία του συγγραφέα στο χώρο της δημιουργικής πεζογραφίας. Ο «άλλος», ο Καραγκιόζης, ο χρόνος, τα όρια ανάμεσα στη ζωή και στην τέχνη που αποτελούν τους πυρήνες των διηγημάτων, συνδέονται βαθύτερα με το κόκκινο νήμα της διασάλευσης των κατηγοριών του πραγματικού και του φανταστικού. Όπως παρατηρεί και η Κατερίνα Κωστίου στο επίμετρο της έκδοσης, «η επεξεργασία των διηγημάτων από την πρώτη ως την τελική δημοσίευση δεν παρουσιάζει αξιοσημείωτες αλλαγές, πράγμα ευνόητο αν σκεφτεί κανείς ότι τα περισσότερα από αυτά ανήκουν στην όψιμη δημιουργική περίοδο του συγγραφέα, οπότε η πειραματική του πρόθεση έχει ατονήσει». ¹ Πάντως, στις «Τρεις άδειες καρέκλες», που είναι και από τις καλύτερες στιγμές αυτής της συλλογής, η οποία ολοκληρώνει την πεζογραφική παραγωγή του Σκαρίμπα, ξετυλίγεται με πραγματική αφηγηματική μαεστρία μία φάρσα με στόχο την αναγνωστική απόλαυση.

Βέβαια, σε ό,τι αφορά την επιλογή της αναγνωστικής προοπτικής που υιοθετείται εδώ, θα ήταν εύλογη η παρατήρηση ότι ένα θέμα όπως: «Ο Σκαρίμπα και η παράγραφος» ακούγεται καταρχήν παράδοξο και ίσως προσχεδιασμένο, καθώς επιδιώκει να συνδυάσει την ανατρεπτική γραφή του με αυστηρά φιλολογικά ενδιαφέροντα (οξύμωρο). Πράγματι, το πιθανότερο είναι ότι ο Σκαρίμπα πόρρω απείχε από τον σχολικό κανόνα που απαιτεί «ν' αλλάζουμε πιο συχνά παράγραφο», προς χάριν της ίδιας της παραγραφοποίησης και χωρίς ποτέ να αιτιολογείται. Είναι, όμως, έτσι ακριβώς; Από τη μια έχουμε να κάνουμε μ' ένα συγγραφέα με δεδηλωμένη μανία για την στίξη και γενικότερα για την οπτική πλευρά του κειμένου. Από την άλλη, η παράγραφος, αν το καλοξετάσουμε, είναι η μόνη «μονάδα μέτρησης» του πεζού λόγου μετά την αράδα. Και είναι περίεργο που η γλωσσολογική επιστήμη δεν υπερέβει το όριο της φράσης και δεν πέρασε στη μελέτη της παραγραφικής ενότητας: δεν είναι όμως ανεξήγητο, αφού η παράγραφος δεν ανταποκρίνεται σε κανένα προσχηματισμένο μοντέλο απαγγελίας, επιτονισμού, συντακτικής δομής ή νοήματος. Αντιθέτως, η έκταση και η οργάνωσή της ποικίλλουν ανεξάντλητα. Πράγματι, αν λοιπόν κανείς επιχειρήσει να υπερβεί τα όρια της φράσης, όπου βασιλεύουν γλωσσολογικοί νόμοι, έρχεται αντιμέτωπος με το χάος. ² Εντούτοις, κι αν ακόμη είναι δυσδιάκριτοι οι όροι με τους οποίους θα μπορούσαμε να

Φωτογραφία του Γιάννη Στυλιανού από το βιβλίο του Τόλη Καζαντζή, *Μια μέρα με τον Σκαρίμπα*, (εκδ. Στιγμή), Αθήνα 1985.

μιλούμε για μια «γραμματική της παραγράφου», δεν θα έπρεπε να παραβλέπουμε το γεγονός ότι η παράγραφος σε κάθε περίπτωση αποτελεί ταυτόχρονα ένα οπτικό και ένα αναγνωστικό δεδομένο: σημάδι ανάμεσα στο περιθώριο και στον λόγο, στη σιωπή και στη φωνή, είναι επιφορτισμένο με ρόλο ανάλογο με αυτόν της άνω τελείας στη στίξη μιας περιόδου: σε επίπεδο μικροδομής οριοθετεί το τέλος μιας ενότητας –όχι αποκλειστικά νοηματικής–, ενώ σε επίπεδο κειμενικής μακροδομής σηματοδοτεί τη συνέχεια, το προοδευτικό ξεδίπλωμα προς ένα τέλος. Παράλληλα, είναι σχεδόν αυτονόητο ότι η παράγραφος πρακτικά σημαίνει και οποιαδήποτε αλλαγή στα δεδομένα της επικοινωνιακής πράξης: χώρου, χρόνου, προσώπου ή οπτικής γωνίας.

Με αυτά τα λίγα ως παρακείμενο, θα είχε ενδιαφέρον να δοκιμά-

συμπεριφέρεται ένα πρωτοποριακό κείμενο όπως οι «Τρεις άδειες καρέκλες» απέναντι στους κανόνες της παραγραφοποίησης. Συμμορφώνεται ή τους ανατρέπει στο πλαίσιο της ευρύτερης ανατρεπτικής του διάθεσης; Είναι οι παράγραφοι ένα επιπλέον τοιχείο ύφους ή είναι τελικά ένας έξωθεν επιβεβλημένος τεμαχισμός του κειμένου;

Όπως ήδη αναφέρθηκε οι «Τρεις άδειες καρέκλες» είναι μία άρσα, διπλή θα ισχυριζόταν κανείς. Στο επίπεδο της ιστορίας είναι η φάρσα που στήνει το κεντρικό πρόσωπο της υπόθεσης, ο Γιάννης, ο οποίος αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει αναδρομικά και την αφήγηση. Καθώς περιμένει τη σειρά του στο οδοντιατρείο ενός φίλου του μαζί με τρεις αιγυπτιώτισσες κυρίες, έχει τη φαινή ιδέα να κρατήσει ότι σεληνιάζεται προκειμένου να πάρει τη σειρά τους. Έτσι και γίνεται· όμως η έμπνευση του Γιάννη συνεχίζεται και αποκασιζει να προσποιηθεί στο φίλο του το γιατρό ότι ουδέποτε υπήρξαν οι τρεις κυρίες, τις οποίες ο γιατρός όχι μόνο είχε δει αλλά και συμβεντιάσει μαζί τους προηγουμένως. Το αποτέλεσμα, βέβαια, είναι από διαρκείς ανατροπές, είναι η επιστροφή του αρχικού πείου σε βάρος του Γιάννη, που καταλήγει όχι μόνο να αμφιβάλλει για την ύπαρξη των τριών κυριών αλλά και να σεληνιάζεται στο τέλος της ιστορίας. Στο επίπεδο της αφηγηματικής ενορχήστρωσης έλ, πρόκειται για τη συγγραφική παγίδα, η οποία στήνεται «σε έρως» του αναγνώστη που κλονίζεται ανάμεσα στις πολλαπλές πο)κειμενικές αλήθειες. Το κείμενο εντέλει παράγεται από έναν αφηγητή που «σκάβει το λάκκο» στον αναγνώστη για να πέσει και ο ίδιος μέσα.

Το διήγημα αρθρώνεται σε τρία μέρη σεβόμενο φαινομενικά τουλάχιστον την τυπική δομή του είδους που επιβάλλει το διαλεκτικό σχήμα: αρχική κατάσταση -> ανατροπή -> νέα ισορροπία. Το α' μέρος εκτείνεται σε 62 παραγράφους, αν συνυπολογίσουμε -όπως πικά οφείλουμε- τις παύλες ευθέως λόγου, 38 συνολικά, και την κλαδική υποσημείωση.³ Εδώ υπάρχουν κάποια ζητήματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον:

1) ο ευθύς λόγος δεν εισάγεται πάντα με παύλα αλλά και με εισαγωγικά.

«Δε μου λες - είδες εδώ τρεις Κυβγίες;» Και το «ψεύδισμά» του απογίνηκε. (σ. 79)

2) η παύλα δεν εισάγει πάντα ευθύ... λόγο.

-Κρακ!... κάνει πίσω μ' η πόρτα και στ' άνοιγμα φάνηκε φιλομειδής πρώτα ο γιατρός.

Πίσω του ο Μάκης ακολουθούσε. (σ. 78)

Για σημειώνουμε προκαταρκτικά, γιατί θα επιστρέψουμε σ' αυτά. Το β' μέρος αποτελείται από 11 παραγράφους· οι δέκα εισάγουν ευθύ λόγο, πράγμα απολύτως φυσιολογικό, αφού ολόκληρο το β' μέρος αφορά την τηλεφωνική συνομιλία του γιατρού με τον Γιάννη, ο οποίος παρασταίνοντας κάποιον άλλο κοινό φίλο συνεχίζει τη φάρσα επιβεβαιώνοντας ότι οι τρεις κυρίες δεν υπήρξαν. Το γ' μέρος τέλος, χωρίζεται τυπογραφικά σε 102 παραγράφους· 73 από αυτές αφορούν ευθείς λόγους, κάποιοι από τους οποίους αποσπώνται από τις προηγούμενες παραγράφους ελεύθερης πλάγιας αφήγησης και αυτονομούνται εν είδει σκηνής.

«Έμεινα με το μηχάνημα στο χέρι. Παράξενες εντυπώσεις και σχήματα διάβαιναν κινηματογραφημένα απ' τον νου μου. Θυμήθηκα που μια μέρα είπα «ναι» και μου 'φερε το γκαρσόνι μια πιάσα. «Βρε κύριε..., του λέω, τι με ρώτησες;».

«- Αν δεν θα πάρετε και σεις πιάσα.

«- Εγώ τι σ' απάντησα;

«- Ναι».

«- Δηλαδή δεν θα πάρω... Άντε να μου χαθείς, είσαι ηλίθιος!». (σ. 82)

Παρατήρηση πρώτη: Ο Σκαρίμπας αγαπά τη συχνή παραγραφοποίηση - 175 συνολικά παράγραφοι για ένα σχετικά μικρής έκτασης διήγημα. Μένει να ερευνηθεί αν πρόκειται για τυπικό χαρακτηριστικό της γραφής του, κι αν ναι, από πού απουσιάζει.

Παρατήρηση δεύτερη: Σ' ένα πρώτο επίπεδο η παραγραφοποίηση

Πορτραίτο του Γ. Σκαρίμπα από την έκδοση Κ. Στεργιόπουλου «Η ανανεωμένη παράδοση», *Η ελληνική ποίηση* (εκδ. Σοκόλης).

ση φαίνεται ομαλή, ή καλύτερα σύννομη με τους πολύ γενικούς κανόνες που ήδη περιγράψαμε. Έτσι, κάθε αλλαγή παραγράφου είναι ευεξήγητη: αλλάζει ο χρόνος της αφήγησης, το ομιλούν πρόσωπο ή το «πλάνο». Παρατηρείται, δηλαδή, γενικά μια *κινηματογραφική*, θα λέγαμε, χρήση της παραγράφου καθώς εναλλάσσονται πλάνα γενικά και περιγραφικά με πλάνα υποκειμενικά που εστιάζουν στο πρόσωπο που έχει το λόγο ή για το οποίο γίνεται λόγος από τον αφηγητή. Άλλοτε πάλι, η παραγραφοποίηση συντελεί στην *τήρηση ενός ρυθμού* με σύντομες παραγράφους της τάξης τής μιας αράδας που επανέρχονται εν είδει leit motiv, υπογραμμίζοντας την αμηχανία που προκαλεί στην αφήγηση και στην ανάγνωση η αντιστροφή της φάρσας.

Και μου 'κλεισε το ακουστικό: κρι... κρι... κρι... (σσ. 81, 82, 83).

Παρατήρηση τρίτη: Υπάρχει μια προοδευτική αύξηση του ευθέως λόγου, όσο η αφήγηση προχωρά, γεγονός που ίσως να μην έχει ιδιαίτερη σημασία σ' ένα γενικά θεατρικά στημένο διήγημα, όπως οι «Τρεις άδειες καρέκλες»· φαίνεται όμως τελικά ότι σχετίζεται με την κλιμακούμενη αναξιοπιστία του αφηγητή, με το γεγονός ότι χάνει τον έλεγχο της λογικής του και επομένως της φάρσας που οργα-

νώνει και της αφήγησής του εν γένει. Ο ίδιος άλλωστε, ελέγχοντας τη λογική του, μονολογεί:

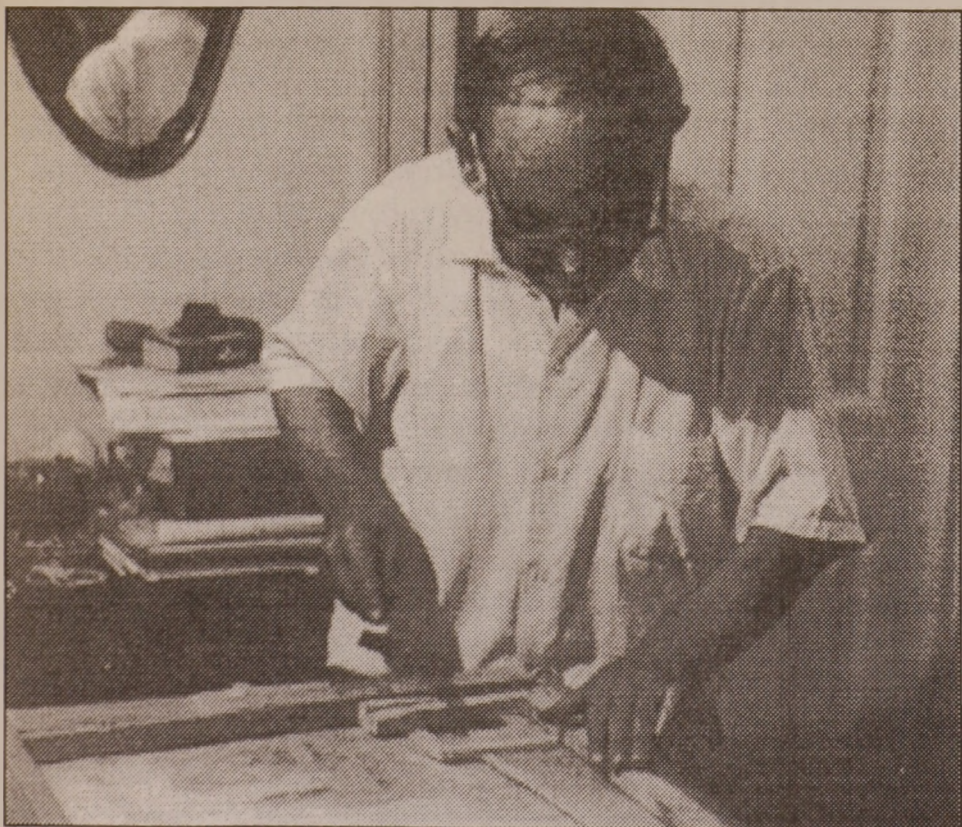
Σκέφτηκα πως είναι εξαίσιον να πέφτει –αφηνόμενη– η πέτρα...
Γιατί αν πήγαινε ψηλά τι θα γίνονταν; (σ. 83)

Παρατήρηση τέταρτη: Η προηγούμενη παρατήρηση ενισχύει μία υποψία που υφέρπει εξ αρχής: το μεγαλύτερο ενδιαφέρον σ' αυτή την υπόθεση δεν είναι πού χωρίζει με παράγραφο ο Σκαρίμπας αλλά πού δεν χωρίζει. Υπάρχουν δηλαδή σημεία, όπου, σύμφωνα με τους στοιχειώδεις κανόνες, ο αναγνώστης θα περίμενε αλλαγή παραγράφου, όπως λ.χ.

Προχωρήσαντας διασταυρώνουμαι με τον γιατρό κ. Τσαμπούνη. Για να δω –λέω– τι τσαμπούνησε και ο κ. Τσαμπούνης; Από πού κι ως πού να πηγαίναμε μαζί για τουρλιά και μπεκάτσες; «Δεν μου λες –του λέω– τι ιδέα σου για κυνήγι αδερχές; Και που το 'ξερες στο οδοντιατρείο να ρωτήσεις;»
– Δεν ήταν αυτός ο λόγος..., μου λέει. (σ. 88)

Το συγκεκριμένο χωρίο είναι ένα από τα πολλά, όπου συστηματικά επιλέγεται να μην σηματοδοτείται εξ αρχής με σαφήνεια το πέρας από τον αφηγηματικό λόγο στον ευθύ. Αντίθετα, αυτό που φαίνεται να επιλέγεται είναι η ρευστή οριοθέτηση ανάμεσα στο *telling* και στο *showing*, γεγονός που συνδέεται άμεσα με το ότι το δρων πρόσωπο είναι επιφορτισμένο με το βάρος της αφήγησης, εφ' όσον έχουμε να κάνουμε με *αυτοδιηγητικό λόγο*.

Η ρευστότητα αυτή επεκτείνεται ακόμη και στο χωρισμό των μερών του διηγήματος. Ανταποκρίνονται πράγματι τα τρία μέρη στο σχήμα που προϋποθέσαμε, αρχική κατάσταση – > ανατροπή – > νέα ισορροπία, ή πρόκειται κι εδώ για μια οφθαλμαπάτη των διαστιχων; Ας προσέξουμε λίγο: η ανατροπή των δεδομένων για τον οδοντίατρο, θύμα της φάρσας του Γιάννη, έχει ξεκινήσει ήδη από το α' μέρος (διάλογος με την Αντιγόνη), ενώ η αντιστροφή της φάρσας σε βάρος του οργανωτή της ξεκινά στο γ' μέρος (συνειδητοποίηση ότι είναι αλαφροϊσκιωτος) και μάλιστα εκεί όπου έχουμε και αλλαγή σκηνής (επεισόδιο στην εφημερίδα). Με άλλα λόγια, ακόμη

Δουλεύοντας τους καραγκιόζηδες τους. Φωτογραφία Γ. Στυλιανού.

και ο χωρισμός σε μέρη είναι κάπως παραπλανητικός, καθώς δε είναι σαφές σε τίνος οπτική ανταποκρίνεται, του Γιάννη-ήρωα του Γιάννη-αφηγητή που ολοένα χάνει τον έλεγχο της αφήγησης του και μας ωθεί σε πολλαπλές αναγνώσεις και επαναγνώσεις υπερετώντας την ανατρεπτική διάθεση και τις πολλαπλές αλήθειες του κειμένου.

Παρατήρηση πέμπτη: Στο πλαίσιο της ρευστής οριοθέτησης ανμεσα στο λόγο/ύφος των ομιλούντων προσώπων ανήκουν και οι περιπτώσεις των πολλαπλά διαμεσολαβημένων παραθεμάτων. Π.χ.

– Ταις είδε, λέει, έτσι λέει... Ταις συνάντησε, λέει, καθώς έβγαιναν. Μάλιστα λέει πως και «τα 'πανε» καθ' οδόν μεταξύ τους.

– Αυτή, λέω, με τα τρία φαντάσματα;... Και τι της είπαν σας επε;

– Της περιέγραψαν, λέει, το ναυάγιο όπου πνίγηκαν κι οι τρεις. Το υπερωκεάνειο, της είπαν, προσέκρουσε σε μια τεράστια χελώνα. Ήταν τόσο μεγάλη –να, σαν μια μικρή νήσος!.. Είχε ένα μικρό δάσος στο καύκαλο με παραδείσια πτηνά!

Άκουγα κι όσο πάει και μαγευόμαν... Καλά την είχε πη ο γιός της «η καϋμένη». Ένα δάσος – σε καύκαλο!.. Τι θαύμα!.. Ο υπέροχο! Και μου 'ρχόταν τώρα σαν τύφλα η κουβέντα της, σαν παίξιμο μικρών παιδιών σ' έναν κήπο. Της άξιζε που και ο δημοσιογράφος την είχε πη «δνις». «Τα πουλιά –λέω– κελάιδεσαν»;

– Τραγούδια επουράνια!.. Καναρίνια... παπαγαλάκια... ατσανταντοι... άσπρα κοτσύφια κι αηδόνια.

...Αχ, αχ, αχ!.. Τι ωραία να προσκρούς σε χελώνα! Καλά, λέω, όμως σου 'πε η δνις τα πουλιά αυτά τι γίνονταν όταν άκανε κάνα μακροβούτι η χελώνα;

– Απλούστατα: Έκαναν μερικές βόλτες εναέριες, έως που ν ξαναβγή στην επιφάνεια.

– Αχ, αχ, αχ!.. Και τότε αυτά ξαναπήγαιναν!

– Αμέ;

– Και θα ξανάρχιζαν, λέω, το τραγουδητό και τις γαργάρες τα τριλλιών τους!

– Βεβαίως. Και το αλληλοκνηγητό στα κλαδάκια. (σ. 86)

Το ενδιαφέρον εδώ είναι διπλό: α) ο λόγος των τριών κυριών φτίνει στον αναγνώστη μέσα από μια τριπλή διήθηση: μεσολαβεί ο λόγος της Αντιγόνης, του δημοσιογράφου και του αφηγητή, χωρίς μάλιστα να υπάρχει κάποιου είδους τυπογραφική επισήμανση – εισαγωγικά ή πλάγια, όπως έχουμε λ.χ. στην παράθεση της αγγελίας στην εφημερίδα, αλλά και σε πολλά άλλα σημεία. Αντιθέτως, παρατηρείται η εμφατική πύκνωση του ρήματος «λέω», που εντείνει την αίσθηση της λεκτικής κατασκευής. Αυτός ο πολλαπλώς διαμεσολαβημένος λόγος, ο οποίος, ας μην το ξεχνάμε, είναι και πολλαπλά χρόνος της ιστορίας, στοιχειώνει κατά τέτοιο τρόπο τις παραγράφους, ώστε θα μπορούσαμε να μιλούμε, παραφράζοντας το Bakhtin, για «διπλές και τριπλές κατοικημένες παραγράφους» πλεον και όχι για λέξεις. Το γεγονός δηλαδή ότι, όταν αλλάζει το πρόσωπο που έχει το λόγο δεν αλλάζει και η παράγραφος, η άρνηση μιας χωροταξικής διαμόρφωσης και η απροθυμία κατοχής οριοθετημένου κειμενικού χώρου από συγκεκριμένα ιδιόλεκτα, μετατρέπεται το κείμενο σε λιγότερο μονολογικό από όσο υποβάλλει σε πρώτη ανάγνωση η αυτοδιηγητική αφήγηση και επιτρέπει την αποσυναρμολογία του σε διάφορα επίπεδα. β) Το άλλο ενδιαφέρον του συγκεκριμένου παραθέματος είναι ότι αποτελεί αφηγηματική ανάπτυξη της υποσημείωσης που αφορά το ναυάγιο του Τιτανικού και

μάλιστα την εκδοχή που πριν από έντεκα σελίδες είχε τεθεί σε πα-
ρένθεση. Η υποσημείωση:

Το μεγαλύτερο –τότε– υπερωκεάνειο του κόσμου, 47.000 τόν-
νων, προσκρούσαν σε τεράστιο ογκόπαγο (άλλοι λέγαν σε τερά-
στια... χελώνα!), τη νύχτα της 14 Απριλίου 1912 βυθίστηκε στον
Ατλαντικό, με –μαζί– 1564 επιβάτες. Θεωρείται απ' τα μεγαλύ-
τερα ναυάγια. (σ. 75)

Η ίδια η θέση της υποσημείωσης θέτει ένα αναγνωστικό πρόβλη-
μα, καθώς δεν βρίσκεται στο τέλος της περιόδου – εσκεμμένο πρό-
βλημα, όπως φαίνεται από το ομοιοτέλεστο της υποσημείωσης (ναυ-
άγια) και της περιόδου που την προκαλεί (ναυάγιο). Το γεγονός μά-
λιστα ότι το αφηγηματικό κείμενο παραπέμπει στην υποσημείωση
του και όχι η υποσημείωση (=παραπομπή) σε κάποιο άλλο διακεί-
μενο, μας οδηγεί μέσα από έναν άλλο δρόμο στη διαπίστωση ότι η
διήγηση στις «Τρεις άδειες καρέκλες» είναι όχι μόνο αυτοσκοπευτι-
κή αλλά και ολισθηρή· μέσα από διαρκείς παραπομπές μάς γλιστρά,
όπως το κινούμενο δάσος στον *Μαριάμπα* ή το δάσος στην πλάτη
της χελώνας που χάνεται και αναδύεται!⁴

Παρατήρηση έκτη: Ξεχωριστό ενδιαφέρον από την άποψη των
σωτερικών παραπομπών παρουσιάζει και το εξής απόσπασμα:

Πετάχτηκα κατασυγχυσμένος στον δρόμο. Πλάι μου οι νερο-
φούσκες του Εύριπου γυρνόφερναν τους αιώνιους χορούς των.
Ως σφίγγοι στροβιλίζονταν οι δίνες του, λες κανενός κλωστήρι-
ου ταπήτων... «Τ' είν' εκείνα,» αρωτάω κάτι αγιόπαιδα που –συ-
ναγμένα– χαχάνιζαν. Στο ρέμα κάτι ως κλουβιά ανεβοκατέβαι-
ναν, σαν που –ναυαγισμένοι– επνιγόνταν... «Από κάποιο καφε-
νείο, λέει, θα 'πεςαν δυο-τρεις καρέκλες και πάνε... Τήρα κάτι
κωλοτούμπες που κάνουν!». Τραβώντας την «πεπατημένη» εκ-
σνήθειας βρέθηκα μπρος στο οδοντοίατρείο σαν βλάκας. Κά-
νω μια μεταβολή κι όπου φύγει μου. (σσ.87-88)

Και εδώ η διπλή παρομοίωση αφορά την ενδοστρέφεια του κειμέ-
νου. Από τη μια, τα νερά του Ευρίπου, που γυρίζουν σα σφίγγοι
κλωστήριου, μας θυμίζουν την πληροφορία ότι οι τρεις κυρίες δια-
λέτουν κλωστήρια στο Σουέζ, όπου οι κουβαρίστρες γυρνούν μόνες
ους σα σφίγγοι. Εξάλλου τα νερά του Ευρίπου, καθότι παλιρροϊκά,
ποτελούν ήδη μια εραλδική συμπτύκνωση, ένα *mise en abyme* για
την ίδια την αφήγηση που πηγαίνει από ανατροπή σε ανατροπή.

Από την άλλη, η εικόνα με τις καρέκλες που ανεβοκατέβαιναν στα νερά
α ναυαγισμένοι, λειτουργεί επίσης μεταφορικά για τη διήγηση καθεαυ-
τήν. Οι ίδιες οι καρέκλες πάλι έχουν μια μετωνυμική σχέση με τις τρεις
κυρίες ναυαγούς του Τιτανικού, αφού αποτελούν εναλλάξιμους όρους
την αφήγηση (ο αφηγητής μάλιστα, δύο φορές μέσα στην ιστορία, έχει
την αίσθηση ότι οι καρέκλες τού μιλούν).⁵ Θα υποστηρίξαμε, λοιπόν, ότι
λόκληρη η παραπάνω ενότητα μέσα από μετωνυμικές διολισθήσεις και
εταφορικές παραπομπές συγκροτεί την συνολική εικόνα της αφήγησης
συνοπεριδινείται «σα σφίγγος» γύρω από τον άξονά της, γύρω από το θέ-
μα της, που είναι η παρουσία/απουσία των τριών κυριών, χωρίς ποτέ να
κεντρώνεται· με αποτέλεσμα να ναυαγεί εν τέλει και η ίδια, και μαζί
με κάθε όριο ανάμεσα στην κυριολεξία (πραγματικότητα) και στην με-
ταφορά (λογοτεχνία/όνειρο). Από την άποψη αυτή φαίνεται ότι η λέξη
«ναυαγισμένοι» δεν είναι τυχαία τοποθετημένη στην καρδιά της παρα-
γράφου, και μάλιστα ανάμεσα σε δύο παύλες, ώστε να εξέχει.

Ξαναγυρίζοντας στα αρχικά μας ερωτήματα, ύστερα από τις πρωτο-
γενείς αυτές παρατηρήσεις, μπορούμε ίσως να τα επαναδιατυπώσου-
με και να αναρωτηθούμε γενικότερα αν και η παραγραφοποίηση σε

Ο Σκαρίμπας-τσολιάς, από την έκδοση Σοκόλη, *Η ελληνική ποίηση*.

συνδυασμό με την στίξη και με ό,τι ονομάζεται *άηχη ρητορική του κειμέ-
νου*⁶ συμβάλλουν και σε ποιο βαθμό σε μια ανάγνωση-ερμηνεία των
σιωπών και των τυφλών σημείων του. Φαίνεται ότι και η λογική που διέ-
πει την αλλαγή της παραγράφου είναι μια λογική άλλοτε διάφανη, κα-
θώς εξαφανίζει τον συγγραφέα και καθοδηγεί την «αφελή» ανάγνωση,
κι άλλοτε αδιαφανής και σκοτεινή, καθώς υπογραμμίζει την κατασκευή
πίσω από την πλοκή και τα πρόσωπα και μας εισάγει στην περιοχή της
«υποψίας».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Γιάννης Σκαρίμπας, *Τρεις άδειες καρέκλες*, επιμ. Κατερίνα Κωστίου, Νεφέλη 1998, σ. 100. Στο εξής όλες οι αριθμήσεις σελίδων στα παραθέματα αφορούν αυτή την έκδοση.
2. Βλ. Henri Mitterand, «Le paragraphe est-il une unité linguistique?» στο Roger Laufer (ed), *La notion de paragraphe*, edition du Centre National de la Recherche Scientifique, 1985, σ. 85.
3. Γιάννης Σκαρίμπας, *Τρεις...*, σ. 75.
4. Για το συσχετισμό των δασών βλ. Σάββας Παύλου, στο επίμετρο του: Γιάννης Σκαρίμπας, *Τρεις...*, σ. 122.
5. Γιάννης Σκαρίμπας, *Τρεις...*, σ. 78 και σ. 81.
6. Ο όρος προέρχεται από προφορικές παραδόσεις μεταπτυχιακού μαθήματος του Ξ.Α. Κοκόλη στο Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, με θέμα την αφηγηματική παράγραφο, από όπου προέκυψε και το αρχικό ερέθισμα για την συγκεκριμένη ανάγνωση.

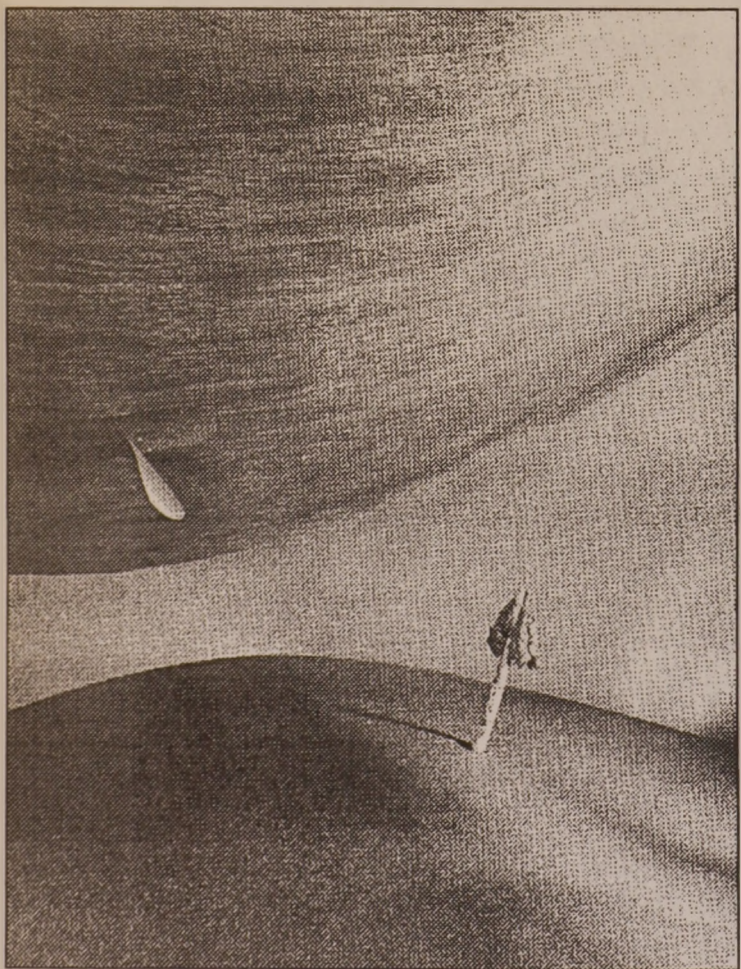

Με τη δεύτερη έκδοση στον νέο της χώρο (Επταχάλκου 11, Θησείο), η γκαλερί Jean Bernier - Μαρίνα Ηλιάδη παρουσιάζει τον Richard Long. Μπορεί να ακουστεί περίεργο, αλλά είναι η έκτη έκδοση που αφιερώνει η γκαλερί στον καθοριστικό αυτό καλλιτέχνη της Land Art. Παράλληλα, αυτή την εποχή, με αφορμή τη μεταφορά της γκαλερί έπειτα από 21 χρόνια στο Κολωνάκι, οι εκδόσεις Άγρα κυκλοφορούν ένα ογκώδες και -ως συνήδως- εξαιρετικά καλαίσθητο λεύκωμα-χρονικό της ιστορικής αυτής γκαλερί.

Πέτρινες γραμμές, πέτρινα χρόνια

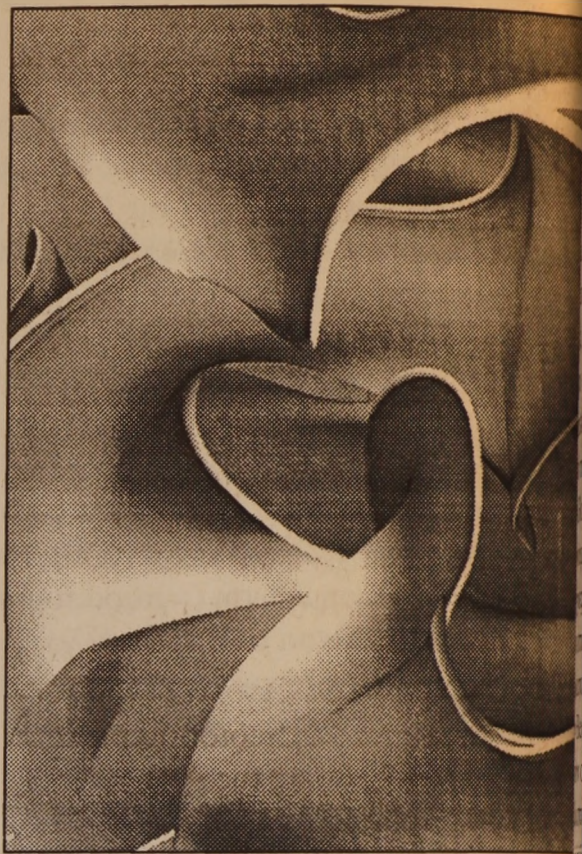
του Θανάση Μουτσόπουλου

Πώς να ήταν, άραγε, μια έκθεση του **Richard Long** στην Αθήνα του Νοεμβρίου του 1980; Όσο κι αν οι εγκαταστάσεις του βρετανού καλλιτέχνη έχουν πάντα ως φυσικό πλαίσιο την ύπαιθρο και επιζητούν πρώτα απ' όλα τον διάλογο με τη φύση, σε αυτή την περίπτωση η παρουσία τους μέσα στον κλειστό χώρο μιας γκαλερί έχει ιδιαίτερη σημασία. Η γκαλερί Bernier δεν ήταν

Boyd Webb, *Recruit*, 1986.

απλώς ένας «λευκός κύβος» – το πρότυπο της μοντερνιστικής γκαλερί. Είχε (και ως χώρος) μια ιδιαιτερότητα που μένει να αναγνωριστεί στα χρόνια που έρχονται. Το παλιό διαμέρισμα του Αλέξανδρου Ιόλα στην οδό Μαρασλή 51, με το δάπεδο διαμορφωμένο από τον Δημήτρη Πικιώνη, έμοιαζε με μια φλούδα land art μέσα στον αστικό ιστό. Οι πέτρινοι κύκλοι του Long ήρθαν και κάθησαν απόλυτα φυσικά πάνω στο πέτρινο δάπεδο. Από τότε ο καλλιτέχνης έστησε άλλες τέσσερις εγκαταστάσεις πάνω στο δάπεδο του Πικιώνη και άλλη μία στον νέο χώρο του Θησείου: πέτρινοι κύκλοι, γραμμές από σχιστόλιθο, γραμμές από όρθιες πέτρες, κύκλοι από κάρβουνο, κύκλοι λάσπης, γραμμές από Πεντελικό μάρμαρο αλλά και πιο κλασικές εικαστικές χειρονομίες «κλειστού χώρου» όπως φωτογραφίες, κείμενα στον τοίχο, σχεδιαστικές επεμβάσεις, σχεδόν ζωγραφικές χειρονομίες με λάσπη στους τοίχους. Ακόμη και ζωγραφική με (χρυσό) χρώμα τώρα. Μνήμες μεγαλιθικών κατασκευών της προϊστορίας και ένας ισότιμος διάλογος με τα φυσικά στοιχεία. Με τον Richard Long η καλλιτεχνική προσέγγιση μοιάζει να εξαφανίζει αιώνες συμβάσεων και να επιστρέφει στα βασικά. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70, όπου οι καλλιτέχνες της Land Art, όπως οι Robert Smithson,

William Wood, *Untitled*, 1997

Walter de Maria, Dennis Oppenheim, Christo και βέβαια ο Richard Long, έθισαν αυτά τα θέματα, η ατμόσφαιρα στα εικαστικά άλλαξε άρδην πολλές φορές. Η δεκαετία του '80 έφερε έναν συντηρητισμό στην τέχνη και μια επιστροφή στις παραδοσιακές αξίες του τελάρου, του πινέλου και της παραστατικής ζωγραφικής. Οι καλλιτέχνες της ιταλικής Transavanguardia, της γαλλικής Figurative Libre και οι γερμανοί Νέοι Άγριοι (σχεδόν) κυριάρχησαν στις διεθνείς αγορές. Η γκαλερί Bernier έμεινε πιστή σε συγκεκριμένες αξίες, αδιαφορώντας για τις μόδες: Arte Povera, Μινιμαλιστική Τέχνη, Land Art, άμορφη τέχνη. Οτιδήποτε αμφισβητούσε τις καθιερωμένες αισθητικές αξίες και τα δεδομένα για την τέχνη. Όπως λέει και ο ίδιος ο Jean Bernier στη συζήτηση με τον **Κύριλλο Σαρρή** και τον **Σταύρο Μουτσόπουλο** που περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Όταν βλέπω ένα έργο τέχνης που ανατριχίλει τις αισθητικές μου πεποιθήσεις, αυτό με ενδιαφέρει, επειδή προσπαθώ να καταλάβω γιατί αισθάνομαι έτσι μπροστά σ' αυτό που συχνά δεν μου αρέσει από την πρώτη στιγμή. Όλα τα έργα που δεν μου αρέσουν από την αρχή, μετά γίνονται τα πιο σημαντικά έργα στη ζωή μου. Είναι κάτι σαν αντίδραση, και σκέφτομαι για ποιο λόγο γιατί δεν μου πήγαν 100%, αλλά την ίδια στιγμή βλέπω ότι γίνεται κάτι σημαντικό».

Παρ' όλα αυτά η **Μαρίνα Ηλιάδη** και ο **Jean Bernier** έχουν την οξυδέρκεια υπέρ της δεκαετίας του '90 (και λίγο πριν) να ανοί-

ούν στη νέα τέχνη και να παρουσιάσουν την Ελλάδα καλλιτέχνες που (λίγο) αργότερα θα παρουσιαστούν σε άλλα ιδρύματα και θα καθιερωθούν. Οι περιπτώσεις των Robert Gober, Andreas Gursky, Tony Oursler (με δύο εκθέσεις το 1994 και το 1997), Marc Quinn, Pia Stadtbäumer, Franz West, Sue Williams (επίσης με δύο εκθέσεις το 1996 και το 1998), William Wood, Christopher Wool, Chen Zhen (πομπριν από την πολυσυζητημένη συμμετοχή του στο Global Vision του ΔΕΣΤΕ). Αυτές είναι αναφορές που αφορούν λίγο-πολύ καλλιτέχνες της δεκαετίας μας. Οποιαδήποτε προσπάθεια να κατατεθούν εδώ τα ονόματα των καλλιτεχνών που εξέχσαν στην Bernier (τα περισσότερα από αυτά ανήκουν στις τάσεις της Arte Povera, της Μινιμαλιστικής Τέχνης, της Land Art, της άμορφης τέχνης) θα ήταν αδύνατη στο πλαίσιο αυτής της αναφοράς λόγω όγκου, ώστε θα υπήρχε ο κίνδυνος κάποιο όνομα κριτικής σημασίας να μείνει απ' έξω.

Είδικά ποια ήταν η καινοτομία της γκαλερί. Το γεγονός ότι εισήγαγε τέχνη της πρωτορίας σε μια εποχή όπου σχεδόν κανένας θεσμός στη χώρα μας δεν φρόντιζε για τι τέτοιο; Η πίστη τους σε μια καλλιτεχνική ιδεολογία όταν σήμερα, με την κάθετη τορευματοποίηση της καλλιτεχνικής δραστηριότητας, κάτι τέτοιο ακούγεται παράξενο; Η προσπάθεια σε ανύποπτο χρόνο (1980) να δημιουργήσει έναν μη κερδοσκοπικό εναλλακτικό χώρο, Kunsthalle στο παπαγοποιείο του Φιξ στα Πατήσια που

Γιώργος Ξένος, Χωρίς τίτλο, 1985.

ονομάστηκε Τεχνχώρος, αλλά η αδιαφορία της Πολιτείας τον ανάγκασε να κλείσει έπειτα από μια ιστορική έκθεση του Βλάσση Κανιάρη; Ίσως το πιο σημαντικό επίτευγμα του ζεύγους Karen και Jean Bernier και της Μαρίνας Ηλιάδη ήταν ότι εισήγαγαν ένα νέο ήθος ή, ίσως, μια νέα διαδικασία στην καλλιτεχνική διαδικασία. Τα έργα δεν εισάγονταν από τα μητροπολιτικά κέντρα. Οι καλλιτέχνες έρχονταν και έμεναν μαζί με τους ιδιοκτήτες της γκαλερί, συχνά για έναν μήνα, γνώριζαν την Ελλάδα και εν τέλει κατασκεύαζαν έργα ειδικά για τον συγκεκριμένο χώρο της γκαλερί, συχνά λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά του Τόπου. Μια τέτοια πρακτική στη δεκαετία του '90 έγινε συνήθης και για άλλες γκαλερί όπως η βραχύβια Icebox ή η Ρεβέκκα Καμχή, όμως τότε ήταν κάτι εξαιρετικά καινούργιο για τα ελληνικά δεδομένα. Έτσι η επικοινωνιακή πολιτική δεν σταματούσε στη νύχτα των εγκαινίων, αλλά μια μικρή ακόμη εικαστική κοινότητα της Αθήνας ερχόταν σε συνεχή διάλογο με αυτούς τους καλλιτέχνες. Από την ελληνική πλευρά, άνθρωποι, όπως ο Αλέξανδρος Ιόλας, ο Χρήστος Ιωακειμίδης, ο Ντένης Ζαχαρόπουλος (και οι τρεις τους μπεινοβγαίνοντας από τη χώρα), ο Κύριλλος Σαρρής, ο Γιώργος Χατζημιχάλης ή ο αρχιτέκτονας Χρήστος Παπούλιας, στάθηκαν κοντά στην προσπάθεια των ιδιοκτητών. Τι γίνεται, όμως, με το επίμαχο θέμα της ελληνικής τέχνης; Η αλήθεια είναι ότι η γκαλερί Bernier στάθηκε εξαιρετικά φειδωλή σε εκθέσεις ελληνικών καλλιτεχνών, ειδικά όσων δεν είχαν ήδη διεθνή καταξίωση (ως τέτοιοι ο Γιάννης Κουνέλης, ο Λουκάς Σαμαράς, ο Θόδωρος Στάμος, ο Stephen Antonakos ή ο Βλάσσης Κανιάρης εξαιρούνται). Οι ιδιοκτήτες της

γκαλερί πιθανότατα πίστευαν ότι υπήρχε ήδη μια σειρά γκαλερί που προωθούσαν την ελληνική τέχνη, οπότε αυτοί δεν θα είχαν να προσφέρουν τίποτε παραπάνω από την εξαγωγή αυτών των καλλιτεχνών στα μητροπολιτικά κέντρα. «Όταν παίρνουμε έναν [έλληνα] καλλιτέχνη είναι για να τον "βγάλουμε" στο εξωτερικό», λέει ο Jean Bernier. «Γιατί αν είναι να τον πουλήσουμε στην Ελλάδα, νομίζω ότι υπάρχουν καλύτερες γκαλερί που μπορούν να το κάνουν αυτό. Όταν πήραμε μερικούς καλλιτέχνες, εκθέσαμε τα έργα τους στο εξωτερικό και δεν είχαμε συχνά την ανταπόκριση που περιμέναμε και η δουλειά δεν βγήκε». Ανάμεσα στις λίγες εκθέσεις ελλήνων καλλιτεχνών που έγιναν αυτά τα 21 χρόνια αξίζει ίσως να ξεχωρίσουμε αυτές των Αλέξη Ακριθάκη (1977, 1981 και 1983), Νίκου Μπάικα, Γιώργου Λάππα, (1993, 1994, 1997), Γιώργου Ζογγολόπουλου και Γιώργου Ξένου. Όλοι τους, από τους πιο σημαντικούς καλλιτέχνες που χαρακτηρίζουν την ελληνική σκηνή των τελευταίων χρόνων. Παρ' όλα αυτά, γνώμη μας είναι ότι η Bernier θα είχε να προσφέρει ακόμη περισσότερα στη διαμόρφωση μιας τοπικής σκηνής με συχνότερες παρεμβάσεις ελληνικών καλλιτεχνών. Σε αυτό το πλαίσιο το χρονικό της γκαλερί έχει ενδιαφέρον να συνδυαστεί με αυτό της άλλης καινοτόμου γκαλερί της δεκαετίας του '70, του Δεσμού, όπου παρουσιάζονταν αποκλειστικά έλληνες καλλιτέχνες, πάντα όμως με ένα πνεύμα ρηξικέλευθο και πειραματικό σε τεράστια διάσταση από τις υπόλοιπες γκαλερί της εποχής. Στην ιστορία του Δεσμού θα αναφερθούμε στο επόμενο τεύχος με αφορμή την μεγάλη αναδρομική έκθεση της γκαλερί με τίτλο Π+Π=Δ, που παρουσιάζεται αυτές τις μέρες στο ΔΕΣΤΕ.

Λουκάς Σαμαράς, *The Critic*, 1985.

Στο ακριβώς προηγούμενο τεύχος του Αντίεπιχειρήσαμε μία ακόμη αναφορά στην πρώτη διοργάνωση του φεστιβάλ ταινιών ντοκυμανταίρ που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη από τις 15 μέχρι και τις 21 Μαρτίου με τον τίτλο: «Εικόνες του 21ου αιώνα».

Στη γενικόλογη εκείνη αναφορά μιλήσαμε για όσα μπορεί να πει εφόσον βρίσκεται «εκτός νυμφώνος», μιας και, κατά τους ισχυρισμούς των διοργανωτών, τα... «σφιχτά οικονομικά» δεν επέτρεψαν ώστε να έχουμε άποψη εκ των έσω.

Οι ελληνικές συμμετοχές

του Δημήτρη Χαρίτου

Θα περιοριστούμε, συνεπώς, όπως το είχαμε υποσχεθεί, στις ελληνικές παραγωγές, οι οποίες συνέβη να παρουσιαστούν στο σύνολό τους εδώ στην Αθήνα, στο «Παλλάς». Από τις λίγες ξένες συμμετοχές που επίσης περιελάμβανε το τριήμερο πρόγραμμα των προβολών, «υποψιαστήκαμε», -εξ όνυχος ο λέων- το τι χάσαμε. Άρκεσαν *Το αγρόκτημα*, *Ανγκόλα ΗΠΑ*, το *Χιλή*, *επίμονη μνήμη* και ακόμα πιο πολύ η ανεπανάληπτη *Υπόγεια ορχήστρα* για να μπούμε στο γνωστό κλίμα επιλογών Ειπίδη. Νιώσαμε καλυμμένοι όταν στο προηγούμενο σημείωμά μας γράφαμε ότι: «*Η (επιτυχημένη προσπάθεια) οπτικοακουστικής καταγραφής της πραγματικότητας είναι κάτι πολύ σημαντικότερο από μορφή τέχνης ή πολιτισμού*».

Και βέβαια δεν είναι λόγος για συγκρίσεις των ελληνικών με τις ξένες παραγωγές. Άλλο πράγμα είναι η εθνική παραγωγή (ντοκυμανταίρ) μιας μικρής χώρας και άλλο ο αφρός των επιλογών από το διεθνές σύνολο. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν κάποιες συγκυριακές αφορμές για (μελαγχολικούς) συσχετισμούς. Τέτοια η περίπτωση με, π.χ., το αξιέπαινο θέμα, το σημαντικό υλικό και την εντιμότητα χειρισμού της ταινίας του Δημήτρη Σοφιανόπουλου *Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης*. Ήταν ατυχία ότι αμέσως μετά, στο πρόγραμμα, ακολούθησε η προβολή της χιλιανής, συγγενούς θεματικά ταινίας *Χιλή, επίμονη μνήμη*. Ζητήματα χειρισμού του υλικού, κινηματογραφικής αντίστιξης ανθρώπων και καταστάσεων μέσα από τη συμπλοκή αρχειακού και σύγχρονου υλικού, ακόμα και τρόπου προβολής των συναισθημάτων. Αυτό-

νόητο ότι και το ντοκυμανταίρ είναι κινηματογράφος. Είναι ακριβώς όλα αυτά που τα έλαβε με επιτυχία υπόψη του ο Νίκος Γραμματικός στο καλύτερο (ελληνικό) ντοκυμανταίρ της διοργάνωσης *Νυχτολούλουδα* που αφορά στον δύσκολο κόσμο των εκ γενετής στερημένων την όραση παιδιών. Πλούσιο και σωστά δομημένο στη διερεύνησή του υλικό, χωρίς να ενδίδει στην εύκολη -και εύλογη από το θέμα της- συγκίνηση. Με αυστηρότητα και διακριτική διαλεκτική ανάπτυξη προσέγγισαν η Στέλλα Θεοδωράκη και ο Θάνος Αναστόπουλος στην ταινία τους *Πώς σε λένε*; ένα αφάνταστα ευαίσθητο όσο και δύσκολο θέμα, όπως είναι αυτό της συνύπαρξης της μουσουλμανικής μειονότητας με τον ελληνοχριστιανικό πληθυσμό στη Θράκη. Σκεπτικισμός και κατανόηση, δύσβατες καταστάσεις, ταυτόχρονα και βαθύτατα ανθρώπινες, πηγάζουν από τη ρεαλιστική αντιμετώπιση αυτής της καθόλου μονοδιάστατης πραγματικότητας. Η μεγάλη γνώση, η εμπειρία και η σοβαρότητα με την οποία πάντοτε αντιμετωπίζει την κινηματογραφική του δουλειά ο Θανάσης Ρεντζής, είναι αποτυπωμένα στις εντυπωσιακές του *Σιωπηλές μηχανές*. Πρόκειται για ένα ρέκβιεμ για τα ερείπια της παραδοσιακής μας βιομηχανίας από τα πανάρχαια χρόνια

(π.χ. Λαύριο) μέχρι τα πρόσφατα εργοστάσια που τα κατέστησε ανενεργά η σύγχρονη τεχνολογία και τη νεόκοπη αντίληψη προσπάθειας μνημειακής διάσωσης. Κιματογραφικό υπόδειγμα και μαρτυρία αγάπης για την κατανόηση της προσπάθειας. Καλά λόγια έχει να πει κανείς για ταινία του Πάνου Παπαδόπουλου *Ξημέρωμα στα Χίλια*: καταγραφή, με επάρκεια αδρότητα, της παράδοσης των τουρκικών αγροτών-παλαιστών στον ντεντ Έβρου. Αποκαλυπτική τρόπων ζωής μαρτυρίες πολύτιμες με δυναμική κινηματογράφηση.

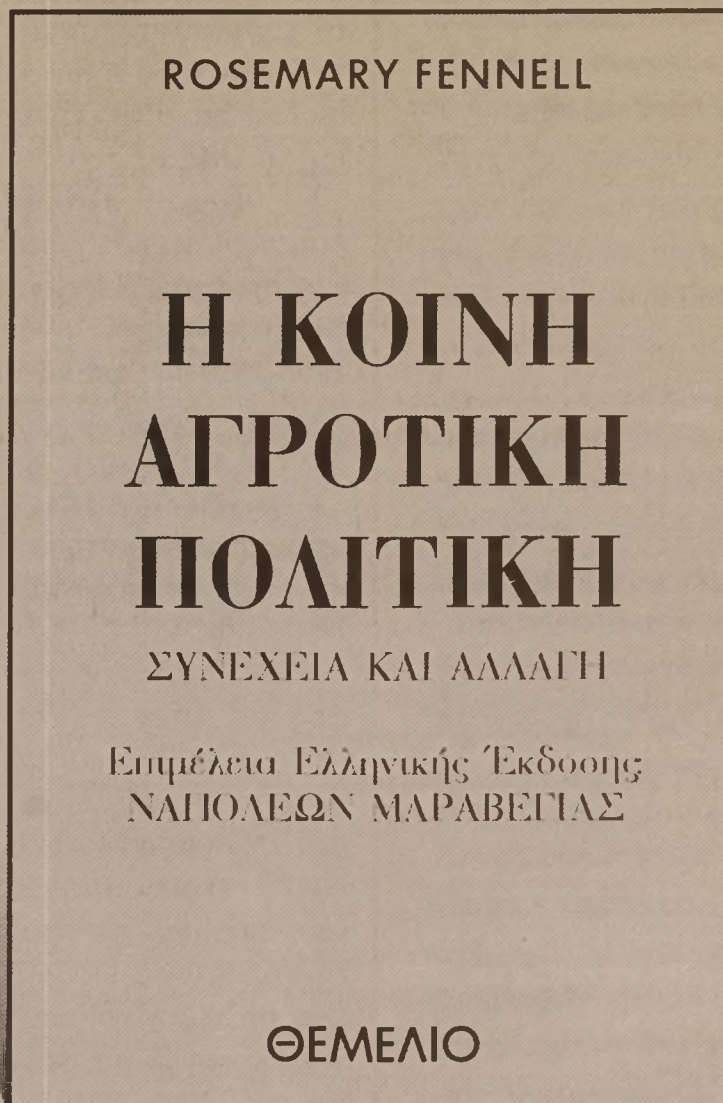
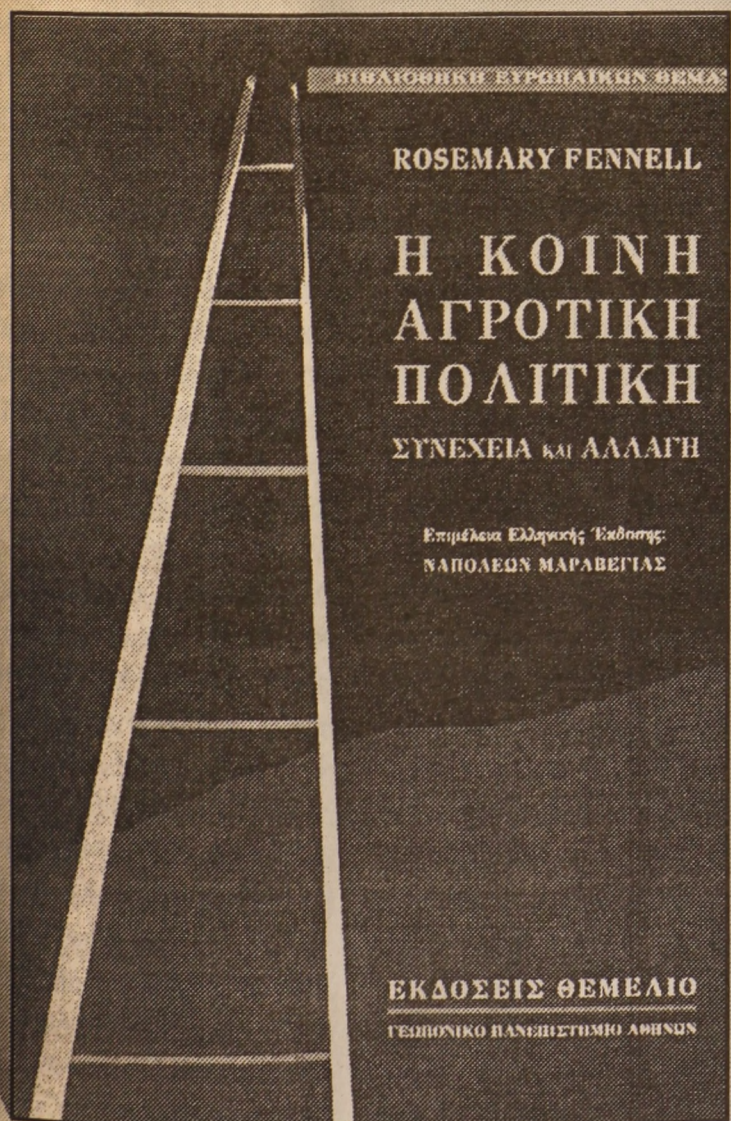
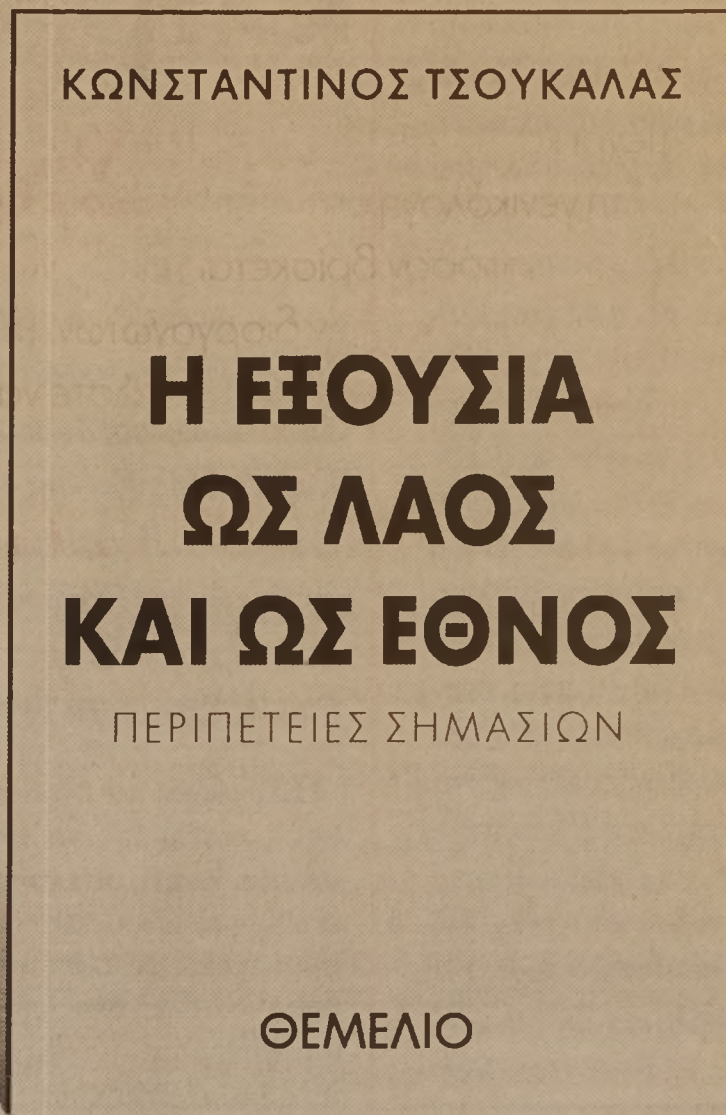
Οι συγκάτοικοι, της Εύας Στεφανή και Νίκου Ζωϊόπουλου δεν πρόσφεραν τίποτα ιδιαίτερα σημαντικό, ιδιαίτερα στο πνευματικό μέχρι σήμερα έργο της πρώτης. Όσο μεγεθυντικό φακό και αν βάλεις επουσιώδες, αυτό επουσιώδες θα δείξει. Κάποιες ανεκδοτολογικές λεπτομέρειες καθ' ημέραν βίου δεν ήταν αρκετές ώστε δικαιολογήσουν το εγχείρημα. Εκεί, όπου η περίπτωση άγγιζε τα όρια της κινηματογραφικής υπερβολής ήταν στην ταινία Αποστόλου Καρακάση: «Ετών 98». Κινηματογράφηση του βίου του παππού του διάρκειας μιας Μεγάλης Εβδομάδας. Ήταν απαράδεκτο να ακούς τα ξεκαρδίσματα θεατών, οι οποίοι εκλαμβάνανε ως ασπασμό την μοιραία άνοια του υπερήλικα. Ο κινηματογράφος διεκδικεί πάντοτε και το αίμα της αισθητικής. «Το πέραςμα του Τορωου» διέθετε ένα όντως θαυμάσιο θέμα. Ενώ τις καλές του στιγμές, χρειαζόταν καλύτερες σκηνοθετικές επιλογές και πιο αυστηρή χρήση του μέσου. Προβλήθηκαν ακόμα μετρία Άρτισα της Μαρίας Οικονόμου και *Βρωμοέλληνες* του Ανδρέα Αποστολάκη. Αυτά.

Από το ντοκυμανταίρ του Ν. Γραμματικού *Νυχτολούλουδα*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

Μόλις κυκλοφόρησαν

Ιδιαίτερη μνεία για το μέγεθος της σκέψης του Βιτγκενστάιν ίσως δεν είναι απαραίτητη. Ωστόσο, το βιβλίο του **Ray Monk**, *Λούντβιχ Βιτγκενστάιν. Το χρέος μιας μεγαλοφυΐας* (μετάφραση: Γρηγόρης Ν. Κονδύλης, επιμέλεια: Κωστής Μ. Κωβαίος, εκδ. scripta, 1999) επιτυγχάνει να παρουσιάσει τη φιλοσοφική σκέψη του συνδυασμένη με τη βιογραφία. Η συγγραφή αυτού του βιβλίου στηρίχθηκε στα κείμενα του ίδιου του Wittgenstein, στην αλληλογραφία του και σε συνεντεύξεις με φίλους και συγγενείς του: «*Η εποπτική παράσταση καθιστά δυνατό εκείνο το είδος της κατανόησης που συνίσταται ακριβώς στο να "βλέπεις τις διασυνδέσεις"*».

Κάθε προσπάθεια να γραφεί η βιογραφία ενός στοχαστή που βρίσκεται εν ζωή και το έργο του δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί είναι ένα δύσκολο, ίσως και επικίνδυνο, εγχείρημα. Ωστόσο, παρουσιάζει ενδιαφέρον από τη στιγμή που η βιογραφία διασταυρώνεται με τον στοχασμό. Η μελέτη του **Éric Haveland**, *Κώστας Αξελός. Βίος στοχαστικός - βιωμένη σκέψη* (μετάφραση: Στέλλα Μανέ, εκδ. Εστία, 1999) επιχειρεί αυτήν ακριβώς τη δύσκολη προσέγγιση και γι' αυτό το λόγο μετατρέπεται σ' ένα ερεθιστικό κείμενο προβληματισμού.

Λεωνίδας Παρασκευόπουλος. Ένας ανώτερος αξιωματικός του πυροβολικού γράφει καθημερινά στη γυναίκα

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Στόχοι και τακτικές της Ε.Ε.

Σ. Περράκης-Ν. Κοτζιάς, Στόχοι και τακτικές στη Διακυβερνητική Διάσκεψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 1996-1997. Η αναθεώρηση των συνθηκών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας/Ένωσης, Εκδ. Α. Σάκκουλα 1999

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, αν και αποτέλεσε ένα σημαντικό στάδιο στην οικοδόμηση της ενωμένης Ευρώπης, δεν κατάφερε να κάνει το αποφασιστικό βήμα, καθώς δεν μπόρεσε να αποφύγει τις ανεπάρκειες και τις δομικές αδυναμίες.

Οι εξελίξεις που ακολούθησαν είναι λίγο-πολύ γνωστές: Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναζήτησε το απαραίτητο πλαίσιο εντός του οποίου θα προωθούσε ορισμένες διορθώσεις της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Το θεσμικό πλαίσιο για τη διαπραγμάτευση μιας νέας Συνθήκης της Ε.Ε. αποτέλεσε η Διακυβερνητική Διάσκεψη 1996-1997 με τυπική αφετηρία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τορίνο, τον Μάρτιο του 1996.

Το θεματολόγιο της διαπραγμάτευσης χωρίστηκε σε τρεις κύκλους, σημειώνουν οι Σ. Περράκης και Ν. Κοτζιάς. «Ο πρώτος θεματικός κύκλος αναφερόταν στον πολίτη και την Ένωση, καθώς και σε ζητήματα του τρίτου πυλώνα. Ο δεύτερος, σε ορισμένες θεσμικές αλλαγές, κυρίως στην Επιτροπή (αριθμός μελών), στο Συμβούλιο (ομοφωνία-ειδική πλειοψηφία, στάθμιση ψήφων, λειτουργία του οργάνου), στο ρόλο των Εθνικών Κοινοβουλίων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στο πρόβλημα της ευελιξίας.

Τέλος, ο τρίτος θεματικός κύκλος συμπεριλάμβανε τα προβλήματα της διεθνούς παρουσίας της Ένωσης, κυρίως την ΚΕΠΠΑ, την απόκτηση ή μη από την Ε.Ε. της δικής της ιδιαίτερης νομικής προσωπικότητας, καθώς και τις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της Ε.Ε./Ε.Κ.

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη μέχρι την ολοκλήρωση των εργασιών της, όταν παρουσίασε το τελικό σχέδιο της νέας Συνθήκης που υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ στις 16 Ιουνίου 1997, λειτούργησε σε τρία διαφορετικά επίπεδα: σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, σε επίπεδο υπουργών Εξωτερικών και σε επίπεδο αντιπροσώπων των υπουργών Εξωτερικών.

Το πρώτο εξάμηνο του 1997 την προεδρία στην Ε.Ε. άσκησε η Ολλανδία, η οποία παρουσίασε πέντε σχέδια Συνθήκης του Άμστερνταμ μέχρι να φθάσουμε στο έκτο και τελικό κείμενο. Η νέα Συνθήκη της Ε.Ε. διαμορφώθηκε στη βάση όσων διατυπώνονταν σε αυτά τα κείμενα της Ολλανδικής Προεδρίας και, όπως αναλύεται στο βιβλίο των Περράκη-Κοτζιάς, επιφέρει ορισμένες σημαντικές αλλαγές στο κείμενο της Συνθήκης της Ε.Ε. Σύμφωνα με τους δύο συγγραφείς, «*οι αλλαγές που επιφέρει η νέα Συνθήκη αναφέρονται κατ' αρχάς σε δύο κρίσιμα θέματα της διαπραγμάτευσης, τα όργανα της Ε.Ε. και την Ευελιξία. Για τα μεν πρώτα, δεν υπήρξαν ουσιαστικές καταλήξεις, πλην της σχετικής αναβάθμισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Όσον αφορά στο θέμα της ευελιξίας, υπήρξε ένας συμβιβασμός στη*

διαδικασία έγκρισής της, οποίος δεν είχε προταθεί μέ τη Σύνοδο του Άμστερνταμ από την Ολλανδική Προεδρία».

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ και προϊόν συμβιβασμού αποτελεί βήμα ενίσχυσης των πολιτών της Ένωσης και της διεθνούς της παρουσίας, υποστηρίζουν εύστοχα οι Περράκης-Κοτζιάς. Όσο για την περίφημη τριτοκλίμακα της ευελιξίας, τονίζουν αυτή εμφυτεύεται στη Συνθήκη στον πρώτο και τρίτο πυλώνα και όχι συνολικά, και με τρόπο που αφήνει πολλά περιθώρια στους υποστηρικτές της να προωθήσουν πολύπλευρα μέλλον, χωρίς, όμως και να παρέχει το ελεύθερο για το σχεδιασμούς που κάνουν για «Ευρώπη του σκληρού πυρήνα».

Στη μελέτη των Σ. Περράκη και Ν. Κοτζιάς, με εύληπτο λόγο καταγράφεται η πορεία της διαπραγμάτευσης στη Διακυβερνητική Διάσκεψη και αξιολογούνται τα αποτελέσματά της, ενώ παράλληλα αναλύονται και οι στρατηγικές των χωρών-μελών της Ε.Ε. Κι εδώ αξίζει να υπογραμμίσουμε την ταξινόμηση που επιχειρούν οι δύο συγγραφείς.

Σ' ένα πρώτο επίπεδο τοποθετούν τη στρατηγική των ιδρυκών μελών με κύρια αιχμή τη ευελιξία. Σ' ένα δεύτερο επίπεδο ταξινομούν τη στρατηγική των πολυπληθέστερων κρατών με κύρια αιχμή την αναδόμηση του θεσμικού συστήματος και τέλος, τη στρατηγική των κρατών-μελών που επεδίωκαν την ενίσχυση της ενοποιητικής διαδικασίας και τον εκδημοκρατισμό της Ε.Ε.

Στις τρεις βασικές θεματικές ενότητες της μελέτης εξετάζονται

παι διεξοδικά: Οι Γενικές Τάξεις στη Διαπραγμάτευση της Διακυβερνητικής (μέρος πρώτο), Οι Διαπραγματεύσεις κατά Όλο Θεμάτων (μέρος δεύτερο) και Τα αποτελέσματα της Διαπραγμάτευσης (μέρος τρίτο).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει και στην επιλογή των συγγραφέων να ενσωματώσουν τη μελέτη τους ένα πολυσέλι-

δο τμήμα τεκμηρίωσης, στο οποίο περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα επίσημα κείμενα-υπομνήματα της ελληνικής κυβέρνησης που κατατέθηκαν στη Διάσκεψη, η Ενδιάμεση Έκθεση της Ιταλικής Προεδρίας και το Σχέδιο Αναθεώρησης που παρουσίασε στο Δουβλίνο η Ιρλανδική Προεδρία τον Δεκέμβριο του 1996.

Τα κείμενα τεκμηρίωσης που παρατίθενται στη μελέτη δίνουν την ευκαιρία στον ενδιαφερόμενο μελετητή της ενοποιητικής διαδικασίας να εξετάσει τις εναλλακτικές πολιτικές που διατυπώθηκαν στη διάρκεια της διαπραγμάτευσης από την πλευρά των κρατών-μελών.

Σωτήρης Ντάλης

Η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση σήμερα

**Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση
ενήντα Χρόνια από τη
Συνθήκη των Βρυξελλών
(1948-1998). Ελληνική
Προεδρία της ΔΕΕ - Α' εξάμηνο
1998. Κείμενα τεκμηρίωσης.
Επιμέλεια: Θ. Πάγκαλος,
Εισαγωγή: Γ. Κρανιδιώτης,
Επιμέλεια: Σ. Ντάλης,
Αθήνα 1999, Κεντρική
Εκδόσεις Ι. Σιδέρης**

Η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) είναι ο μόνος αμιγώς ευρωπαϊκός αμυντικός οργανισμός αποτελεί στη μεταψυχροπολεμική εποχή το κατ' εξοχήν βήμα αβουλεύσεων και συνεργασίας στα θέματα ασφαλείας όλων των ευρωπαϊκών χωρών, με στόχο την οικοδόμηση μιας νέας Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Ασφάλειας χωρίς τις διαχωριστικές γραμμές του παρελθόντος.

Η ΔΕΕ αποτελείται από 28 ευρωπαϊκά κράτη, τα οποία ανήκουν σε τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες: Τα δέκα πλήρη μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία και Βρετανία), τα τρία συνδεδεμένα μέλη (Αυστρία, Δανία, Γροιλανδία), τους πέντε παρατηρητές (Αυστρία, Δανία, Ιρλανδία, Ολλανδία, Φινλανδία) και τους έξι συνδεδεμένους εταίρους (Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία, Λιθουα-

νία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία).

Η Ελλάδα έγινε μέλος της ΔΕΕ το 1995 κι άσκησε για πρώτη φορά την προεδρία στη ΔΕΕ το πρώτο εξάμηνο του 1998. Η πρώτη ελληνική προεδρία της ΔΕΕ συνέπεσε με μια κρίσιμη χρονιά, για το μέλλον της Ευρώπης, τη χρονιά του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, τη χρονιά της έναρξης των διαδικασιών διευρύνσεων NATO και Ε.Ε., τη χρονιά που, μετά τις Συνόδους Κορυφής του NATO στη Μαδρίτη και της Ε.Ε. στο Άμστερνταμ, η ευρωπαϊκή προσέγγιση στα θέματα ασφαλείας έχει μπει σε νέα τροχιά.

Η ΔΕΕ, ως γνωστόν, έχει θεσμικούς δεσμούς και σχέσεις εργασίας τόσο με την Ε.Ε., της οποίας αποτελεί αμυντικό βραχίονα, όσο και με το NATO, του οποίου τον ευρωπαϊκό πυλώνα ενισχύει.

Η ελληνική προεδρία στη ΔΕΕ βρέθηκε σε μια φάση «μεσοδιαστήματος» και η προσπάθεια στράφηκε, εκ των πραγμάτων, στην πρακτική ενίσχυση των σχέσεων εργασίας με την Ε.Ε. και το NATO, στην ενίσχυση του διαλόγου με τρίτες χώρες και στην περαιτέρω επιχειρησιακή ανάπτυξη του Οργανισμού. Ήταν μια «προεδρία υποδομής» που προετοίμασε τη ΔΕΕ για τις θεσμικές ρυθμίσεις που η επικύρωση της Συνθήκης του Άμστερνταμ θα επιφέρει, ως ένα βαθμό, στις σχέσεις με την Ε.Ε.

Στον τομέα των σχέσεων με την Ε.Ε. προωθήθηκε η επεξεργασία σειράς κειμένων και ρυθμίσεων πρακτικής συνεργασίας, απαραίτητων για την υλοποίηση, μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Άμστερνταμ, των προβλέψεων για τη βαθμιαία εξέλιξη της ΔΕΕ ως αμυντικού βραχίονα της Ε.Ε.

Ο τόμος που επιμελήθηκε ο διεθνολόγος Σωτήρης Ντάλης καλύπτει μια περίοδο 50 χρόνων από το 1948, με την Συνθήκη των Βρυξελλών, μέχρι το 1998, με την Ελληνική Προεδρία της ΔΕΕ.

Το έργο προλογίζει ο Θεόδωρος Πάγκαλος, ενώ ο Γιάννης Κρανιδιώτης έχει γράψει την εισαγωγή.

Στο πρώτο μέρος του τόμου παρουσιάζονται όλες οι προσπάθειες για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής Κοινότητας Άμυνας και βέβαια η ίδρυση της ΔΕΕ. Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται επίσημα κείμενα που καλύπτουν την περίοδο επαναδραστηριοποίησης της ΔΕΕ (1984-1991). Στο τρίτο μέρος, μέσα από επίσημα κείμενα, αναλύεται ο νέος ρόλος της ΔΕΕ μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και οι σχέσεις της με την Ε.Ε. και το NATO. Στο τέταρτο μέρος υπάρχει ένας φάκελος με κείμενα της Ελληνικής Προεδρίας στη ΔΕΕ. Περιλαμβάνονται κείμενα και ομιλίες του πρωθυπουργού, του υπουργού Εξωτερικών, του υπουργού Εθνικής Άμυνας, του αναπληρωτή

του, σε όλη τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων του 1912-13, 285 γράμματα σε 14 μήνες: *Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913).*

Επιστολές προς τη σύζυγό του Κούλα (εισαγωγή-επιμέλεια: Ελένη Γαρδίκια-Κατσιαδάκη (εκδ. Καστανιώτη, 1998).

Η ιστορία παίρνει τις διαστάσεις της καθημερινότητας, τα μεγάλα γεγονότα μετατρέπονται σε οικεία περιστατικά: κατατίθενται με άμεσο τρόπο τα ηρωικά αισθήματα, οι φόβοι και οι αγωνίες, ο πόνος και η δυστυχία που κάθε πόλεμος προκαλεί...

Μια ματιά στη μελέτη του Κώστα Ε. Αθανασόπουλου, *Οι φαντάροι γράφουν* (εκδ. Καστανιώτη, 1999)

μετατρέπει τον πόνο και τη θλίψη του φαντάρου σε σκωπτικό στιχούργημα, σε ποιηματάκι αυτοπαρουσίασης και σχολιασμού: «Την πρώτη μέρα στο στρατό / μου κόψαν τα μαλλιά μου / την δεύτερη τον τσαμπουνά / την τρίτη τη μαγκιά μου / την τέταρτη τους έγραψα / και βρήκα την υγεία μου». Μια μελέτη της «γραφής» των φαντάρων στους τοίχους, τα σημειωματάρια και τα γράμματά τους από την εποχή των βαλκανικών πολέμων έως σήμερα: και έπεται η συνέχεια, καθώς μαζί με τη ζωή, ο πόλεμος καλά κρατεί...

Να μην ξεχνιόμαστε, γιατί υπάρχει πάντα ανοιχτό το Κουρδικό! Ο Νίκος Κάσδαγλης συνεχίζει να καταθέτει την δική του κουρδική εμπειρία και μας ξεναγεί στο Κουρδιστάν,

στη χώρα των Καρδούχων, στο λαό που τριγυρνά και διώκεται επί αιώνες, μα δε λυγίζει: *Ακοίμητο το αίμα των νεκρών* (εκδ. Bell, 1999). Αξίζει να ακολουθήσουμε τη διαδρομή του στην πατρίδα της ανθρώπινης περιπέτειας: «*Το όνομά μου είναι Σαμπάχ-Ελ-Ντιν. Είναι όνομα αραβικό και σημαίνει η "Αυγή της Πίστης"*».

Ξεκινώ συχνά και φυλλομετρώντας διάφορα έντυπα ... Ωστόσο, υπάρχουν περιοδικά, που σε καθηλώνουν και σε οδηγούν στη συστηματική ενασχόληση με το θέμα που εισηγούνται: Το εκ των υστέρων είναι μια περιοδική έκδοση που ήδη με το 1ο τεύχος εντυπωσίασε με τη μεθοδολογική του σοβαρότητα. Το 2ο τεύχος του ψυχαναλυτικού περιοδικού πραγματεύεται ζητήματα ηθικής της ψυχανάλυσης έτσι όπως διαμορφώνεται μέσα από την πρακτική του ψυχαναλυτή. Το κείμενο-αφορμή για την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα συζήτηση που αναπτύσσεται με τις ποικίλες παρεμβάσεις των μελετητών είναι το κείμενο του Sigmund Freud (1915) «Παρατηρήσεις στον μεταβιβαστικό έρωτα».

«*Όλα γυρνούν προς την ψυχολογία – άνεμοι, δέντρα, περιστροφές / γυρεύω μια καταπακτή να τα ενταφιάσω / ζώντας αργότερα, / σε μια εποχή απόκλισης απ' το δραματικό, / τότε που οι άνθρωποι θ' αναγνωρίσουν τη φθορά / κι έργα δεν θα υπάρχουν*»: **Στρατής Πασχάλης**, *Κωμωδία* (εκδ. Το Ροδακίό, 1998). **ο χαρτοκόπτης**

υπουργού Εξωτερικών και του γενικού γραμματέα Ευρωπαϊκών Υποθέσεων του ΥΠΕΞ. Τέλος, στο πέμπτο μέρος με άρθρα και επίσημα κείμενα εξετάζεται

ο ρόλος της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της ΔΕΕ. Ο τόμος ολοκληρώνεται με ένα χρήσιμο επίμετρο του επιμελητή Σωτήρη Ντάλη, στο οποίο εξετάζονται

οι τελευταίες πρωτοβουλίες για τη διαμόρφωση μιας Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας.

Βασίλης Καπετανγιάννης

Βιβλία από την Ελλάδα

**Books from Greece,
Literature & Language 1996-7
Αθήνα 1998, Bibliographic
Media Press**

Η συστηματική παρακολούθηση της εκδοτικής κίνησης έχει περιληφθεί στο τεράστιο έργο υποδομής που συντελείται, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου τα τελευταία χρόνια. Εάν η καταγραφή του σώματος των ελληνικών εκδόσεων σε οργανωμένη βάση, με επιστημονική προοπτική, εξέλιπε δεκαετίες, δημιουργώντας ένα δυσεκπλήρωτο χάσμα συγκριτικά με τα πεπραγμένα της ανεπτυγμένης Ευρώπης, η έστω και καθυστερημένη-«μουδιασμένη» κινητικότητα τελευταίως αφήνει βάσιμες ελπίδες προσέγγισης των προηγμένων διεθνών στάνταρντ.

Ο γόνιμος προβληματισμός σχετικά με την παγκοσμιοποίηση των εθνικών λογοτεχνιών δεν εξαντλείται σε πρόχειρα ενθουσιώδεις ή «κλειστοφοβικές» εκτιμήσεις, και σίγουρα έχει αρκετό δρόμο να διανύσει για το στενό τοπικό πλαίσιο της ελληνικής παραγωγής. Η ευπρόσωπη παρουσία ελλήνων λογοτεχνών στις πολύφερνες αγορές του εξωτερικού δεν επαρκεί για μια πιο συστηματική και σφαιρική αποτίμηση της πνευματικής κίνησης της χώρας μας, αφού το περιθώριο παραμένει ανεκμετάλλευτο για έναν αντιπροσωπευτικό κατάλογο εκδόσεων, ικανό να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα στο πέδον της ελληνικής επικράτειας αναγνωστικό κοινό.

Οι περιπτώσεις μεταφράσεων σε διάφορες (κυρίως «προεξάρχουσες» ευρωπαϊκές) γλώσσες παραμένουν μεμονωμένες και σποραδικές, και θα εξακολουθήσουν εάν δεν υπάρξει εναργέστερος συντονισμός μεταξύ των ενασχολούμενων φορέων με το βιβλίο. Η διαμορφούμενη εκδοτική πραγματικότητα δεν συνάδει με προχειρολογίες και σπασμωδικές κινήσεις – η γνωριμία του παγκόσμιου αναγνώστη με τις εκατότοτε εθνικές λογοτεχνίες στο προσκήνιο (από διάφορους παράγοντες εκπορευόμενες) προαπαιτεί οργανωμένη και καθόλα εμπειριστατωμένη προβολή. Όλες οι τάσεις, η κατηγοριοποίηση των τίτλων, ο ποιοτικός έλεγχος και εν τέλει η εμπορική δυναμική τους πρέπει να γίνονται αντικείμενο μέριμνας προτού αναζητηθούν ερείσματα σε αγορές, οι οποίες αφενός έχουν κορεστεί εξαιτίας του κυκλοφοριακού γιγαντισμού κι αφετέρου διακρίνονται από δισταγμό και αμφισβήτηση σε κάθε άγνωστο βιβλιογραφικό κατάλογο.

Για όλα τούτα, ο συντονισμός της προσπάθειας ανάδειξης του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό οφείλει να μην περιορίζεται ούτε στους (συνήθως βραχυκίνητους) κρατικούς φορείς ούτε σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες (περιοριζόμενες στη γενναία τους πρόθεση και μόνο), όπου ο στόχος παραμένει στόχος κι όχι ευόδωση. Μια προσπάθεια αντίστοιχη με την έκδοση *Books From Greece* αξίζει ιδιαίτερων συγχαρητηρίων. Κυρίως αξίζει ενίσχυση, σε κάθε επίπεδο, καθώς ανοίγει το δρόμο για εμβρι-

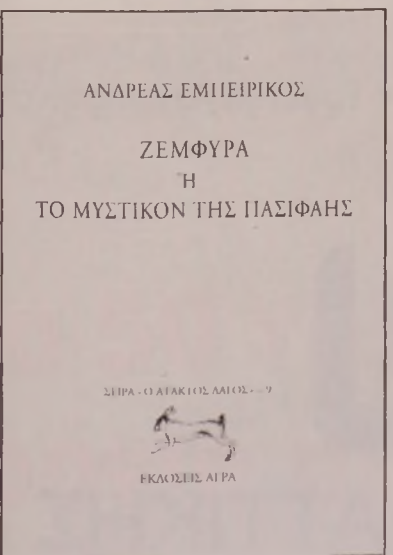
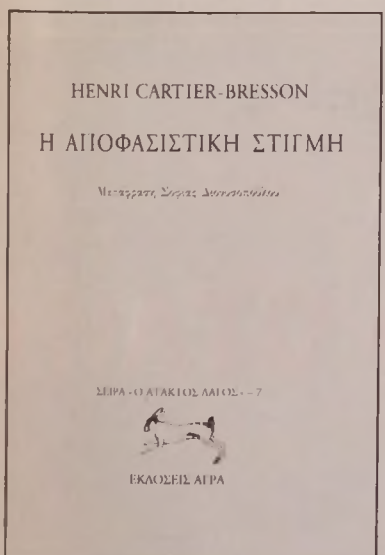
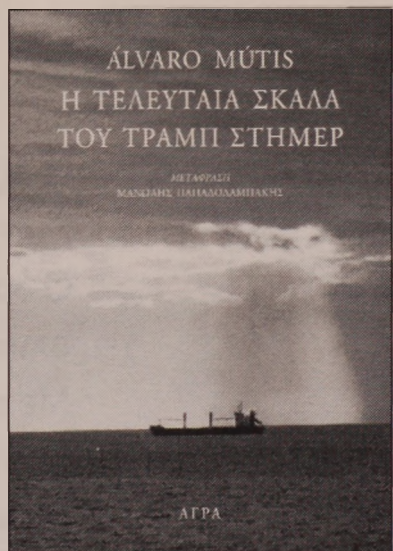
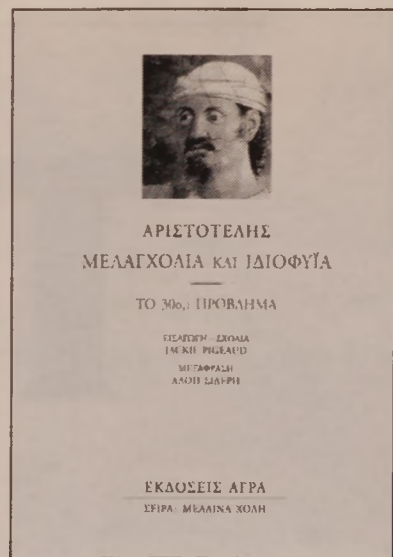
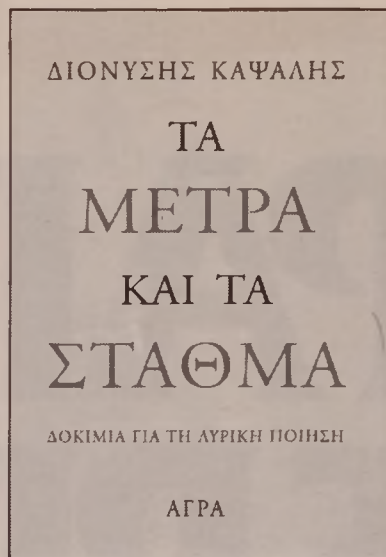
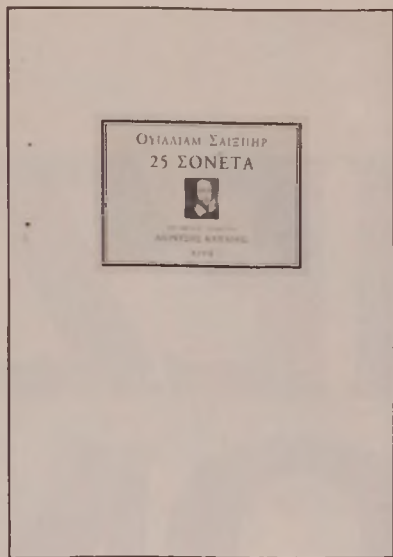
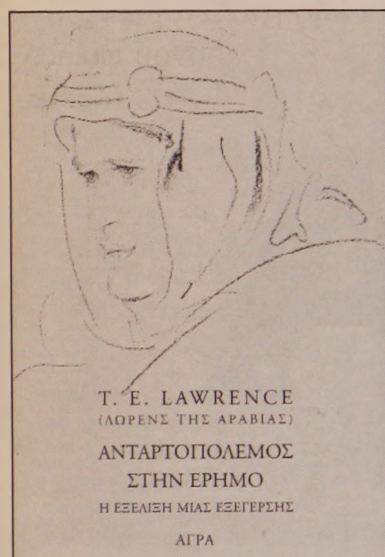
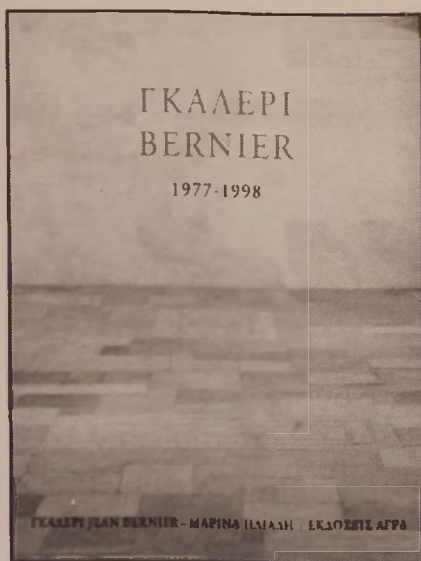
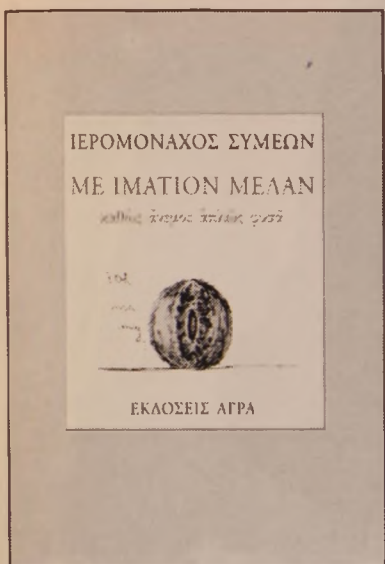
θέστερη ενίσχυση αυτής της προσπάθειας.

Συγκεκριμένα, ο τόμος αποτελεί πρωτότυπο βιβλιογραφικό οδηγό που φιλοδοξεί σε ετήσια βάση να συγκεντρώνει το σύνολο της ελληνικής παραγωγής σε πλήρη ταξινόμηση. Οι υπεύθυνοι του οδηγού φιλοδοξούν να παρουσιάσουν τόμους, πέρας της λογοτεχνίας και της γλώσσας, που θα καλύπτουν τομέα όπως ανθρωπιστικές επιστήμες, τέχνες, παιδικά βιβλία και περιοδικά. Πάντως, εν προκειμένω, ο οδηγός καλύπτει 2.500 τίτλους και περιλαμβάνει ελληνες συγγραφείς αλλά και μεταφράσεις από άλλες γλώσσες στα ελληνικά, που κυκλοφόρησαν από ελληνικούς εκδοτικούς οίκους κι οργανισμούς την περίοδο 1996-97. Οι τίτλοι παρουσιάζονται σε 17 ενότητες που διευκολύνουν τον αναγνώστη στη θεματολογική αναζήτηση όπως πρωτοεμφανιζόμενο συγγραφείς, best sellers, κλασικά έργα, βραβευμένοι τίτλοι multimedia, ξενόγλωσσες μεταφράσεις ελλ. βιβλίων, κινηματογράφος και θέατρο, εμπορικά έργα της σύγχρονης λογοτεχνικής κίνησης κ.ά. Ο οδηγός είναι εξ ολοκλήρου γραμμένος στα αγγλικά, προοριζόμενος να καλύψει την ανάγκη αξιόπιστης ενημέρωσης για τις ελληνικές εκδόσεις. Και αποδεικνύεται ιδιαίτερα ενδιαφέρον ως προς τους ανωτέρω συλλογισμούς, εντοπιζόμενος μεταξύ των σημαντικών προσπαθειών που απαιτούν ενίσχυση και περαιτέρω διευκόλυνση από όλους τους εμπλεκόμενους στην υπόθεση του ελληνικού βιβλίου.

Βασίλης Ρούβαλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΩΝ

Η Τράπεζα Αττικής, η Τράπεζα των μεγάλων έργων, συνεχίζει την πορεία της προς την ανάπτυξη, θεμελιώνοντας μια νέα εποχή.

Ο διπλασιασμός του Μετοχικού Κεφαλαίου της, είναι το πρώτο μεγάλο βήμα, χειροπιαστή απόδειξη πόσο ψηλά μπορεί να φθάσει.

Με την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της κατά 8,5 δισ. δρχ., η Τράπεζα Αττικής επεκτείνεται και εκσυγχρονίζεται σε όλους τους τομείς της τραπεζικής δραστηριότητας.

Σήμερα, η Τράπεζα Αττικής προσφέρει στους πελάτες της και στο επενδυτικό κοινό μια νέα προοπτική δυναμικής ανάπτυξης.

Η ώρα των Μεγάλων Έργων έφθασε. Για την Τράπεζα Αττικής είναι πλέον γεγονός.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

φιλικότατα